GÖÇMENLER VE YEREL HALK AÇISINDAN TOPLUMSAL UYUM YALOVA'DA SOSYOLOJİK ÇALIŞMA

Orhan GÜL

221127106

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Ferhat DEĞER

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran, 2024

GÖÇMENLER VE YEREL HALK AÇISINDAN TOPLUMSAL UYUMYALOVA'DA SOSYOLOJİK ÇALIŞMA

Orhan GÜL

221127106

ORCİD: 0009-0003-8917-9579

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Ferhat DEĞER

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran, 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ORHAN GÜL'ın "Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum Yalova'da Sosyolojik Araştırma" başlıklı tezi 26.06.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr.Öğr.Üyesi Ferhat DEĞER (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr.Nurgün OKTİK Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Yalçın KAHYA Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda ders almış olduğum ve vermiş oldukları bilimsel eğitimle, bana birçok yönden farklı bakış açısı kazandırarak yeni ufuklar açan değerli hocalarıma teşekkür ediyorum. Özellikle yardıma ihtiyaç duyduğumuz anlarda yanımızda olan Anabilim Dalı Başkanımız Prof. Dr. Nurgün Oktik'e ve bu çalışmanın hazırlanmasının her aşamasında yardımlarını eksik etmeyen, çalışmadaki aksaklıkları titizlikle takip edip, çalışmayı yönlendiren pozitif tavırlarıyla çalışma azmimi güçlendiren değerli danışman hocam Dr. Ferhat Değer'e

Sonsuz sevgisini her daim yanımda hissettiğim kıymetli eşim ve yol arkadaşım Sündüs Gül'e

Koşulsuz sevgileriyle beni destekleyen biricik çocuklarıma, şükranlarımı sunuyorum.

Orhan GÜL

Haziran, 2024

ÖZET

GÖÇMENLER VE YEREL HALK AÇISINDAN TOPLUMSAL UYUM YALOVA'DA SOSYOLOJİK ÇALIŞMA

Orhan Gül
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Değer
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Küreselleşen dünyada birçok toplumsal dinamikle bağlantılı olarak değişen uluslararası göç sürecinin Türkiye açısından da zamanla farklı bir boyut kazandığı anlaşılmaktadır. Yakın zamana kadar Türkiye'ye transit göç şeklinde gerçekleşen ulusötesi göçün 1980'ler itibariyle Türkiye'yi büyük ölçekli, sürekli ve karmaşık bir göç ülkesi haline getirdiği görünmektedir. Fakat son on yılda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaşanan gelişmeler sonucunda yeniden önemli ve kitlesel göç hareketlerine tanık olunmasıyla Türkiye'nin konumunda da önemli değişiklikler meydana geldiği anlaşılmaktadır. Özellikle yakın coğrafyamızda yaşanan siyasi baskılar, savaş ve güvenlik endişeleri geniş halk kitlelerini can korkusuyla ülkelerini terk etmeye zorlarken coğrafyamızda yaşanan bu gelişmelerin Türkiye'yi göç yolculuğunun son durağı yani hedef ülkesi konumuna getirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Yalova şehrinin de 2010'lardan sonra artan kitlesel göçlere hedef olduğu görünmektedir. Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk eden insanların göç ettikleri yeni yere uyumla ilgili birçok sorunla karşılaşmaları muhtemeldir. Göç kaynağı ile hedef ülke arasında kültürel ve sosyal olarak önemli ölçüde farklılıklar olabilir. Değişik ülkelerden göç eden farklı kültürel geçmişe sahip göçmenler göç ettiği yerde göç edilen toplumla farklı şekillerde kültürel etkileşim içinde bulunabilir. Kitlesel göç sonucunda göç alan toplumda önemli kültürel, sosyal ve yapısal değişikliklerin olması beklenebilir.

Bu çalışma kapsamında; Yalova'ya 2010'lardan sonra en fazla göç gerçekleştiren Suriye, Irak, İran, Afganistan, Mısır ve Rusya çevre ülkelerden farklı uyruktan göçmenlerin Yalova'ya uyum süreçlerini göçmen grupların ve ev sahibi konumundaki kent sakinlerinin nasıl deneyimledikleri ve yorumladıkları, benzeşen ve farklılaşan yönleriyle

ele alınmıştır.Yerli halkın göçmenlerle olan etkileşiminin kapsamlı boyutlarına ve göçmenliğe bakış açılarına odaklanmayı amaçlayan çalışmada, nitel araştırma teknikleri tercih edilmiştir. Böylelikle yerli halkın göçmenlerle bir arada yaşamaya ilişkin deneyimleri, yorumları ve kurulan ilişkilere yüklenen anlamları, kişilerin kendi anlatıları üzerinden anlamlandırılmaya ve keşfedilmeye çalışılmıştır. Yalova'da yapılan saha araştırmasında maksimum çeşitlilik örnekleme ile Irak, Suriye, İran, Afganistan, Mısır ve Rusya gibi değişik ülkelerden göç eden farklı kültürlerden 18 göçmen katılımcı ve 15 yerel halktan katılımcıyla yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle kavramsallaştırılarak uyum ve göç kuramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre göçmenlerin çoğunlukla yerel halkla kültürel temasta bulunurken bir taraftan da kendi kök kültürlerini sürdürerek Yalova'daki toplumsal yaşama uyum çabası içinde olduğu görünmektedir. Yerel halkın dışlaması veya ayrımcılığı nedeniyle göçmenlerin marjinalleşmesinin ise daha az da olsa olası olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yerel halkın ise çoğunlukla çokkültürlü yaklaşıma uzak olduğu göçmenlere yönelik "eritme potasını" tercih ettiği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Türkiye'ye Göç, Sosyal Uyum, Çokkültürlülük, Yalova

ABSTRACT

SOCIAL HARMONY FOR IMMIGRANTS AND LOCAL PEOPLE SOCIOLOGICAL STUDY IN YALOVA

Orhan Gül
Master Thesis
Department of Sociology
Sociology Master's Program with Thesis
Advisor: Asst. Prof. Dr. Ferhat Değer
Maltepe University Graduate School, 2024

It is understood that the international migration process, which changes in connection with many social dynamics in the globalizing world, has gained a different dimension over time for Turkey. It seems that transnational migration, which until recently took the form of transit migration to Turkey, has turned Turkey into a large-scale, continuous and complex migration country as of the 1980s. However, as a result of the developments both at home and abroad in the last decade, it is understood that significant changes have occurred in Turkey's position, as significant and mass migration movements have been witnessed again. While political pressures, war and security concerns, especially in our nearby geography, force large masses of people to leave their countries in fear of their lives, it is understood that these developments in our geography have made Turkey the last stop of the migration journey, that is, the target country. In this context, it seems that the city of Yalova has also been the target of increasing mass migration after the 2010s. People who leave their country for various reasons are likely to encounter many problems related to adaptation to the new place they migrate to. There may be significant cultural and social differences between the source of immigration and the destination country. Immigrants from different countries with different cultural backgrounds may interact with the society in different ways in different ways. As a result of mass migration, significant cultural, social and structural changes can be expected in the receiving society.

This scope of work; Syria, Iraq, Iran, Afghanistan, Egypt and Russia, the countries that migrated the most to Yalova after the 2010s, are the immigrants of different nationalities and how they experience and interpret the adaptation processes of immigrant groups and

host city residents to Yalova, with their similarities and differences. taken. Qualitative research techniques were preferred in the study, which aims to focus on the comprehensive dimensions of the interaction of local people with immigrants and their perspectives on immigration. Thus, the experiences of the local people about living together with immigrants, their interpretations and the meanings attached to the established relationships were tried to be interpreted and discovered through the people's own narratives. In the field research conducted in Yalova, with maximum diversity sampling, interviews were held with 18 immigrant participants from different cultures and 15 local participants from different countries such as Iraq, Syria, Iran, Afghanistan, Egypt and Russia, through a semi-structured interview form. The data obtained was conceptualized with the descriptive analysis technique and analyzed within the framework of integration and migration theories. According to the findings of the study, it seems that immigrants mostly try to adapt to social life in Yalova by maintaining their own root culture while having cultural contact with the local people. It can be said that the marginalization of immigrants due to exclusion or discrimination by local people is less likely. On the other hand, it can be said that the local people are mostly distant from the multicultural approach and prefer the "melting pot" towards immigrants.

Keywords: Migration, Migration in Türkiye, Social Harmony, Multiculturalism, Yalova

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.....7

Tablo 2.: İkamet İzni İle Türkiye'de Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı.....8

Tablo 3.: Göçmen Katılımcıların Demografik Özellikleri 61

Tablo 4.: Yerli Katılımcıların Demografik Özellikleri 64

KISALTMALAR

AB **:** Avrupa Birliği

ABD **:** Amerika Birleşik Devletleri

AİHM **:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

BM **:** Birleşmiş Milletler

GKY **:** Geçici Koruma Yönetmeliği

IOM **:** Uluslararası Göç Örgütü

TUİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu

USAK **:**Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu

YUKK **:** Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vii

TABLOLAR LİSTESİ ix

KISALTMALAR x

İÇİNDEKİLER xi

1.GİRİŞ 1

1.1. Problem 5

1.2. Çalışmanın Amacı 9

1.3. Çalışmanın Önemi 11

1.4. Çalışmanın Varsayımı 12

1.5. Çalışmanın Sınırlılıkları 12

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 14

2.1. Göç 14

2.2. Göç Türleri 16

2.3. Uluslararası Koruma Türleri 21

2.4. Yabancı ve Yerleşik Yabancı Kavramları 25

2.5. Türkiye'ye Yönelik Gerçekleşen Göç ve İltica Hareketleri 27
2.6. Göç Teorilerine Kısa Bir Bakış 35
2.7. Uyum Teorileri 39
2.7.1. Sosyal kimlik teorisi 39
2.7.2. Çokkültürlülük (Kültürel çoğulculuk) 46
3. YÖNTEM 52
3.1. Kullanılan Çalışma Modeli 52
3.2. Çalışmanın Soruları 53
3.3. Çalışmanın Katılımcı Havuzu (Evren ve Örneklem) 54
3.4. Veri Toplama Süreci 56
3.5. Verilerin Çözümlenmesi 59
3.6. Süre ve Olanaklar 59
4. BULGULAR VE YORUMLAR 61
4.1. Demografik Bulgular 61
4.2. Yalova'ya Yabancı Göçü 66
4.3. Göçmenlerin Yalova'yı Seçme Nedeni 71
4.4. Yapısal Entegrasyon 73
4.5. Kültürel Entegrasyon 107
4.6. Sosyal Entegrasyon 120
4.7. Kimlik Entegrasyonu 138
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 144

KAYNAKÇA..... 164

EKLER..... 176

Ek.1: Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Araştırma -1 176

Ek:2: Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Araştırma -2 180

ÖZ GEÇMİŞ 184

1.GİRİŞ

Göç, toplumsal değişimin en önemli göstergelerinden biridir. Birey ve toplumu derinden etkiyerek toplumu değiştiren göç, devletlerin oluşumu ve milletlerin kaderini belirleme kapasitesiyle birlikte bireyin yaşamı üzerinde de doğrudan sonuçları olan sosyal bir olgudur (Arslan ve Arslan 2019). Göçün yoğun olarak araştırma konusu olması sanayi devrimiyle başlamakla birlikte sosyal bilimlerce göç artık sosyal gelişmenin faktörü olarak ele alınmaktadır. Belirtilen yönüyle göç toplumu anlamaya çalışan sosyolojiye de yeni perspektifler sunmaktadır (Erdoğan, 2017: 17) İnsan ve grubun çeşitli nedenlerle zaman ve mekânda yer değiştirmesi şeklinde ortaya çıkan göç, sosyolojik açıdan eylemin bitmesinden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünüdür (Erdoğan, 2017: 20). Göç, milletlerin tarihi ve ülkenin toplumsal yapısı üzerinde çok önemli etkileri olan, son derece önemli bir sosyolojik olgudur. Göç olgusu hangi nedenle gerçekleşirse gerçekleşsin önemli sorunlara neden olurken göç eden gruplar ve göç edilen toplumda kültürel temas sonucunda değişim meydana gelmektedir. Özellikle zorunlu olarak göç eden göçmenlerin toplu olarak göç etmeleri nedeniyle göç ettikleri yere uyumu çok daha önemlidir (Bayraktar, 2013: 110). Göç ve kültürel temas her zaman bir risktir. Göçmenler göç ettiği toplumla kültürel etkileşime girse de göçmenlerin egemen topluma göre içinde yetiştiği kültürünü değiştirmesinin her zaman kolay olmadığını söylemek mümkündür. Kültürel temas ve yeni topluma sosyal uyum üstesinden gelinmesi kolay olmayan zorluklar sunar (Beiser ve diğerleri, 1988'den aktaran Berry, 1997: 27). Göç çalışmaları kültürel bağlam ile göçmen davranışı gelişimi arasında önemli bağlantılar olduğunu göstermektedir. Bireyler çoğu zaman yetiştikleri ya da içinde bulundukları kültürel etkilere ve beklentilere göre davranışlarını belirlerler (Turner ve Reynolds 2010: 28).Bütünleşme, ancak baskın toplum kültürel çeşitliliğe değer verdiğinde baskın olmayan gruplar tarafından "özgürce" seçilebilir ve başarılı bir şekilde izlenebilir. Dolayısıyla entegrasyonun sağlanabilmesi için karşılıklı uyum gereklidir. Entegrasyon politikası tüm grupların kültürel farklılıklarıyla yaşama hakkının olduğunun kabul edilmesini gerektirir. Bu strateji, baskın olmayan grupların daha geniş toplumun temel değerlerini benimsemesini gerekli kılar. Kültürel çeşitlilik bağlamında çeşitli etnokültürel grupların tümü dahil olmak üzere bir bütün olarak toplumun bir özelliği olduğunda entegrasyon "çokkültürlülük" olarak da tanımlanabilir.

Aynı zamanda baskın grubun artık birlikte yaşayan tüm grupların ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için eğitim, sağlık, işgücü gibi ulusal kurumlarını uyarlamaya hazır olmasını gerektirir. Başarılı bir entegrasyon kültürel çeşitliliğin yaygın olarak kabul edilmesi, kültürler arasında pozitif kabulün sergilenmesi ve tüm gruplar tarafından daha geniş bir topluma bağlanma ve onunla özdeşleşme duygusunun gösterilmesiyle ilişkilidir (Berry, 1997:5-11; 2015:313).

Çokkültürlülük, çoğul toplumda birlikte yaşayan tüm grupların ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal değişimi içerir. Toplumu oluşturan tüm gruplar, birlikte yaşama biçimlerini sürekli olarak yeniden gözden geçirmeye ve uzlaşmaya varmaya hazır olmalıdır. Yani, çok kültürlü vizyona ulaşmak, gruplardan yalnızca birinin değişmesinden ziyade karşılıklı uzlaşmayı gerektirir. Bu uyum, tüm (baskın ve baskın olmayan) grupların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, baskın grubun/daha geniş toplumun kurumlarının gelişmesini gerektirir. Ayrıca, baskın olmayan grupların daha geniş toplumun temel değerlerini benimsemelerini ve mevcut sosyal kurum ve yapılara uyum sağlamalarını da gerektirir (Beryy, 2011: 16). Kültürel temas durumunda her iki taraf için de bariz bedeller vardır. Okul müfredatını ve sağlık hizmetlerini değiştirilmesi gibi kamu politikalarının oluşturulması baskın toplum için kültürel temasta bulunmanın bedeliyken kültürlerinin değerli ancak uyumlu olmayan bazı yönlerinin atılması ise göç eden gruba bedelidir. Ancak, bütünleştirmeci politikaların benimsenmemesi ayrım ve marjinalleştirme ile sonuçlanırsa, muhtemelen maliyet daha da büyük olacaktır (Berry, 1991; Roosens, 1988'den aktaran Berry, 1997: 29).

Dinamik bir olgu olan göç, evrimleştikçe bir taraftan yeni göçlerin habercisi olurken aynı zamanda sonucu olan yeni koşullar yaratmaktadır (Sert, 2018: 40). Küreselleşen dünyada birçok toplumsal dinamikle bağlantılı olarak değişen uluslararası göç sürecinin Türkiye açısından da zamanla farklı bir boyut kazandığı anlaşılmaktadır. Yakın zamana kadar Türkiye'ye transit göç şeklinde gerçekleşen ulusötesi göçün (Doğan, 2018:13; 2020:1; Öner). 1980'ler itibariyle Türkiye'yi büyük ölçekli, sürekli ve karmaşık bir göç ülkesi haline getirdiği görünmektedir. Bu yeni olgu hemen algılanmadıysa da, son on yılda Türkiye'de göçe olan akademik ilgi giderek artmıştır (Kirişçi'den aktaran Tolay, 2015: 2-3).

Fakat son on yılda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaşanan gelişmeler sonucunda yeniden önemli ve kitlesel göç hareketlerine tanık olunmasıyla Türkiye'nin konumunda da önemli değişiklikler meydana geldiği anlaşılmaktadır.Özellikle yakın coğrafyamızda yaşanan olumsuz gelişmeler geniş halk kitlelerini can korkusuyla ülkelerini terk etmeye zorlarken coğrafyamızda yaşanan bu gelişmelerin Türkiye'yi göç yolculuğunun son durağı yani hedef ülkesi konumuna getirdiği görünmektedir (Doğan, 2020: 1).

Diğer taraftan başta AB ülkeleri olmak üzere Türkiye'ye komşu gelişmiş ülke konumundaki toplumların Ortadoğu'dan gelen göçmenler konusunda seçici ve aşırı kontrollü yaklaşımı, Ortadoğulu göçmenlerin AB sınırındaki Türkiye'de yoğunluk göstermesinin arkasında yapısal ve politik sebeplerin de olduğu düşünülmektedir. Bu tezde bu yönüyle işin politik kısmına hiç değinilmemiştir.

Avrupa ülkeleri ile Kanada ve ABD gibi ülkelere göre Türkiye için yabancı göçü görece yeni bir olgu olmasına rağmen yine de İstanbul, Ankara ve Antalya gibi birçok kentin son yıllarda yabancıların ilgisini daha çok çektiği anlaşılmaktadır (Bayram, 2013: 2). Bu bağlamda Yalova şehrinin de 2010'lardan sonra artan kitlesel göçlere hedef olduğu görünmektedir. Yabancı göçünün farklı kültürel ve sosyal bileşenleriyle Türkiye'yi birçok alanda derinden etkilediği gibi Yalova şehrini de birçok açıdan etkilemesi muhtemeldir (Apak, 2014; Şeyda, 2019).

Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk eden insanların göç ettikleri yeni yere uyumla ilgili birçok sorunla karşılaşmaları muhtemeldir (Şanlı, 2022: 231; Göker, 2013: 334; Değer, 2008: 131-132). Göç kaynağı ile hedef ülke arasında kültürel ve sosyal olarak önemli ölçüde farklılıklar olabilir Değişik ülkelerden göç eden farklı kültürel geçmişe sahip göçmenler göç ettiği yerde göç edilen toplumla farklı şekillerde kültürel etkileşim içinde bulunabilir. (Berry ve Sam'dan aktaran Yüce, 2021: 42). Göçmenlerin farklı şehirlere sosyal uyumunun ise benzer olmayacağı tahmin edilmektedir. Kitlesel göç sonucunda göç alan toplumda önemli kültürel, sosyal ve yapısal değişikliklerin olması beklenebilir. Bu çalışmada göçmen grupların baskın olmayan toplumun kültürü ile egemen toplumun kültürü arasında nasıl yaşadığı araştırılarak tecrübe edilen etkileşimler yorumlanmaya çalışılmıştır.

"Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Çalışma" isimli bu tez kapsamında; Yalova'da yaşayan Suriye, Irak, İran, Afganistan, Mısır ve Rusya'dan gelen sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri, uyum teorileri bağlamında ele alınarak bilimsel olarak incelenerek ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı; farklı uyruktan göçmenlerin Yalova'ya uyum süreçlerini inceleyip, Yalova'da yapılan saha araştırması ve uyum kuramları çerçevesinde hem göçmen grupların hem de ev sahibi konumundaki kent sakinlerinin bu olguyu nasıl deneyimledikleri ve yorumladıkları, benzeşen ve farklılaşan yönleriyle ele almaktır. Bu bağlamda öncelikle tezin konusunun ve Yalova'nın neden seçildiği yöntem çerçevesinde çalışmanın amacı, problemi, önemi ve sınırlılıkları konulu birinci bölümünde tartışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye'ye gerçekleşen göçün niteliğinin, yönünün ve genel görünümünün belirlenmesi amacıyla kavramsal çerçeve kapsamında göç, göç türleri ile uluslararası koruma türleri olarak mülteci, sığınmacı, geçici koruma, şartlı mülteci, ikincil koruma yabancı ve yerleşik yabancı kavramları ile birlikte Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göç ve iltica hareketleri incelenmiştir. Göç teorilerine kısa bir bakış başlığı altında Ravenstein'ın göç kanunları, itme-çekme kuramı ile ağ teorisi incelenirken uyum teorileri başlığı altında ise alanda yapılacak çalışmanın bulgularının değerlendirilmesi ve yorumlanmasına olanak tanıyacağı düşünülen sosyal kimlik teorisi ve çokkültürlülük teorisi incelenerek yorumlanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde çalışmanın tekniği ve yaklaşımı başlığı altında çalışma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması süre ve olanaklar bölümlerine yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümde Yalova ilinde saha çalışmasından elde edilen veriler çalışmanın bulguları başlığı altında kuramsal ve kavramsal çerçeveyle birlikte ele alınarak detaylı olarak irdelendikten sonra son olarak çalışmanın beşinci bölümünde tezin sonucu yorumlanarak öneriler oluşturulmuştur.

1.1. Problem

Sınırların aşılarak başka coğrafyalara göç edilmesi etnik ve kültürel birlik üzerine kurulmaya çalışılan ulus-devletlerin yapısını zorlarken (Zor, 2021: 1) yurttaşlık üzerinden kurulan vatandaşlık kavramını da tartışmaya açmaktadır (Özgüler, 2018: 2, Kolukırık, 2014: 37-39). Bu durum göçü günümüzde dünyanın pek çok ülkesi için önemli ve çözülmesi zor sorunlardan biri haline getirmiştir. Ulaşım imkanlarının gelişmesi ve belli bölgelerde önlenemeyen yoksulluk, çatışma, savaş gibi zorunlu itici faktörler ve gelişmiş il, bölge ve ülkelerdeki daha iyi yaşam imkanları, eğitim, sağlık ve iş gibi "çekici faktörler" her yıl binlerce insanın ülkelerin içinde ve ülkeler arasında yer değiştirmesine neden olduğu görünmektedir. Ancak bu hareketliğin özellikle ulaştığı coğrafyada ciddi etnik, dinsel, siyasal, sosyal, kültürel bileşenleriyle pek çok soruna yol açabildiği görünmektedir (Demirhan ve Aslan 2015: 24-25, Çiçek, 2021: 1).

Özellikle küreselleşmenin iş ya da turistik amaçlı göçlere imkan tanımasıyla günümüzdeki göç hareketlerinin belirli sınırlar içerisinde düşünülmektense belli yönleri olmayan ve bütün bir yerküreyi kapsayan hareketler olarak değerlendirildiği görünmektedir. Küreselleşmenin zaman ve mekana ilişkin algıları hızla değiştirdiği çağımızda yaşam koşulları bireyleri ve grupları rahatlıkla bir yerden başka bir yere sürükleyebilmektedir. Göç süreçlerini ihtiyaçlar, kişisel tatmin ve ulaşım imkânlarının yaygınlığı etkilerken iletişim kanallarının sunduğu fırsatlar yer değiştirme olgusunun farklı boyutunu oluşturduğu görünmektedir (Kolukırık, 2014: 37-39).

Küreselleşen dünyada birçok toplumsal dinamikle bağlantılı olarak değişen uluslararası göç süreci, Türkiye açısından da nitelik ve nicelik değişikliğine uğrayarak varlığını devam ettirmektedir. Yakın zamana kadar yabancıların Türkiye'ye yönelen göçleri sınır komşusu olan ülkelerden veya Asya ve Afrika'nın uzak ülkelerinden transit göç şeklinde gerçekleşmekteydi (Doğan; 2020:1).Kemal Kirişçi'nin farklı makalelerinde belirttiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti 1980'lerden itibaren yeni göç akımlarına maruz kalmıştır. İranlıların 1979 devriminden sonra ve Iraklıların 1988 ve 1991'deki ilk dalgalarından yirmi birinci yüzyılın başlarındaki çok çeşitli göç alanlarına (mülteciler, yasadışı göçmenler, farklı kökenlerden transit göçmenler) kadar, Türkiye büyük ölçekli, sürekli ve karmaşık bir göç ülkesi haline gelmiştir. Bu yeni olgu hemen algılanmadıysa da, son on yıl Türkiye'de göçe olan akademik ilgi giderek artmıştır (Kirişçi'den aktaran Tolay, 2015: 2-3).

Fakat son on yılda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaşanan gelişmeler sonucunda yeniden önemli ve kitlesel göç hareketlerine tanık olunmasıyla Türkiye'nin konumunda da önemli değişiklikler meydana geldiği anlaşılmaktadır. Özellikle yakın coğrafyamızda yaşanan olumsuz gelişmeler geniş halk kitlelerini can korkusuyla ülkelerini terk etmeye zorlamıştır. Türkiye'de ve coğrafyamızda yaşanan bu gelişmelerin de Türkiye'yi göç yolculuğunun son durağı yani hedef ülkesi konumuna getirdiğini söylemek mümkündür (Doğan, 2020: 1).

Castles ve Miller'e göre toplumsal değişimin neden olduğu kollektif bir eylem olan göç; hem göç alan hem de göç veren ülkedeki toplumu bir bütün olarak etkiler (Castles ve Miller, 2015: 29). Sosyologlar ise çoğunlukla göçün tarih boyunca gerçekleşen ve gelecekte de sürecek sosyal bir gerçeklik olduğunu kabul etmektedir. Göçü zaman, mekan ve aidiyet boyutlarıyla ele alarak anlamaya ve açıklamaya çalışan sosyoloji, diğer taraftan göçmenlerin yeni toplumla etkileşimi, sorunları ve kabul eden toplumun göçmenlerle ilgili entegrasyon süreçlerini de belirli bir dönem içinde ve süreç olarak hem makro hem de mikro düzeyde incelemektedir (Oktik ve Değer, 2013: 108). Diğer taraftan küresel ölçekte göç alan ülkeler, çok kültürlü toplumlar haline dönüşmekteyken göçmenlerin alıcı-hedef toplumlardaki uyumlarının başarıyla gerçekleşebilmesi küresel bir sorun haline dönüştüğü görünmektedir (Kunst ve diğerlerinden aktaran Yüce, 2021: 1).Farklı kültürel geçmişe sahip birey ve grupların bir arada yaşayabilmesinin yolu ise bu çerçevede başarılı bir kültürlerarası iletişimin gerçekleşmesine bağlıdır. Belirtilen bağlamda göçmenler ile Türk toplumu arasında iletişimin kurulması, gündelik yaşamda etkileşimin artması başarılı bir uyumun gerçekleşmesi yönünden önem taşıdığı söylenebilir. Göçmenlerle Türk toplumu arasında kurulması beklenen iletişim ise kültürlerarası iletişim kapsamında gerçekleşmekte ve değerlendirilmektedir. Kültürlerarası temas, farklı dil ve kültürel geçmişe sahip birey ya da grupların arasında gerçekleşen iletişim ve sosyalleşme sürecidir. Ancak kültürlerarası iletişim ve temasın önünde kalıp yargı ve önyargılar, etnikmerkezcilik, kaygı ve belirsizlik gibi bazı engellerin bulunduğu görünmektedir (Abdulhakimoğulları, 2019: 2). Ancak engellerin ortadan kaldırılması ise yine iletişimle mümkündür. Bu bağlamda, göçmenlerin Türk toplumuna uyum sağlaması, Türk toplumunun göçmenleri toplumun yeni üyeleri olarak kabul etmesi ve göçmenlerin ve Türk toplumunun bütünleşmesinde iletişimin önemli bir yeri bulunmakta olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, https//www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638, 2024).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURİYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURİYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI	İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURİYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURİYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI
1	ADANA	223.638	2.270.298	2.493.936	8,97%	42	KAHRAMANMARAŞ	89.558	1.116.618	1.206.176	7,42%
2	ADIYAMAN	21.585	604.978	626.563	3,44%	43	KARABÜK	1.272	255.242	256.514	0,50%
3	AFYONKARAHİSAR	10.788	751.344	762.132	1,42%	44	KARAMAN	843	263.960	264.803	0,32%
4	AĞRI	1.136	511.238	512.374	0,22%	45	KARS	156	278.335	278.491	0,06%
5	AKSARAY	3.512	438.504	442.016	0,79%	46	KASTAMONU	1.332	388.990	390.322	0,34%
6	AMASYA	1.275	330.529	340.804	0,37%	47	KAYSERİ	82.464	1.445.683	1.528.147	5,40%
7	ANKARA	80.212	5.803.482	5.892.694	1,51%	48	KIRIKKALE	1.656	285.744	287.400	0,58%
8	ANTALYA	5.571	2.696.249	2.701.820	0,21%	49	KIRKLARELİ	929	377.156	378.085	0,25%
9	ARDAHAN	107	92.819	92.926	0,12%	50	KIRŞEHİR	1.266	247.179	248.445	0,51%
10	ARTVİN	66	172.356	172.422	0,04%	51	KİLİS	71.040	155.179	226.219	31,40%
11	AYDIN	8.500	1.161.702	1.170.202	0,73%	52	KOCAELİ	52.874	2.102.907	2.155.781	2,45%
12	BALIKESİR	4.352	1.273.519	1.277.871	0,34%	53	KONYA	120.644	2.320.241	2.440.885	4,94%
13	BARTIN	399	207.238	207.637	0,19%	54	KÜTAHYA	1.419	575.674	577.093	0,25%
14	BATMAN	12.007	647.205	659.212	1,82%	55	MALATYA	30.879	742.725	773.604	3,99%
15	BAYBURT	24	86.047	86.071	0,03%	56	MANİSA	12.830	1.475.716	1.488.546	0,86%
16	BİLECİK	721	228.058	228.779	0,32%	57	MARDİN	67.884	888.874	956.758	7,10%
17	BİNGÖL	1.222	285.655	286.877	0,43%	58	MERSİN	211.035	1.938.389	2.149.424	9,82%
18	BİTLİS	1.018	359.747	360.765	0,28%	59	MUĞLA	10.482	1.066.736	1.077.218	0,97%
19	BOLU	4.007	324.789	328.796	1,22%	60	MUŞ	1.513	399.879	401.392	0,38%
20	BURDUR	8.732	277.452	286.184	3,05%	61	NEVŞEHİR	12.944	315.994	328.938	3,94%
21	BURSA	171.102	3.214.571	3.385.673	5,05%	62	NİĞDE	5.832	377.080	382.912	1,52%
22	ÇANAKKALE	4.029	570.499	574.528	0,70%	63	ORDU	841	775.800	776.641	0,11%
23	ÇANKIRI	637	205.501	206.138	0,31%	64	OSMANİYE	39.816	557.666	597.482	6,66%
24	ÇORUM	3.128	528.351	531.479	0,59%	65	RİZE	1.212	350.506	351.718	0,34%
25	DENİZLİ	13.611	1.059.082	1.072.693	1,27%	66	SAKARYA	14.993	1.098.115	1.113.108	1,35%
26	DİYARBAKIR	21.803	1.818.133	1.839.936	1,18%	67	SAMSUN	8.703	1.377.546	1.386.249	0,63%
27	DÜZCE	1.376	409.865	411.241	0,33%	68	SİİRT	4.034	347.412	351.446	1,15%
28	EDİRNE	590	419.913	420.503	0,14%	69	SİNOP	176	229.716	229.892	0,08%
29	ELAZIĞ	11.667	604.411	616.078	1,89%	70	SİVAS	3.253	650.401	653.654	0,50%
30	ERZİNCAN	116	243.399	243.515	0,05%	71	ŞANLIURFA	285.232	2.213.964	2.499.196	11,41%
31	ERZURUM	873	749.993	750.866	0,12%	72	ŞIRNAK	2.127	570.745	572.872	0,37%
32	ESKİŞEHİR	6.814	915.418	922.232	0,74%	73	TEKİRDAĞ	12.102	1.167.059	1.179.161	1,03%
33	GAZİANTEP	428.127	2.164.134	2.592.261	16,52%	74	TOKAT	1.143	606.934	608.077	0,19%
34	GİRESUN	283	461.712	461.995	0,06%	75	TRABZON	3.335	824.352	827.687	0,40%
35	GÜMÜŞHANE	93	148.539	148.632	0,06%	76	TUNCELİ	37	89.317	89.354	0,04%
36	HAKKARİ	9	287.625	287.634	0,00%	77	UŞAK	3.038	377.001	380.039	0,80%
37	HATAY	269.420	1.544.640	1.814.060	14,85%	78	VAN	1.610	1.127.612	1.129.222	0,14%
38	IĞDIR	63	209.738	209.801	0,03%	79	YALOVA	3.499	304.780	308.279	1,14%
39	ISPARTA	7.387	449.777	457.164	1,62%	80	YOZGAT	5.099	420.699	425.798	1,20%
40	İSTANBUL	530.458	15.655.924	16.186.382	3,28%	81	ZONGULDAK	642	591.492	592.134	0,11%
41	İZMİR	119.522	4.479.525	4.599.047	2,60%						

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI
Göç İdaresi Başkanlığı verisidir.

*22.02.2024 tarihi itibariyle

Diğer ülkelere göre Türkiye için yabancı göçü görece yeni bir olgu olmasına rağmen yine de İstanbul, Ankara ve Antalya gibi birçok kentin son yıllarda yabancıların ilgisini daha çok çektiği anlaşılmaktadır (Bayram , 2013: 2). Bu bağlamda Yalova şehrinin de 2010'lardan sonra artan kitlesel göçlere hedef olduğu görünmektedir. Yabancı göçünün farklı kültürel ve sosyal bileşenleriyle Türkiye'yi birçok alanda derinden etkilediği gibi Yalova şehrini de birçok açıdan etkilemesi muhtemeldir (Apak, 2014; Şeyda, 2019).

Göç İdaresi Başkanlığının verileri incelendiğinde Yalova'da geçici koruma kapsamında 3.500 Suriyeli sığınmacı bulunurken (Göç İdaresi Başkanlığı A, 2024). değişik uyruklardan Yalova'ya "ikamet izni" ile yerleşen 20.813 göçmen bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı B, 2024). Veriler incelendiğinde geçici koruma kapsamında Yalova'ya yerleştirilen Suriyelilere oranla değişik uyruklardan Yalova için ikamet izni alan göçmen sayısının çok daha fazla olduğu görünmektedir. Örneğin geçici koruma kapsamında ikamet izni ile farklı uyruklardan Bursa'da 54.915 göçmen, İstanbul'da 704.828 göçmen bulunmaktayken, geçici koruma kapsamında Bursa'da 182.806 İstanbul'da 536.171 Suriyeli bulunmaktadır.

Tablo 2.: İkamet İzni İle Türkiye'de Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı(Göç İdaresi Başkanlığı, https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri, 2024).

İKAMET İZNİ İLE ÜLKEMİZDE BULUNAN YABANCILARIN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

İL SIRA	İLLER	TOPLAM*	İL SIRA	İLLER	TOPLAM*
GENEL TOPLAM		1.114.307	GENEL TOPLAM		1.114.307
1	Adana	4.372	42	Kahramanmaraş	1.448
2	Adıyaman	340	43	Karabük	8.470
3	Afyonkarahisar	2.603	44	Karaman	886
4	Ağrı	382	45	Kars	815
5	Aksaray	2.192	46	Kastamonu	1.522
6	Amasya	532	47	Kayseri	6.225
7	Ankara	75.060	48	Kırıkkale	619
8	Antalya	115.861	49	Kırklareli	2.877
9	Ardahan	286	50	Kırşehir	1.667
10	Artvin	385	51	Kilis	827
11	Aydın	10.076	52	Kocaeli	13.553
12	Balıkesir	5.470	53	Konya	8.771
13	Bartın	1.692	54	Kütahya	6.081
14	Batman	400	55	Malatya	877
15	Bayburt	295	56	Manisa	2.497
16	Bilecik	1.729	57	Mardin	845
17	Bingöl	328	58	Mersin	43.675
18	Bitlis	209	59	Muğla	20.012
19	Bolu	4.442	60	Muş	88
20	Burdur	1.638	61	Nevşehir	1.131
21	Bursa	50.846	62	Niğde	788
22	Çanakkale	3.535	63	Ordu	1.416
23	Çankırı	1.224	64	Osmaniye	497
24	Çorum	1.855	65	Rize	846
25	Denizli	3.662	66	Sakarya	15.035
26	Diyarbakır	1.172	67	Samsun	8.945
27	Düzce	2.115	68	Siirt	381
28	Edirne	6.498	69	Sinop	359
29	Elazığ	902	70	Sivas	2.839
30	Erzincan	981	71	Şanlıurfa	1.953
31	Erzurum	1.891	72	Şırnak	511
32	Eskişehir	7.038	73	Tekirdağ	6.828
33	Gaziantep	10.211	74	Tokat	3.270
34	Giresun	1.890	75	Trabzon	5.884
35	Gümüşhane	1.103	76	Tunceli	51
36	Hakkari	674	77	Uşak	2.468
37	Hatay	2.182	78	Van	1.267
38	Iğdır	610	79	Yalova	18.688
39	Isparta	3.092	80	Yozgat	1.783
40	İstanbul	559.321	81	Zonguldak	2.030
41	İzmir	26.488			

*22.02.2024 tarihi itibariyle

TÜİK 2021 verilerine göre Yalova'nın il nüfusunun 291.000 olduğu düşünüldüğünde Yalova nüfusuna oranla Yalova'da %8,41 oranında Suriyelilerde dâhil farklı uyruklardan göçmenin Yalova'da ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre Kocaeli'de 15.234 İzmir'de 27.481 ikamet izniyle ilgili şehirlere yerleşen göçmen sayısı dikkate alındığında göçmenler tarafından ikamet izniyle Yalova'nın seçilmesinin Yalova'yı diğer şehirlerden de ayrıştırdığı anlaşılmaktadır. Ancak resmi olmayan yollarla ilgili kurum ve kuruluşlardan öğrenildiği kadarıyla göçmenlerin yoğunluklu olarak Irak, Suriye ve İran gibi ülkelerinden göç eden bireyler olduğu göçmenler arasında 1500 civarında ise Ukrayna ve Rus uyrukluların bulunduğu anlaşılmaktadır. Suriyelilerin zorunlu nedenlerle Türkiye'ye sığınma talep ettiği, Irak ve İran'dan gelen göçmenlerin ise gönüllü olarak ülkeyi tercih ettiği varsayılsa bile göçmenlerin çoğunlukla Arap etnik kökeninden ve Ortadoğu ülkelerinden olduğu anlaşılmaktadır.

Yalova'daki göçmen profilinin ve göçmen gruplarının çeşitliliğine göre Yalova'nın diğer şehirlerden farklılık gösterdiği söylenebilir. Bu anlamda farklı kültürlerden göçmenlerin yerel halkla bir arada yaşama deneyiminin farklı kültürler arasındaki uyumun ya da çatışmanın birlikte incelenmesinin Yalova özelinde olanak ve fırsatlar sunabileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında farklı kültürlerden değişik nedenlerle göç deneyimi yaşayan Yalova şehrine özellikle son on yıl içinde yerleşen göçmenlerin şehre entegrasyon sürecini yerli halkın ise kabul düzeyini çokkültürlülük ve uyum teorileri çerçevesinde yorumlamayı ve betimlemeyi niteliksel yaklaşımla araştırmayı amaçlayan saha araştırmasında; alanyazında yer alan araştırmalardan faydalanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuştur. Yapılan bu çalışma problemi; Yalova'da yaşayan göçmenlerin sosyal, kültürel uyum seviyeleri ile yerel halkın ise kabul düzeyini etkileyen süreçlerin belirlenmesi olacaktır.

1.2. **Çalışmanın Amacı**

Genel küresel eğilime bağlı olarak Türkiye'ye 80'ler itibariyle gerçekleşen göçün 80'ler öncesiyle farklı olduğu çoğunlukla göç literatüründe kabul edilmektedir (Kirişci'den aktaran Tolay, 2015: 4).

1980'lere kadar Türkiye'ye göç edenler ağırlıklı olarak “Türk” ya da ortak tarih ve müslüman olmaları nedeniyle "Türk kabul edilenler" oluştururken; 80'lerden sonra ise göç edenler düzenli ya da düzensiz göçte gerçekleştirse göç edenlerin "yabancı" olarak kabul edildiği görünmektedir. (İçduygu ve Diğerleri’den aktaran Adıgüzel, 2016: 27).

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da giderek daha fazla görünen turistik faaliyetler, 1980’ler itibariyle Türkiye’de görünmeye başlar. Avrupa ülkelerindekine benzer ***“yaşam biçimi göçü”***nün Türkiye içinde geçerli olduğu görünür. 1990’lı yıllar itibariyle daha rahat bir hayat arayışında olan Avrupalı emekliler Akdeniz ve Ege sahil şeridinde bazı bölgelere yerleşmeye başlamıştır. Başlangıçta Türkiye’ye yerleşenlerin çoğunluğunu emekliler oluştururken, zaman içerisinde aktif çalışan veya emekliliğe hazırlananların da yerleşmeye karar verdikleri görünmektedir (Avcı vd., 2008: 25-26). Diğer taraftan1980’li yıllar itibariyle komşu ülkelerde ki siyasal gelişmelere bağlı olarakta Türkiye’ye yönelik dış göç artmıştır (Canatan, 2020: 80).

Bu bağlamda Türkiye için yabancı göçü görece yeni bir olgu olmasına rağmen başta İstanbul, Ankara gibi büyükşehirler yanında Antalya ve Muğla gibi kıyı bölgeleriyle birlikte birçok kentin son yıllarda yabancıların ilgisini daha çok çektiği (Bayram, 2013: 2) Yalova şehrinin de 2010’lardan sonra artan kitlesel göçlere hedef olduğu görünmektedir. Yabancı göçünün farklı kültürel ve sosyal bileşenleriyle Türkiye’yi birçok alanda derinden etkilediği gibi Yalova şehrini de birçok açıdan etkilemesi muhtemeldir (Apak, 2014; Şeyda, 2019).

Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk eden insanların göç ettikleri yeni yere uyumla ilgili birçok sorunla karşılaşmaları muhtemeldir (Şanlı, 2022: 231; Göker, 2013: 334; Değer, 2008: 131-132). Göç kaynağı ile hedef ülke arasında kültürel ve sosyal olarak önemli ölçüde farklılıklar olabilir. Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk eden insanların göç ettikleri yeni yere uyumla ilgili birçok sorunla karşılaşmaları muhtemeldir. Göç kaynağı ile hedef ülke arasında kültürel ve sosyal olarak önemli ölçüde farklılıklar olabilir. Kitlesel göç sonucunda göç alan toplumda önemli kültürel, sosyal ve yapısal değişikliklerin olması beklenebilir. Bu çalışmada göçmen grupların baskın olmayan toplumun kültürü ile egemen toplumun kültürü arasında nasıl yaşadığı araştırılarak tecrübe edilen etkileşimler yorumlanmaya çalışılmıştır.

"Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Çalışma" isimli bu kapsamında; Yalova'da yaşayan farklı uyruktan sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri, uyum teorileri bağlamında ele alınarak bilimsel olarak incelenecek ve yorumlanacaktır. Çalışmanın temel amacı; farklı uyruktan göçmenlerin Yalova'ya uyum süreçlerini, Yalova'da yapılan saha çalışması ve uyum kuramları çerçevesinde hem göçmen grupların hem de ev sahibi konumundaki kent sakinlerinin bu olguyu nasıl deneyimledikleri ve yorumladıkları, benzeşen ve farklılaşan yönleriyle ele alınmasıdır.

1.3. **Çalışmanın Önemi**

Çeşitli nedenlerle ülkelerinden ayrılarak Türkiye'ye gelip farklı şehirlere yerleşen göçmenlerin beklentileri ile ülkeye uyumları ve kabulleri konusunda çeşitli sorunların yaşanması muhtemeldir. Göçmenlerin yaşadıkları şehirlere toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin yapılmış birçok çalışma alanyazında bulunmasına rağmen Yalova özelinde değişik uyruktan göçmenlerin toplumsal uyumu ve toplumsal kabule ilişkin az sayıdaki çalışmalara sosyolojik perspektiften güncel bir katkı sağlayacağı ve Yalova gibi büyükşehir dışında kalan görece mikro yerleşim yerlerindeki entegrasyon ve toplumsal kabule yönelik yapılacak araştırmalar için önemli bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Bourish yerel toplumun göçmen grupların etnik ve kültürel geçmiş ve milliyetine göre farklı kültürel temas ve etkileşim stratejileri uyguladığını belirtmektedir. Bu anlamda Bourish göçmenlerin dilsel kültürel ve dinsel benzerlikler ya da farklılıklar temelinde etkileşime geçerken bazen değer vererek bazen de değer vermeyerek farklı şekilde sınıflamalar yapabildiğini söylemektedir (Bourish'ten aktaran Şeker 2015: 14). Yalova'da yerli halkın değişik uyruktan göçmenlere ilişkin kabulü ya da etkileşimi arasında farklılıkların olup olmadığının da incelenebileceği düşünülmektedir.Başlangıçta misafir olduğu düşünülen göçmenlerin barınma, beslenme sağlık gibi temel ihtiyaçları öncelikliyken zamanla sosyal ve kültürel uyuma ilişkin toplumsal etkileşim ile çokkültürlülük süreçlerinin de göz önünde bulundurulması gerekmiştir. Toplumsal uyum bağlamında belki de siyasal katılımın da zamanla daha fazla tartışılabileceği öngörülebilir. Bu nedenle toplumun dinamik yapısı değişen koşullar ve aradan geçen zaman göz önünde bulundurularak göç alan bölgelerde uyumla ilgili yeni çalışmaların yapılması gerekebilir.

1.4. **Çalışmanın Varsayımı**

İki veya daha fazla kültür arasındaki temastan meydana gelen kültürel etkileşim her zaman bir risktir. Diğer taraftan göç eden kişinin kültürünü değiştirmesi ve hedef toplumuna uyumu her zaman kolay olmaz. Uyumun nasıl gerçekleşeceğini ve nasıl devam edeceğini göç eden bireyin kültürel temas ve kültürel etkileşime ilişkin tutumu kadar göç edilen toplumun kültürel çeşitliliğe verdiği değer belirler. Genel olarak göç alanyazını dikkate alınarak ve göçü gerçekleştiren bireyin kültürel etkileşim ve temasa ilişkin stratejileri ve göç edilen toplumun göçmenlere ilişkin tutumu referans alınarak kültürel temas ve etkileşim konusunda aşağıdaki varsayımlar oluşturulmuştur.

1- Göçmenler yeni taşındıkları yerde anadillerinde konuşma ve yeme içme alışkanlıkları gibi kültürel değerlerini devam ettirmek isteyebilirler. Kendi kültürel formunu korumak ve devam ettirmek isteyen göçmenler ile göç edilen yerin sakinleri arasında uyum konusunda anlaşmazlıklar olabilir.

2- Göçmenler eğer sadece kendi etnik gruplarından oluşan mahallelerinde ikamet etmez aynı zamanda yaşadıkları yerel toplumun bireylerinin de de olduğu mahallelerde ikamet ederse uyum daha rahat olabilir.

3- Kültürel gruplar yani göçmenler bir taraftan kendi kültürel kimliklerine değer vermez ve baskın toplumla kültürel etkileşimden de uzak dururlarsa marjinalleşme meydana gelebilir.

4- Göçmenler tarafından yerel topluma ilişkin gerek göçmenlerin yerel sakinlere, gerekse yerel sakinlerin göçmenlere yönelik ayrımcı tavrının yaygınlaşması kültürel etkileşimi ve dolayısıyla da toplumsal entegrasyonu olumsuz etkileyebilir.

5- Göçmenlerin ev sahibi yerleşimin sosyal faaliyetlerine katılımı entegrasyon ve bütünleşmeyi olumlu yönde destekleyebilir.

1.5. **Çalışmanın Sınırlılıkları**

Dinamik yapısı gereği sosyal olaylar duruma, zamana ve mekâna göre değişiklik gösterebilir (Baltacı, 2019: 381). Çalışma kapsamında yapılan saha araştırması ile Yalova ilinde yaşayan göçmenlerin göç deneyimleri incelenerek Yalova'ya uyum sürecini

etkileyen etmenlere ulaşmayı amaçlamakta ve ulaşılan verilerin gösterenleri olarak Yalova'ya uyum düzeylerini betimlemeyi hedeflemiştir. Çalışma, Yalova şehir merkezinde göçmen nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerlerde yapılacağı için çalışma sonuçları Türkiye'nin bütün illerini kapsayan genel bir çıkarım ortaya koymayacağından çalışma sonuçları Yalova ili için sonuçlar ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında öncelikle kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere kurumlar ziyaret edilerek görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra ise Yalova'da yaşayan göçmen kanaat önderleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, sığınmacılara yönelik yürütülen çalışmalar hakkında bilgi alınmış ve alanda gözlem yapılarak notlar alınmış şehrin gündelik hayatı gözlemiştir.

Çalışma göç sosyolojisi alanının, dışarıdan Türkiye'ye göç alt alanıyla sınırlandırılmıştır. Buna ek olarak, alan araştırması için seçilen bölge, çalışmanın öneminde de belirtildiği şekilde, büyük şehirlerden ziyade, büyük şehir dışında kalan ve görece ufak bir yerleşim birimi olan Yalova Merkez ile sınırlandırılmıştır.

İlgili kurum ya da kuruluşlardan Yalova'daki göçmenlerin uyruklarına göre istatistiksel veri temin edilememesi sebebiyle resmi bir istatistiksel tablo paylaşılamamış olması da tezin sınırlılıklarındadır. Diğer yandan tezin niteliksel temelli ilerlemesi, sayısal verilere yönelik ihtiyacı azaltmıştır.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç

Göçle ilgili alanyazına bakıldığında göç kavramının çok çeşitli tanımlamalarının yapıldığı görünmektedir. Değişik disiplinlerin ilgi alanındaki göçe farklı yaklaşımlara göre çok çeşitli tanımlar getirilmeye çalışılmış ve bu durumda göç kavramının zengin bir tanıma sahip olmasına neden olmuştur. Alanyazına bakıldığında göç olgusuna başta sosyal bilimler olmak üzere her disiplin kendi özelinde bir tanımlama getirmiştir. Yapılan tanımlamaların göçün sebep ve sonuç ilişkileri ile mekânsal ve zamansal boyutlarıyla farklı unsurlarıyla ele alındığı görünmektedir (Şanlı, 2022: 64).

Göker göçü diğer tüm toplumsal etkenlerden yalıtarak sadece insan hareketi olarak görmenin doğru olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle ona göre göç yalnızca yer değiştirme faaliyeti değildir. Göçün ilk olarak ortaya çıkışında, gelişmesinde, devamında ve son bulmasında ekonomik, siyasi, coğrafi, demografik, psikolojik birçok neden etkilidir. Bu sebeple göç, sosyal hareket olarak görünse bile sosyolojik açıdan göçü dikkate değer kılan bu hareket değil harekete neden olan bu karmaşık nedenler bütünü ve göçle birlikte yaşanan bireysel ve toplumsal değişimdir. Bu nedenle göçmenlerin tamamı hareket eder. Ancak bu durum bütün hareketlilerin göçmen olduğunu göstermez (Göker, 2013: 7-8).

Göç, mekânsal ve zamansal boyutları içeren bir kavramdır. Göçün kalıcılık veya yarı kalıcılık olarak zamansal boyutu, çoğunlukla en az bir yıl olarak tanımlanmaktadır. Tatilciler, mevsimlik işçiler ve göçebeler göçmen olarak kabul edilmezler, çünkü onların hareketliliği kalıcı bir durum değildir. Göçün mekânsal boyutu ise, önemli fakat genellikle tanımlanmamış bir mesafeyi ve coğrafi bir sınırın geçilmesi şeklinde bir hareketi ihtiva eder. Sonuçta, göçmenler esas kaynak toplumunu ve yerel ağlarını değiştirir. Bu durum ise sosyal ve kültürel değişimi beraberinde getirir (Göker, 2013: 7-8). Göç sonucunda birey ve toplumlar sadece fiziksel olarak mekânlarını değiştirmekle kalmazlar, diğer taraftan bireysel ve sosyal hayatlarını kuşatan bütün ilişkiler ağını da yeniden kurmak zorunda kalırlar (Adıgüzel, 2016: 3).

Adıgüzel göçü; insanların, sosyal, ekonomik, siyasi veya doğal nedenlerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesi olarak tanımlamaktadır (Adıgüzel, 2016: 3).Ender göçü "anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler" olarak tanımlamıştır (Ender' den aktaran Barışık, 2020: 3).

Canatan ise göçü sosyal değişim (modernleşme) bağlamında ele alarak göçü incelemiştir. Canantan'a göre göç bu bağlamda toplumsal değişimin hem nedeni hem de sonucudur. Göç bir defa başladıktan sonra kendisi de değişimi sürdüren bir güce dönüşebilmektir (Canatan, 2020: 9).

Türkan Erdoğan ise sosyolojik açıdan ele alarak göçü; insan ve içinde yer aldığı grubun çeşitli faktörler nedeniyle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen, eylemin bitmesinden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünü olarak tanımlamıştır (Erdoğan, 2019: 19). Benzer şekilde Sirkeci ve Kohen'de göçün, "*göç eden bireyi çevresini ve göç etmeyenleri kısa ve uzun vadede etkileyen ve kumarı andıran bir süreç"* olduğunu belirtmektedir.

Göçün en kapsamlı tanımlarından birine de Mangalam yapmıştır. Mangalam'a göre göç "göçmen olarak adlandırılan bir topluluğun, daha önceden hiyerarşik olarak düzenlenmiş değerler seti ya da değerlendirilmiş amaçlar temelinde verdikleri kararla, etkileşim sistemlerinde değişiklikle sonuçlanacak şekilde bir coğrafi konumdan diğerine doğru görece sürekli olarak uzaklaşmasıdır" (Mangalam'dan aktaran Özcan, 2017: 186).

Göç ile ilgili çok farklı tanımlamalar olmasına rağmen göçe ilişkin genel bir ortak anlayış da mevcuttur. Erbaş göçü en genel anlamıyla bir yerden başka bir yere gitme, yer değiştirme olarak tanımlamıştır (Erbaş, 2019: 323). Karpat göçü "asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere hareket" şeklinde tanımlamıştır (Karpat, 2003: 3). Benzer şekilde bu bağlamda Lee ise göç kavramını, en yalın biçimiyle, insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmeleri, bireylerin ya da toplumsal kümelerin bir yerden başka bir yere gitmeleri şeklinde tanımlamıştır (Lee, 1966:16).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise göçü, "uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler" olarak açıklamıştır (IOM, 2009: 22).

Başka bir tanımda ise göçün coğrafi bir olgu olduğuna dikkat çekilerek göç "kişilerin uzaktaki bir yere, en azından şu anda yaşadıkları şehir veya kasabanın uzağındaki bir yere, yeniden yerleşmesidir" şeklinde tanımlamıştır (Bartram, Poros, Monforte: 2017).

Bu kapsamda bütüncül bir yaklaşımla göç tanımı yapılacak olunursa; göç sosyal, siyasal, ekonomik veya bireysel tercihlerle bir mekândan başka bir mekâna yapılan ve kısa, orta ve uzun vade gibi belirli bir zaman periyodunu kapsayan ve yerleşim yeri hedefi güden coğrafik, kültürel ve toplumsal bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir (Yalçın, 2004: 13).

2.2. Göç Türleri

Bireyin ya da grubuna zaman ve mekânda yer değiştirmesi şeklinde tanımlanan göç, farklı başlıklar altında kategorileştirilerek çeşitli türlere ayrılarak incelenmektedir (Çağlar, 2018: 33; Aktaş ve Öztekin, 2017: 222).Göçün sosyal, siyasal, ekonomik veya doğal afetler gibi çeşitli sebepleri olabilmektedir (Adıgüzel, 2016: 19). Öncelikle iç göç ve dış göç biçiminde ayrımlara tabi tutulan göç hareketleri, yine “düzenli göç” (yasal göç), “düzensiz göç” (yasadışı göç) ve “zorunlu göç” gibi başlıklar altında incelenmektedir. Farklı hukuki statüleri ve tanımları ifade etmek için kullanılan bu terimler, göçü açıklamak için yaygın olarak kullanılan kavramlardır (Aktaş ve Öztekin, 2017: 222).

Göçün yapısına ve oluşumuna bağlı olarak değişen göçlerin kendi içinde sınıflandırıldığı görünmektedir. Yapılan sınıflandırmalar göç olgusunun daha iyi açıklanabilmesi için önemlidir (Ayhan, 2019: 91) Thomas Fairst göçün niteliğine göre göçe ilişkin beş sınıflandırma yapmıştır. Ülke sınırlarına göre iç göç ya da ulusötesi göç, süresine göre geçici ya da kalıcı göç, göçün gerçekleştiği boyuta göre bireysel veya kitlesel göç, sebep ya da irade göz önünde bulundurulduğunda gönüllü veya zorunlu göç, göçün yasalara uygun olarak yapılıp yapılmamasına göre yasal ve yasadışı göç şeklinde sınıflandırma yapmak mümkündür (Faist’ ten aktaran Adıgüzel, 2016: 20; Barut, 2022: 9).

Özkalp, göçleri, göç eden grupların özelliklerini dikkate alarak göçü, grup göçü ve bireysel veya aile göçü olarak ikiye ayırmıştır. Çoğunlukla kabile yaşam modelinde rastlanan grup göçü ilkel çağlarda görünür. Göç bir coğrafi bölgeden başka coğrafi bölgelere hareketlilik şeklinde gerçekleşir. Bireysel veya aile göçü ise küresel düzeyde

tüm dünyada gerçekleşir. Bireyler veya aileler gelişmemiş ya da az gelişmiş ülke ve/veya bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru hareket eder (Çağlar, 2018: 33).

Çok boyutlu etkileri olan küresel düzeyde ve Avrupa Birliği'nde yoğun bir şekilde gerçekleşen uluslararası göç hareketleri farklı şekillerde sınıflandırılabilmektedir. Şemşit uluslararası göçleri devlet ve göçmen bakış açısına göre sınıflandırmıştır. Sınıflandırmalardan birincisi devlet-merkezli bakış açısıyla ele alındığın da istenen ve istenmeyen göçtür. İstenen göç, çoğunlukla yüksek nitelikli olmak üzere ülke ekonomisi için ihtiyaç hissedilen işgücü göçüdür. Devletler tarafından istenmeyen göç ise, uluslararası hukukun sonucu olarak kabul edilmek zorunda olunan aile birleşimi göçü ile ilticadır (Şemşit, 2018: 277).

Göçmen-merkezli bakış açısıyla yapılan ilk sınıflandırma, gönüllü ve zorunlu göçtür (Koser'den aktarın Şemşit, 2018: 277). Zorunlu göç, insanların kıtlık, sel, çatışma ve zulüm, gibi farklı çevresel nedenlerle kendi ülkelerinden başka ülkelere göç etmeye mecbur edilmesidir (Bartram, Poros, Monforte 2017: 151-152).İnsanların iradeleri doğrultusunda herhangi bir baskı ve zorlama olmaksızın daha iyi hayat şartlarından yararlanma, yaşanılan yerin beğenilmemesi, ailenin geleceğini iyileştirme veya düzeltme daha iyi ve kaliteli eğitim ve sağlık imkanlarından yararlanma veya emeklilikte sahil kasabalarına yerleşme gibi kişisel amaç ve arzularla yapılan göçler gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır. (Barışık, 2020: 4; Barut, 2022: 9; Adıgüzel 2016: 19). Mülteci kavramı bütün zorunlu göçmenleri kapsamasa da zorunlu göçü gerçekleştirenler çoğu zaman mülteci olarak adlandırılmaktadır. Göçmen merkezli bakış açısına göre gerçekleştirilen ikinci sınıflandırma, siyasi nedenlerle veya ekonomik nedenlerle göç edenler arasında yapılmaktadır. Siyasi nedenlerle göç edenlerin daha ziyade mültecilerin olduğu görünmektedir. Ekonomik nedenlerle göç edenler ise daha iyi iş fırsatları için, ya da daha iyi çalışma koşulları için göç eden işgücü göçmenleridir. İşgücü göçü de, kendi içinde düşük nitelikli işgücü göçü ve yüksek nitelikli işgücü göçü şeklinde ikiye ayrılır. Ekonomik ve siyasi göçmenler dışında sosyal nedenlerle göç edenler de bulunur. Bunların çoğunlukla, eşlerinin iş buldukları ülkeye aile birleşimi yoluyla göç eden kadın ve çocuklar olduğu görünür (Koser'den aktaran Şemşit, 2018: 277).

Yasal olup-olmamasına göre göçler yasal göç/düzenli göç ve yasal olmayan/düzensiz göç şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Yasal göç/düzenli göç; insanların ikamet

ülkesinden yeni bir ikamet ülkesine gitmeleri sırasında kendi ülkesinden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanunlara uygun olarak yasal kanalları kullanarak göç etmesidir. Yasal olarak başka bir ülkeye giriş yapan göçmenlerin geçerli bir göçmen vizesine ve uygun belgelere sahip olduğu görünmektedir. Yasadışı göçmen, yasadışı giriş veya vizesinin sona ermesi nedeniyle transit ya da ev sahibi ülkede yasal statüsü olmayan kişilerdir. Yasadışı göçmen terimi bir ülkenin yasal göçmen kabul kurallarını ihlal eden göçmenler ve ev sahibi ülkede kalmaya yetkisi bulunmayan herhangi bir kişi için geçerlidir. Düzenli göç, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre, yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade etmektedir. Göç, göç veren ülke, göç alan ülke ve transit ülkelerin ilgili yasa ve kurallarına aykırı olarak gerçekleştiğinde yasal olmayan göç/düzensiz göç söz konusu olur. Hedef ülke açısından bir ülkeye yasadışı giriş yapılması, bir ülkede çalışma izninin sona ermesine rağmen yasadışı şekilde kalınması veya çalışılması veya sığınma başvurusunun olumsuz sonuçlanması durumlarında düzensiz göçmenden bahsedilebilir (Barışık, 2020: 4; Barut, 2022: 9).

Düzensiz göçle ilişkili düzensiz göç ve zorunlu göçle eşanlamlı veya bu göçlerin içerisinde ele alınan ve 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanan transit göç kavramı ise göç sürecinin tamamlanmadığını, "zengin Batı ülkelerine doğru" geçiş halinde olunduğunu ifade etmektedir (Barut, 2022: 12; Şişman ve Balun, 2020: 64). Son zamanlarda araştırmacıların gündeminde daha çok yer bulan döngüsel göç (dairesel göç-mekik göçü) ise göçmen işgücünün yalnızca belirli bir süre geçici olarak bir ülkede yaşaması ve çalışması; daha sonra elde ettiği başta ekonomik kazanç olmak üzere diğer kazanımlarını menşe ülkesine dönerek aktarması şeklinde tanımlanmaktadır (Barut, 2022: 12; Özmete ve Arslan, 2018: 187). Döngüsel göçte düzensiz göç türlerinden farklı olarak göç yasal kural ve belgelere uygun olarak gerçekleştirilir ve menşe ülkeyle ilişkiler sürdürülmeye devam eder (Barut, 2022: 12).

Göçün boyutu dikkate alındığında göçler sayısal büyüklüğü ve yoğunluğu açısından ise bireysel göç ve kitlesel göç şeklinde sınıflandırılmaktadır. İnsanların bireysel olarak en fazla aile bireyleriyle birlikte gönüllü olarak daha iyi yaşam olanakları için daha gelişmiş bölge ya da ülkelere gerçekleştirdikleri göç bireysel göçtür. Ancak bahse konu insan hareketi büyük grupların katılımıyla kitlesel bir boyut kazanırsa bu durumda kitlesel göç

söz konusu olur. Bireysel göç çoğu zaman gönüllü ve daha küçük ölçekte geniş bir zaman aralığında yayılarak artar. Kitlesel göç ise daha dar bir zaman diliminde çok sayıda insan ya da büyük nüfus gruplarının dalgalar halinde ki hareketi şeklinde gerçekleşir. Göçlerin kitleselleşmesi savaş, askeri darbe gibi siyasi nedenlerle olabilirken doğal felaketler veya ekonomik sorunlar gibi başka zorlayıcı nedenlerle olabilir. Bireysel göç çoğu zaman gönüllü olarak gerçekleşmekteyken, kitlesel göç, yaşanılan yerde ortaya çıkan zorlayıcı sebeplerin bir çeşit dayatmasıyla gönülsüz olarak gerçekleşir. Göçün bireysel ya da kitlesel oluşuna göre bireysel göç edenler genellikle göçmen sıfatını kazanmaktayken, kitlesel şekilde göç edenler ise mülteci ya da sığınmacı olarak adlandırılmaktadır (Barut, 2022: 9; Kanar ve Doğan, 2020:93; Özaslan, 2023: 125)

Aynı ülke içinde çoğu zaman köy kasaba gibi kırsal yerlerden şehir ve büyük şehirlere doğru bir bölgeden başka bir bölge ya da bölgelere doğru gerçekleşen göç hareketleri iç göçtür (Bartram, Poros, Monforte 2017: 191; Aktaş ve Öztekin, 2017: 222). Dış göç ya da ulusötesi (uluslararası) göç ise bireylerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere ikamet ettikleri ülkelerinden sürekli veya geçici olarak ayrılmalarıdır (Barışık, 2020: 15). İç göçte ülke nüfusu azalmaz fakat bölgeler arasında hareket eder. Dış göçte ise göçü veren ülkenin nüfusu gerçekleşen göçe bağlı olarak azalmaktayken, göç alan ülkenin nüfusu da gelen göçle birlikte artış meydana gelir. Dış göçü iç göçten farklılaştıran en önemli özellik ise dış göçün en az iki ülkeyi ilgilendirmesidir. Gelen göçe ülkelerin yaklaşımlarının da farlı olması mümkündür. Göç alan ülkeler dış göçle gelen bireylere farklı hukuki statüler tanıyabilir ve bireylere eşit uzaklıkta durmayabilir. Bu durumda "vatandaş" ve "yabancı" ayrımı gibi farklı hukuki statüler oluşabilmektedir (Aktaş ve Öztekin, 2017: 222). Modern döneme ilişkin bir olgu olan ve çeşitlenerek artış gösteren uluslararası göçler, Castles ve Miller tarafından beş eğilim etrafında açıklanmıştır. İlk olarak göçler aynı anda çok sayıda ülkeyi etkilemeye başlamıştır. Buna bağlı olarak göçe kaynaklık eden sahaların da giderek arttığı görülmektedir. Yaşanan bu gelişmeler göç hareketlerinin giderek daha fazla küreselleştiğini göstermektedir. İkinci olarak uluslararası göçler küresel boyutta ve çok sayıda bölgede yoğunluk kazanmakta ve diğer taraftan giderek daha da hızlanmaktadır. Ortaya çıkan göçteki bu artış bir yandan göçe ilişkin politikaların önemini artırırken bir yandan da bu politikaların uygulanması ile ilgili problemler yaratmaktadır. Üçüncü olarak bir ülkede artık sadece emek, sığınma ya da kalıcı nitelikli göç hareketleri değil, aynı zamanda birden fazla göç hareketliliği

gerçekleşebilmektedir. Göçlerin farklılaşan yapısı nedeniyle ulusal ve uluslararası çapta öngörülen tedbirler sorunun çözümünde yetersiz kalmaktadır. Dördüncüsü göç hareketlerinde görünürlüklerini artıran kadınların çok sayıda farklı göç türüne daha fazla katkı sağladığı görülmektedir. Geçmişte çoğunlukla aile birleşimleri ile göç sürecine dâhil olduğu görünen kadınlar günümüzde farklı göç hareketlerinde ekseriyeti oluşturarak görünürlüklerini artırmaktadır. Son olarak hem ulusal politikaları hem de bölgesel ve uluslararası ilişkileri önemli derecede etkileyen göçler giderek daha fazla siyasallaşan bir karakter kazanmakta, güvenlik politikaları üzerinde belirleyici olmaktadır (Castles ve Miller'den aktaran Barut, 2022: 13)

1980'lerden sonra küreselleşmenin iyice kendisini hissettirmesine koşut olarak mal, hizmet ve insan hareketliliğinin uluslararası bir hız ve akışkanlık kazanmıştır. Bununla birlikte uluslararası göçlerin hem sayısal olarak arttığı hem de nitelik olarak farklılaşmaya başladığı görünmektedir. Gelişen yeni koşullar göç sınıflandırmaları arasına yaşam biçimi (lifestyle migration) göçlerini de katmıştır (Adıgüzel, 2016: 90).

İş bulma ya da sığınma kaygısı bulunmayan, bir doğal afet ya da savaşın neden olmadığı, dolayısıyla göçün bir mağduriyetin sonucunda gerçekleşmediği "göçmen"in de nispeten toplumsal konum olarak "daha aşağıda" yer almadığı başka türden bir göç türü olarak "yaşam tarzı göçleri" giderek daha fazla ivmelenmektedir. Bahse konu harekete, sanayileşmiş ülkelerin kaynaklık ettiği ve hareketle turizm faaliyetlerinin yoğun bir ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Hareketin belirli bir yaştan sonra ve emeklilikle birlikte çalışma sırasında tatillerin geçirildiği bölgelere doğru geçekleşmesi nedeniyle hareket uzunca bir süre "uluslararası emekli göçü" olarak kavramsallaştırılmıştır. Ancak refah toplumunun bireyleri sadece emeklilik sonrasında gelen özgürlük ve hareket serbestisi ile göç etmezler. Emeklilikten önce de daha rahat yaşayabilecekleri Akdeniz ikliminin tadına varabilecekleri yerleri tercih etmektedirler. Göç kararında iklim koşulları çok önemli ve göç edenlerin refah düzeyi yüksek olsa da göç hareketine katılanların çok az ortak özelliği bulunur. Emekli olanlar ve olmayanlar, göç ettikleri yerde de çalışmayı sürdürenler, ikinci mesken edinenler ya da karavan ve yat gibi alternatif yaşam mekanlarını ya da kırsal bölgeleri ve tarihsel dokunun korunabildiği yerleşim yerlerini seçenlere kadar büyük bir çeşitlilik gösteren göçmen grupları uluslararası göçmen tipleri içinde ayrıcalıklı bir yer edinmiş görünmektedir. Belirtilen çeşitliliğin tüm bileşenlerini

içine alacak şekilde "şemsiye kavram" olarak 2000'li yıllar itibariyle yaşam biçimi göçü kavramı geliştirilmiştir (Südaş, ve Mutluer, 2010: 32).

Yaşam tarzı göçü, bir tür tersine göç ve ters kentleşme biçimi olarak da tanımlanmaktadır. Göçerlerin şehrin stresinden uzaklaşma, kirli bir çevre yerine huzurlu, keyifli ve doğal bir çevrede yaşamayı arzulama eğilimleriyle cennet parçaları olarak görünen kırsal nitelikteki yeni yerlerin varış noktası olarak görünmesine neden olur (O'Relly'den aktaran Görer, 2017: 213). Williams ve Hall'a göre tekrarlayan tatil ziyaretleri aslında genellikle bir tatil evi satın alınması ile mevsimlik ve sürekli göç için atlama taşı niteliğindedir. Göç tek bir olay olmaktan ziyade, tatil ziyaretleriyle başlayan sonrasında mevsimlik ziyaretlere ve yerleşmeye kadar uzanan bir süreci ifade eder. Göçerler uzun süreli yerleşmeden önce çoğu zaman öncelikle ikinci konut edinmeyi tercih etmektedir (Williams ve Hall'dan aktaran Görer, 2017: 214).

Göçün küreselleşme ile yakından ilişkili olduğu görünmektedir. Küreselleşmeyle birlikte sınırlar geçirgenleşmiş neredeyse ortadan kalkmıştır. Ulus devletlerin hakimiyeti, uluslararası ve küresel kuruluşlar karşısında gerilemiştir. Bir zamanlar geçici olacağı düşünülen göç hareketleri de küreselleşmeyle beraber giderek daha fazla insanı ilgilendirirken göç modern dünyanın yadsınamaz bir gerçeği olmuştur. Turizm ve seyahat çok büyük bir endüstri haline gelirken, göç "modern yaşamın tanımlayıcı özelliklerinden" biri olarak görünmeye başlanmıştır. Bir taraftan göçün hacmi büyürken diğer taraftan göçün şeklide değişmiştir. Yakın zamana kadar, yeni bir yaşamı için bir defaya mahsus yapıldığı düşünülen göç, artık çok yönlüdür. Turizmle göç arasındaki ayrımının da net olarak ifade edilemeyeceği öne sürülmektedir (Südaş, ve Mutluer, 2010: 33).

2.3. Uluslararası Koruma Türleri

Göç eden bireylerin göç etme şekline ve ülkelerin ulusal mevzuatlarına göre göç eden bireylerin mülteci, şartlı mülteci, sığınmacı, geçici korunan gibi farklı şekillerde tanımlandığı anlaşılmaktadır (Adıgüzel, 2016: 2-6). Bu kapsamda çalışma kapsamında araştırmanın da konusu olan "göçmen" kavramının neyi ifade ettiğinin açıklanması gerektiği anlaşılmaktadır. Göçle ilgili birçok kavram gibi evrensel olarak kabul edilmiş göçmen (immigrant) tanımı da yoktur. Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, göç kararının alınmasına neden olan tüm durumları kapsar şekilde

anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu terim, çeşitli nedenlerle başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden bireyler ve aile üyeleri için geçerli kabul edilmiştir (Adıgüzel, 2016: 5). Başka bir deyişle göçmen yer değiştiren ve değiştirdiği yere yerleşme kararı alan bireydir (Erbaş, 2019: 323). Çoğunlukla göçmen kavramını göç kararını zorlayıcı dış faktörlerden bağımsız olarak kişisel uygunluk sebepleriyle kendi özgür iradesiyle alma eylemini gerçekleştiren bireyler ve gruplar için kullanıldığı görünmektedir (Çevik, 2020: 19). Ancak BM'nin bir yıldan fazla yabancı bir ülkede yaşayan herkesi sebepleri, gönüllü olup olmadığı, göç yolları, düzenli ya da düzensiz oluşuna bakmadan göçmen olarak nitelendirdiği görünmektedir (Barut, 2022: 9).

Göç ve uluslararası korumayla ilgili başka bir kavram ise "mülteci" kavramıdır. Genel olarak mülteci yaşadığı olağanüstü durumlar nedeniyle kendi ülkesini terk etmek ve çoğu zaman başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan kişidir (Canatan, 2020: 67). Mülteci kavramı uluslararası sözleşmelerle yasal olarak tanımlanmış içeriği ve anlamı belirlenmiş bir kavramdır (Çevik, 2020: 19).

1951 Cenevre Sözleşmesi, 1967 yılında 1967 Protokolü ismi verilen yeni bir protokolle güncellenmiştir. Bunun nedeni 1951 Sözleşmesinin, esas olarak 1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar dâhilinde mülteci olan kişileri kapsamasıydı. Ancak bu tarihten sonra da mültecilerin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilecek farklı türden olayların potansiyeli de düşünülerek, tarih sınırlaması ve coğrafi kısıtlamalar tamamen ortadan kaldırılmış, bahsi geçen zorlayıcı nedenlerden dolayı ülkesinden göçmek zorunda kalanlara eşit şekilde mültecilik hakkı tanıyan "Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Sözleşmesi" kabul edilmiştir (Çevik, 2020: 19)

Göç eden kişilerin statüleri, ülkelerin göç yönetimi, entegrasyon çalışmaları ve hareketliliğin kontrolü açısından önemlidir (Çevik, 2020: 19). Türkiye, 1967 Protokolünü 1 Temmuz 1968 tarihinde onaylamış ancak; farklı ülkelerin farklı maddelere çekince koyduğu gibi Türkiye'de sözleşmenin yükleyebileceği bazı sorumluluklardan kurtulabilmek için sözleşmeye coğrafi çekince şartı koymuştur. Türkiye bahse konu sınırlamayı günümüze kadarda sürdürmeyi de tercih etmiştir. Türkiye Avrupa dışından gelen mültecilere mültecilik statüsü vermemektedir (Erdoğan, 2018: 45). Türkiye şu anda, Avrupalı ve Avrupalı olmayan mülteciler arasında bu ayrımı etkin bir şekilde uygulayan tek ülkedir. Türkiye'de bu kavramlar 2014 tarihli, 6458 sayılı Yabancılar ve

Uluslararası Koruma Kanunu'nda düzenlenmiş durumdadır. Tüm bunların haricinde, ulusal mevzuatta bazı ikincil hükümlerde bulunmaktadır (Bozkurt, 2018: 64)

Göç deneyimini yaşayan bireylerin hukuki statülerindeki değişkenlikler göçmen kimliğinin de değişmesine neden olduğu görünmektedir. Mülteci ve sığınmacı kavramlarının da bu hukuki statülere örnek olarak verilmesi mümkündür (Barut, 2022: 9). Sığınmacılık ile mültecilik de birbirine yakın kavramlar gibi gözükse de her iki kavram birbirinden farklı hukuki süreçleri ifade etmektedir (Aktaş ve Öztekin, 2017: 225). "Sığınmacı", zulüm veya ciddi bir zarardan korunmak için ilgili ulusal veya uluslararası mevzuat kapsamında başka bir ülkeden koruma talep ederek mültecilik statüsü için yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Mülteci ve sığınmacıların ortak olan özelliği başka ülkenden uluslararası korunma talep eden kişiler olmalarıdır. (Barut, 2022: 9). Sığınmacı ile mülteci arasındaki fark ise sığınmacının göç ettiği ülkeden henüz mülteci statüsü kazanmamış olmasıdır. Mülteci, sığındığı ülke tarafından kabul edilmiş ve bunun sonucunda birtakım haklar elde edebilmiştir. Sığınmacı ise henüz yasal olarak tanınmamış olması bir tarafa bahse konu yasal haklara sahipte olamamıştır (Doğan, 2020: 11).Sığınma talepleri konusunda olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler temelinde ülkede kalma izni verilmemişse, bu kişiler ülkede düzensiz veya kanuna aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 74)

Uluslararası korumayla ilgili başka bir kavramda "şartlı mülteci" kavramıdır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ile mülteci kavramını coğrafi kısıtlama ile kabul eden Türkiye neticede Avrupa Konseyi üyesi ülkeler dışından gelen göçmenlere mültecilik statüsü vermeyeceğini yasada düzenlemiştir. Bu kapsamda Türkiye Avrupa ülkeleri dışında kendisine yönelecek göç hareketlerine yönelik olarak çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Bu anlamda Türkiye Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle mültecilik kriterlerini taşıyan kişileri üçüncü ülkelere yerleştirmek üzere şartlı mülteci olarak tanımladığı bir hukuki statü içinde kabul etmektedir (Barut, 2022: 9).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK),"Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle" vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan kişiyi "şartlı mülteci" olarak tanımlamıştır (YUKK,

m.62). Türkiye, madde hükmü çerçevesinde "Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle" şeklindeki coğrafi sınırlamaya ilişkin çekinceyi şartlı mülteci statüsünün tanınmasında da kullanmıştır. Kanunun belirtilen tanımı ile 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde yer almayan yeni bir statü ihdas ettiği görünmektedir. (Çiçekli, 2014: 250)."Şartlı mülteci" statüsü, mülteci koşullarına sahip olmakla birlikte, Avrupa Konseyi ülkeleri dışından geldiği için mülteci statüsü kazanamayan kişilerin, güvenli ülkeye yerleştirilmelerini ve yerleştirilinceye kadar da Türkiye'de kalmaları için geçici ikamet izni verilmesini temin etmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1026-1035).

Kitlesel olarak ülke sınırlarına gelen kişilere, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde süre kaybetmeden uyguladığı bireysel statü belirleme işlemleri kapsamında Türkiye'nin uyguladığı çözüm yollarından birisi ise "geçici koruma"dır (Fansa, 2021: 300). 2011 yılı bahar aylarından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeliler mülteci kamplarına kabul edilmiştir. Ancak gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuat uyarınca Suriyelilerin mülteci statüsünde olmadıkları söylenebilir. Bu noktada Suriyeliler ilk başta belli kesimlerce 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokol anlamında herhangi bir karşılığı olmayan bir statü olarak "misafir" şeklinde algılanmaya başlanmıştır. Daha sonra Suriyelilerin statüsü hukukileştirilmiş Ekim 2011 tarihinden itibaren Suriyelilere "geçici koruma" statüsü tanınmıştır. Coğrafi kısıtlama nedeniyle Türkiye'nin ulusal mevzuat çerçevesinde uyguladığı yürürlükteki sistemin, Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler dışından sığınma talebiyle gelenlere genel olarak "geçici sığınma" statüsünün tanınmasına ve böylece Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'nin yardımlarından faydalanılmasına yönelik olduğu ifade edilmektedir (Uzun, 2015: 112).

Hem uluslararası alanda hem de AB Hukuku çerçevesinde "tamamlayıcı koruma" şeklinde de tanımlanan "ikincil koruma" (subsidiary protection) statüsünün ise uzun bir geçmişi bulunmaktadır (Çiçekli, 2014: 307; Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1035-1036). Sığınma hareketlerinin uluslararası hukuk altında düzenlenmeye başladığından bu tarafa, devletler tarafından koruma talep edenlerin tek bir hukuki statü çerçevesine dahil edilemeyeceği tecrübe edilmiştir. Avrupa Devletlerinin "mülteci" tanımlamasına uymayan; ancak uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin, "de facto mülteci", "savaş mültecisi", "insani sığınmacı" gibi hukuki statüler altında uygulamada ülkelerinde

bulunmalarına müsaade ettiği görünmektedir. Bahse konu kişilerin, barınmaları ve diğer hakları, devlet uygulamalarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu kapsamda bazı devletler sadece geri göndermeme ilkesinin gereklerine ve barınmaya izin vermekte iken; bazı devletler ise, barınma ihtiyacı ile birlikte bazı temel hakları yasal olarak tanımıştır. Farklı isimlendirmelerle çerçevesi çizilen söz konusu hukuki koruma statülerinin ortak tarafı ise, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'nden yararlanamayan; ancak kaçtıkları ülkelere dönme konusunda haklı korkuları mevcut olan kişilere, uluslararası koruma sağlama amacının olmasıdır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1035-1036).

Çalışma kapsamında yukarıda özetle açıklanmaya çalışılan mülteci, sığınmacı ve geçici koruma isimlendirmeleri kapsamında Yalova'ya yerleşen kişilerin tamamı BM'nin göçmen tanımı esas alınarak göçmen kavramı içinde tanımlanacaktır.

2.4. **Yabancı ve Yerleşik Yabancı Kavramları**

Türkiye'de 19.09.2006 tarihli 26301 sayı ile resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5543 sayılı İskan Kanunu'nun 4. madde 1. fıkrasına göre; "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar göçmen olarak kabul edilmemektedir." Türkiye'de yasal mevzuata göre uluslararası göç hareketlerine katılan, Türk soyundan ve Türk kültüründen olmayanlar "yabancı" olarak kabul edilmektedir. 11 Nisan 2013 tarihinde çıkarılan, 11 Nisan 2014 tarihinde ise yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre yabancı; "Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi." olarak tanımlanmaktadır. Aynı kanunun 11. maddesi 1. fıkrasında, "Türkiye'de 90 güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak bulundukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını belirten vize alarak gelirler. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye'de sağladığı kalış süresi, her 180 günde 90 günü geçemez." ifadesi yer almaktadır. Türkiye'de 90 günden daha fazla kalmak isteyen yabancıların ikamet izni alması yasal bir zorunluluktur. Kısa dönemli ikamet izinleri; her defasında en az 2 yıllık düzenlenebilmektedir. Türkiye'de taşınmaz malı bulunanlara (md 31/b) ve turistlere (md 31/e), uzun dönem ikamet izni ise en az 8 yıl kesintisiz ikamet izni ile kalmış olanlara verilmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nun 05.11.1992 tarihli, 144 sayılı Yabancının Yerel Düzeyde Kamu Yaşamına Katılımına İlişkin Sözleşmesi'nde yerleşik yabancı (foreign resident); "Bir devletin vatandaşı olmadığı halde, o devlet sınırları içerisinde yasal olarak ikamet eden kişi, mukim (ikamet eden) yabancı." olarak tanımlanmıştır (Council in Europe, 1992). Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu [USAK]'nun "Yerleşik Yabancıların Türk Toplumuna Entegrasyonu" isimli projesinde, yerleşik yabancı kavramı için bir çerçeve çizilmiş ve kavram:

- Göç süreci öncesinde Türkiye'de ikamet etmemiş,
- Yaşamının belirli bir döneminde Türkiye'ye yerleşen,
- Türkiye'de satın aldığı ya da uzun süreliğine kiraladığı mülkte 6 aydan fazla olmak üzere ikamet eden kişileri tanımlamak için kullanılmıştır.

Yerleşik yabancı kavramının Türk mevzuatı çerçevesinde herhangi bir yasal tanımlaması mevcut değildir. USAK'ın çalışma raporu dikkate alındığında Özgürel'e göre yerleşik yabancı kavramı *"yaşam biçimi göçü öncesinde Türkiye'de ikamet etmemiş, Türkiye'de mal-mülk satın alarak ya da uzun süreli kiralama yaparak yılın en azından yarıdan fazlasını Türkiye'de geçiren, köken ülke vatandaşlığı yanı sıra Türkiye'den de vatandaşlık alarak çifte vatandaşlığı olabilen, göçmen olarak ifade edilemeyen (Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancı oldukları için), yerel halk tarafından yabancı olarak görülen birey olarak"* tanımlanabilir (Özgürel, 2020: 88).

Sosyolojik görüşe göre kişilerin bazı durumlarda uyrukluk bağıyla bağlı olduğu devletle ilişkileri çok zayıf olabildiği ya da hiç bulunmadığı halde biçimsel bir yaklaşımla yabancı kavramı uyrukluğa göre belirlenir. Oysa uyruğunda bulunduğu devlet dışında başka bir ülkeye yerleşen ve yerleştiği ülkede ekonomik ve kültürel ilişkiler içinde bulunan kişi, uyruğunda bulunduğu ülkeye "yabancı" içinde yaşadığı ülkeye göre ise "yerli" konumunda olabilir. Başka bir anlatımla *"sosyolojik görüşe göre yabancı kavramı uyrukluk ilişkisine göre değil, kişinin ülkeye karşı sahip olduğu toplumsal, ekonomik, kültürel vb. bağlılıklarına göre belirlenmelidir"* (Aybay'dan aktaran Zafer, 2013: 10).

Gençler, emekliler ve yaşlılar gibi farklı yaş grubundan bireyler yerleşik yabancı kavramının içinde değerlendirilebilir. Yerleşik yabancıların turizm bölgelerine yönelik

hareketleri; sürekli göç, geçici göç, döngüsel göç şeklinde farklı şekillerde gerçekleşebilir. Yerleşik yabancılar turist davranışları gösterirken turizm bölgelerinde zamanlarını çoğunlukla eğlenceli, keyifli işlerle uğraşarak değerlendirir. Hedef ülkede tüketim harcamaları, emlak alım-satım-kiralama ve girişimcilik faaliyetleri de gösterebilen yerleşik yabancıların, turizm bölgelerinin ekonomisine katılımları söz konusu olmaktadır. Yerleşik yabancıların turizm bölgelerinde 6 ay ve üzerinde gerçekleşen ikametleri; sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve çevresel açıdan etkiler yaratmasına neden olmaktadır (Balkır ve Uludağ, 2014: 4).

"Yerleşik yabancı" ile "yabancı" kavramları arasında amaç, süre ve gidilen yörelerde kalış nedenleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre yabancının, çevresindeki kişilere göre farklı özellikleri bulunur. "Bir ülkede yabancı" ise değişik nedenlerle belirli bir ülkeye gelmiş, farklı kültür, dil ve dine mensup kişidir. Günümüzde "yabancı" kavramı daha çok "turist" kavramı ile özdeşleşir ve süreli kalış amacına sahip kişileri tanımlar. "Yerleşik yabancı" ise, belirli bir ülkenin vatandaşı olmadığı halde hayatının belirli bir dönemini o ülkede geçiren veya geçirmekte olan, o ülkeye veya bölgeye ekonomik, sosyal ve kültürel olarak katkısı bulunan kişidir. *"Yabancı kişinin o ülkede kalış süresini uzatmış olması, onun "yerleşik yabancı" olduğu anlamına gelmemektedir"* (Aydın'dan aktaran Çil, 2013: 23).

2.5. Türkiye'ye Yönelik Gerçekleşen Göç ve İltica Hareketleri

Türkiye'ye 80'ler itibariyle gerçekleşen göçün 80'ler öncesiyle farklı olduğu genellikle göç alanyazınında kabul edilmektedir (Kirişci'den aktaran Tolay, 2015: 4). Alanyazında çoğunlukla 80'lere kadar Türkiye'ye göç edenler göçmenler ağırlıklı olarak "Türk" ya da ortak tarih ve müslüman olmaları nedeniyle "Türk olarak kabul edilen" göçmenlerdir. Oysa göç edenler düzenli ya da düzensiz göçte gerçekleştirse 80'lerden sonra ise göç edenlerin çoğunlukla "yabancı" olarak kabul edildiği görünmektedir (İçduygu ve Diğerleri'den aktaran Adıgüzel, 2016: 27). Toplumunda bakışı nedeniyle Türk kökenli göçmenlerin ülkeye uyumunun kolay olduğu belirtildiğinden ve yabancı olarak görünen göçmenlerin uyumuna yönelik yaklaşımın eski göçe göre farkı olup olmayacağı da çalışma kapsamında sorulabileceğinden, halen yaşanan göçün 80'lere kadar yaşanan göçe göre farkının ortaya konulması için Türkiye'nin göç tecrübesi tarihinin genel olarak anlatılması yerinde olacaktır.

Türkiye, yüzyıllar boyunca çok sayıda göç almış neredeyse göçle kurulmuş bir ülkedir (Canatan, 2020: 80). Türklerin Anadolu'ya göçleri 8-9. yy.larda başlamış halen de bu göç dalgası devam etmektedir. Anadolu'ya ilk göç hareketi Orta Asya'dan gerçekleşmiştir. Günümüz Türkiye'si büyük ölçüde bu göçlerin sonucunda oluşmuştur (Karpat, 2017: 9-17). Karpat'a göre "Türkiye, sözün kısacası göçler sayesinde kurulmuş, değişmiş ve bugün milli devlet haline gelmiştir" (Karpat, 2015).

Türkiye'nin yakın dönem açısından ise göç deneyimi yoğunluk olarak on sekizinci yüzyıldan sonra yaşanmıştır. 1700'lü yılların sonlarına doğru başlayan göç hareketlerinin çoğunluğu 1850-1908 yılları arasında görünmektedir. Göç siyasetine büyük ölçüde siyasi, ekonomik güvenlik, din ve kültüre yönelik düşünceler yön vermiştir. Osmanlı Devletinin toprak kayıplarıyla birlikte Müslüman nüfusun Osmanlı Devleti toprakları dışında Müslüman olmayan idareler altına girmesiyle birlikte ilk göç dalgaları başlamıştır. Göç politikasına yön veren temel düşünce "dinin devletsiz devletin dinsiz yaşayamayacağı" fikridir. İmparatorluk döneminin son yüzyıllarında göçler en önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Devletin nüfus, ekonomi ve güvenlik siyasetinin gereği olarak Osmanlı Devleti toprakları dışında Müslüman olmayan idarelerin egemenliği altında yaşamak zorunda kalan Müslümanların göçlerinin desteklenmesi göç hareketleri ve siyasetine yön vermiştir. Bu sayede ulusun diğer parçalarının ulusla birleşmesi mümkün olmuştur (Dündar, 2021: 28-30).

Osmanlı Devleti'nin göçü destekleme politikasının temel nedeni nüfusun korunması ve artırılmasıydı. Başta tarımsal üretime duyulan ihtiyaç olmak üzere askere olan ihtiyaç nüfus artışını zorunlu kılmaktaydı. Bu şekilde Osmanlı Devleti, ekonomiyi canlandırmak ve kullanılmayan arazilerin işletilmesi için göçü desteklemeye yönelik politikalar yürütmüştür. Çoğunlukla Müslüman nüfusun göçünü teşvik eden çalışmalar yapılmışsa da Avrupalı göçmenlerin göçünü destekleyen çağrılar da yapılmıştır. Göçü teşvik için göçmenlere işlenmek üzere tarım arazisi, askerlik muafiyeti ve çeşitli maddi destekler sunulmuştur. Nüfus artışını sağlamak ve nüfusun konsolide edilmesini sağlamak için göçler cazip hale getirilmeye çalışılmıştır. Dönemin siyasi konjonktürü ve bölge jeopolitiği göz önünde bulundurulduğunda Osmanlı Devleti, Müslüman göçünü destekleyerek hem sınır hatlarını emniyete alacak politikalar uygulamış hem de ordunun

gereksinim duyduğu insan kaynağını sağlamaya çalışmıştır (Barut, 2018:174-175; Dündar, 2021: 28-30).

19. yüzyılın sonlarına doğru Batı'da başlayan uluslaşma yönündeki hareketlerin çok uluslu Osmanlı toplumsal yapısının yani millet sisteminin çözülmesine neden olması ulus devlet politikasına geçilmesini zorunlu kılmıştır. Yaşanan toprak kayıplarına bağlı olarak Osmanlı Devleti'nin sınırlarının daralmasıyla, alınan kitlesel göçler, gayrimüslim nüfusa yönelik gerçekleştirilen sevk ve iskânlar Anadolu topraklarındaki nüfus yapısını büyük ölçüde değiştirmiş (İnan, 2016: 12), günümüz Türkiye'sinin mevcut etnik ve dinsel dağılımını ortaya çıkarmıştır (Dündar, 2007: 245-252). Vatan toprağından göç edilmesi kayıp olarak düşünüldüğünden Trakya, Batı ve Doğu Anadolu'dan diğer bölgelere gerçekleşen Müslüman nüfusun göç hareketleri olumsuz karşılanarak engellenmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan ise bahse konu bölgelerden gayrimüslimlerin gitmesi istenmiştir. Bunun sebebi etnik bir anlam taşımaya başlayan millet anlayışının ortaya çıkmasıdır. Gelişen yeni anlayışla birlikte Millet, dinsel bir ortaklığı ifade etmemektedir. Artık millet kavramı vatan toprağını, tarihi ve dili paylaşan, sayısal olarak karşılığı olan ulusa işaret etmektedir (Dündar, 2021: 28-30)

1912-1913 döneminde meydana gelen Balkan Savaşları, hem Osmanlı zamanındaki göç hareketlerinin devam etmesine hem de mübadelenin ilk örneğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'na doğru ilerlenirken, ulus-devlet düşüncesinin gelişimi birçok devlet için homojen nüfus yapısının oluşturulması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Etnik olarak benzer nüfus yapısına sahip olabilmek için ya mübadele örneğinde olduğu gibi anlaşma yoluna gidilmiş ya da ülke içerisinde yaşayan yabancı etnik grup ya da gruplar zor kullanılmak suretiyle sınır dışına çıkarılmaya çalışılmıştır. Belirtilen şarlar kapsamında 1913 yılında Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan mübadele anlaşması gereğince 48.570 Müslüman, Osmanlı topraklarına göç ederken; 46.764 Bulgar da Bulgaristan'a gönderilmiştir (Baykal ve Yılmaz, 2020: 638).

Osmanlı Devleti döneminde göçlerin yönü ve genel karakterinin Batı'dan Doğu'ya Kafkaslar ve Rumeli'den Anadolu'ya doğru gerçekleştiği görünür. Anadolu'ya yönelik göç Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar incelendiğinde en az yedi göç dalgası olduğu görünür. Birincisi, Kafkasya Kırım ve Balkanlarda yaşayan Müslümanlar Osmanlı Rus Savaşı (1828-1929) sürecinde Anadolu ve Rumeli'ye göçmüşlerdir. İkincisi, Dobruca,

Kuzey Doğu Bulgaristan ve özellikle Kırım'dan gelen göçmenler Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Üçüncüsü Rusya'ya karşı Şeyh Şamil'in direnişinin 1859 yılında son bulmasıyla birlikte Rus baskı ve imhası ile karşı karşıya kalan nüfus Osmanlı Devleti topraklarına sığınmak zorunda kalmıştır.1862-1865 yılları arasında çok yaygın olarak gelişen Kafkasya'dan gerçekleşen göçler Birinci Dünya Savaşına kadar devam etmiştir. Dördüncüsü Batı Bulgaristan ve Orta Bulgaristan ile Sırbistan'dan bir milyondan fazla Müslüman çoğunlukla da Türk asıllı Müslümanlar, Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi) boyunca Osmanlı Devleti topraklarına iltica etmiştir. Beşinci olarak Teselya ve Girit adalarının Yunanistan tarafından işgaliyle birlikte bu bölgedeki Müslümanlar Osmanlı Devleti topraklarına göç etmiştir. Altıncı göç dalgasını Balkan Savaşı (1912-1913) süresince Kosova, Makedonya Trakya ve Dobruca'dan gerçekleşen göçler oluşturur. Birinci Dünya Savaşı sırasında karşılıklı nüfus mübadelesi anlaşmasıyla Balkanlardan gelen göçler ise yedinci büyük göç dalgasını oluşturduğu görünmektedir (Canatan, 2020: 80; Karasu, 2018: 26-27; Haydar, 2018: 20-22; Yaman ve Kaya, 2023: 71-72).

Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlayan göç hareketi Cumhuriyet döneminde 1923'ten sonra da devam etmiştir. Cumhuriyetle birlikte ulus devlet anlayışının yükseldiği görünür. Devletin milletsiz, milletin ise devletsiz yaşayamayacağı fikri benimsenmiştir. Göç, ulusun eski topraklarında kalan unsurlarının yeniden bir araya getirilmesi için bir çözüm olarak görülmüştür. Göçler diğer taraftan yeni kurulan Cumhuriyetin, savaşlarla kaybedilen nüfus ve asker sayısını yeniden ikmal etmeye de olanak sağlamıştır. Millî mücadele sırasında ulusal güvenliğe yönelik tehdit algısı dışarıdan gelecek tehlikelere ve doğudaki ayaklanmaya yönelik olmuştur. Bu düşünce de dönemin iskân ve göç politikalarının güvenlikçi bir yaklaşımla ele alınmasına neden olmuştur. Yeni kurulan devletin güvenli bir zemine olan ihtiyacı kimlik vurgusunu öne koymuştur. Böylece Türkiye'nin iskân ve göç politikası Türk kimliği ve ulusal bütünlük, merkezinde şekillenmiştir (İnan, 2016: 29).

Türkiye'ye yönelik göçlerin 20. Yüzyıl boyunca kronolojik olarak hem ikinci dünya savaşından önce hem de ve sonra Balkanlardan gerçekleştiği görünür. Bu süreçte gerçekleşen göçler mübadele anlaşmalarıyla yönetilmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra 1980'li yıllara kadar dış göçün yoğunluğunu giderek kaybettiği görünür. Ancak

1980'li yıllar itibariyle komşu ülkelerde ki siyasal gelişmelere bağlı olarak Türkiye'ye yönelik dış göç artmıştır. Yine aynı dönem içinde eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla beraber Balkanlar'dan Türkiye'ye yönelik göç hareketi gerçekleşmeye devam etmiştir (Canatan, 2020: 80).

Yeni kurulan Devletin güvenlik konusundaki kaygıları, nüfusun niceliğini ve benzerliğini artırma çabası Cumhuriyetin ilk yıllarında ulus inşa etmenin aracı olarak görülen göç ve göçmen kabul politikalarıyla pekiştirilmiştir.1930'ların sonuna kadar olan dönemdeki göç politikalarının belirleyicisi ülke nüfusunun nitelik, nicelik ve coğrafi dağılımıdır. Homojen ulus oluşturma ve ulusal birlik söylemi Balkanlar gibi dış ülkelerde azınlık haline gelen kitlelerin Türkiye'ye göçünü teşvik etmiştir. Bulgaristan, Romanya, Sırbistan gibi ülkelerle göç anlaşmaları yapılmıştır. Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin 1923 tarihli sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti ve Bulgaristan arasında imzalanan 1925 tarihli Dostluk anlaşması ve ikamet sözleşmesi ve herhangi bir anlaşmaya tabi olmadan gelen göçmenlerin iskânına yönelik uygulamalar ulusal birlik söylemi ve homojen bir ulus yaratma düşüncesinin sonuçlarıdır. Bunun ilk örneği 30 Ocak 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması'nın bir ön koşulu olarak imzalanan Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol uyarınca, Türk ve Yunan Hükümetleri arasında gerçekleştirilen nüfus mübadelesidir Yunanistan'a mübadeleyi beklemeden giden Rum sayısı 1.000.000'un üzerinde olup, mübadeleyle birlikte bu sayının 1.250.000 kişiye ulaştığı kayıtlarda yer almaktadır. Buna mukabil mübadele kapsamında Anadolu topraklarına yaklaşık 650 bin mübadil Müslüman ve Türk göç etmiştir (Barut, 2018: 81-82; Canatan, 2020: 80; İnan, 2016: 17).

Yeni kurulan Cumhuriyetin nüfusunu, ekonomik ve askeri gücünü artırmak amacıyla Yunanistan ile yapılan mübadele anlaşmasının bir benzeri de 1930-1937 yılları arasında ve takip eden yıllar içinde Balkan Devletleriyle yapılmıştır (Canatan, 2020: 80). Anlaşmalar çerçevesinde Romanya ve Bulgaristan'dan Türk etnik kökeninden ve Türk kültüründen olan kişilerin Türkiye'ye göç etmesi sağlanmıştır (Çiçek, 2021: 67). Yugoslavya–Makedonya topraklarından 1923-1933 yılları arasında 116.881 Türk, Boşnak ve Arnavut Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ve Bulgaristan arasında 1925 yılında Dostluk Antlaşması ve İkamet Sözleşmesi imzalanmasıyla 1930'lu yıllarda Bulgaristan'dan Türkiye'ye her yıl ortalama on beş ila yirmi bin göçmen Türkiye'ye

gelmiştir. Bulgaristan'dan Türkiye'ye gerçekleşen göçlerin kesintiye uğradığı İkinci Dünya Savaşı sorası döneme kadar 214.000'den fazla Türk Pomak ve Müslüman Roman Türkiye'ye yerleşmiştir. Balkanlardan büyük kitleler halinde gerçekleşen göçmen hareketleri uzun bir zaman dilimine yayılarak günümüzde de sonuçları devam eden bir sürece neden olmuştur. 1923-1933 yılları arasında Romanya'nın çeşitli bölgelerinden küçük gruplar halinde göç eden toplamda 121.296 Türk, Tatar ve Çerkez Türkiye'ye yerleştirilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin iskân ve göç politikasına Türk kimliği ve ulusal bütünlük odağında homojen ulus oluşturma düşüncesinin şekil verdiği görünmektedir (Haydar, 2018: 20-22; Karasu, 2018: 26-27; Yaman ve Kaya, 2023: 71-72).

1970'li yılların sonuna doğru dış göçün farklı şekillerde devam ettiği görünmektedir. İran Devrimi sonrasında İran'dan kaçanlar ile Afganistan'daki savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan Özbek Türkleri bunlar arasındadır. Ortadoğu'da 1970'lerin sonuna doğru artan çatışmalar nedeniyle Türkiye göçmenler için güvenli bir liman haline gelmiştir. Bu dönemde Türkiye'ye iltica edenlerin büyük bir kısmının siyasi nedenlerle Türkiye'ye göç ettiği anlaşılmaktadır (İçduygu ve Aksel, 2012: 17).

1980'li yıllarda ise Bulgaristan'dan gelen Türklerin göçü dikkat çekmektedir. Balkanlardan gerçekleşen göç yalnızca Bulgar Türkleri'nin göçü değildir. 1992-1995 yılları arasında, Yugoslavya'nın dağılması sonrasında Bosna Hersek'te yaşanan savaş sırasında Türkiye'ye iltica eden 30 bine yakın Boşnak sığınmacı Türkiye'ye yerleştirilmiştir. Boşnak göçmenlerin büyük çoğunluğu akrabalarının bulunduğu Bursa'da kalmayı tercih etmiştir. Bosna Hersek göçmenlerinin önemli bir kısmının savaş sonrası ülkelerine geri döndüğü görünmektedir (Dişbudak vd., 2012: 7).

Bununla birlikte, genel olarak, Türkiye'ye bu "Türk Göçü" son on yıllarda durma noktasına gelmiştir. Sonuç olarak Kirişçi, Türk kökenli insanların bu göç akışlarına atıfta bulunmak için "eski göç" terimini literatüre kazandırmıştır. Bu "eski göçü", Kirişçi Türk kökenli olmayan göçmenlerin Türkiye'ye gelişiyle karakterize edilen "yeni göç"ten ayırır (Kirişci'den aktaran Tolay, 2015: 4). Türk kanına sahip olmanın göçmenlere Türkiye'ye yerleşmeleri yönünden önemli avantajlar sunmasına rağmen, bugün Türk kökenli olmanın artık fazla bir avantaj sağlamadığı belirtilmektedir. Sonuç olarak "Türk"

göçmenler" ve "yabancı" göçmenler arasındaki eski ayrımında geçerliliğini yitirdiği anlaşılmaktadır (Tolay, 2015: 7).

Burada göç geçişi kavramından bahsedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Göç geçişi (migration transitions) ekonomik yeniden yapılanma ve beraberindeki sosyal değişim ve demografik geçişlere paralel olarak toplumların ve ülkelerin, başlangıçta artan göç eğilimi taşıdığı ancak artan göç ve azalan göçün bir arada bulunduğu sonunda net göç ülkeleri haline geldiği bir dizi geçiş eğiliminin bir arada bulunduğu düşüncesine dayanır. Bu durum Martin (1993) ve Martin ve Taylor (1996) tarafından ortaya konulan ve göçte geçici bir artışın - bir göç tümseğinin - ekonomik kalkınma sürecinin olağan bir parçası olduğunu savunan "göç tümseği" kavramıyla bağlantılıdır. Çünkü insanların göçün maliyet ve risklerini üstlenmelerini sağlamak için belirli bir zenginlik eşiği gereklidir. Ulaşım ve iletişim altyapısının gelişimi, eğitim, artan gelirler, insanların göç etme yeteneği ve isteklerini geliştirir. Başlangıçta göç ağırlıklı olarak ülke içinde gerçekleşirken daha sonraki aşamalarda giderek artan şekilde ulusötesi gerçekleşme eğilimindedir. Sadece uzun vadede, sürekli büyüme ve hedef ülkelerde gerçekleşen azalan fırsat boşluklarının ardından, göç önce azalma eğilimi göstermektedir. Sonuçta zamanla ülkeler göç veren ülke konumundan göç alan ülkelere dönüşür. 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında, çoğu Batı Avrupa ülkesi böyle bir göç geçişi sürecini yaşamıştır. Son yıllarda, Avrupa'da İspanya, İtalya, Yunanistan ve İrlanda gibi ülkeler ve Asya'da Malezya, Tayvan ve Güney Kore gibi ülkeler göç geçişlerini tamamlamıştır (Massey, 1991; Hatton ve Williamson 1998; Zelinksky 1971; Skeldon 1997'den aktaran De Haas, 2007: 6). Zorlu soru ise daha büyük Avrupa göç sisteminin sürekli genişlemesi bağlamında Türkiye'nin de benzer göç geçişini yaşayıp yaşamadığıdır. (De Haas, 2007: 4-5).

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1980'li yıllara kadar, genel olarak göç alan ve göç veren ülke konumunda olan Türkiye, bölgesinde ve çevre ülkelerde yaşanan siyasi olaylar ve değişiklikler ile birlikte 1980'li yıllardan itibaren aynı zamanda transit göç ülkesi haline de gelmiştir. Küreselleşme ve etkilerinin 1980'li yıllarda etkisinin artmasıyla beraber, Türkiye'nin "çevre ülkeleriyle coğrafi ve kültürel yakınlığı" nedeniyle transit ülke konumuna ilişkin öneminin de arttığı görünmektedir. (İçduygu ve Yükseker, 2012, s.443). Türkiye'nin, 1980'li yıllar itibariyle göç veren ülke konumundan giderek göç alan

ülke konumuna eğrilmeye başladığı görünmektedir (İçduygu ve diğerlerinden aktaran Adıgüzel, 2016: 27). 1980'lere kadar Türkiye'ye yabancı göçünün oldukça az ve kontrol edilebilir seviyedeyken yeni dönemde tablonun önemli derecede değiştiği görünmektedir (Barut, 2018: 81-82). "Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden, Cumhuriyetin kurulmasından bu tarihe kadar devam eden süreçte Türkiye, 'Türk soyundan gelen veya Türk kültürüne bağlı olan göçmenlere kapılarını açan bir ülke konumunda olmuştur." 1980'li yıllar itibariyle ise kökenleri itibariyle Türk ve Müslüman olmayanların, yani 'yabancıların' da Türkiye'ye göçleri başlamıştır. Diğer taraftan yabancı göçlerinin büyük ölçüde düzensiz göçler olduğu anlaşılmaktadır (İçduygu ve Diğerleri'den aktaran Adıgüzel, 2016: 27).

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da giderek daha fazla görünen turistik faaliyetler, 1980'ler itibariyle Türkiye'de görünmeye başlar. Avrupa ülkelerindekine benzer yaşam biçimi göçünün Türkiye içinde geçerli olduğu görünür. 1990'lı yıllar itibariyle daha rahat bir hayat arayışında olan Avrupalı emekliler Akdeniz ve Ege sahil şeridinde bazı bölgelere yerleşmeye başlamıştır. Başlangıçta Türkiye'ye yerleşenlerin çoğunluğunu emekliler oluştururken, zaman içerisinde aktif çalışan veya emekliliğe hazırlananların da yerleşmeye karar verdikleri görünmektedir (Avcı vd., 2008: 25-26).

Türkiye'yi tercih eden yerleşik yabancılar popüler turizm merkezlerini yerleşmek için seçmektedir. Batı ve güneydeki gelişmiş turizm merkezleri yerleşik yabancıların Türkiye'de de en çok rağbet ettikleri yerlerdir. Kıta Avrupası'ndan Türkiye'ye yönelen yerleşik yabancılar, özellikle Kuşadası, Alanya, Manavgat, Side, Didim, Bodrum, Fethiye, gibi önemli turistik yerleşim yerlerini ve bu yerlere bağlı beldeleri seçmektedir (Özerim, 2012: 4770).

Yabancılara Türkiye'de mülk satışının en çok yapıldığı yerler aynı zamanda göç hareketinin yöneldiği alanları işaret etmektedir. Yabancıların Türkiye'de mülk edinimini kolaylaştıran 2003 yılındaki yasal düzenlemeler sonrasında, yabancıların taşınmaz ediniminde önemli yükseliş gözlenmiştir. Yabancıların Türkiye'de taşınmaz edindikleri alanların, özellikle büyük şehirler ile Ege ve Akdeniz kıyılarında yoğunlaştığı görünmektedir (Südaş, ve Mutluer, 2010: 39).

2.6. Göç Teorilerine Kısa Bir Bakış

Bazı dönüm noktaları olan uluslararası göçün uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Farklı dinamiklere bağlıda olsa göç konusunda Ravenstein tarafından geliştirilen kuramdan sonra birçok kuram göçün dinamiklerini incelemiştir (Wickramasinghe, ve Wimalaratana, 2016). Türkiye'ye yönelik göçü besleyen ve destekleyen etkenlerin daha iyi anlaşılması ve göçün sebeplerinin açıklanması amacıyla göç konusundaki kuramlara kısaca değinilmesi yaralı olacaktır.

Ortaçağ toplumlarının parçalanması ve buna eşlik eden Rönesans, sömürgeleştirme, tarım devrimleri, ticaret devrimi, sanayi devrimi, serbest piyasa toplumlarının ortaya çıkışı, modern eğitim ve teknolojik ilerleme gibi değişimler, uluslararası göçün büyümesini sağlayan bazı önemli faktörlerdir. Gelişmekte olan küreselleşme, özellikle bilgi teknolojisindeki devrim niteliğindeki değişiklikler göçü daha da artırmıştır. Avrupa Birliği gibi ekonomik bloklar, üye ülkelerinde uluslararası göçün kapılarını sonuna kadar açmıştır. Düşük ulaşım maliyetleri, ucuz konaklama tesisleri, çevrimiçi seyahat düzenlemeleri ve düşük maliyetli sigorta paketleri ile güvenilir erişim noktalarının mevcudiyeti nedeniyle göçün ilk ekonomik maliyeti büyük ölçüde azaltılmıştır. Benzer şekilde, göçmenlerle ilgili uluslararası sözleşmeler, dünyanın birçok yerinde barışçıl ortam, vasıflı ve profesyonel emek göçünün teşvik edilmesi ve modern düşük maliyetli iletişim olanakları, uluslararası göç için önemli teşvikler haline gelmiştir. Doğal afetler ve savaşlar, çatışmalar gibi insan kaynaklı afetler ve günümüzde kötüleşen siyasi ortamlar göçe daha da fazla katkıda bulunmaktadır. Dünyanın bazı bölgelerindeki ülkeler arasında emeğin serbest dolaşımı ikili ve çok taraflı anlaşmaların imzalanmasıyla kolaylaştırılmıştır. Yukarıdaki faktörlerin bir sonucu olarak, uluslararası göç, bugün tüm dünyada popüler bir uygulama haline gelmiştir. Göçle ilgili birçok çalışma ve yapılmaktadır. Diğer taraftan göçle ilgili çok sayıda teori bulunmaktadır. Ancak, uluslararası göçün tüm yönlerini kapsayan tek bir teoriden bahsetmekte zordur (Wickramasinghe, ve Wimalaratana, 2016).

Göç konusundaki ilk kuramın Ravenstein tarafından geliştirildiği kabul edilmektedir (Tolber, 1995: 1). İnsanlar tarafından müdahale edilebildiği için Ravenstein'e göre fiziksel yasalar kadar sert olmasa da göçte belirli yasalara tabidir. Benzer koşullar benzer göç hareketlerini üretir (Ravenstein,1889: 242).

Lee 1966 yılında Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration) adıyla yayınladığı makalesinde Ravenstein'ın göç kanunlarına ilişkin makale ve çalışmalarına atıfta bulunarak kuramını ortaya koymuştur. Lee, Ravenstein'in göç kanunlarına ilişkin çalışmasından bu zamana kadar neredeyse yetmiş beş yıl geçtiğini, binlerce göç çalışmasının yapıldığını ve çalışmaların çoğunda da Ravenstein'a atıfta bulunulduğunu ancak geçen bu süreç içinde göçe ilişkin yapılan çalışmaların çoğunda göçmenlerin demografik yapısıyla ilgili genel bir eğilim ortaya konulmaktan ileri gidilmediğini ifade etmiştir.

Bu bağlamda Lee çalışmasında öncelikle göçlerin en belirgin temel ortak özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu nedenle de göçe ait itici ve çekici faktörleri saptayarak analiz ve kuramına temel oluşturacak şekilde yaşanan yere ilişkin faktörler, gidilmesi düşünülen yere ilişkin faktörler, işe karışan engellere ilişkin faktörler, ve bireysel faktörler olmak üzere dört temel faktörü ifade etmiştir.(Lee'den aktaran Yalçın, 2004, 30).

İtici ve çekici faktörler kişiden kişiye değişebilecek olsa da iç çatışmalar, uluslararası çatışmalar, zulümler, totaliter rejimler, zorunlu yer değiştirmeler, azınlıklara yapılan ayrımcılık, insan hakları ihlalleri, gerilla eylemleri ve terörizm, açlık ve yoksulluk, düşük maaşlar ve işsizlik, ekolojik felaketler doğal afetler bazı itici faktörler arasında sayılabilir. Çekici faktörler arasında ise daha yüksek ücret seviyelerine sahip emici işgücü piyasası, devlet garantili asgari ücret politikaları, eğitim olanakları, ekonomik gelişme ve büyüme, refah elde etme şansının yüksek oluşu, siyasi istikrar, hukuk devleti ve demokrasi, çoğulculuk, insan hakları ve yaşam alanlarının etkin bir şekilde korunması gibi örnekler sayılabilir (Çiçek, 2021: 27).

Göç ağı teorisi ise göç ağlarının oluşumuna bağlı olarak göçün azalan sosyal, ekonomik ve duygusal maliyetlerinin bir sonucu olarak göçün çeşitli nedenselliğini ele alır. Ağ teorisi, göçü sosyolojik bir boyutla ele aldığından dünya sistemleri versiyonları da dahil olmak üzere daha önce hakim olan mekanik ve ekonomist "itme ve çekme" kavramlarını geliştirir (Light, Bhachu ve Karageorgis, 2017: 2)

Göç konusundaki bilinen kuramlara dayanmasına rağmen Massey kümülatif olarak neden olunan göç formülünü ortaya koymuştur. Massey'e göre göçler daha sonra gerçekleşecek göçleri üreten ve besleyen göç ağlarını oluşturur. Bu nedenle, başlangıçta göçe neden olan

makrotoplumsal-politik ekonomik koşullar ne olursa olsun, itme ve çekmelerden kaynaklanan genişleyen göç süreci, orijinal nedensel koşullardan "aşamalı olarak bağımsız" hale gelir. Gerçekte, süreç halindeki göçler, başlamalarına neden olan koşulların üzerine kendiliğinden yükselir ve daha sonra bağımsız bir varoluşa yol açar. Bu durum ağ oluşumu olarak açıklanmaktadır. Massey' göç ağlarını "göçmenleri, eski göçmenleri ve göçmen olmayanları menşe ve varış bölgelerinde akrabalık, dostluk ve ortak topluluk menşei bağları aracılığıyla birbirine bağlayan kişilerarası bağlar dizisi" olarak tanımlar. Ağlar, iki nedenden dolayı göç akışlarının bağımsızlığını teşvik eder. İlk olarak, ağ bağlantıları bir eşik düzeyine ulaştığında, göçü destekleyen özerk bir sosyal yapı oluştururlar. Bu destek, ağların izin verdiği göçün sosyal, ekonomik ve duygusal maliyetlerinin azalmasından kaynaklanmaktadır. Yani, ağ destekli göçmenler, ulaşımın kolaylaştırılmasında, gidecekleri yerde barınma ve iş bulmada ve genellikle zor bir kültürel duruma karşı tatmin edici bir kişisel ve duygusal uyum sağlamada önemli yardımlara sahiptir. Bu avantajlar göçü kolaylaştırmaktadır. Bu durum evde kalacak olan insanları göç etmeye teşvik etmektedir. Yerinden edilmiş mülteciler dışında potansiyel göçmenler her zaman evde kalmayı tercih etmeye daha yakındır. Göç ağları sayesinde göçün azalan maliyeti, ayrılmayı seçebilecek ve seçecek olanların sayısını artışına neden olur. Böylece göç hacmide genişlemiş olur (Massey, 1987; 1988, 1989'den aktaran Light, Bhachu ve Karageorgis, 2017 :2).

Göç ağı, sosyal sermaye kavramıyla bağlantı içinde bulunan çağdaş bir kavramdır. Arango ise göç ağını "göçmenlere bilgi ileten, finansal destek sağlayan ve çeşitli destekleyici yollarla istihdam fırsatlarını ve barınmayı kolaylaştıran akrabaları, arkadaşları veya hemşerileri ile birbirine bağlayan bir dizi kişilerarası bağ" olarak tanımlamaktadır. Bu ağlar, insanların yer değiştirme maliyetlerini ve risklerini azaltır ve göçün beklenen doğrudan getirisini artırır. Bu ağlar takip eden göçlere ilişkin karar verme süreçlerinde diğer göçmenler için fırsatların artmasına olumlu katkıda bulunmaktadır. Ağ bağlantılarının, yurtdışında istihdama geniş erişim sağlayan bir sosyal sermaye biçimi olduğu ortaya çıkmıştır (Massey ve diğerlerinden aktaran Wickramasinghe, ve Wimalaratana, 2016).

Göç ağları teorisi, göçü başlatan belirleyicilere değil, zaman ve mekânda göçü neyin sürdürdüğüne odaklanır. Genellikle kurumsal çerçevelere dönüşen göçmen ağları, ücret

farklılıkları veya işe alım politikaları sona erdiğinde bile göçün neden devam ettiğini açıklamaya yardımcı olur. Ağ teorisi aynı zamanda göç modellerinin neden ülkeler arasında eşit olarak dağılmadığının nedenlerini açıklamaya yardımcı olur (Kurekova,2011 :10)

Bir göçmen ağının yüksek oranda kurumsallaşması gerekmez. Ancak paylaşılan ortak hedefler çerçevesinde bir dizi ilişki olabilir. Ağlar normatif olarak tanımlanmadığından çeşitli biçimler alabilirler. Öte yanda bir ağa katılan bireyler, ilişkilerini bir ağ olarak kavramsallaştıramayabilir hatta ağ terimini hiç kullanamayabilirler. Öte yandan, ağlar kendiliğinden oluşmaz ve geçicide değildir. Zamanla ve ilişkilerin beslenmesiyle gelişirler. Üye olarak aranan bireylerin türü, örgütlenme ilkesine ve hâlihazırda ağda olanların kaynaklarına ve algılanan ihtiyaçlarına bağlı olarak değişecektir (Gurak ve Caces, 1992: 152).

Yalçın'a göre göçmen ağlarının göç üzerinde önemli olumlu faydaları da vardır. Göç ettiği yerde kimseyi tanımayan bir göçmen ile kendisine yardımcı olacak arkadaşları, akrabaları ve tanıdıkları bulunan bir göçmenin durumu arasında kayda değer farklılıklar söz konusudur. Yalçın'a göre bir bölgeye ilk defa göç eden "öncü göçmenler", göçün yaratacağı sorunlarla en fazla göğüs germek zorunda kalan bireylerdir. Ancak aradan bir süre geçip de göç ağları kurulduğunda yeni gelen göçmenler daha önceki göçmenlerin karşılaştığı sorunlarla karşılaşmazlar (Yalçın, 2004: 52-53).

Gurak ve Caces'e göre göçmen ağlarının en önemli işlevlerinden birisi de göç edilen yere göçmenlerin adaptasyonuna sağladığı yardımdır. Adaptasyon göçün hemen sonrasında göç edilen yerin zor koşullara uyumu, ilerleyen dönemde ise göç edilen yerin öncelikli toplumsal kurumlarına göçmenlerin entegrasyonunu anlatmaktadır. Diğer taraftan göç ağları göçmenlerin entegrasyonunu her zaman olumlu etkilemez. Göçmenler hedef ülkede yerleştikleri yerde dışa kapalı gettoları oluşturduklarında ise göçmen ağlarının mevcudiyetinin entegrasyon sürecini olumsuz etkilemesi söz konusu olmaktadır (Gurak ve Caces, 1992: 153-155).

Yalçın'a göre de göçmen ağları göçmenleri içinde bulundukları hedef ülkenin toplumundan yalıtmada önemli araçlar sağlarlar." Yalçın bunun kurulan ağların bir sonucu olarak göçmenlerin seçimi dışında kendiliğinden gerçekleşen bir durum olduğunu

belirtmektedir. Özellikle göçmen ağlarının yeni gelen göçmenlere daha kolay iş imkanları yaratma fırsatı sunacak kadar güçlenmiş olması söz konusu olabilir. Bu durumda göçmenlerin sürekli olarak geldikleri toplumdan diğer göçmenlerle iletişimleri olacağından ve göçmen olarak geldikleri toplumla ilişki ve temasları sınırlı kalacağından göç ağlarının bütünleşmeyi olumsuz etkilemesi mümkün olabilir. (Yalçın, 2004: 54).

2.7. Uyum Teorileri

2.7.1. Sosyal kimlik teorisi

Sosyal kimlik teorisini ilk defa 1970 yıllarda Henri Tajfel ortaya koymuştur (Trepte, ve Loy, 2017: 1). Turner ise teoriyi geliştirmiş ve sistemleştirmiştir (Turner ve Reynolds 2010: 21). Teori, grup üyeliğini, grup süreçleri ve gruplararası ilişkiler bağlamında ele alan bir sosyal psikoloji kuramıdır (Demirtaş 2003: 123).

Teoriye göre bireyler kendilerini profesyonel bir grup, belirli bir sanatçının hayran kitlesi veya çocuklu veya çocuksuz kişiler gibi çeşitli gruplara ait olarak sürekli sınıflandırmaktadır. Kendini sınıflandırmanın yanı sıra, bireyler kendilerini ait hissettikleri grupları (in-groups) ve kendilerini ait hissetmedikleri grupları (out-groups) değerlendirirler. Grup içi ve grup dışı değerleri belirlemek için bireyler sürekli olarak kendilerini sınıflandırır, grup içi ve grup dışı değerleri değerlendirir ve değerlerini karşılaştırır. Sosyal sınıflandırma, grup değerlendirmesi ve benlik kavramı için grup üyeliklerinin değeri, bireyin sosyal kimliğini oluşturur (Trepte, ve Loy, 2017: 1).

Ortodoks sosyal psikoloji geleneği, sosyal karşıtlığı açıklamada patolojik, sapkın veya irrasyonel bireysel psikolojinin rolüne odaklanıyordu. Sosyal kimlik teorisinin odak noktası ise gruplar arası ilişkilerin sosyal yapısı içinde üretilen ve toplumsal bağlamın aracılık ettiği, gruplar arası tutumların kolektif psikolojisiydi. Teori gruplar arası ilişkilerin algılanması ve anlaşılmasını merkeze almıştı. Bu anlamda Sosyal kimlik teorisi Şerifle aynı yolu izlemişti. Sosyal kimlik teorisi bireysel kimlik ile toplumsal kimlik arasında ayrım yapıyordu. Şerif'in "sosyal rekabet" olarak açıkladığı şeye sosyal kimlik teorisi "sosyal kimliğin" grup süreçlerinin temeli olduğunu ekliyordu (Turner ve Reynolds 2010: 18).

Geleneksel sosyal psikoloji çoğunlukla indirgemeciydi ve sosyal grubu bireysel boyutta incelemekteydi. Grubun bireylere bölünerek incelenmesi grup kavramının bireyden ayrı bir kavram olarak ele alınması sosyal psikolojinin grupla ilgilenmesini anlamsız kılabilirdi (Tajfel, 1982'den aktaran Demirtaş 2003: 124). Dolayısıyla bireyci psikolojideki tüm eğilim şeyleştirici bir indirgemeciliğe yöneliktir sosyal kimlik araştırmasında ise vurgu, birleşik psikolojik sosyal alan üzerindedir. İnsanlar, sosyal ilişkileri ve faaliyetleri tarafından dönüştürülür ve buna zihinleri de dahildir. Teori, böyle bir dönüşümü mümkün ve açıklanabilir kılmalıdır (Turner ve Reynolds 2010: 30).

Grup yaşamı ve sosyal bağlam, zihnin işleyişini düzenleyen faktörler değildir. Grup yaşamı ve sosyal bağlam, insanı temelden zihinsel olarak şekillendirir. Sosyal-psikolojik süreçler, insan zihninin organize bir sosyal çevrede işleyişinden doğar. Sosyal bağlam zihinsel işleyişi niteliksel olarak etkiler. Dolayısıyla insan ve onun zihni sadece bireysel değildir. İnsan kolektif benlikle birlikte kişisel benliğe de aynı anda sahiptir (Turner ve Reynolds 2010: 31).Şerif insanların davranışlarını bireysel davranıştan ziyade gerçekçi grup çatışması yani sosyal sınıflandırmalar ile tanımlıyordu. Şerif bunu sosyal rekabet olarak tanımlıyordu (Turner ve Reynolds 2010: 15-16).

Henri Tajfel, 1971'de ilk sosyal kimlik makalesini yazarak sosyal kimlik teorisini ortaya koymuştur. Tajfel, kendini önyargının nedenlerini bilimsel olarak çözmeye adamıştı. Taifel ve Turner toplumun indirgemeci bir "psikolojikleştirilmesi" olarak sosyal psikoloji anlayışını reddettiler (Turner ve Reynolds 2010: 13-14).Sosyal kimlik teorisi insan zihninin baskın bireyci anlayışını reddeder ve tanımlayıcı bir özelliğin, bireyin ve grubun sosyal ve psikolojik olarak karşılıklı bağımlı olduğunu savunur. İnsanlar ne sadece bireyler ne de sadece grup üyeleridir. Bireysel ve grup benlikleri ve kişisel ve grup yönleri, hem işbirlikçi hem de düşmanca, huzursuz ama yaratıcı bir etkileşim içinde var olur (Turner ve Reynolds 2010: 13). Bireyler benliklerinin bir parçası olan sosyal kimliklerini belirli bir sosyal grubun üyesi olmalarına ilişkin bilgilerinden, buna yükledikleri anlamdan ve bu üyeliğe yönelik duygularından yola çıkarak oluşturmaktadır (Mummendey ve Schreiber, 1983'den aktaran Demirtaş 2003: 129).

Taifel insanların pozitif bir sosyal kimlik ihtiyacı tarafından motive edildiği temel düşüncesini ileri sürmekteydi. Taifel'e göre insanların pozitif bir sosyal kimliği korumak, sürdürmek veya elde etmek için pozitif olarak değer verilen bir sosyal kimlik

oluşturmaları gerektiğini düşünüyordu (Islam 2014: 1781). Bireyler kendi gruplarının diğer gruplara göre farklılık gösterdiğini düşünür. Tajfel'e göre bireyler minimal grup paradigmasından elde ettikleri verileri, dış gruplara kıyasla kendi iç grupları için olumlu farklılık oluşturma arzusuyla kullanırlar. Turner'e göre Taifl'in teorisi olumlu ayrıt etme üzerine kurulmuş bir teoriydi. Gruplar arasındaki sosyal karşılaştırmalar yoluyla kişinin kendi grubu için pozitif olarak değer biçilen ayırt edici özellikler oluşturmayı amaçladığı fikri Taifel'in analizinde merkezi açıklayıcı fikir olarak görünüyordu (Turner ve Reynolds 2010: 15). Bireyler, kendilerini üyesi bulundukları sosyal grubu temel alarak tanımlar ve değerlendir kendilerini belirli sınıflara konumlar. Bu sınıflandırma sonucunda da kendilerini koydukları, yerleştirdikleri grupla özdeş hale gelirler. Bu özdeşleşme sonunda ise bireylerin sosyal kimlikleri oluşmaktadır (Demirtaş 2003: 130; Hogg, ve Terry, 2000: 122).

Temelde yedi psikolojik ilke sosyal kimlik teorisini tanımlamaktadır. Birincisi, insanlar kendilerini aynı yaş grubu içinde çocuk, yaşlı ve yetişkin gibi belirli sosyal gruplara ait olarak sınıflandırır. İkincisi, bu sosyal grup belirli bir bağlamda örneğin, medya kullanımı sırasında az ya da çok belirgindir. Üçüncüsü, sosyal karşılaştırma yoluyla, insanlar kendi göze çarpan iç gruplarını ilgili dış gruplara göre değerlendirir. Dördüncüsü, pozitif ayırt edicilik, sosyal karşılaştırmanın sonucunu tanımlar. İç grup dış gruptan daha olumlu değerlendirilirse, insanlar olumlu ayırt edicilik algılarlar. Beşincisi, sosyal kimlik, kendini sınıflandırma ve değerlendirmesinin birleşimi olarak tanımlanır ve altıncı olarak, tüm bu durumlar sonucunda bireyin benlik saygısı etkilenir. Yedinci olarak, Sosyal kimlik teorisinin teorik temel çalışmasının büyük bir kısmı bu sürecin sonuçlarına, yani bireysel hareketliliğin, sosyal yaratıcılığın, sosyal rekabetin ve kalıpyargıların nasıl etkilendiğine ayrılmıştır (Trepte, ve Loy, 2017: 2).

Tajfel ve Turner gruplar arası çatışma normunun neden kişinin benlik algısında merkezi olduğunu açıklamak için sosyal kimlik teorisini geliştirmiştir. Kişi kendisi hakkında iyi hissetme çabasıyla birlikte ait oldukları gruplar hakkında iyi duygular içinde olmak ister. Bunu başarmanın bir yolu da kendi gruplarını dış gruplardan daha iyi görmektir. Bu, kendi grupları ve diğer gruplar arasında ayrım yapmak ve bunu grup içi algıları geliştirecek şekilde yapmak için yaygın bir eğilim oluşturur (Park ve Judd 2005: 110). Ancak iç grup dış grup arasında gerçekleştirilen ayrım kalıpyargılara neden olmaktadır.

Kalıp yargılar ise çoğu zaman farklılıkların abartılmasına, hatta düşmanca tutumlara ve çatışmalara da neden olabilmektedir. Ancak grupla kurulan özdeşleşme azaldıkça nesnel bir tutum gösterilebilmesi daha kolay olmaktadır (Brewer ve Miller, 1996'dan aktaran Demirtaş 2003: 136).

Sosyal kimlik teorisine göre insanlar kimliklerinin bir kısmını -sosyal kimliklerini- "öğrenci", "kadın", "solak" veya Fenerbahçe taraftarı" kimliği gibi ait oldukları gruplardan alırlar (Brehm ve Kassin, 1993'den aktaran Demirtaş 2003: 130). Sosyal kimlikler güç ve içerik bakımından farklılıkta gösterir. İnsanlar çok farklı gruplar içinde yer alabilir. Bir kişi bir spor takımı taraftarı olarak taraftar kimliğiyle belirli bir taraftar grubu içinde yer alırken cinsiyetiyle belirli bir grup içinde yer alabilir. Ya da solak bir birey olarak solak bireyler grubu içinde yer alabilir. Bireylerin ait olduğu gruplar düşünüldüğünde bireyler yalnızca bu grupların bir parçası olmaz bu gruplarda bireyin bir parçası olur. Yani grup üyeliği bireyin kimliğini tanımlar. Gruplar bireylerin kim olduğunu anlatırken ne olmadığını da açıklar. Buna bağlı olarak gruplar kısmen bireylerin duygularını da belirler (Scheepers ve Ellemers 2019: 2). Sosyal kimlik, benliğin, grup üyeliğinden oluşan bir parçasıdır (Hogg ve Vaughan, 1995; Hogg ve Abrams, 1996'den aktaran Demirtaş 2003: 131).

Birey içinde bulunduğu gruplar üzerine düşündüğünde ortaya çıkan düşünce ve duyguları bireyin "sosyal kimliğini" oluşturur. Daha kesin bir tanımla, sosyal kimlik, "bireyin benlik kavramının, bir sosyal grup (veya gruplar) üyeliği bilgisinden ve bu üyeliğe atfedilen değer veya duygusal önemden kaynaklanan kısmıdır" (Tajfel, 1978'den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 3). Grup üyeliğinin, algısal ve bilişsel temelleri bulunmaktadır. Bireyler, kendilerine ve diğerlerine ilişkin algılarını, sosyal sınıfları temel alarak yapılandırırlar, bu sınıfları ben-kavramlarına katarlar, yani içselleştirirler. Ben-kavramında yer alan bu yapılarla ilgili bilişsel süreçler de grup davranışını doğurur (Hogg ve Abrams, 1990; Billig, 1976'dan aktaran Demirtaş 2003: 133).

Sosyal kimlik kuramı kabaca iki bölümden oluşmaktadır. İlki, daha temel psikolojik kısımdır. Sosyal kimlik tanımının altında yatan bilişsel süreçleri ve insanların olumlu bir sosyal kimlik için çabalarına ilişkin motivasyonel varsayımı tanımlar. Sosyo-yapısal kısım ise insanların olumsuz bir sosyal kimlikle nasıl başa çıktıklarını anlatır (Scheepers ve Ellemers 2019: 4).

Taifel ve Turner “Biz”i genişleterek ayrımcılığı önleyebileceğimizi savunmuştur. Onlara göre grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerine karşı önyargısının, ortak bir kimliği öne çıkararak azaltılabileceğini göstermektedir. Böylece, daha yüksek düzeyde bir sosyal kategorizasyon yoluyla grup içi kapsayıcılığı genişleterek, grup içi önyargı azaltılabilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, ortak bir grup içi kimlik oluşturmanın, alt grupla ve kapsayıcı ortak kimlikle bağları aynı anda vurgulamayla birleştirildiğinde önyargıyı azaltmada özellikle etkili olduğunu göstermiştir. Bu tür “ikili kimlikler”, özellikle alt grup ayırt ediciliğini güvence altına alırken, aynı zamanda dış grupla ortak bir zemin oluşturdukları için iyi çalışır (Dovidio, Gaertner, ve Saguy,2007’den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 7). Daha üst düzey bir iç grup "biz"den "onlara karşı bize" geçişin ortaya çıkışı, "onlar"ın ortadan kaldırılmasını ve hatta ortadan kaldırılmasını gerektiren bir "biz" tanımına geçiş, sosyal değişim ve istikrarın daha sistematik bir analizini sağlar (Turner ve Reynolds 2010: 29; Turner, Oakes, Haslam, ve McGarty, 1994: 8).

Ayrıca insanlar kimliklerini tanımlamak için çeşitli stratejilere başvurur (Turner ve Reynolds 2010: 15). Sosyal Kimlik teorisinin temeli, olumlu bir sosyal kimlik elde etme motivasyonu ile birlikte bilişsel süreçler (sınıflandırma, sosyal karşılaştırma) tarafından oluşturulur. Kendini sınıflandırma ve sosyal karşılaştırma birbirini gerektiren süreçlerdi: Tüm sınıflandırmalar karşılaştırmayı yansıtıyordu ve tüm karşılaştırmalar daha üst düzeyde bir kimliğe sahip olma amacıyla yapılıyordu (Turner ve Reynolds 2010: 15). Sosyal sınıflandırma yoluyla birey sosyal dünyayı farklı insan kategorilerine bölerek kendisini bir grup içinde tanımlar. Bu sosyal kimliğin temelini oluşturur. İnsanlar, olumlu gruplar arası karşılaştırmalar yoluyla olumlu bir sosyal kimlik elde etmeye motive olurlar (Turner ve Reynolds 2010: 15; Scheepers ve Ellemers 2019: 4). Olumlu bir sosyal kimlik ise kesinlik, özgüven ve anlam için temel ihtiyaçlara hizmet eder. Ayrıca kendini sınıflandırma, benlik kavramını dönüştürerek ve benliği, algıları, tutumları, duyguları ve davranışları tanımlayan ve belirleyen bir prototipe özümseyerek belirsizliği azaltır (Hogg ve Terry, 2000: 122). Bununla birlikte, sosyal kimliğin önemli duygusal yönleri de vardır. Sosyal kimliğin daha modern kavramsallaştırmaları, benlik saygısı veya memnuniyet gibi duygusal bileşenler ile grup taahhüdü veya dayanışma gibi davranışsal bileşenleri arasında ayrım yapar (Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk, 1999; Leach, Ellemers ve Barreto, 2007; Ouwerkerk, Ellemers ve De Gilder, 1999 dan aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 7-8).

Gerçekten de, benlik güdüsü doğası gereği az ya da çok bireyseldir. Bununla birlikte, sosyal kimlik teorisi gerçekten bir sosyal psikolojik teoridir, çünkü teoriye göre, sosyal bağlam kısmen belirli bir anda sosyal kimliğin hangi kısmının öne çıktığını belirler (Tajfel ve Turner 1979 aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 10). Bu nedenle, sosyal bağlam, belirli bir anda kişinin (sosyal) kimliğinin hangi bölümünün öne çıktığını açıklamada sosyal kimlik teorisi için anahtardır (Scheepers ve Ellemers, 2019: 10).

Turner'e göre insanlar sosyal sınıflandırmanın kendileri için yararlı ve anlamlı olduğuna inandıkları sürece kişisel çıkarlarından fedakarlık edebiliyordu. Diğer taraftan insanlar temelde grup içi kayırma temelinde hareket ediyorlardı. Ancak Turner insanlar kendilerini tanımlamak için sosyal sınıflandırma yapsa da bazen insanların iç grup dış grup sınıflandırmasını görmezden geldiğini tespit etti. Yani aslında iç grup dış grup ayrımcılığı otomatik ve kaçınılmaz bir şey olmayabiliyordu. Bireyler öz benliğini korumak için iç grup dış grup sınıflandırmalarını doğru koşullar altında ve işe yaradığı ölçüde dikkate alıyordu. Ancak grup kimliği bireysel çıkarla örtüşmediğinde bireyler grup kimliğinden vazgeçebiliyordu. Yani grup kimliğiyle kişinin kişisel çıkarları birbiriyle yarışan alternatif yollar olabiliyordu (Turner ve Reynolds, 2010: 16).

Bu durum bir düzeyde, büyük bir kavramsal ilerlemeydi çünkü Tajfel ve Turner'ın bireysel ve kolektif davranış arasında niteliksel bir psikolojik ayrım yapmasını sağladı. Bir grup üyesi olarak hareket etmek, bireysel olarak hareket etmekten psikolojik olarak farklıydı Şerif'in dediği gibi ve insanlar her ikisini de yapabilirdi (Turner ve Reynolds, 2010: 16-17).

Sosyal kimlik teorisi (Tajfel ve Turner, 1979), kişilerarası-gruplar arası süreklilik boyunca meydana gelen kaymaların sebepleri ve etkileri hakkında özel varsayımlar sunmaktadır. Toplumda gruplar arasında neler olup bittiğine dair bir teori olarak, sosyal kimlik teorisi insanların ne zaman topluca hareket ettiklerine veya ne zaman hareket edeceklerine dair bir açıklama içermelidir. Bu durum ise teorinin sürekliliğini göstermektedir (Turner ve Reynolds, 2010: 17).

Her şeye rağmen düşük benlik saygısının, olumsuz sosyal kimliğin veya düşük sosyal statünün her zaman daha fazla iç grup kayırmacılığı öngördüğünü iddia etmek mümkün olmaz. Üstünlüğünü gayrimeşru ve istikrarsız olarak gören ve grubuna çok az bağlılık

hisseden yüksek statülü bir grup üyesi, bir "değerler çatışmasını" (uyumsuzluk, suçluluk) ortadan kaldırmak için düşük statülü gruba katılabilir. Nispeten daha aşağıdaki toplumsal konumunu istikrarlı ve meşru gören ve yüksek statülü gruba bir birey olarak katılamayan düşük statülü bir grup üyesi, sosyal yaratıcılıkla meşgul olacak, statü boyutunda daha aşağıdaki konumunu kabul ederken alternatif boyutlarda üstünlük arayacaktır (Turner ve Reynolds, 2010: 18).

Teorinin sosyal yönü, sosyal kimlik teorisinin ikinci kısmı olan sosyal-yapısal kısımda kendini ortaya koymaktadır. Teorinin sosyal yapısal kısmı temel olarak insanların olumsuz bir sosyal kimliğe sahip olmaya nasıl tepki verdiği konusuyla ilgilenir. Örneğin doktorlar gibi yüksek bir sosyal statüye sahip bazı gruplar genel olarak daha fazla saygı görürken bazı gruplar ise örneğin işsizler gibi "damgalanmış gruplar" olarak daha düşük statüye sahiptir. Sosyal kimlik teorisi insanların genel olarak olumlu bir sosyal kimliğe ulaşmak için motive olduklarını kabul ettiğinden, düşük statülü grupların üyeleri, gruplarının sosyal duruşunu iyileştirmek için motive olmaktadır. Buna karşılık, yüksek statülü grupların üyeleri, gruplarının sosyal konumunu korumak için özellikle motive olmaktadır (Scheepers, 2009; Turner ve Brown, 1978'den aktaran Scheepers ve Ellemers, 2019: 10).

Olumsuz bir sosyal kimlikle başa çıkmanın farklı yolları arasındaki ayrıma ek olarak sosyal kimlik teorisi hangi stratejinin kullanılacağını belirleyen faktörleri de belirtir (Demirtaş 2003 :130). Klasik sosyal kimlik teorisi, hangi başa çıkma yanıtının seçildiğini belirleyen üç sosyo-yapısal değişkeni tanımlar (Ellemers, 1993; Tajfel ve Turner, 1979 den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 11). Eğer grup farklılıklarının geçirgenliği varsa yani başka bir gruba geçmek mümkünse bireyler başka bir gruba geçebilir (Turner ve Reynolds 2010: 28; Trepte, ve Loy, 2017: 5). Örneğin bir spor takımından başka bir spor takımına geçmek mümkündür. Ancak başka bir gruba geçme cinsiyet ve etnik köken gibi sosyal kategoriler içinde çok mümkün olmaz. Statü farklılıkları meşru olmadığında ve istikrarsız olduğunda toplu eylem daha olası hale gelecektir. Diğer taraftan düşük statü meşru ve istikrarlı olduğunda, sosyal yaratıcılık daha olası hale gelir (Ellemers, 1993; Tajfel ve Turner, 1979 den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 11; Trepte, ve Loy, 2017: 5).

Diğer taraftan bazı sistem aktörleri paylaşılan üst düzey iç grup kimliğini ihlal ederek gayrimeşru davrandığında, bu onun bir dış grup olarak yeniden kategorize edilmesini de kolaylaştırır (Turner ve Reynolds 2010: 28). Turner'e göre kişinin kültürün öğrettiklerini öğrenmeden başka seçeneği yoktur. Sosyalleşme yoluyla öğrenilen sosyal ve kültürel öğrenme edilgendir (Turner ve Reynolds 2010: 28).

2.7.2. **Çokkültürlülük (Kültürel çoğulculuk)**

Çokkülltürlülük politikası kültürde, dilde, etniklikte yaşam biçiminde ve dinde benzeşmek yerine "farklılıklar zemininde birlik" anlayışını esas alan bir toplumsal model ve bu modelin gerektirdiği politikaların uygulanmasını savunur. Çokkültürlülük düşüncesi asimilasyon, bütünleşme ve eritme potası kavramlarıyla birlikte ele alınmalı ve açıklanmalıdır. Asimilasyon farklı kültür ve kimliklerin toplumun çoğunluğunu oluşturan kurucu/egemen kültür içinde eritilmesidir. Asimilasyon topluma sonradan katılan ve farklı kesimlerin egemen toplumla tamamen benzeşecek şekilde uyum sağlamaları olarak ifade edilmektedir. Asimilasyon ile farklı olan birey artık toplum içinde herhangi bir birey haline gelir. Toplum içinde farklılıkların benzeştirerek yok edilmesi "eritme" ve "yutma" kavramlarıyla eşleştirilmiş bu durum ise zamanla eleştirilmeye başlanmıştır. Asimilasyon yerine bütünleşme önerilmiştir (Vatandaş, 2001: 102).

Bütünleşme toplum içindeki farklılıkların yoğun bir iletişimle ortak bir amaca katılmaları yoluyla paylaşılan ortak inançlar çerçevesinde bütünleştirilmesidir. Terimin bu şekilde ki tanımından yola çıkıldığında ise bütünleştirmenin de farklılıkları tek parça yapmayı ya da farklı toplum kesimlerini bir toplumun bütününe katmayı hedeflediği anlaşılır. İdeal anlamda ele alındığında ise bütünleştirmenin de sorunlu bir düşünce olduğu görünür. Ortak inanç ve "pratikler zemini" düşüncesi kısa sürede toplumsal gruplardan birinin kendisini toplumun kurucu unsuru olarak tanıtmasına ve diğerlerini asimile etme sürecini başlatmasına neden olabilir. Bu nedenle bütünleştirme politikası uygulayan ülkelerinde aslında bir çeşit asimilasyon uyguladıkları aslında bütünleştirmenin de asimilasyondan farklı olmadığı ileri sürülmüştür. Asimilasyonu oldukça çağrıştıran, ancak esasen ondan önemli ölçüde farklı bir çıkış noktasına sahip bulunan toplumsal bütünleşme model ve düşüncesinin hemen ötesinde yer alan bir başka toplumsal uyum ve istikrar modeli ise ABD çıkışlı Erime potası (Melting pot) modelidir (Vatandaş, 2001: 102-103).

Asimilasyon ile eritme potası tam olarak aynı anlamı taşımaz. Eritme potası yeni gelen göçmen geleneklerinin egemen kültür içinde çözülmesi yerine farklılıkların evrim geçiren kültür kalıpları oluşturacak şekilde karışması esasını kabul eder. Asimilayonda ise baskın egemen/gelenek lehine bir eritme bulunur. Oysa Erime Potası'nda ülkedeki bütün gelenekler ve yaşam/tarzları dönüşüme uğrayarak yeni bir karışımı ortaya koyar. Bu durum Kanada da "mikser" olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Vatandaş, 2001: 104).

Asimilasyon ile başlayan toplumsal uyum ve istikrar modelleri bir birini takip ederek erime potasına kadar ulaşarak yeni arayışlara kapı aralamıştır. Çokkültürlülük düşüncesi de bunlardan birisi ve sonucudur. Çokkültürlülük modeli kısmen eritme potasıyla örtüşse de farklı bir temel ve düşünceyi ifade eder. Çokkütürlülükte farklı toplum kesimleri eriyerek ya da diğerlerini eriterek terkibe girmez. Her unsurun temel özellik ve niteliğini koruduğu farklı bir karışım söz konusudur. Bu durum araştırmacılar tarafından "mozaik" ya da "salata kasesi" olarak isimlendirilir. Ortak unsurlar yoluyla yeni bir aroma elde edilebilir ancak her bir unsur kendi özgünlüğünü korur. Ne var ki erime potası hiç birinin özgün tadı alınamayacak mikserden geçirilmiş sebze çorbasına benzeyen bir bileşimdir (Vatandaş, 2001: 104).

Siyasi, ekonomik, düşünsel, toplumsal ve kültürel gelişmelerin çokkültürlülük düşüncesinin oluşumuna kaynaklık ettiği bu gelişmelere paralel olarak değişim ve dönüşümlerin çok kültürlülüğün şekillendiği ifade edilmektedir. Çokkültürlülük düşüncesiyle farklı kimliklerin, etnilerin ve azınlıkların kamusal görünürlüklerinin temin edilmesini içermektedir. Diğer taraftan çokkültürlülük ötekileştirilen azınlık konumuna sıkıştırılan farklı grupların "nasıl ötekileştirildiklerinin toplumsal ve düşünsel arka planının açıklanmasına teorik perspektifler sunması" mümkündür (Yanık, 2012: 91). Çok kültürlülük düşüncesi, etnik, ulusal ve dini farklılıklara dayalı kültürel çeşitlilikle ilgili zorlukların nasıl anlaşılacağı ve bunlara nasıl yanıt verileceği konusundaki tartışmayı yansıtır. "Çok kültürlü" terimi çoğunlukla bir toplumdaki çeşitlilik gerçeğini karakterize etmek için tanımlayıcı bir terim olarak kullanılır. Çok kültürlülük düşüncesinin çok farklı boyutları bulunsa da çok kültürlülüğün savunucularının, azınlık gruplarının üyelerinin baskın gruplara asimile olmasının beklendiği "eritme potası" idealini reddetmekte ortak bir zemin bulduklarını söylemek doğru olur. Bunun yerine, çok kültürlülüğün savunucuları, azınlık gruplarının üyelerinin kendilerine özgü kolektif kimliklerini ve

uygulamalarını sürdürebilecekleri bir ideali desteklerler. Göçmenler söz konusu olduğunda, savunucular çok kültürlülüğün göçmenlerin topluma entegrasyonuna karşı değil, onunla uyumlu olduğunu vurgular; çok kültürlülük politikaları göçmenler için daha adil entegrasyon koşulları sağlar (Song, 2010: 1).

Göçler ve göçlerin sebep olduğu kültür, dil, din ve etnik farklılıklar ile oluşan talepler çokkültürlülük kavramının tarih sahnesine çıkışının önde gelen nedenidir. Ayrıca küreselleşme olgusu aynı zamanda modern dönemin ürünü olan ulus-devlet anlayışının yerine postmodern bir kavram olan çokkültürlülüğü getirmiştir (Ağbaba, 2020: 69). Raz'a göre çokkültürlülük 20. yüzyıldan önce de doğal olarak vardı. Ancak siyasi birliğin çimentosu olarak ortak dil, etnisite ve kültür gibi kavramlar milliyetçilikle birlikte konuşulmuş oluyordu. Çokkültürlülük, milliyetçiliğin verdiği zararın bir kısmını ortadan kaldırmaya çalışan modern siyasi düşüncenin kollarından biridir (Raz, 1998 : 195). Göçler ve göçlerin sebep olduğu kültür, dil, din ve etnik farklılıklar ile oluşan talepler çokkültürlülük kavramının tarih sahnesine çıkışının önde gelen nedenidir. Ayrıca küreselleşme olgusu aynı zamanda modern dönemin ürünü olan ulus-devlet anlayışının yerine postmodern bir kavram olan çokkültürlülüğü getirmiştir.

Çokkültürlülük terim olarak Kanada'da kullanılmış ve uygulanmıştır. "Çokkültürlülük", diğer şeylerin yanı sıra, farklı kimliklerini sürdürmek isteyen ve ilke olarak bunu sürdürebilen çok sayıda büyük kültürel grubun aynı siyasi toplum içinde bir arada yaşaması anlamına gelir (Raz, 1998: 195). Çok kültürlü bir toplum isteği toplumların çoğunluk ve azınlıklardan değil, çok sayıda kültürel gruptan oluştuğunu düşünmeyi gerektirir (Raz, 1998 : 197). Çokkültürlülük, "kimlik siyaseti", "farklılık siyaseti" ve "tanıma siyaseti" ile yakından ilişkilidir; bunların tümü, saygı görmeyen kimlikleri yeniden değerlendirme taahhüdünü ve belirli grupları marjinalleştiren baskın temsil ve iletişim kalıplarını değiştirme taahhüdünü paylaşır (Gutmann 2003, Taylor, 1992, Genç, 1990'dan aktaran Song, 2010: 2).

Çokkültürlülüğün oluşumunda ilk ve öncelikli olarak uluslararası göç etkili olmuştur (Yanık, 2012: 91). Çok kültürlülük, ülkeden ülkeye değişen nedenlerle Kanada, Avustralya ve Hollanda gibi ülkelerde resmi bir politika olarak resmen benimsenmiştir."Çok kültürlülük" terimi tipik olarak göçmen grupların farklı kültürlerinin varlığını kabul etmek için kullanılsa da, bazen sömürgeleştirilmiş

ülkelerdeki yerli halkların varlığını kabul etmek için de kullanılabilir. Çok kültürlü ideolojinin arkasındaki varsayımlardan biri, kişinin kültürünün ve çok kültürlü etkileşim fırsatlarının toplum tarafından kabul edilmesi ve tanınmasının öz-değer ve esenlik için çok önemli olduğudur (Benet-Martínez, 2012: 4).

Çalışmalar ayrıca, azınlıkların çokkültürlülüğü onaylamasının olumlu grup içi değerlendirmeyle bağlantılı olduğunu, çoğunluk için çokkültürlülüğün onaylanmasının ise olumlu dış grup görüşleriyle ilişkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca çok kültürlülüğün onaylanması, kendi etnik grubuyla güçlü bir şekilde özdeşleşen hem azınlık hem de çoğunluk bireyleri için benlik saygısı ile olumlu bir şekilde ilişkilidir. Çok kültürlü tanıma ile hem çoğunluk hem de yüksek düzeyde etnik kimliğe sahip azınlıklar kendilerini iyi hissedebilirler (Benet-Martínez, 2012: 5).

Raz çokkültürlü bir toplumda ortak kültürün nasıl geliştirilebileceğini sormaktadır. Raz'a göre ortak bir kültürü paylaşmak için dil ve din birliği bazı kolaylıklar sağlasa da zorunlu olamaz. Çokkültürlü bir toplumu destekleyecek bazı faktörler vardır. Birincisi iyi işleyen ekonomi için kültürel grupların temel becerilerinin geliştirilerek ekonomiye katılımları önemlidir. İkincisi demokratik bir siyasi süreç için bilgiye erişim siyasi meselelere ilişkin belirli anlayışların geliştirilmesi önemlidir. Üçüncü olarak ise paylaşma isteği empati kapasitesine bağlıdır. İnsanların diğer insanların deneyimlerini, özlemlerini ve kaygılarını anlama ve onlarla empati kurma becerileri ortak bir kültürü paylaşmak için önemlidir (Raz, 1998: 204).

Çok kültürlülüğün özünde, evrensel değerlerin farklı kültürlerde çeşitli şekillerde gerçekleştiği ve hepsinin saygıya değer olduğu kabulü vardır (Raz, 1998: 201-203). Çok kültürlülük savunucuları tanınması ve barındırılması gerekenin "kültür" ve "kültürel gruplar" olduğunu sorgusuz sualsiz kabul ederler. Yine de çok kültürlü iddialar, din, dil, etnik köken, milliyet ve ırkı içeren çok çeşitli iddiaları içerir (Song, 2010: 2).

Taylor, insan failliği ve kimliğinin gelişmesinde kültürlerin vazgeçilmez rolü nedeniyle, tüm kültürlerin eşit değerde olduğu varsayımını benimsememiz gerektiğini savunuyor (Song, 2010: 3). Kymlicka'ya göre kültürel üyelik kişisel özerkliğin önemli bir koşuludur. Kültürler, insanların hedeflerini çerçeveleyebilecekleri, gözden geçirebilecekleri ve takip

edebilecekleri anlamlı seçenekler ve senaryolar sağlayan "seçim bağlamları" olarak hizmet eder (Kymlicka 1995'den aktaran Song, 2010: 4).

Çokkültürlülüğe kamusal ve siyasi söylemde farklı anlayışlarından kaynaklanan farklı yaklaşımlar söz konusudur. Çoğu durumda, çok kültürlülük basitçe kültürel olarak farklı grupların varlığına atıfta bulunur. Ancak çeşitlilik çokkültürlülük için gerekli ama yeterli olmayan bir ön koşul olsa da kültürel çeşitliliğin nasıl deneyimlendiği ve yönetildiği daha önemlidir. En temel düzeyde, çokkültürlülük, nüfustaki kültürel çeşitliliğin, bu çeşitliliğin tanınmasına ve takdir edilmesine dayalı ideolojilerin ve onu barındıran politika ve uygulamaların birleşimine dayanır (Ward, Gale, Staerklé ve Stuart, 2018: 3-4).

Çokkültürlülüğün sürdürülmesi ve katılım ilkelerinin ideolojik olarak onaylanması, ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Kültürel devamlılıkla ilgili olarak, 27 Avrupa ülkesinde yapılan Eurobarometer kamuoyu anketinden elde edilen bulgular, etnik çeşitliliğin ulusal kültürü zenginleştirdiği genel öncülü Malta'da %32'den İsveç'te %86'ya kadar değişmektedir (Ward, Gale, Staerklé, ve Stuart, 2018 : 7). Çok kültürlülüğe yaklaşıma ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar göçmen gruplarında kültürel heterojenliği takdir eden ve kültürel devamlılığı destekleyenlerin daha fazla göçmeni kabul etmeye istekli olduğunu göstermiştir Benzer şekilde, çeşitlilik faydalı olarak görüldüğünde, bireyler daha güçlü göçmen yanlısı duygulara sahiptir (Ward, Gale, Staerklé, ve Stuart, 2018: 7-8). Buna karşılık, çeşitliliğe karşı direnç olduğunda, aynı zamanda daha büyük bir sosyal güvensizlik ve algılanan etnik tehdit vardır (Coenders, Lubbers, ve Scheepers, 2005'ten aktaran Ward, Gale, Staerklé ve Stuart, 2018: 8).

Guimond ve arkadaşları ulusal çok kültürlü politikaların çok kültürlü normlar oluşturarak çok kültürlülüğün kişisel olarak desteklenmesini sağladığını ilk defa ileri sürmüştür (Guimond ve diğerleri, 2013 ten aktaran Ward ve diğerleri 2018: 9). Stuart ve Ward ile Guimond ve diğerleri bu durumu normatif çok kültürlülük kavramı ile açıklamışlardır. Normatif çok kültürlülüğün çeşitlilikle temas, çok kültürlü ideoloji ve çok kültürlü politikalar ve uygulamalar olmak üzere üç yönü bulunmaktadır. Her bir boyutun güven, ulusal bağlılık ve algılanan tehdit üzerindeki ana ve etkileşimli etkilerini bir çalışmada incelemişlerdir. Çalışma ağırlıklı olarak algılanan normatif çok kültürlü ideolojinin daha fazla ulusal bağlılık ve güvenin yanı sıra daha düşük algılanan tehdit seviyelerini öngördüğünü ortaya koymuştur. Bu sonuçların önemli çıkarımları vardır: Normatif

çokkültürlülüğün üç yönü ulusal bir bağlam içinde birlikte işler ve sosyo-politik koşullar, kültürel bakımı ve göçmenler için eşit katılımı destekleyen politikaların çoğunluğu tehdit ettiği algısını azaltabilir (Ward ve diğerleri 2018: 10)

Çokkültürcülüğe birçok eleştiride yapılmaktadır. Özellikle Avrupa'da müslüman göçmenlerin radikalleştiği düşünülmektedir. Yapılan eleştirilere cevap verilirken Song sosyoekonomik ve politik marjinalleşmenin, göçmenlerin kendi aidiyet duygusuyla etkileşime girdiğini belirtiyor. Song'a göre yeni gelenlerin sosyoekonomik entegrasyonuna doğru önemli adımlar atmadan göçmenleri kendilerini entegre hissetmelerini hayal etmek zor olacaktır (Song, 2010).

3. YÖNTEM

Tezin bu bölümünde çalışmanın yöntemine ilişkin olarak çalışma modeline, katılımcı havuzunu oluşturan örneklem grubuna, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması süreçlerine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

3.1. **Kullanılan Çalışma Modeli**

Çalışma, yorumsayıcı paradigma çerçevesinde niteliksel bir temel üzerine oturtulmuştur. Yerli halkın göçmenlerle olan etkileşiminin kapsamlı boyutlarına ve göçmenliğe bakış açılarına odaklanmayı amaçlayan çalışmada, nitel araştırma teknikleri tercih edilmiştir. Böylelikle yerli halkın göçmenlerle bir arada yaşamaya ilişkin deneyimleri, yorumları ve kurulan ilişkilere yüklenen anlamları, kişilerin kendi anlatıları üzerinden anlamlandırılmaya ve keşfedilmeye çalışılmıştır.

Yorumsayıcı paradigma insanların yaşamı algılama biçimlerini deneyimleme şekillerini keşfetmek ister (Erdoğan ve Semerci, 2021: 160). Nitel araştırma yaklaşımıyla insanların yaşamları, deneyimleri, algıları ve dünyayı yorumlamaları konusunda çok detaylı bilgi toplanılabilmesi mümkün olabilmektedir. Nitel araştırmanın amaçlarından biri de belirli problemlerin çözülmesi ve yeni problem durumlarının tespit edilmesini mümkün kılmaktır. Araştırmacılar nitel teknikler ile insanların gündelik yaşamlarını nasıl yapılandırdıkları ve nasıl algıladıklarını, karşılaştıkları sorunları nasıl çözümlediklerini keşfetmeye çalışır. Çalışma kapsamında göçmenlerin gündelik hayatındaki deneyimleri yeni taşındıkları hedef ülkede sosyal ve kültürel olarak uyumu nasıl sağladıkları niteliksel teknikle derinlemesine araştırılarak göçmenlik deneyiminin özü ve anlamı betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma model ve tekniği, araştırma yaklaşımını belirleyen araştırma sorularının belirlenmesi, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlamaya kadar araştırma sürecinin belirli bir yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasına rehberlik eden bir strateji olarak tanımlanabilir. Nitel araştırmada araştırma tasarısından çok araştırma stratejisi ya da araştırma yaklaşımından bahsetmek daha doğrudur. Nitel araştırma tasarıları

araştırmanın amaca uygun olarak ilerlemesi için yol gösterse de nitel araştırma süreçleri sınırları kesin bir süreci oluşturmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2021: 63). Nitel araştırma tarzı esnektir (Neuman, 2016: 232). Nitel araştırma tasarıları araştırmanın esnek bir yapı içinde tutarlı bir şekilde ilerlemesine katkı sağlar.

Yorumsayıcı yaklaşımı benimseyen araştırmacı insanların toplumsal yaşamda anlamı nasıl oluşturduğu, insanların yaşamları ve deneyimleri nasıl algıladıkları konusunda bilgi toplamaya çalışır (Erdoğan ve Semerci, 2021: 160). Edinilen tecrübelere dayanarak insanların kazandıkları deneyimleri nasıl algıladıkları ne şekilde tarif ettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl hissettikleri ve başkalarına nasıl aktardıklarıdır (Erdoğan ve Semerci, 2021: 160). Nitel araştırma gerçeği insan tarafından oluşturulan bir süreç olarak görür. O zaman gerçek onu oluşturan bireylerden ayrı düşünülemez (Yıldırım ve Şimşek 2021: 59). Diğer taraftan gerçeklik sürekli yeniden oluşturulan toplumsal ve dinamik bir süreçtir. Bu anlamda nitel araştırma insanların bazı konularda düşüncelerini nasıl geliştirdiği (Erdoğan ve Semerci, 2021: 160) belirli bağlamlar ve ortamlarda anlamı nasıl oluşturdukları ve nasıl inşa ettiklerini açıklamaya çalışır.

Bu anlamda çalışmanın temel sorusu olan göçmenlerin ve yerli halkın toplumsal uyumu nasıl deneyimledikleri sorusu çalışmanın yaklaşımını da belirlemiştir. Yalova'ya farklı nedenlerle göç ederek yerleşen farklı kültürden farklı etnik kökenden bireylerin toplumsal uyumu nasıl deneyimledikleri, yaşadıkları, göçmenlik deneyimini nasıl algıladıkları, düşüncelerini nasıl geliştirdikleri, yerli halkla kültürel etkileşimi nasıl sağladıkları betimlemeye çalışılmıştır. Diğer taraftan göçmenlerin uyumu yerli halk yönünden ise kabulü gerektiğinden yerli halkın farklı kültürden göçmenlere ne şekilde etkileşimde bulunduğu, farklılıklara karşı toplumsal kabulün nasıl gerçekleştiği, farklılığın nasıl algılandığı yorumlamaya çalışılmıştır.

3.2. **Çalışmanın Soruları**

Çalışmanın temel sorusu çerçevesinde aşağıdaki şekilde çalışmanın alt soruları oluşturulmuştur.

I. Toplumsal Uyum bağlamında Yalova'da yaşayan yerli halktan katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur.

a.Yalova’da yaşayan yerli halkın göçmenlere ilişkin görüşleri nelerdir?

b. Yalova'da yaşayan yerli halk, göçmenlerin uyum sürecini ekonomik açıdan nasıl değerlendirmektedir?

c. Yalova'da yaşayan yerli halk, göçmenlerin uyum sürecini eğitim açısından nasıl değerlendirmektedir?

d. Yalova'da yaşayan yerli halk, göçmenlerin uyum sürecini aile yapısı açıdan nasıl değerlendirmektedir?”

e. Yalova'da yaşayan yerli halk, göçmenlerin uyum sürecini siyasi açıdan nasıl değerlendirmektedir?

II. Toplumsal uyum bağlamında Yalova’ya yerleşen göçmen katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

a.Yalova’da yerleşen göçmen katılımcılar kendilerini nasıl tanımlıyor?

b. Yalova'da yaşayan göçmenler, uyum sürecini ekonomik açıdan nasıl değerlendirmektedir?

c. Yalova'da yaşayan göçmenler, uyum sürecini eğitim açısından nasıl değerlendirmektedir?

d. Yalova'da yaşayan göçmenler, uyum sürecini aile yapısı açıdan nasıl değerlendirmektedir?

e. Yalova'da yaşayan göçmenler uyum sürecini, siyasi açıdan nasıl değerlendirmektedir?

Bu temel sorulara ilave olarak araştırmanın amacına uygun bir biçimde daha detaylı bir görüşme formu hazırlanmış ve çalışmanın ek kısmında sunulmuştur.

3.3. Çalışmanın Katılımcı Havuzu (Evren ve Örneklem)

Katılımcı havuzunun detaylandırılmasında mekanın önemi büyüktür. Alan çalışmasında Yalova’ya ilişkin uzun tarihsel bilgiler verilmeyecektir fakat niçin Yalova’nın belirlendiğine ilişkin önemli kısa noktalara değinilecektir.

Marmara Bölgesinde İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi üç büyük kentin ortasında bulunan Yalova'da 2010 yıllarına kadar Balkanlar ve Kafkaslardan yapılan Türk soylu ya da Türk kültürüne bağlı göçmenler dışında yakın zamana kadar farklı etnik köken veya kültürden çok fazla göçmen almamıştır. Ancak 2010'lardan sonra çok farklı etnik köken ve kültürden özellikle Ortadoğu ülkeleri olmak üzere farklı ülkelerden göçmen Yalova'ya yerleşmiştir. Göçle birlikte Yalova'da farklı dil, din ve etnik kökenden insanlar Yalova'da birlikte yaşamaya ve kültürel etkileşim içine girmeye başlamıştır (Uğur, 2021: 19).

Araştırmanın katılımcı havuzunu 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaş nedeniyle ülkesini terk eden, Türkiye'ye sığınarak Yalova'ya yerleşen Suriyeli göçmenler ile yine aynı zaman dilimi içinde Yalova'ya yerleşen Ortadoğu uyruklu göçmenler ile Rusya'dan gelen göçmenler ile Yalova'nın yerlisi konumundaki yerleşik halkı oluşturmaktadır. Yalova'da geçici koruma statüsünde kayıtlı bulunan 3.500 göçmen Suriyeli ile (Göç İdaresi Başkanlığı A, 2023). Çeşitli nedenlerle ikamet izni alarak Yalova'ya yerleşen yaklaşık 21.000 farklı uyruktan göçmen bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı B, 2023).

Nitel araştırmanın genelleme amacı olmadığından (Yıldırım, 2021: 59) nitel araştırmacılar için insanların seçilme biçimini temsil güçlerinden çok seçilecek insanların araştırma konusuyla ilgisi belirler (Neuman, 2006: 320). Nitel çalışmalarda veri kaynakları araştırmanın merkeze aldığı olguyu deneyimleyen olguyu aktarabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek 2021: 67).

Maksimum çeşitlilik örnekleme ile çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıklar ve benzerlikler olabileceğini göstermek amaçlandığı için (Yıldırım ve Şimşek 2021: 118) çeşitli ülkelerden göç eden farklı kültürlerin ve göçün şekline göre çeşitlilik gösteren durumların birlikte incelenebileceği düşünülmektedir.

Kartopu örneklemede temas ya da anahtar kişiye ulaştıktan sonra anahtar kişi vasıtasıyla yeni kişilere ulaşılarak yeterli kişiye ulaşıncaya kadar katılımcı ağı genişletilir. Kartopu örnekleme tekniği kolaylıkla ulaşılamayacak kişilere ulaşılmasını kolaylaştırırken diğer taraftan çalışmanın esnek bir şekilde yürütülmesini olanaklı kılar (Yıldırım ve Şimşek 2021: 120).

Maksimum çeşitlilik örnekleme ile göçün kaynağına ve yapılış şekline (zorunlu veya gönüllü) göre değişik ülkelerden göç eden farklı kültürden bireyler birlikte incelenerek çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıklar ve benzerlikler olabileceği görülebilecektir. Çeşitli ülkelerden göç eden farklı kültürlerden bireylerin göçün kaynağına ve yapılış şekline göre çeşitlilik gösteren farklı durumlarına göre uyumun nasıl gerçekleştiğinin görülebilmesi amacıyla maksimum çeşitlilik örneklem ile kartopu örnekleme teknikleri birlikte kullanılmıştır.

3.4. **Veri Toplama Süreci**

Niteliksel araştırmanın doğasına uygun olarak yapılması planlanan çalışmada, zengin bilgi içeren olay, durum ve olguların derinlemesine ve ayrıntılı olarak incelenmesini mümkün kılan "amaçlı örnekleme" örnekleme tekniği çatısı altında "maksimum çeşitlilik örneklemesi" ile "kartopu örnekleme" teknikleri birlikte kullanılmıştır.

Nitel çalışmalarda veri kaynakları araştırmanın merkeze aldığı olguyu deneyimleyen olguyu aktarabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Araştırmacı ön görüşme ve gözlem yoluyla örnekleme dâhil edebileceği bireyleri belirleyebilir (Yıldırım ve Şimşek 2021: 67). Doğru örneklem seçimi için araştırma alanının belirli ölçülerde gözlemlenerek tanınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir (Baltacı, 2019: 376). Diğer taraftan çalışma kültürler arası etkileşimi ve uyumu inceleyeceğinden kültürler arası temas noktaları ile kentsel ayrışma mekânları olup olmadığının anlaşılabilmesi ve araştırmaya dâhil edilecek bireylerin oluşturulabilmesi için alanda ön görüşme ve gözlem yapılmıştır.

Araştırmacı gözlemlerine dayanarak başlangıçta Yalova şehrine dış göçün özellikle yaşam tarzı göçü şeklinde Suriye Irak'la birlikte Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Katar ve Kuveyt gibi zengin körfez ülkelerinden de gerçekleştiğini düşünmüştür. Ancak alanda yapılan gözlem derinleştirilerek ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri ve alandaki kamusal mekânlar üzerinden alana ilişkin bilgi toplanmaya başlandığında Yalova şehrinde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Katar ve Kuveyt gibi görece zengin körfez ülkelerinden çok fazla göçmen bulunmadığı öğrenilmiştir. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Katar ve Kuveyt gibi görece zengin körfez ülkelerinden Yalova

şehrine gelenlerin Yalova şehrine yerleşmedikleri, daha çok yaz aylarında birkaç ay kalacak şekilde turist olarak geldikleri anlaşılmıştır.

Göç İdaresi İl Müdürlüğü, sivil toplum kuruluşları ve kanaat önderleri ile yapılan görüşmelerde Yalova şehrinde daha çok Irak, Suriye, İran, Afganistan, Mısır ve Filistin'den yoğunluklu olarak göçmen bulunduğu öğrenildiğinden çalışmanın göçmenlere ilişkin katılımcı havuzu çoğunlukla belirtilen ülkelerden gelen göçmenlerden oluşturulması planlanmıştır. Görüşme gerçekleştirilecek göçmen katılımcıların yukarıda da belirtildiği gibi göç nedeni görüşme öncesinde genel olarak bilinmediğinden ve genel olarak Yalova'daki farklı uyruktan göçmenlere ilişkin daha önce yapılmış bir araştırmaya da ulaşılamadığından görüşme yapılacak göçmen katılımcılar göç nedenine göre seçilmemiştir. Görüşme yapılacak göçmen katılımcılar göçmen katılımcının kendisini ifade edebilecek olması dikkate alınarak çoğunlukla Yalova İl Göç İdaresi tarafından veya Yalova İl Göç İdaresi'nin yönlendirdiği anahtar kişiler aracılığıyla belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında göçmen katılımcı havuzu oluşturulurken Filistinli göçmenlerinde çalışmaya dahil edilmesi düşünülmüştür. Ancak sahada görüşmelerin planlanması ve yapılması sırasında İsrail tarafından Gazze'ye yapılan askeri müdahale nedeniyle Filistinli göçmenler İsrail tarafından Gazze'ye yapılan müdahaleyi protesto amacıyla programlar düzenlediklerinden İl Göç İdaresi aracılığıyla temas kurulan Filistinli göçmenlerle görüşme gerçekleştirilememiştir.

Göçmen gruplarla yerel halk arasında en fazla etkileşim ve temasın göçmen grupların yoğun olarak yerleştiği mahallerde yaşanabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle Yalova ilinde yaşayan göçmen nüfusun yoğunluklu olarak yaşadıkları yerler tespit edildikten sonra öncelikle Yalova il merkezinde göçmenlerin yoğunluklu olarak yaşadıkları mahalle ya da mahallelerde yaşayan göçmenlere ve yerel halktan katılımcıları ulaşmak amacıyla anahtar kişilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerden göçmenlerin yoğunluklu olarak Bahçelievler Mahallesinde ikamet ettiği anlaşılmıştır. Ancak göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşmaması için son yıllarda İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından göçmenlere Bahçelievler Mahallesi için ikamet izni verilmediğinden göçmenlerin Yalova şehrinin farklı mahallelerine de yerleştikleri anlaşılmıştır. Belirtilen nedenlerle görüşmeler yoğunluklu olarak Bahçelievler Mahallesinde ikamet eden göçmenler ile

yerel halktan katılımcılarla yapılsa da şehrin farklı mahallelerinde ikamet eden göçmen katılımcı ve yerel halktan katılımcılarla da görüşme gerçekleştirilmiştir.

Irak, Suriye, İran, Afganistan, ve Mısır'dan göç eden farklı kültürlerden 18 göçmen katılımcı ve 15 yerel halktan katılımcıyla yarı yapılandırılmış mülakat formuyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Kartopu örnekleme tekniğiyle anahtar kişilerine ulaşıldıktan sonra anahtar kişi vasıtasıyla yeni kişilere ulaşılarak yeterli kişiye ulaşıncaya kadar liste genişletilmiştir. Göçmen katılımcılarla özellikle İl Göç İdaresi ve Göçmen Dernekleri yöneticileri yardımıyla ve aracılığıyla görüşme gerçekleştirilse de yerel halktan anahtar kişiler vasıtasıyla da göçmen katılımcılara ulaşılarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Kartopu örnekleme tekniğiyle kolaylıkla ulaşılamayacak kişilere ulaşılmasını kolaylaştırırken diğer taraftan çalışmanın esnek bir şekilde yürütülmesini de olanaklı kılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme ile göçün kaynağına ve yapılış şekline göre değişik ülkelerden göç eden farklı kültürden bireyler birlikte incelenerek çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıklar ve benzerlikler olabileceği görülmek istenmiştir. 18 göçmen katılımcı ve 15 yerel halktan katılımcıyla yapılan görüşmelerde ifadelerin ve nitel verilerin tekrarlayıp çalışmanın amacı doğrultusunda bir doygunluğa ulaşmasıyla birlikte 33. katılımcıdan sonra alan çalışması sonlandırılmıştır.

Öncelikle yerel halktan katılımcılarla görüşmeye başlanılmış belirli sayıda görüşmeden sonra göçmen katılımcılarla da temas kurularak görüşülmeye başlanılmıştır. Her ne kadar yerel halktan katılımcılarla belirli sayıda yapılan görüşmeden sonra yarı yapılandırılmış mülakat sorularında değişiklik yapılmasa da yerel halktan katılımcılarla yapılan görüşmeler göçmen katılımcılarla yapılacak görüşmenin sorularının derinleştirilmesine yardımcı olmuştur. Aynı şekilde göçmen katılımcılarla yapılan görüşmelerde yerel halktan katılımcılarla yapılan görüşme sorularının ve görüşmenin derinleştirilmesine yardımcı olmuştur. Diğer taraftan ise yerel halktan bazı katılımcılar yardımıyla göçmen katılımcılarla görüşülmüştür. Bazen de çalışmanın merkeze aldığı göç ve kültürlerarası temas olgusunu deneyimleyen olguyu aktarabilecek veya yansıtabilecek bireylerin araştırmaya dahil edilebilmesi için göçmen katılımcılarla görüşülürken göçmenlerle yoğun iletişim halinde olduğu anlaşılan yerel halktan katılımcılarla görüşme yapılmasına karar verilmiştir. Özellikle göçmenlere tercümanlık yaptığı anlaşılan veya göçmenlerle

yoğun iletişim halinde olduğu anlaşılan birkaç yerel halktan katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir.

Göçmen veya yerli katılımcıların kendilerini rahatlıkla ifade edebilmesi için görüşmelerin yapılacağı yerin belirlenmesine dikkat edilmiş, görüşmeler göçmen katılımcılarla çoğunlukla göçmen derneklerinde yapılmıştır. Bazı görüşmeler ise kafe veya göçmen katılımcıların isteği üzerine göçmen katılımcıların ikametinde gerçekleştirilmiştir. Yerli halktan katılımcılarla yapılan görüşmeler ise çoğunlukla katılımcılara ait işyerinde ve kafelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık yaklaşık 35 dakika ile 70 dakika arasında gerçekleşmiştir.

3.5. **Verilerin Çözümlenmesi**

Görüşme sırasında katılımcıların izniyle kaydı yapılan görüşme ses kayıtları öncelikle transkriptor programıyla metne dönüştürülmüştür. Görüşme metinleri birkaç defa okunduktan sonra çalışma yapılacak konuya ilişkin kuramsal yaklaşımın belirlenmesi ve tanımlanması amacıyla tümdengelimci analiz tekniği çerçevesinde betimsel analiz yaklaşımıyla elde edilen veriler kavramsallaştırılarak uyum ve göç kuramları çerçevesinde analiz edilmiştir.

Betimsel analiz ve tümdengelimsel tekniklerle analiz yapıldıktan sonra yakalanan anlam ve bağlam çerçevesinde araştırmadan çıkan olgu ve nitel veriler, öncelikle detaydan başlanarak daha genel olan anlayışlara doğru kodlanarak (önemli ifadeler belirlenerek), kategorilere ayırma (kavramsallaştırma) ve temalar altında toplama (tematik kodlama) yoluyla tümevarımsal olarak, temalar belirlendikten sonra ise kodlamalara geri dönülmek suretiyle tümdengelimsel şekilde çalışılarak çözümlenmiştir. Bu teknikle elde edilen bulgular daha sonra ise uyum deneyimi dolayımında ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve göç ve uyum alanyazınıyla ilişkisi ele alınmıştır.

3.6. **Süre ve Olanaklar**

Çalışma kapsamında; Yalova İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden alınan izin bağlamında, Yalova merkezinde her aileden bir kişi olmak üzere 18 Ekim 2023–15 Kasım 2023 tarihleri arasında derinlemesine görüşme yapılmış daha sonra ise görüşmelerin

çözümlemesi yapılmıştır. Çalışmanın saha araştırması bölümü çalışma takvimine uygun olarak tamamlandıktan sonra araştırma bulgularının yorumlanması aşamasına geçilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Demografik Bulgular

Tablo 3.: Göçmen Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyeti	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Bildiği Diller	Türkiye'ye Giriş Yılı	Göç Ülkesi
G-1	Kadın	51	Evli	Lisans	Arapça-Kürtçe İngilizce-Türkçe	2014	Irak
G-2	Kadın	39	Evli	Lise	Farsça-Türkçe-Peştuca	2015	Afganistan
G-3	Erkek	41	Evli	Yüksek Lisans	Türkçe-Arapça Farsça	2015	İran
G-4	Erkek	51	Evli	Lisans	Türkçe Farsça	2015	İran
G-5	Kadın	32	Evli	Ortaokul	Afganca-Farsça-Türkçe	2016	Afganistan

G-6	Erkek	36	Evli	Yüksek Lisans	Arapça-İngilizce İtalyanca-Türkçe	2016	Mısır
G-7	Erkek	60	Evli	Lisans	Arapça-İngilizce İtalyanca-Türkçe (az)	2019	Mısır
G-8	Kadın	23	Bekâr	Lise	Türkçe-Arapça	2018	Irak
G-9	Erkek	36	Evli	Lisans	Arapça-İngilizce-Fransızca-İbranice	2019	Suriye
G-10	Erkek	32	Evli	Lisans	Türkçe-Arapça	2014	Suriye
G-11	Erkek	35	Bekâr	Lise	Arapça Türkçe	2016	Suriye
G-12	Erkek	35	Bekâr	Lisans	Türkçe-Rusça-İngilizce	2012	Rusya
G-13	Erkek	28	Evli	İlkokul	Arapça Türkçe	2016	Suriye

G-14	Erkek	31	Evli	Ortaokul	Arapça-Türkçe	2013	Suriye
G-15	Erkek	35	Evli	Ortaokul	Arapça, İngilizce Türkçe (az)	2015	Suriye
G-16	Erkek	38	Evli	Ortaokul	Arapça, İngilizce Türkçe (az)	2015	Suriye
G-17	Kadın	38	Evli	Lisans	Arapça, İngilizce Türkçe (az)	2019	Irak
G-18	Kadın	45	Evli	Lisans	Arapça, İngilizce Türkçe (az)	2015	Irak

Tablo 4.: Yerli Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyeti	Yaş	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Mesleği
Y-1	Kadın	27	Bekar	Lisans	Bankacı
Y-2	Erkek	67	Evli	Lise	Esnaf
Y-3	Kadın	45	Evli	Lisans	Bankacı
Y-4	Erkek	45	Evli	Lise	Güvenlik Görevlisi
Y-5	Erkek	43	Evli	Ön Lisans	Esnaf
Y-6	Erkek	60	Evli	Lise	Emekli Memur+Muhtar
Y-7	Erkek	62	Evli	Ortaokul	Emekli İşçi + Bekçi
Y-8	Erkek	57	Evli	Lisans	Öğretmen
Y-9	Kadın	25	Bekar	Lisans	Tercüman
Y-10	Erkek	54	Evli	Lisans	Emekli Başçavuş
Y-11	Erkek	41	Evli	İlkokul	İşadamı
Y-12	Erkek	49	Evli	Lise	Esnaf
Y-13	Erkek	46	Evli	Lise	Esnaf

Y-14	Erkek	33	Bekar	Yükses Lisans	Doktora Öğrencisi
Y-15	Kadın	57	Evli	Lisans	Emekli Doktor

Tez kapsamında 18 göçmen katılımcı ve 15 yerli katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen 18 göçmen katılımcıdan 6'sı kadın ve 12'si erkektir. Maksimum çeşitliliğin sağlanması için erkek ve kadın katılımcıların mümkün olduğunca çalışmaya dahil edilmesi istenmiştir. Ancak araştırmacının erkek olması dolayısıyla erkek katılımcılara ulaşılmasının kolaylığı nedeniyle erkek katılımcı oranı kadın katılımcı oranına göre daha yüksek olmuştur.

Göçmen katılımcılar ile yerli halktan katılımcıların çoğunluğu evlidir. Göçmen katılımcıların lisans ve yüksek lisans mezuniyet oranının yerli katılımcılardan daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Suriyeli ve Afganistanlı katılımcıların eğitim düzeyleri diğer göçmen katılımcılara göre ve yerli katılımcılara göre daha düşüktür. Göçmen ve yerli katılımcılardan okuma yazma bilmeyen ise bulunmamaktadır.

Göçmen katılımcıların çoğunluğu kendisini ifade edebilecek düzeyde Türkçe bilmekteyken bazı göçmen katılımcılar ise çok az Türkçe konuşabilmektedir. Kendisin ifade edebilecek kadar Türkçe bilen göçmen katılımcılarla Türkçe dilinde görüşme gerçekleştirilirken yeterli düzeyde Türkçe bilmeyen göçmen katılımcılarla ise görüşme kendi dillerinde tercüman vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

Göçmen katılımcılar en az 4 sene süreyle Türkiye'de ikamet etmiştir. Bir göçmen katılımcı ise 11 sene önce 2012 yılında Türkiye'ye göç gerçekleştirmiştir. Göçmen katılımcıların Türkiye'de ortalama ikamet süresi 7 senedir. Yoğunluklu olarak göçmenlerin 2015-2016 yıllarında Türkiye'ye göç ettiği görünmektedir. Göçmen katılımcılardan 5'i önce başka şehirlere göç etmiş, daha sonra ise Yalova'ya yerleşmiştir. Göçmen katılımcılardan 13'ü ise doğrudan Yalova'ya göç gerçekleştirmiştir.

4.2. **Yalova'ya Yabancı Göçü**

Yalova da çok farklı ülkelerden göçmen bulunduğu yukarıda belirtilmişti. Yalova'da en az üç sene ikamet etmiş göçmen katılımcılara öncelikle genel olarak göç sorularak göçmenlerin Yalova'ya göç nedenleri ve göç süreci öğrenilmeye çalışılmıştır. Göçmen katılımcılara "Neden Türkiye'ye göç ettiniz" ve "Yalova'ya nasıl yerleştiniz" şeklinde sorulduğunda 18 göçmen katılımcıdan 15'inin siyasi baskılar veya iç savaş nedeniyle göç ettiği anlaşılmaktadır. Iraklı katılımcılardan 3'üde önce ABD'nin Irak'ı yıllarca bombalaması sonrasında Deaş baskısı nedeniyle sürekli savaşla yaşamaya tahammül edemediklerini bu nedenle Türkiye'ye göç ettiklerini ifade etmişlerdir. Bir Iraklı katılımcı ise evlerinde hırsızlık olduğunu, polisin hiç bir şey yapmadığını, geleceklerini Türkiye'de gördüklerini bu nedenle kardeşiyle birlikte Türki'ye geldiklerini, sonrasında ise anne ve babasının da Türkiye'ye geldiğini anlatmaktadır. Suriyeli'lerin Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ettiği bilinmektedir. Suriyeli katılımcıların bazıları ise Suriye Devlet Başkanı'nın kendilerini askere almak istediğini ama kendi ülkelerinin insanıyla savaşmak istemediklerini anlatmıştır. İki İranlı katılımcıdan G-3 Hristiyan olduğunu, yapılan baskı nedeniyle Türkiye'ye göç ettiğini, G-4 ise evinde uydu ile Türk kanallarını izlediğini rejim tarafından tespit edilince hapse atıldığını, özgürlük için Türkiye'ye geldiğini anlatmıştır. Mısırlı katılımcılardan G-6 Sisi'nin kendisini hapse attığını, Mısır'a dönerse idam edileceğini, G-7 ise yine siyasi baskı nedeniyle Türkiye'ye göç etiğini ifade etmiştir. İki Afganistanlı göçmen katılımcıdan G-5 Taliban'ın babasını idam ettiğini, eşi için de Taliban'ın idam kararı aldığını ifade etmiştir. Rus uyruklu Dağıstan Türkü olduğunu söyleyen göçmen katılımcı ise eğitim için Türkiye'ye geldiğini anlatmıştır. Konuyla ilgili göçmen katılımcıların anlatıları aşağıdaki gibidir.

> Irakta sürekli savaş oldu. Önce Amerika vurdu yıllarca sonra Deaş geldi. Sürekli bombalar patladı. Irakta savaş hiç eksik olmadı. Bu yüzden Türkiye'ye göç etmeye karar verdik. Arkadaşlarımızla birlikte biz eskiden de Türkiye'ye ve Yalova'ya her zaman gelip birkaç ay kalıyorduk. Biz zaten Yalova'ya direkt geldik. Hiçbir yere gitmedik. (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı).

> “Benim eşim devlette çalışıyordu Afganistan’da. Onun için zor durumlara kaldık. Biz yedi sene önce Türkiye’ye geldik. Taliban o zaman iktidarı ele geçirmemişti. Bunun babasını (eşini kastediyor) Taliban öldürdü, şehit ettiler Afganistan'da. Ondan için çok mecbur kaldık. Bunun kendisini öldürmek düşünüyordular kaçtık geldik.” (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

> “Ben İran'da din değiştirdim Hristiyan oldum. O sebepten İran'da sıkıntılar oldu. Bizim evde gizli kiliseydi. Ondan sonra yakalandım. Ben Türkiye uçak bileti aldım. Gezme sebebiyle geldim. Daha geri dönmedim. Ama Ankara'ya geldim. O zaman Ankara'da Birleşmiş Milletlere başvurdum. Mülteci talep ettim. Onlar da kayda aldılar Uşak'a gönderdiler.Bir kere geldim Yalova'ya. Baktım. Çok beğendim bir saat İstanbul'un önünde mesafe vardı, müşterilerim İstanbull’dan rahatça gelebilirdi. O yüzden buraya yerleştim.” (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

“Ben Mısır’da muhaliftim. Partideydim. Sisi gelince ben 2015’te hapse girdim. Ondan sonra artık zaten orada yaşamak çok zordu. Benim dayım buradaydı. Bana buraya gel güzel bir yer şirketimde çalış dedi. Ben geldim buraya.” (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı)

> Bizim evimiz Golan Tepesindeydi. İsrail tarafında. Bizim yerimiz İsrail aldı. Golan tarafında Israil köyleri bombalıyordu. Ondan sonra Şam'a geçtik. Şam'dan buraya geldik. Şimdi bizim soyadı sıkıntı oldu. Ben medrese'ye gittim, öbür amca gitti. Aile yani 17 kişi gitti. Şimdi nasıl şey mesela jandarmalar geliyor. Biz oradayken kimlik bakıyor. Hemen infaz ediyor. Burada amcaoğlum vardı. O yüzden buraya geldim (G-10, Suriyeli, 32 yaşında, dekorasyon ustası).

Göçmen katılımcı cevap ve anlatılarından Suriye, Irak, Afganistan uyruklu göçmenlerin ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye’ye göç ettikleri İran ve Mısır uyruklu göçmenlerin ise ülkelerinde yaşanan siyasi baskılar nedeniyle Türkiye’ye göç ettikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlerin göç nedeni dikkate alındığında göçmenlerin 15’inin göçü zorunlu göçtür. Ekonomik nedenlerle göç eden veya eğitim için gelen üç göçmenin göçü ise gönüllü göç kategorisindedir.

Suriyeli göçmenler geçici koruma kapsamında Türkiye'ye kabul edilmektedir. Afganistanlı göçmenlerden G-2 geçici koruma kapsamında kimlik alırken, Taliban baskısı nedeniyle Türkiye'ye gelen G-5'e ise uluslararası koruma kapsamında kimlik verilmiştir. Siyasi baskılarla göç ettiği anlaşılan İranlı ve Mısırlı katılımcıların ise yine uluslararası koruma kapsamında geçici kimlik aldıkları anlaşılmaktadır. Iraklı göçmenler isi turizm ikameti ile Türkiye'ye yerleştiklerini ifade etmektedir.

Göçmenlerin bir kısmının Bursa veya İstanbul'a yerleşmişken Yalova'ya gezmek için geldikleri, Yalova'yı beğenmeleri üzerine Yalova'ya yerleştiklerini anlaşılmaktadır. Afganistan'lı göçmen katılımcılardan G-2'nin ise ailesiyle birlikte Türkiye'ye kaçak yollardan girmiştir. G-2 ve ailesi polis tarafından kayıtları yapıldıktan sonra Yalova'ya yerleştirilmiştir. Diğer göçmenlerden 10'u ise yakın akrabaları olmaları ya da arkadaşları olması nedeniyle Yalova'ya yerleştiklerini ifade etmiştir. Göçmenlerin çoğunluğunun göç şeklinin ağ teorisi çerçevesinde açıklanabileceği anlaşılmaktadır. Massey' göç ağlarını "göçmenleri, eski göçmenleri ve göçmen olmayanları menşe ve varış bölgelerinde akrabalık, dostluk ve ortak topluluk menşei bağları aracılığıyla birbirine bağlayan kişilerarası bağlar dizisi" olarak tanımlar. Ağlar, iki nedenden dolayı göç akışlarının bağımsızlığını teşvik eder. İlk olarak, ağ bağlantıları bir eşik düzeyine ulaştığında, göçü destekleyen özerk bir sosyal yapı oluştururlar. Bu destek, ağların izin verdiği göçün sosyal, ekonomik ve duygusal maliyetlerinin azalmasından kaynaklanmaktadır. Yani, ağ destekli göçmenler, ulaşımın kolaylaştırılmasında, gidecekleri yerde barınma ve iş bulmada ve genellikle zor bir kültürel duruma karşı tatmin edici bir kişisel ve duygusal uyum sağlamada önemli yardımlara sahiptir. Bu avantajlar göçü kolaylaştırmaktadır. Bu durum evde kalacak olan insanları göç etmeye teşvik etmektedir. Yerinden edilmiş mülteciler dışında potansiyel göçmenler her zaman evde kalmayı tercih etmeye daha yakındır. Göç ağları sayesinde göçün azalan maliyeti, ayrılmayı seçebilecek ve seçecek olanların sayısını artışına neden olur. Böylece göç hacmide genişlemiş olur (Massey, 1987; 1988, 1989'den aktaran Light, Bhachu ve Karageorgis, 2017 :2).

Yalova'da en az yedi sene ikamet etmiş yerli katılımcılara öncelikle genel olarak yabancı göçü sorularak göçmenlerin Yalova'ya göç nedenleri ve Yalova halkının bakış açısından

göç nedenleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda "Yalova'ya göçmenlerin gelmesi hakkında ne düşünüyorsunuz" şeklinde sorulduğunda yerli katılımcılar görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Özel bir bankada çalıştığını ve 45 senedir Yalova'da ikamet ettiğini söyleyen Y-3 göçmenlerin yaşam şekli tercihleri nedeniyle ve daha özgür yaşamak için Türkiye'ye geldiklerini belirtmiştir.

> Ben özellikle Iraklılar ve Suriyelilerin, Afganları diyemem ama, onların yaşam şekli, orada özellikle kadınlar ya da çocukların yaşam şekillerinin belli bir sınırlamalar var. Yani bir özgürlüğe, bir hakka sahip değiller. Ama burada çok rahat hareket edebiliyorlar. Bayanları normalde hiç göremeyiz. Bir Suriyeli işte karısıyla el ele tutuşsun gitsin. Burada sahilde el ele tutuşup gidiyorlar. İstedikleri şekilde hareket edebiliyorlar. (Y-3, bankacı, 45 yaşında).

Selanik muhacir Türkü olduğunu ve 37 senedir Yalova'da yaşadığını söyleyen Y-6 ise bu konuda soruya bölgede yaşanan savaşları öne çıkararak cevap vermiştir.

"Mecbur bırakıldıkları için Yalova'ya veyahut da Türkiye'nin herhangi bir yerine geldiler. Onlar isteyerek gelmedi. Suriyeliler ve Iraklılar savaş nedeniyle geldiler. Zaten eskiden bizim buraya turistik bölge diye teurist olarak geliyorlardı. Fakat sonra bu savaş sebebiyle tabii ki"(Y-6, 60 yaşında, emekli memur.)

30 senedir Yalova'da yaşadığını söyleyen Y-7 ise göçmenlerin Kanada ve ABD gibi ülkelere gitmek için Yalova'ya göç ettiğini ifade etmiştir. Y-7'nin transit göçe dikkat çektiği görülmektedir.

> Çoğu buraya Kanada'ya, Amerika'ya gitmek için gelmiş. Çoğunlukla İranlılar bunu araştırabilirsiniz. Karşıda mesela Diva Güzellik Merkezi var. Orada mesela çalışanlar var. Abi biz buraya geldik ama oradan geldik ama biz buradan Kanada'ya gideceğiz. Oranın imkanları daha iyi abi buranın şartları iyi değil diyorlar. (Y-7, emekli bekçi, 62 yaşında).

Y-7 göçmenlerin ülkelerinden göç nedenini ise Y-3'e benzer şekilde özgürlük bağlamında ele alarak görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Mesela orada açık saçık giyinemiyor. Mesela bizimkiler biliyorsun türbanlı, serbest, burada türbanlı da var, türbansız da var. Daracıkta giyiniyor." (Y-7, emekli bekçi, 62 yaşında).

Emekli asker olduğunu söyleyen Y-10 ise Y-7 gibi göçmenlerin bir kısmının yine transit göç amacıyla Türkiye'ye ve Yalova'ya geldiğine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

> Şimdi bak Yalova'da üç çeşit göçmen geliyor. Suriyelilerin bir kısmı durumu iyi olanlar burada çalışıyorlar. Ailece oturuyorlar. Bir kısmı da kısa süreliğine çalışıyor parayı biriktiriyorlar. Kaçıyorlar yurt dışına. O kaçakçılara vermek için para biriktiriyorlar. Yurt dışına gitmek için para biriktiren Suriyeli de var, Iraklı da var. Şimdi İranlılar da gelirler buraya. Onlar yurt dışına gitmeleri için burada Birleşmiş Milletler'e müracaat ederler.(Y-10, 54 yaşında, emekli asker)

Y-10 göçmenlerin ülkelerinden göç nedenini ise Y-3'e ve Y-7'ye benzer şekilde özgürlük bağlamında ele alarak göçmenlerin güvenlik ve eğitim için de Türkiye'ye ve Yalova'ya göç ettiklerine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Çoğunlukla maddi durumu iyi olan Iraklılar geliyor buraya. Yaşama şartları için eğitim için. Ondan sonra güvenlik açısından. Özgürlük tabii kimse karışmıyor. Yani dünyanın hiçbir ülkesinde yok buradaki özgürlük." (Y-10, 54 yaşında, emekli asker).

27 senedir Yalova'da ikamet ettiğini söyleyen Y-12 de Y-10 ve Y-7 gibi İranlı göçmenlerin yine transit göç için Türkiye'ye ve Yalova'ya geldiğine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

> Buraya göç eden Iraklıların bir kısmının maddi durumu iyidir. İranlılar da var. İranlılar da zengin yok. İranlıların buraya gelenlerinin çoğu sığınmacı. Türkiye üzerinden başka ülkelere iltica etmek için Türkiye'ye geliyorlar.Burada Birleşmiş Milletlere müracaat ediyorlar. İranlıların yüzde doksanı Amerika veya Kanada'ya gitmek istiyor. (Y-12, 49 yaşında, emlakçı-müteahhit)..

Yerli katılımcılar çoğunlukla göçmenlerin savaş nedeniyle ya da ülkelerinde yaşam tarzlarına yapılan baskı nedeniyle Türkiye'ye göç ettiğini düşünmektedir. Yerli

katılımcıların göçmenlerin Türkiye'ye göç nedenleri sorulduğunda alınan cevaplara göre Yalova'ya göç eden göçmenler, göçün zorunlu ya da gönüllü olmasına göre zorunlu göçmendir.

> Görüştüğümüz İranlılar var. Orada ölümle tehdit edildikleri için buraya geliyorlar. Orada yerleri var. Ama oraya gidemiyorlar. Çünkü oraya gitseler işte idam edilecekler.Iraklılarda pek öyle bir şey duymadım. Irak'ta savaş yaşanması İşte Amerika'nın oraya girmesi, onlara bir sıkıntı oluşturdu. O şekilde Türkiye'ye geldiklerini düşünüyorum.(Y-13, 46 yaşında esnaf).

"Iranlılar ve ıraklılar yani kendi rejimlerinden zaten sıkıntılılar. Büyük ölçüde gelenler daha modernize yaşamak istedikleri için burayı basamak olarak kullanıp mesela buradan kanada'ya, amerika'ya gitmek istiyorlar." (Y-15, 57 yaşında, emekli doktor).

Göçmen katılımcıların çoğunluğunun ülkelerinde yaşanan iç savaş veya siyasi baskılar nedeniyle Türkiye'ye göç ettiği açıklanmıştı. Yerli katılımcılarında göçmenlerin iç savaş, siyasi baskılar, eğitim, özgürlük ve güvenlik için Türkiye'ye göç ettiğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcılar ile yerli katılımcıların genel olarak göçe ilişkin düşünceleri karşılaştırıldığında hem yerli katılımcıların hem de göçmenlerin genel olarak göçe ilişkin düşüncelerinin ortak olduğu göçün çoğunlukla zorunlu göç olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. Göçmenlerin Yalova'yı Seçme Nedeni

Göçmenlerin Yalova şehrini neden tercih ettikleri yerli ve göçmen katılımcılara sorulduğunda göçmen katılımcılar; Yalova'yı sakin bir şehir olması, İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi üç büyük şehrin ortasında bulunması nedeniyle konumu bakımından özel olması, denizi ve termali nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Biz de geldik buraya. Yalova gerçekten güzel bir yer. İşte biraz deniz kirli. Cennet gibi bir yer yani. Her yere yakın."(G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı).

"Yalova sakin bir yer. Hem sakin hem denizi vardır. Turist şehridir. Etrafı yeşil. Mesela şehirlere çok yakın. Eskişehir'e yakın İstanbul'a yakın. İnsanlar da daha iyiydi."(G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Çünkü İran'a mesela havaalanı bize yakın. Bursa ya da yakın. İznik yakın. Bir de Yalova mesela İstanbul gibi değil. Orada çok kalabalık. Her gün bilmem trafik var. Burada doğa içinde yaşıyoruz. Sakin bir şehir." (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

Görüldüğü gibi Iraklı ve İranlı göçmenler Yalova şehrini büyükşehirlerin ortasında olması, küçük sakin bir yer olması, denizi ve ormanlarıyla doğayla iç içe olması sebebiyle tercih ettiklerini belirtmektedir. Yedi Suriyeli katılımcı varken hiç birisinin şehir olanakları ve şehrin peyzajı gibi hususlar üzerinde durmadıkları dikkat çekmektedir. Şehrin peyzajı ve olanakları yerine daha çok amca, dayı ya da başka yakın akrabanın Yalova'da bulunmasının Yalova'nın seçilmesinde Suriyeliler için etkili olduğu görünmektedir. Savaştan kaçan Suriyeli göçmenler için sığınılacak güvenli bir limanın öncelikli olduğu görünmektedir. Savaş travmasına maruz kalan ve sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı konumda bulunan Suriyeli göçmenlerin "göç ağlarıyla" göçün sosyal, ekonomik ve duygusal maliyetlerini azaltmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmenlere göre nispeten ekonomik durumları daha iyi olduğu anlaşılan Iraklı ve İranlı göçmenlerin ise daha önce Türkiye'ye turistik amaçlarla geldikleri Yalova şehri hakkında da bilgileri sahibi oldukları ya da Türkiye'ye göç ettikten sonra seyahat edebildikleri için Yalova'yı şehrini "tercih" ettikleri anlaşılmaktadır.

Göçmenlerin Yalova şehrini neden tercih ettikleri sorulduğunda yerli katılımcılar göçmenlerin Yalova'yı sakin bir şehir olması, İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi üç büyük şehrin ortasında bulunması nedeniyle konumu bakımından özel olması, denizi ve termali nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Göçmenlerin Yalova şehrini tercihiyle ilgili yerli katılımcıların düşünceleri benzer olmakla birlikte bazı katılımcılar aşağıdaki gibi görüşlerini belirtmiştir.

"Yalovamız güzel bir il. Yalova'mız konum bakımından güzel bir yer. İstanbul'a yakın, Bursa'ya yakın, İzmit'e yakın, Ankara'ya yakın, İzmir'e yakın bir merkez oluyor." (Y-2, esnaf, 60 yaşında).

"Ufak bir yer olduğu için denizi var, doğası var, turizmi var. Rahat bir yer. Her istediğin yere gidebiliyorsun. Istediğin gibi gezebiliyorsun. Ulaşım sıkıntısı yok. O yüzden geliyorlar."(Y-4, 45 yaşında güvenlik).

Genel olarak göçmenlerin Yalova'yı tercih nedeniyle yerli katılımcıların göçmenlerin Yalova'yı tercih nedenlerine ilişkin düşüncelerinin örtüştüğü görünmektedir.

4.4. Yapısal Entegrasyon

Göçmenlerin yerleşmesi, barınması, eğitimi, sağlık hizmetlerinden yararlanması ve istihdamı hususları göçmenlerin ülkeye nasıl entegre olacağını belirler. Başarılı bir entegrasyon için devletin belirtilen konulardaki yaklaşımı önemlidir. Bu nedenle gerek yerli katılımcılara gerekse göçmen katılımcılara göçmenlerin ne tür haklara sahip olduğu sorulmuştur.

Göçmen katılımcılara ne tür haklara sahip oldukları sorulduğunda göçmen katılımcıların daha çok sahip olmadıkları haklar üzerinde durdukları görülmüştür. Soruya verilen cevaplar incelendiğinde maddi durumu iyi olan göçmenlerin çoğunlukla maddi durumu iyi olmayan göçmenlere göre sahip olunan haklarla ilgili daha az sorun bildirdiği görünmektedir. Soruya maddi durumu iyi olan göçmenlerin daha çok özetle "vatandaşlık dışında her türlü hakka sahibiz" şeklin de cevap verdiği görünmektedir. Ayrıca göçmenlere tanınan hakların ülkelere göre ve göçmenlerin statüsüne göre de değiştiği görünmektedir. Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlerin özellikle çalışma izni ve sigortalı çalışma konusunda sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Turizm ikametiyle Yalova'ya yerleşen Iraklı göçmenlerin; çoğunlukla maddi durumlarının iyi olduğu, çalışmaya ihtiyaç duymadıkları, ikamet için konut aldıkları ve seyahat kısıtlamalarının olmadığı görünmektedir. Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlere benzer şekilde geçici koruma kapsamında kimlik verilirken, Suriyeli göçmenlerin sağlık yönünden hiçbir ücret ödemeden tüm sağlık imkânlarından yararlandıkları, Afganistanlı göçmenlerin ise sağlık imkânlarından yararlanmak için yabancı sağlık sigortası yaptırması gerekmektedir. Ancak maddi durumu iyi olmayan Afganistanlı göçmen ailelerin zaten yeterli iş imkânları olmadığı için maddi durumlarının da iyi olmadığı, sağlık sigortalarını karşılayamadıkları ve mağduriyet yaşadıkları görünmektedir.

Bazı göçmen katılımcılar göçmenler için "MA" koduyla plaka verildiğini bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. "MA" koduyla plaka verilmesini göçmenlerin damgalanma ve ayrımcılık olarak algıladıkları görünmektedir. Soru bağlamında göçmen katılımcıların cevapları aşağıdaki şekildedir.

"Burada her türlü hakkımız var seçme-seçilme dışında yani Türk vatandaşları ne haklara sahipse bizde sahibiz yaşıyoruz gibi görünüyor. Farklılık yok. Farklı olsaydı şimdi biz on sene oldu buraya geleli." (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı) .

"Bizim Türk pasaportumuz yok. Oy veremiyoruz. Daha vatandaş olmadığımız için. Bir de mesela devlet kurumlarda eleman olamayız yani sadece bu farklı. Başka bir fark yok." (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

"Seyahat izni vermiyor. Çalışma izni vermiyor. Eşim yani çalışma izni için her yere gitti. Hiç kimse kabul etmedi. Vermiyorlar. Yabancı kabul etmiyor. İnşaatlarda usta olarak çalışıyor. Yani işçi kahvesi var orada mesela oturuyor. İş bekliyor. Günlük sigortasız çalışıyor." (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Sadece bizim çalışma iznimiz yok. İş sahipleri yani bir yere gidersen çalışırsın o bize çalışma iznini çıkartıyor. Ama maalesef ki bazı yerlerde patronlar çıkartmıyorlar. Böyle gelirsin. Çalışmak istersin. Çalışabilirsin. Çalışmak istemiyorsan çalışmazsın. Başka şehirlere gitmek için yol izin belgesi alacağız. Yol izin belgesiz biz gidemiyoruz. (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

> Şimdi benim arabam var. Plakası MA. O bize çok sıkıntı oluyor. Herkes baktığı için eksik görüyorlar bizi. Yani ufak bir şey gibi görünüyor millete ama biz bize ağır geliyor. Mesela benim arabam MA plakalı. Görüyorlar. Eksik bakıyorlar. Başka bir şey yok. Yok inşaatta çalışıyoruz, gidiyoruz, geliyoruz. (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası).

Yerli katılımcılara göçmenlerin sahip olduğu haklar sorulduğunda yerli katılımcıların tamamı göçmenlerin sahip olduğu hakları yeterli bulmaktadır. Yerli katılımcılardan dört tanesi göçmenlere tanınan hakları yeterli bulmaktadır. Dokuz yerli katılımcı ise

göçmenlerin kendileri gibi her türlü hakka sahip olduğunu düşünmektedir. Yerli katılımcılardan birisi göçmenlere tanınan hakları yetersiz bulmaktadır. Yerli katılımcılar göçmenlere tanınan hakları vatandaşlara eşit veya yeterli bulmaktayken bazı katılımcılar ise göçmenlerin ayrıcalıklı olduğunu düşünmektedir. Göçmenlerin daha fazla ikame edildiğine ilişkin görüşünü Y-1 aşağıdaki şekilde dile getirmiştir.

"Bir vatandaş gibi yaşamıyorlar. Hatta normal bir Türk vatandaşından daha da fazla ikame ediliyor kendileri. Daha fazla işte sağlık hizmeti olsun, sosyal hizmetler olsun, eğitim hizmetleri olsun vesaire ön plana çıktıklarını düşünüyorum."(Y-1, 27 yaşında, bankacı).

Yerli katılımcıların göçmenlerin sahip olduğu haklara ilişkin düşünceleri ile özellikle yoksul Afganistanlı ve Suriyeli göçmenlerin sahip oldukları haklarla ilgili anlatımlarının örtüşmediği, göçmenlerin çalışma iznine sahip olmaması nedeniyle yaşadıkları mağduriyetleri konusunda çoğunlukla bilgileri bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Göçmenleri "misafir" olarak görerek göçmenleri göç edilen toplumunun dışında tutmaya çalışan, göçmenler ile ev sahibi toplumun üyelerinin etkileşime girmelerine olanak sağlamayan ve göçmenleri geçici olarak kabul eden göçmen politikasının başarılı olamadığı görülmektedir (Kaya, 2022: 339). Entegrasyon sürecinde göçmenlere sağlanan sosyal ve ekonomik haklarla birlikte zamanla vatandaşlıkta verilerek göçmenlere göç ettiği ülkenin kültürüne, gelenek, dil, örf ve adetlerine siyasal olarakta uyum sağlaması kolaylaştırılmaktadır. (Huntington'dan aktaran Yılmaz, 2019: 299)

Yerel halkın göçmenlerle birlikte yaşama isteğine ilişkin düşüncesi ve toplumsal kabul düzeyinin öğrenilmesi amacıyla yerli katılımcılara "Göçmenlere Türk vatandaşlığı verilmeli mi" "Göçmenlere Türk vatandaşlığının verilmesi halinde Türk vatandaşlığının göçmenlere ne tür imkânlar sağlayacağını düşünüyorsunuz şeklinde sorulurken, siyasal katılım yoluyla entegrasyona yönelik düşüncelerinin öğrenilmesi amacıyla göçmenlere ise "Türk vatandaşlığı istiyor musunuz" "Türk vatandaşlığının size hangi imkânları sağlayacağını düşünüyorsunuz" şeklinde sorulmuştur. Kanada'ya gitmek istediğini söyleyen İranlı göçmen katılımcı G-3 dışında göçmen katılımcıların tamamı vatandaşlık talep ettiğini söylemiştir. Mısır'dan göç ettiğini söyleyen göçmen katılımcı G-3 ise vatandaşlık aldığını ifade etmiştir.

Göçmen katılımcıların "Türk vatandaşlığının size hangi imkanları sağlayacağını düşünüyorsunuz" soruna yönelik düşüncelerini ise aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

> Vatandaşlık istiyorum. Yani dedim ki vatandaşlık verilirse yani ben bankaya gideceğim. Kredi kullanacağım bir ev alacağım. Vatandaşlığımız olmadığı için kredi kullanamıyoruz. Çocuğum futbolu istiyor. Çok seviyor bu sporu. Yalova İl Spor Müdürlüğüne belgeleri sundum. Adam dedi ki hayır olmaz. Siz yabancısınız. İzin vermedi. Eve kadar ağladı çocuğum. Sonra bir başka kulübe götürdüm onu. Yani parayla şimdi. Ama lisans vermiyorlar. Çünkü vatandaşlık yok. Vatandaşlık olmadan hiçbir şey olmuyor. (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Bakın benim çocuklarım burada yaşıyorlar. Okula da devam ediyorlar. Bunlar için ileride çok önemli bir şey vatandaşlık. Çünkü burada yaşayacaklar. İş konusunda mesela bizim çalışma iznimiz gerekiyor. Bir de pasaport. Mesela Türk pasaportumuz yok. Bir de Türk olduğumuz için, vatandaş olduğumuz için zaten direkt adımız da Türk olacak. Ama şu an her zaman biz yabancıyız. Yani her zaman bize yabancı bakıyorlar. (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

> Vatandaşlık istiyorum. Vatandaşlık olursa çalışma belgesi almadan her yerde çalışabiliriz. Bir anda biz cumartesi pazar bir şey olursa biz evimizden çıkamıyoruz. Cumartesi günü bir şey oluyor. Acil bir şey oluyor gidemiyoruz. Pazartesi gününe kadar bekleriz. Benim kızımın Akdeniz Hastalığı var. Bir anda bir ateşi çıkıyor. Cumartesi, Pazar günü olursa hastaneye götüremiyorum. Bursa'ya gidemiyorum. Çünkü yol iznim yok. Ama vatandaş olursam hemen götürebilirim. (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

> Ben burada yaşamak istiyorum. Yani gitmek istemiyorum. Yani çünkü burada tek başıma gezebilirim. Yani güzel yani Türkiye'de yaşamak. Benim ülkemde yaşamak gibi değil. Ben ülkemde yaşadığım zaman hep evdeydim. Hiçbir yere gidemedim. Hiçbir şey görmedim. Yani küçükken bile evdeydim. Okula gidiyordum. Okuldan eve, eve, okula, o kadar Yani tek başıma çıkmak yani.

> Burada kendimi daha özgür hissediyorum. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, kadın, öğrenci)

"Ben bir ev kurmak, yani bir hayat yaşamaktan istiyorum, ama şuan hepsi duruyor. Bir süre sonra dönecek miyiz kalacak mıyız belli değil" (G-14, Suriyeli, 31 yaşında, işçi)

Öncelikle göçmen katılımcıların vatandaşlık aldıklarında yabancı olarak görülmeyeceklerini vatandaşlığın ülkede kalmanın da teminatı olacağını düşündükleri görülmektedir. Yine göçmenlerin çalışma belgesi almadan çalışmak, iş yeri açmak, seyahat edebilmek içinde vatandaşlık istedikleri görünmektedir. Kadın göçmenlerin ise Türkiye'de kendilerini daha özgür hissettikleri için vatandaşlık istedikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlerin özetle ekonomik veya sosyal birçok farklı nedenle Türkiye'de güvenli ve özgürce yaşamanın teminatı olarak Türk vatandaşlığı istedikleri söylenebilir.

Suriyeli, Iraklı ve İranlı göçmenlere vatandaşlık verilmesi konusunda yerli katılımcılardan ikisi vatandaşlık verilmesine tümden karşı olurken beş katılımcı verilmemesi gerektiğini ancak yararlı olanlara verilebileceğini yedi katılımcı ise yararlı olanlarına verilebileceğini belirtmiştir. Yerli katılımcıların vatandaşlık konusundaki düşünceleri birlikte yorumlanırsa vatandaşlık verilmesine çoğunlukla karşı oldukları ancak belirli şartlarda ve belirli kriterleri yerine getirenlere verilebilir şeklindedir.

Göçmenlere vatandaşlığın verilmemesi gerektiğini ancak belirli şartlarda verilebileceğini ifade eden yerli katılımcıların görüşleri aşağıdaki şekildedir.

"Göçmenlere Türk vatandaşlığı verilmeli mi" sorusuna Y-2 hayır şeklinde cevap vermiştir. Tüm göçmenlere mi verilmemeli şeklinde sorulduğunda öncelikle Iraklı ve Suriyeli göçmenlerin Türk halkını rahatsız ettiği için Iraklı ve Suriyeli göçmenlere vatandaşlık verilmesine karşı olduğunu belirtmiştir. Y-2 rahatsızlık vermeyen göçmenler sorulduğunda ise Yunanistan'dan gelenler ile kendini Müslüman Türk hissedenler ile Türkiye'ye ait hissedenler şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Y-2 konuyla ilgili duygularını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

> Vatandaşlık verilmemeli. Fakat tüm göçmenler için değil, buradaki genellikle Suriye diyeyim, Irak diyeyim ve bu bizi rahatsız edici göçmenler için diyorum.

> Yunanistan'dan Bosna Hersek'ten gelenler Müslüman türkü hisseden veya bu şeye ait Türkiye'ye ait hisseden göçmenler. Gelenlerden de rahatsız olmuyoruz. Ama bu dediğim o bir kaç memleketten gelenler Türkiye'deki çoluğumuza, çocuğumuza, torunumuza, ileride rahatsızlık verecek olan kişi onlardır yani. Suudi Arabistan'dan, Katar'dan, Libya'dan gelmiş faydası varsa ekonomik durumu iyiyse evet ona çıkart vatandaşlığı saygı duyuyoruz.(Y-2, esnaf, 60 yaşında).

Yukarıda Kirişçi'nin Türk kökenli insanların göç akışlarına atıfta bulunmak için "eski göç" terimini literatüre kazandırdığı,"eski göçü", Kirişçi'nin Türk kökenli olmayan göçmenlerin Türkiye'ye gelişiyle karakterize edilen "yeni göç"ten ayırdığı belirtilmişti (Kirişci'den aktaran Tolay, 2015: 4). Y-2 Iraklı ve Suriyeli göçmenlerin rahatsızlık verdiğini belirtirken Yunanistan Bosna Hersek ve Kafkaslardan gelen göçmenleri ise Müslüman Türk veya "kendisini ülkeye ait hissedecek göçmenler" şeklinde tanımladığı görünmektedir. Y-2'nin düşüncelerinin eski göç ve yeni göçe ilişkin alınyazındaki düşünceyi de teyit ettiği görünmektedir. Etnik köken olarak Arap ve Siirtli olduğunu söyleyen Y-5 Türkiye'ye katkısı olacak olanlara vatandaşlık verilebileceğini ancak savaş nedeniyle ülkelerini terk eden Suriyelilere vatandaşlık verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili diğer katılımcılar ise görüşlerini aşağıdaki gibi açıklamışlardır.

> Herkese verilmemeli. Kaliteli insanlara verilir. Bizim ihtiyacımızı gören veyahut da bizim Türkiye'ye Türkiye' ye faydalı insanlara verilsin ama herkese verilmesin. Parası olan geldi vatandaş oldu? Bize uyum sağlıyorsa evet. Bizim gibi Türklük varsa kanında evet. Memleketimizi, bayrağımızı, devletimizi sevecekse tamam dersin (Y-2,60 yaşında, muhtar).

"Vatandaşlığı düşünürüm yani kesinlikle. Ben karşıyım diyemem konuşulur, tartışılır ne katacaklar ne katmayacaklar. Yani kültürel bakımdan işte örf, adet bakımından bizi zedelemeyecekse, ülkemizi zedelemeyecekse, biz herkese açığız" (Y-13, 46 yaşında esnaf).

> Ben herkes için aynısını düşünüyorum. TC'yi hak etmediler yabancı bu yabancı. Türkçe bilecek buranın kuralını bilecek buranın adabına uyuyacak, burayı değiştirmeye uğraşmayacak. Ha o turistik olarak geleceklerse gelsinler ama

> TC'yi istiyorlarsa bence yani Türkiye'nin dili Türkçe bunu hiç değilse bilmeleri lazım. (Y-15, emekli doktor, 57 yaşında).

Katılımcıların vatandaşlık verilmesinde kültürel uyumu önemli bulduğu, kültürel uyumu ise Türklük, örf-adet olarak kültürel yönden uyum sağlama ve Türk dilini kullanma yönünden değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğunlukla milli kültüre atıfta bulunduğu, milli kimliği öne alarak ulusal kimliği tanımladığı söylenebilir. Oysa göçmenlerle yerel halkın entegrasyonu yerel halk tarafından kültürel çeşitliliğin yaygın olarak kabul edilmesi ve tüm gruplar tarafından daha geniş bir topluma bağlanma ve onunla özdeşleşme duygusunun gösterilmesine bağlıdır. Buna göre milli kültüre çok yoğun vurgunun kültürel çeşitliliği ve kültürlerarası pozitif kabul yoluyla daha geniş topluma bağlanma ve onunla özdeşleşmeyi zorlaştırdığı söylenebilir. Oysa içinde bulunduğumuz küresel dünyada, göç ve göçün sosyal bir gerçeklik olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Göçmenleri geçici olarak görerek göçmenleri dışlayan ve göçmen kimliğini eritme potası içine yerleştirmeye çalışan düşüncenin bütünleşmeyi sağlaması zordur. Göçmenleri dışlayarak kimliklerini eritme yerine farlılıklarla birlikte sosyal birleşmeyi sağlayacak bir siyasa üretilmesi entegrasyon için önemlidir (Oktik ve Değer, 2013: 121).

Göçmenlere Türk vatandaşlığının verilmesi halinde Türk vatandaşlığının göçmenlere ne tür imkânlar sağlayacağı yerli katılımcılara sorulduğunda yerli katılımcılar göçmenlere zaten her türlü imkanın sağlandığı, vatandaşlığın göçmenlere ülkede kalma yönünden garanti sağlayacağını, göçmenlerin rahatlayacağını ve seçme seçilme hakkını da kullanarak kendi geleceklerini de belirleyebileceğini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili yerli katılımcılardan Y-1 *"Benim yaşam standartlarımı başka bir ülkeden gelmiş insanların belirlemesine müsaade edilmemesi gerekiyor*." şeklinde düşüncesini ifada ederek yabancıların politik katılımına karşı olduğunu açıklamıştır.

Göçmen katılımcıların vatandaşlığı çalışma belgesi almadan çalışma, iş yeri açma, seyahat edebilme, yabancı olarak görülmeden güvenli ve özgürce yaşamanın ve Türkiye'de kalmanın da teminatı olarak gördükleri yukarıda belirtilmişti. Yerli katılımcıların göçmenlerin her türlü ihtiyacının karşılandığı vatandaşlıkta verilirse göçmenlerin artık kendi geleceklerine de karar verebileceklerine ilişkin düşüncelerinin göçmenlerin vatandaşlığın sağlayacağı imkanlara ilişkin düşüncesiyle örtüşmediği

görünmektedir. Göçmenler için vatandaşlık seçme seçilme hakkının kazanılmasından ibaret bir şey değildir. Daha da önemlisi vatandaşlığın edinilememesi nedeniyle göçmenler seçme seçilme hakkını düşünemeyecek kadar çok fazla problemle karşı karşıyadır. Göçmenler için vatandaşlık yerli halkın düşündüğünden çok daha fazla imkân sunar ve anlam taşımaktadır.

Eğitim başarılı bir entegrasyonun en önemli sağlayıcılarından birisidir. Eğitimle göç travması yaşayan çocukların yerleşilen yerdeki durumları iyileştirilebilir. Göçle birlikte yoğun göç alan şehirlerde nüfusun yoğunlaşması nedeniyle ulaşım, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerine talebin arması mümkündür. (Şen, 2020: 165). Şehirdeki yoğunlaşma nedeniyle okullarda sınıfların mevcudunun artabileceği bu durumun ise eğitimi olumsuz etkileyebileceğinden yerli halka ve göçmenlere çocuklarının okullarda karşılaştığı sorunlar sorulmuştur. Diğer taraftan göçmen ve yerli halkın çocuklarının okullarda karşılaştığı sorunlar sorularak eğitim yoluyla entegrasyonun nasıl sağlandığı öğrenilmeye çalışılmıştır.

Konuyla ilgili göçmen katılımcılardan çoğunluğu çocuklarının okulda herhangi bir surun yaşamadığını belirtmiştir. İki göçmen katılımcı çocukları için profesyonel futbol lisansı çıkarmak istediklerini ancak vatandaşlıkları olmadığı için lisans çıkaramadıklarını ifade etmiştir. Yalova Üniversitesinde grafik tasarım okuduğunu ve liseyi Türkiye'de bitirdiğini söyleyen G-8 ise kendisinin "neden geldiniz" "bıktık sizden" söylemelerine muhatap kaldığını ancak arkadaşlarının kendisini tanıdıkça davranışlarının olumlu yönde değiştiğini anlatmıştır. İki göçmen katılımcının ise çocuklarının çok iyi Türkçe konuşması nedeniyle okuldaki arkadaşları tarafından göçmen olduğunun bilinmediğini belirttikleri dikkat çekmektedir. Göçmen katılımcıların konuyla ilgili düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

"Yani ben yaşadım. Neden geldiniz bazıları da artık gidin hep söylüyorlardı. Bıktık sizden. Yani bazıları sonra biz hani kötü düşünüyorduk. Sizi tanıyınca siz iyisiniz, düşüncemiz değişti diyorlardı." (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Oğlum liseye gidiyor herhangi bir sorun olmadı. Hep arkadaşları oğlumu Türk bilir." (G-3, İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

> Oğlumun göçmen olduğunu kimse bilmiyor o Türkçe konuşuyor. Arap olduğunu bilmiyorlar. Yani hatta dört, beş çocuk oturuyor. Araplar hakkında konuşuyorlar. Benim çocukta oturuyor beraber konuşuyor. Onlar mesela biz Arapları sevmiyoruz diyorlar. Oğlum Hasan geliyor diyor Allah Allah baba neden öyle konuşuyorlar. (G-9, Suriyeli, 36 yaşında, insan kaynakları müşaviri).

Göçmen katılımcı anlatılarından göçmen çocuklarına yönelik "ülkenize dönün" "neden geldiniz" şeklinde ki tepki ve söylemler nedeniyle göçmen çocukların okullarda ayrımcılığa maruz kalmamak için göçmen olduklarını sakladıkları anlaşılmaktadır.

Çocuklarınız okullarda sorunla karşılaşıyor mu sorusuna yerli katılımcılardan 10'unun eğitimle ilgili herhangi bir sorun bildirmediği görülmüştür. Belirtilen çerçevede sorulan soruya Y-3 ve öğretmen olduğunu söyleyen Y-8 aşağıdaki şekilde cevap vermiştir.

> Genel olarak eğitimde sıkıntı var zaten.Türkçe bilmiyorsa bence o çocuğun kendi lisanından ders veriliyor olması lazım. Hiçbir şey almıyor çocuk çünkü uyum sınıflarında Türkçeyi öğrenemiyorlar. Benim çocuğum şu an üçlü sırada oturuyor. Türk vatandaşı benim çocuğum ama eğitimi düzgün alamıyor. Çünkü kırk kişinin üzerinde bir sınıfta çocuk orada anlamıyor işte. Arap olan çocuk Türkçeyi tam bilmediği için anlamıyor. Bir daha anlatıyorlar. Tekrar dönüyor. Dersler yavaşlıyor. Yani eğitimi tamamen aksatıyorlar bence. (Y-3, bankacı, 45 yaşında).

> Göçmen çocukları çoğu halen dil sorununu çözmedi. Bence burada da şöyle bir eksiğimiz oldu ülke olarak. Türkiye'ye geldikleri zaman çocuk hiç Türkçe bilmiyor. Hemen okullara kayıtları yapıldı. Hiç bilmediği bir dilde biri bir şey anlatılıyor. Bu ne yazabiliyor, ne not tutabiliyor, ne kitabı anlıyor, ne bir şey anlıyor bayağı bir sorun oldu. Bir adaptasyon dönemi olmalıydı bence önce. Dil öğrenip sonra okullara çocuklara kaydedilmeliydi. Bu sıkıntıyı çok yaşadı. Sonra geç kalındı biraz. Oryantasyon eğitimi için geç kalındı biraz. (Y-8, 57 yaşında, öğretmen).

Y-3 ve öğretmen olduğunu söyleyen Y-8'in konuyla ilgili anlatılarından göçmen çocuklarına dil konusunda yeterli eğitim sağlanmadan göçmen çocukların yerli halkın

çocuklarıyla karma eğitime tabi tutulduğu göçmen çocukların bu nedenle derse katılımlarının sağlanamadığı, daha sonra göçmen çocukları için dil becerisi için oryantasyon eğitimi sınıfları açılsa da bunun için geç kalındığı görünmektedir. Göçmen çocukları için konunun tekrar anlatılmasının dersleri yavaşlattığı, bu durumun ise eğitim kalitesini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan şehirde göçmen yoğunluğu nedeniyle sınıfların mevcudunun arttığı, bu durumunda eğitimi olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu yönden çalışma da elde edilen bulguların Şen tarafından İstanbul ilinde 2020 yılında yapılan çalışma da elde edilen bulgularla örtüştüğü görünmektedir.

Yerli katılımcılardan öğretmen olduğunu söyleyen Y-8 ve Y-11'in anlatılarından göçmen çocuklara okullarda "ülkenize dönün" şeklinde ayrımcı ve ötekileştirici söylemlerin gerçekleştiği de anlaşılmaktadır. Yukarı da göçmen çocuklarının ayrımcılığa maruz kalmamak için göçmen kimliğini sakladıkları belirtilmişti. Konuyla ilgili verilen cevaplardan bazı göçmen katılımcıların okullarda yaşanan ötekileştirmeye ilişkin anlatılarını yerli katılımcı anlatılarının da desteklediği bulgusuna ulaşılmıştır. Göçmen çocuklarına yönelik ötekileştirici tutum ve davranışların göçmen çocuklarının aidiyetini ve giderek entegrasyonu da olumsuz yönde etkileyebileceği farklılıklarla bir arada ve birlikte yaşamayı zorlaştıracağı söylenebilir. Diğer taraftan göçmen çocukların okullarda kimliğini gizlemesine neden olan sosyal yapının çok kültürlülüğü desteklemediği de ifade edilebilir. (Şen, 2020: 50)

Y-3'in ise diğer on yerli katılımcı gibi okullarda eğitimle ilgili sorun yaşanmadığını, çocuğunun göçmen çocuklarıyla arkadaşlığı olduğunu, çocuğundan özellikle göçmen çocuklarına yardımcı olmasını istediğini ifade etmiştir. Yerli katılımcıların buna ilişkin görüşleri aşağıdaki şekildedir.

> Bu ülkede göçmen çocukları için bir yabancı olma durumu oldu. Bir dışlanmışlık oldu. Hala zaman zaman da oluyor. Ben mesela okulda çocuklardan yani ayda üç kere, dört kere ırkçılık yapan göçmen çocuklarına "gidin ülkenize" diyen çocuklar olduğunu biliyorum. Burada doğup büyüyen göçmen çocukları her şeyin farkına varmaya başladılar. Ama buna rağmen güzel Türkçe konuşmalarına rağmen özellikle Ortaokul yaş grubunda bir akran zorbalığı oluyor. (Y-8, 57 yaşında, öğretmen).

> Dört çocuğum var. Kendileri göçmenlere karşı bir ön yargının olduğunu söylüyorlar. Mesela şöyle duyuyorlarmış, gidin "ülkenize dönün" filan gibi. Mesela ben kendilerine şunu söylüyorum, bakınız buraya gelen göçmenler bizim misafirlerimizdir. Onları sevin, onlara değer verin. Ön yargılı davranmayın. Yani onlara bu ülkeyi sevdirin. Nefret ettirmeyin diyorum. Ama geliyorlar baba vallahi işte bugün işte bir grup saldırdı. Gidin ülkenize sizi burada istemiyoruz. Anlatabildim mi? Saldırdığı kişinin gidip işte oturup ağladığını söylüyorlar. Bu gibi örnekler oluyor maalesef. (Y-11, 41 yaşında, işadamı).

"Yani tek bir sıkıntı işte insanların oturduğu mevkilere göre, işte okullara, istediği okullara gidememesi" (Y-13, 46 yaşında esnaf)

"Okulda hiçbir sorun yok. Üç tane Iraklı iki tane Suriyeli ailenin çocukları da benim çocuklarımla aynı sınıfta okuyor. Ve çok iyiler çoğumun göçmen çocuklarla arkadaşlığı da var. Yani ben özellikle yardımcı olmasını istedim." (Y-5, 43 yaşında, esnaf).

Göçmen bireylerin yaşayabileceği sosyal ve ekonomik sorunlar göçmenlerin entegrasyonunu doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle göçmenlerin karşılaştığı sosyo-ekonomik sorunlar yerli ve göçmen katılımcılara sorulmuştur. Göçmen katılımcı anlatımlarına göre göçmen katılımcıların yaşadığı en büyük ekonomik problem göçmenlerin ucuz işgücü olarak görülmesi, sigortasız çalıştırılması ve ücretlerinin ödenmemesidir. Göçmenlerin yaşadığı en büyük sosyal sıkıntı ise seçim dönemlerinde gerçekleşen göçmen karşıtı siyasi söylemler nedeniyle göçmenlere Türk toplumu tarafından daha sert davranılmasıdır. Rusya uyruklu Dağıstan Türkü olduğunu ve Yalova Üniversitesinde yüksek lisans yaptığını söyleyen G-12 seçim döneminde insanların kızgın olduğunu ifade etmektedir. Konuyla ilgili seçim dönemlerinde göçmenlere karşı toplumun tutum ve davranışının değiştiğine ilişkin Iraklı göçmen G-1 düşüncelerini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

> Ekonomik sorun yok. Sosyal sorunda yok ama mesela şey bir yaşlı tartışma yaptı. Takmıyorum böyle şeyleri. Çok az oluyor ama. O da yaşlılar daha çok işte. Neden siz Türkiye'desiniz? Neden Irak'a dönmüyorsunuz? Gibi şeyler biraz sıkıntı şimdi oldu. Eskiden seçimden önce böyle olmazdı. Hatta ben gittim

> Ankara'ya gittim. Kemal Kılıçdaroğlu ile görüşmek için. (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı)

Iraklı göçmen G-3 ise dolmuşta yaşanan yabancı karşıtı tutumu anlatırken göçmenleri yönelik olumsuz tutum ve davranışların nedenini son yıllarda yaşanan enflasyona bağlamaktadır.

> Türk vatandaşlarına da hak veriyorum. Şehirler kalabalık olur. Şu anda ben görüyorum. İnsanlar itiraz ediyorlar. İnsanlar bunu eziyet olarak görüyor. Yani benim üst komşum konuşuyor. Göçmenler eziyet olurlar ama karşılığını bize gösterirler. Bir yaşlı Arap kadın geldi. Bir genç Türk kız yerini ona verdi. Üç tane başka Türk ona itiraz ettiler. Neden yerini Bir Araba verdin. Mesela ben emlakçıyım. Emlak kiraları arttı. Ben Azeriyim. Türkler Azerileri mesela Araplara göre, Afkanlılara göre farklı görüyor. Dokuz senedir hiçbir sıkıntım olmuyor mesela. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

Birinci Dünya Savaşı sırasında güney cephesinde yaşananların Araplara yönelik toptancı olumsuz bir bakışa neden olduğunu bunu anlayamadığına ilişkin Mısırlı katılımcı G-6 düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmaktadır.

> Aslında yani benim için yani elhamdülillah bir sıkıntı yaşamadım ben. Yalnız bir şey var ya biz bazen biz hissediyoruz. Madem yani Arapça Suriyelisin. Bu yanlış. Aynı değil. Mısırlar farklı. Iraklılar farklı. Ama bazı Türkleri anlamıyorum. Madem Arapça konuşursa o zaman Suriyeli. Zannediyorum ki zaten yani bu ırkçılık sadece Araplara karşı. Çünkü mesela Antalya'da falan ırkçılık yok. Değil mi? Ama o zaten tarihi bir mesafe. Yeni bir mesele değil. Bazıları turizm amacıyla zaten Türkiye'ye gelmek istiyorlar. Ama bundan yatırımcılar ya da turizmciler gelmiyor. Bu zaten zarar Türkiye için. Yani Türkiye'deki bakış açısı, yatırımcıların Türkiye'ye gelmesini engelliyor. (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

Bazı işverenlerin ise göçmenleri bir taraftan ucuz işgücü olarak görürken diğer taraftan göçmenlerin ücretlerini de tam olarak ödemediği anlaşılmaktadır. Göçmenlik durumu ve mevcut dezavantajlı konum nedeniyle göçmenlerin hakkını arayamayacağı düşünülerek

göçmenlerin mağdur edildiği görünmektedir. Afganistanlı G-5 göçmenlerin mağdur edildiğine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmektedir.

> Bazı yerler var. Ben Trabzon'da baya acılar çektim. Bütün ay çalışıyordum. Gidiyordum diyordum benim maşımı verin. Bana vermiyorlardı. Yok bekle vereceğiz. En sonunda da ben vermiyorum senin maaşını. Neden? Çünkü benim çalışma iznim yoktu. Ben onu şey yani şikayet falan yapamıyordum. Onlar biliyorlar. Öyle insanlar çok yani. (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı, kadın)..

Iraklı göçmenlerin çoğunlukla maddi durumunun iyi olduğu çalışmaya ihtiyaç duymadıkları bu nedenle ekonomik sorunla karşılaşmadıkları söylenebilir. Görece olarak yoksul göçmenlerin ise yaşadığı en büyük ekonomik problem göçmenlerin ucuz işgücü olarak görülmesi, sigortasız çalıştırılması ve ücretlerinin ödenmemesidir. Belirtilen hususlar başka birçok araştırmanın sonucunu teyit etmektedir. (Doğan, 2020: 147) Göçmenlerin yaşadığı en büyük sosyal sıkıntı ise seçim dönemlerinde gerçekleşen göçmen karşıtı siyasi söylemler nedeniyle göçmenlere Türk toplumu tarafından daha sert ve dışlayıcı davranılmasıdır. Diğer taraftan Birinci Dünya Savaşı sırasında güney cephesinde yaşanan bazı olaylar nedeniyle genel olarak toplumun bir kesiminin Araplara karşı husumet duyduğu ve beslenen husumetin ise bazen göçmen Araplara yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

Yerli katılımcıların bazıları göçmenlerin eğitim durumları iyi olmadığı daha çok vasıfsız işlerde çalıştıklarını belirtmiştir. Ancak yerli katılımcıların çoğunluğu göçmenlerin ekonomik durumlarının iyi olduğunu, göçmenlerin çoğunlukla kendi aralarında sosyal etkileşim halinde olduğunu söylemişlerdir. Y-3 Iraklı göçmenlerin çalışmadan geçindiklerine ilişkin görüşlerini aşağıdaki gibi dile getirmiştir.

> Yalova'da yani ekonomik durumu kötü göçmen varsa da ben görmedim şahsen. Ekonomik durumu iyi olan Suriyeliler var burada. Benim binamda Iraklı bir alile var. Baba oğul birlikte böyle çalışmıyorlar, bir iş yapmıyorlar. Çekirdek aile değiller kalabalık yaşıyorlar. Çalışmıyorlar ama geçiniyorlar. Neyle geçiniyorlar bilmiyorum. Yani Irak'ta bir şirketi olduğunu söylüyor ama adam burada (Y-3-45 yaşında, bankacı).

Y-3'ün Iraklı göçmenlerin çalışmadığına ilişkin düşüncesiyle Irak'lı katılımcı göçmenlerin çalışmadıklarına ilişkin ve ekonomik durumlarının iye olduğuna ilişkin cevaplarının örtüştüğü görünmektedir. Göçmenlerin ekonomik durumunun iyi olduğuna ilişkin düşüncelerini emekli olduğunu ve bir iş merkezinde bekçilik yaptığını söyleyen Y-7 aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

> Vallahi bence yok. Herkes rahat kafalarına göre takılıyorlar. Tezcan Pide var. Yalova'nın en fazla pide satanı ve artı çok pahalı. Bakıyorum Araplar. İki tane masa yan yana koydular. Yüz dolar veriyorlar veya yüz elli dolar veriyorlar. Keyifleri çok yerinde. Hepsi güzel, kahkahalar içinde, çayları da içiyorlar. Biz yani çocuklarla gidelim desek şöyle bin lira tutar. Ben niye vereyim abi o parayı? Bir kilo kıyma alırım biraz domates iki maydanoz. Eşime bunu güzel bir köfte yap derim. Gerçekten öyle bırak İskender'i. Allah'ıma şükredip gidiyorum. (Y-7, emekli bekçi).

Öğretmen olduğunu söyleyen Y-8 göçmenlerin bir kısmının ekonomik durumunun iyi olduğunu ancak asgari ücretin altında maaş alan yabancılar olduğuna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Asgari ücretin altında maaş alan çok yabancı olduğunu ben biliyorum. Sigortası yok. Esnaf için güzel bir şey bu. Ama o onun açısından baktığın zaman çok kötü bir durum." (Y-8, 57 yaşında, öğretmen).

> En büyük problem ne biliyor musun? Türkmen göçmenler var burada hepsi Türkçe biliyorlar çoğunluğu inşaatta günübirlik çalışıyor. Göçmenlerden biri Afganlıyım abi ben de Türk'üm diyor. Müteahhit yok ben Türk değilim diyor. Müteahhit diyor. Ben birkaç tanesinin ağladığını gördüm. Abi biz Türkiye Cumhuriyeti'ne geldik. Bana kızıyor diyor. İşte ruhu kötü. Devletin onu bu zor durumdaki göçmeni sömüren müteahhitleri kontrol etmesi lazım. (Y-10, emekli astsubay, 54 yaşında).

> Şöyle ekonomik anlamda çok problem yaşadıklarını yani ilk geldikleri dönemle şimdiki dönem arasında fark var. İlk geldikleri dönemde bunu çok ciddi hem

sosyal hem kültürel hem de ekonomik anlamda yaşadılar. Ama bugün itibariyle bunu aştıklarını, çünkü kendilerinin tanıştıkları topluma katma değer ürettiklerini düşünüyorum. (Y-11, 41 yaşında, işadamı).

Yani göçmenlerin çok ciddi ekonomik buhranlar geçirdiklerini ben görüyorum buna da üzülüyorum. Sağlık açısından eğitim konusunda çok ciddi sıkıntılar yaşadıklarını biliyorum. Son iki senedir yükselen ırkçılıktan ötürü hor görülüyorlar. Yani tabii ki biz Müslüman bir toplumuz. Müslümanlığı bir kenara bıraksak da bizim kültürümüzde, anneannelerimizde yani bize gelen insanlara saygı ve sevgi göstermek var. Kapımıza gelen düşmanımız bile olsa kapımızı açmak farklı. Yani şunu diyorlarsa işte Türkler de ırkçıymış. Diyorlarsa bu çok büyük bir problem yani. (Y-12, 49 yaşında, emlakçı).

Yerli Katılımcıların çoğunluğu göçmenlerin herhangi bir sosyo-ekonomik sıkıntı yaşamadığını belirtmişse de yerli katılımcıların bir kısmı göçmen katılımcılara benzer şekilde göçmenlerin sigortasız ve ucuz işgücü olarak çalıştırılarak mağdur edildiğini, hor görüldüklerini ve göçmenlere kötü davranıldığını belirtmişlerdir. Yerli katılımcı anlatılarından maddi durumu iyi olması nedeniyle çalışmaya ihtiyaç duymayan göçmenler bulunmaktadır. Diğer taraftan kaynak ülkede aldığı eğitim nedeniyle daha nitelikli işlerde çalışan göçmenler de vardır. Başarılı bir entegrasyon göç edilen ülkenin artık birlikte yaşayan göçmenlerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için eğitim, sağlık ve işgücü gibi ulusal kurumlarını uyarlamaya hazır olmasını gerektirir. Buna göre göçmenlerin ucuz işgücü olarak çalıştırılması göçmenleri mağdur edeceğinden entegrasyonu zorlaştıracaktır. Göçmenlerin hor görülmesi ve onlara kötü davranılması ucuz iş gücü olarak görülüp mağdur edilmesi, göçmenleri dışlayarak ötekileştireceğinden bu tür eşitlikçi olmayan tutumların entegrasyonu desteklemeyeceği açıktır.

Ulusal kurumların göçmen entegrasyonunu ne kadar desteklediğinin öğrenilmesi amacıyla yerli ve göçmen katılımcılara devletten beklentileri sorulmuştur. Göçmen katılımcıların öncelikle neredeyse tamamının vatandaşlık talep ettikleri, çalışma izinlerinin daha kolay sağlanmasını istedikleri, seyahat izni istedikleri görünmektedir. Bazı katılımcılar ise yabancı sağlık sigortasının yetersiz olduğunu yabancı sağlık sigortasının birçok giderlerini karşılamadığını belirtmektedir. Oturma izninin şartlarının sürekli değiştiğini belirterek oturma izninin kolaylaştırılmasını isteyen göçmen

katılımcılarda mevcuttur. G-10 ise çocuğunun özel rehabilitasyon ihtiyacı olduğunu ancak kontenjan bulunmaması nedeniyle çocuğunu devletin rehabilitasyon kurumlarına gönderemediğini ifade etmiştir. G-13 ve G-6 yabancıların hemen anlaşılmasına neden olan yabancılara ait plakalarda belirli harflerin (MA) kullanılması uygulamasına son verilmesini istemektedir. Konuyla ilgili Yalova Üniversitesi'nde öğrenimine devam eden G-8 oturum izni almanın zor olduğuna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmıştır.

> Vatandaşlık haklarının burada okuyanlar için daha kolay olması lazım. Burada nasıl diyeyim hani kimlik oturma iznini bile zor alıyoruz. Ben öğrenci olarak başvurmadım. Ben turist olarak başvurdum. Şu an babamla oturduğum halde bizim evimiz babamın üstüne bana dört ay verdiler. Aileyi bölmemeleri lazım. Yani aile reisinin ikametgahı var, oturma izni alıyorsa bunu çocuklarına da vermesi lazım. Benim öğrenci ikametgah izni vardı. Bittikten sonra bu defa tekrar izin almam gerekiyor. Daha önce işte dört aya indirildi. Babamın kimliği çok farklı bizden. Konut ikamet izni almış. Ama bizimki yok. Turist diye geçiyor bizim ki. Annemin oturma izni de turist. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

Iraklı göçmen katılımcı G-1 de Iraklı göçmenlere daha önce turizm ikameti verilirken artık verilmediğini belirtmektedir. G-8'in anlatılarının da G-1'i desteklediği görünmektedir. Rusya uyruklu G-12'de ikamet izni almakta problem yaşadığını belirtmektedir. Anlatılardan özellikle seçim döneminde yaşanan yabancı ve göçmen karşıtı söylemler nedeniyle ikamet izinlerinin daha zorlaştırıldığı, yeni göçmen anlamını taşıyacak ikamet izinlerine ise çok fazla imkan verilmediği anlaşılmaktadır.

Yerli katılımcıların dokuzu devletten her hangi bir beklentileri olmadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda bazı yerli katılımcılar hastanelerde muayene için zamanında randevu alamadıklarını belirtmişlerdir. Yine bazı yerli katılıcılar ise eğitimle ilgili yaşanan sıkıntıları anlatmıştır. Eğitimle ilgili sıkıntılardan bahseden yerli katılımcılar sınıfların kalabalık olduğunu eğitim sisteminin sürekli değişmesinin eğitimi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcılar düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmıştır.

> En önemli şey eğitim. Okullar yetersiz. Bugün bir sınıfta kırk öğrenci var. Bir sınıfta en fazla yirmi beş kişi olması lazım bir insan bir çocuğunu X bir okula verebilmek için ikametgahlarını oraya taşıyor. Onu oraya taşımaya kesinlikle

itmemesi lazım. Kapının önünde okul aradım. Oraya vermeyin kötü. Yani o yüzden bence eğitim en önemlisi en önemli gördüğün şey eğitim. (Y-4, 45 yaşında, güvenlik).

"Ben devletimden memnunum. Yerel de hastane yetersiz. Hastane açılmasına rağmen mesela benim şimdi arayan eşim sıra bulamıyor yani. Kocaman bir hastanemiz var ama sıra bulamıyoruz."(Y-5, 43 yaşında, esnaf).

Her şeyin fiyatı sürekli yükseliyor bu biraz bizi sıkıntıya sokuyor.Birde devlet hastanesine gidiyorsunuz. Biraz randevularda sıkıntı var. Onun dışında başka benim devletten hiçbir isteyeceğim bir şey yok ne diyeyim. Allah bin kere razı olsun ambulansımız var. Evde sağlık hizmetlerimiz var. Ameliyatımızı parasız oluyoruz. Muayenemizi parasız oluyoruz. Allah devletimize zeval vermesin (Y-7, 62 yaşında, emekli-bekçi)

"Eğitim sistemi sürekli değişiyor bu büyük bir sıkıntı. Materyal olarak da binalar yetersiz, öğretmen sayısı de yeterli değil. Sınıflar kalabalık çok kalabalık." (Y-8, 57 yaşında, öğretmen).

Beklendiği üzere yerli katılımcılar ile göçmen katılımcıların devletten beklentilerinin tamamen değiştiği görünmektedir. Yerli katılımcıların sınıfların kalabalık olduğu ve hastanelerde randevu almanın zor olduğuna dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcıların ise seyahat izni ve çalışma izni gibi daha öncelikli taleplerinin olduğu görünmektedir.

Ulusal kurumların göçmen entegrasyonunu ne kadar desteklediğinin öğrenilmesi amacıyla yerli ve göçmen katılımcılara "Yerel yönetim veya diğer kamu kuruluşlarının, karşılaştığınız sorunlarda yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz" "Göçmenlerle ilgili Türkiye'de bürokrasi hızlı işliyor mu" şeklinde sorulmuştur. Göçmen katılımcılar çoğunlukla karşılaşılan sorunlarda yerel yönetim veya diğer kamu kuruluşlarının kendilerine yardımcı olduğunu ve bürokrasinin iyi işlediğini düşünmektedir. Göçmen katılımcılardan G-6 ve G-7 ise bazı kamu kurumlarında kendilerine iyi davranılmadığını ifade etmiştir. Mısırlı göçmen katılımcı G-7 *"Mesela Türk'sen her şey kolay. Göçmensen her şey zaten zor. Her şey daha ağır işliyor o zaman."* Şeklinde düşüncesini ifade ederek

göçmenlere yönelik ayrımcılık yapıldığını açıklamıştır. G-6'nin konuyla ilgili düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

"Aslında yani Göç İdaresi çok iyi yardımcı oluyor zaten. Gerçekten yani Göç İdaresi Müdürü iyi bir insan. Ben zaten buna şahidim yani ama mesela nüfus müdürlüğünde yok. Orada ayrımcılık var. Özellikle Çiftlikköy'de. Özellikle normalde yani. Garip ikinci soruyu soramıyorsunuz." (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

Iraklı Nuran Derneği başkanı olduğunu ifade eden G-1 ise kotanın dolduğu gerekçesiyle göçmen çocuklarının bazı bölgelerde okullara alınmaması nedeniyle ailelerin kota olmayan okullara göre ikamet edinmek zorunda kaldığını belirtmiştir. G-1 sorunu devletin göçmenlere ait bir okul açarak çözebileceğini ilgili yerlere ilettiklerini ancak kabul edilmediğini ifade etmiştir. G-1 konuya ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

> Komşumuzun küçük çocuğunu hangi okula gitsek kabul etmiyorlar. Bizim alakamız yok. Sonra onlar çocuklara göre taşınıyorlar. Çok uzak okullara yani belirli okullarda yoğunluk olmasını istemiyorlar. Geliyorlar buraya. Çünkü ben burada Iraklılar Derneği başkanıyım yani. Ben Milli Eğitime Ankara'ya bir yazı yazdım. Sizin için ekonomik olarak çok zor olur. Eğer istiyorsanız bir okul açın yabancılar için kişi başı para verelim. Mesela özel gibi ama devletin adına açılsın. Özel içeriği olsun. Hep yabancılar orada olsunlar. Kabul etmediler. Böyle olsaydı daha iyiydi. (G-1, Iraklı Dernek Başkanı, 51 yaşında, ev hanımı).

Her ne kadar G-1 yabancılar için ayrı devlet okulları açılmasını talep etse de yapılan çoğu çalışmada her iki kültürle destekleyici ilişkilerin başarılı bir uyumun en iyi göstergesi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Göçmen çocukların okullara dağıtılması uygulamasının hem göçmenler hem de göçmen çocukları yönünden gettolaşmayı önlemeye yönelik bir uygulama olduğundan doğru bir uygulama olduğu söylenebilir. Göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşması göçmen dayanışmasını artırarak göçmenlerin uyumunu kolaylaştırabilir. Ancak bu durum aynı zamanda göçmenleri göç edilen toplumdan izole ederek göçmen gettolaşmasına da neden olabilir.

Yerli katılımcılardan on biri yerel yönetim veya kamu kuruluşlarının karşılaşılan sorunlarda kendilerine yardımcı olunduğunu herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını

belirtmiştir. Bir yerli katılımcı genel olarak Türk vatandaşlarına iyi davranıldığını ancak yabancılara kötü davranıldığını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan kamu hizmetiyle ilgili olumsuz düşünenler ise kamu personelinin görevini layıkıyla yerine getirmediğini, adil hizmet yapılmadığını, kamu personelinin bir kısmının davranışının sert olduğunu ifade etmiştir. Konuyla ilgili yerli katılımcıların düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

"Çok farklı kamu kurum kuruluşlarıyla da çalıştım. Türkiye'de maalesef ehliyet ve liyakat sorunu vardır. Kurumlar ehliyet ve liyakatlı insanlardan ziyade daha çok partizan insanlardan müteşekkil olduğu için topluma adil bir sunum, adil bir paylaşım ve adil bir şekilde toplumu yönetemiyor."(Y-11, 41 yaşında, işadamı).

"Bence kamu kurumlarında çalışan insanların belli periyotlar da altı ayda, bir senede bir nasıl davranacakları konusunda eğitim almaları gerekiyor. Şimdi bir kuruluşa gidiyorsun orada çalışan adam sana karşı pozitif değil. Adam sana soğuk davranıyor."(Y-13, 46 yaşında esnaf).

Yerli katılımcıların kamu kurumlarında liyakatsiz memurların bulunduğuna ilişkin düşüncelerinden; göçmen katılımcıların bazılarının göçmenlere kamu kurumlarında dışlayıcı davranıldığına ilişkin düşüncelerine bazı yerli katılımcılarında katıldığı anlaşılmaktadır.

Yerli katılımcıların dokuzu göçmenlerle ilgili Türkiye'de bürokrasinin hızlı çalıştığını belirtirken bir katılımcı ise fikri olmadığını belirtmiştir. Bankada çalıştığını söyleyen yerli katılımcılardan Y-3 göçmenlerle ilgili çok fazla prosedür bulunması nedeniyle göçmen işlemlerinin incelemeye tabi tutulduğunu, bu sebeple göçmenlerin işlemlerinin bir Türk vatandaşının işlemi kadar hızlı ilerlemediğini ifade etmiştir. Yerli katılımcılardan Y-4 kamu kuruluşlarında çalışanlarında göçmenlerden sıkıldığını belirtirken Y-13 sistemin oturmadığı için bazı sorunların yaşanabileceğine değinmiştir. Yerli katılımcılardan Y-15 ise sistemin göçmenleri kabul etme konusunda çok hızlı çalıştığının ancak geri gönderme konusunda o kadar hızlı işlemediğini söylemiştir.

Entegrasyon vasıtasıyla sürdürülen çoğulcu toplumun çok sayıda faydası vardır. Toplumdaki çeşitlilik uluslararası diplomaside derinlik ve rekabet avantaji sağlayabilir. Diğer taraftan sosyal sistemler yönünden bakıldığında kültürel çeşitlilik toplumun uyum

sağlama yeteneğini de artırır.Genel olarak göçün olumlu olumsuz sonuçları hakkında ne düşündüklerinin öğrenilmesi amacıyla göçmen ve yerli katılımcılara göçmenlerin Türkiye üzerinde ne gibi olumlu etkilere sahip olduğu sorulmuştur. Göçmen katılımcıların çoğunlukla göçmenlerin Türkiye'nin vasıfsız işgücü ihtiyacını karşıladığını düşündüğü anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili göçmen katılımcıların vasıfsız işgücü ihtiyacını karşıladığına ilişkin göçmen katılımcıların düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

> Biz çalışıyoruz. Erkekler çoğunlukla tekstilde çalışıyorlar. Asgari ücret de almıyorlar. Çok az ücret alıyorlar. Asgari ücret on bir bin. Ama alsınlar sekiz bin. Sigortasız çalışıyorlar. Sadece tekstil değil onlar her yerde düşük ücretle çalışıyorlar. Ucuz iş gücü oluyorlar. Yani ben onu diyorum ki o Türkiye için faydalı. Değil mi? Eşim sabah yedide gidiyor. Akşam yedi, sekizde geliyor. Bazen yemek ham vermiyor ustalar. Bir yerde ben on beş gün çalıştım. Ama bir kuruş para bana vermedi. Onlar Türkiye için faydalı değil mi yani şimdi. (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

"Yabancılar mesela geldiği zaman devlete göre bir fayda sağlıyor yani. Hani bu beşeri güçten kaynaklanıyor. Beşeri güç zaten ekonomiye katkı sağlıyor. Tabii ki de bu gelen göçmenlerin insanların bir nizam, bir kanun çerçevesine gelmesi gerekiyor yani Türkiye Devleti'ne." (G-7, Mısırlı, 60 yaşında, müteahhit).

Elektrik ustası olduğunu söyleyen Suriyeli katılımcı G-13 ise inşaatlarda göçmen usta ve işçiler çalışmasa usta bulunamayacağını, fabrikalarında işgücü ihtiyacını karşılamayacağını belirtmektedir. İnşaatlarda Türklerin çalışmadığını çoğunlukla Suriyeli ve Afganistanlı ustaların çalıştığını, inşatlarda çalışan göçmenlerin ücretlerinin düşükte olmadığını, işçi bulunamadığı için inşaatlarda ücretlerin sürekli yükseldiğini ve usta ücretlerinin mühendis ücretlerine eşit olduğunu ifade etmektedir. G-13'ün soru bağlamında düşüncesini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

> "Ya şu anda mesela çalıştığım yere hep Afgan, Suriyeli, Iraklı inşaatta çalışıyor. Şu anda mesela yanlış anlama inşaat içinde Türk yok. İnşaat işinde alçıcı duvarcı Türk bulamazsın. Ucuz iş gücü değil, işçi yok ücretler alıyorlar, fazla veriyorlar onlar kaçmasın diye. Yani şu anda mesela bizde bir tane mühendis var. Maaşı 20.000 benim maaşım 20.000. Aynen mühendis yani okumuş. Şu anda inşaata

> gidiyoruz mesela açıcı Diyarbakırlı. Duvarcı mesela Afgan tesisatçı elektrikçi Suriyeli kalıpçı Afgan ya hep bir yabancı. Yani Türk mesela açıcı bulamazsın, duvarcı Türk bulamazsın. Yani inşaatlarda Türk zor bulursun. (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası).

Iraklı göçmen katılımcı G-8 kültürel etkileşim ve temas aracılığıyla göçmenlerin ülke için kültürel çeşitlilik ve zenginlik sağlayacağını belirtmektedir. Rusya uyruklu Dağıstan Türkü ve yüksek lisans öğrencisi olduğunu söyleyen G-12'de G-8'e benzer şekilde göçmenlerin kültürel çeşitliği artırarak ülkeyi zenginleştirdiğini bu sayede rekabetin dolayısıyla kalitenin yükseleceğini ifade etmektedir. G-8 düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

> Ne tür olumlu etkileri olabilir? Göçmen turist değil mi? Göçmenler uzun zamandır para getiriyorlar, buraya yatırım yapıyorlar genelde. Kültür kendi kültürünü getiriyorlar, kültürel çeşitlilik sağlıyor. Yerli kültürü geliştiriyorlar. Zenginleştiriyorlar. Ondan sonra. Rekabet yükseliyor. Demek ki buradaki kalite de yükselmeye başlıyor. Şeyi sunulan hizmetleri unutmamak lazım. (G-12, Rusya uyruklu, 29 yaşında, tercüman).

Görüldüğü gibi göçmen katılımcıların göçmenlerin işgücü veya ucuz işgücü, olarak vasıfsız işçi ihtiyacını karşıladığı, kültürel çeşitlilik sağlayarak rekabeti yükselttiği bu sayede insan gücü kalitesini artırarak ülkeye olumlu etki ettiklerini düşündükleri söylenebilir. Alanyazında Suriyelerin vasıf gerektirmeyen işlerde, düşük ücretle ve sigortasız olarak çalıştırıldıklarına ilişkin birçok araştırma bulunmaktadır. Göçmen katılımcıların göçmenlerin Türkiye'ye olumlu etkilerine ilişkin düşüncelerinin alanyazındaki Suriyelilerin aslında Türk vatandaşlarının çalışmak istemediği ve genellikle vasıfsız işlerdeki emek arzı açığını kapattığına ilişkin bulguyla örtüştüğü görünmektedir. (Doğan, 2020: 147).

Göçmenlerin Türkiye üzerinde ne gibi olumlu etkilere sahip olduğunu düşünüyorsunuz? şeklinde sorulduğunda yerli katılımcılardan dokuzunun göçmenlerin Türkiye'ye ya da Yalova'ya olumlu etkileri olduğunu düşünmediği görünmektedir. Yerli katılımcıların

göçmenleri ülke ve milliyetlerine bakmadan öncelikle misafir olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Ancak misafirler zamanla sanki vatandaşlardan da öte ayrıcalıklı bir konum elde etmiş gibidir. Bu bağlamda 27 senedir Yalova'da yaşadığını ve bankada çalıştığını söyleyen Y-1 görüşlerini şu şekilde açıklamıştır.

> Yani ilk başlarda evet savaştan kaçtıkları için destek amaçlı yerleşim amaçlı gelmelerinde herhangi bir problem yoktu fakat onlarla iç içe yaşamaya başladıktan sonra bu durum değişmeye başladı. Gerek bakışlarıyla, gerek tavırlarıyla, gerek hareketleriyle toplum içinde yaptıkları bazı eylemler de zaten buna katkı sağladı. O yüzden onlarla yaşam konusunda biraz genel olarak halk zorlanıyor öyle söyleyeyim. Yani devlet destekli yaşıyorlar. Normal bir Türk vatandaşından daha da fazla ikame ediliyor kendileri. Daha fazla işte sağlık hizmeti olsun, sosyal hizmetler olsun, eğitim hizmetleri olsun vesaire ön plana çıktıklarını düşünüyorum. (Y-15, emekli doktor, 57 yaşında).

Bu konuda görüşlerini açıklayan esnaf olduğunu ve 60 senedir Yalova'da ikamet ettiğini söyleyen Y-2 ise genel olarak farklı uyruklardan şehre gelen göçmenleri birbirinden ayırmadan, göçü şehrin ve halkın huzurunu bozan bir gelişme olarak ifade ederken görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Kaçak gelip geçenler hepimizi rahatsız ediyor. Genellikle Suriye, Irak uyruklu veya bilmem ne uyruklu göçmenler bizi rahatsız ediyor. Bu sonradan gelenleri yani para için hükumet alıyorsa biz rahatsız oluyoruz. Yani geleceğimiz için de endişeliyiz bu konuda."(Y-2, esnaf, 60 yaşında)

Özel bir bankada güvenlik olduğunu ve 35 senedir Yalova'da ikamet ettiğini söyleyen Y-4 göçmenlerin çalışmadığını, dolayısıyla çalışmayarak halka kötü örnek olduğunu, göçün Yalova halkını bozduğunu ve toplumu tembelliğe ittiğini belirtmektedir.

> Şimdi insanların rahatsız olduğu yerler, parası olan Araplar çalışmıyorlar. Şimdi de benim çocuk baba diyor. Onun babası işe gitmez. Sen niye gidiyorsun? Bunu çocuk söylüyor.Çocuk onun kültürüne alışıyor. Aslında Onlar bize alışmıyor. Biz onlara alışıyoruz. Çocuğu etkiliyor. Kötü örnek oluyor. O çocuk da ders

> çalışmıyor. Oyun oynamak istiyor. Yani toplumu tamamen bozuyor aslında bu. Bu eğitimi de etkiliyor, toplumu da etkiliyor. (Y-4, güvenlik, 45 yaşında)

Ortadoğu'da yaşanan savaşları dış güçlerin oyunu olarak gördüğü anlaşılan, Selanik muhacir Türkü olduğunu ve 37 senedir Yalova'da yaşadığını söyleyen Y-5 ise genel olarak Yalova'ya 2010'dan sonra özellikle Irak, Suriye ve İran'dan gerçekleşen göçlere ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

"Bu savaşın altında başka işler var. Savaşı da zaten çıkartanlar belirli bir amaç için çıkartıyor. Kendi ideolojisinde olmayan insanları buraya Türkiye'nin huzurunu bozmak için gönderdiler."(Y-6, emekli memur, 60 yaşında).

Dış göçe olumsuz baktığı anlaşılan 30 senedir Yalova'da yaşadığını söyleyen Y-7 ise göç nedeniyle fiyatların arttığını, yerel halkın işsiz kaldığını belirtmektedir.

> Kiralara bakıyorum, on beş bin, yirmi bin, on sekiz bin. Iraklıya gidiyorum karşıda mesela bir kız çalışıyor. Tesettürlü. Abi biz dolarla veriyoruz kirayı diyor. Sizin yüzünüzden oldu kiraların artması Fatih Caddesinde tüm kiralık evlerde Araplar oturuyor. Araplar emlakçılık yapıyor. Efendim berberlik yapıyor, yufkacılık yapıyor. Her şeyi yaptırmayacaksın. Türkiye'de yazık günah insanlara iş kalmadı. (Y-7, emekli bekçi, 62 yaşında).

27 senedir Yalova'da yaşadığını, emlak ve inşaat işleriyle uğraştığını söyleyen Y-12 ise Türkiye'nin çevresinde yaşanan savaşlar nedeniyle geçici koruma kapsamında Yalova'ya gelen göçmenlerin Yalova'daki turizmi olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

"Yalova'ya mültecilerin gelmesi yanlış. Çünkü Yalova turistik bir yerdir. Yalova'nın daha çok turizme etkin olması lazım. Göçmenler buraya gelince kaliteli turizmin kaçmasına neden oluyor." (Y-12, 49 yaşında, emlakçı).

Yukarıda görüldüğü gibi yerli katılımcıların bir kısmı Yalova'ya 2010'dan sonra özellikle Irak, Suriye ve İran'dan gerçekleşen göçle gelenlerin devletin desteği nedeniyle vatandaşlardan daha ayrıcalıklı konum elde ettiklerini vurgulamışlardır. Bu bağlamda göçmenlerin "halkın huzurunu bozduklarını", "çalışmadıkları için kötü örnek olarak toplumu tembelliğe ittiklerini", "Türkiye'nin huzurunu bozmak amacıyla gönderilen

insanlar olduğunu", "göç nedeniyle fiyatların arttığını" ve "Yalova turizmini göçün olumsuz etkilendiğini" ifade etmişlerdir.

Göçü olumlu bulan yerli katılımcılar ise Yalova'ya gerçekleşen dış göçe ilişkin görüşlerini aşağıdaki gibi açıklamışlardır. Sekiz senedir Yalova'da yaşadığını esnaf olduğunu belirten Y-5 gelen dış göçle Yalova'daki ticaretin arttığına, esnafın Yalova'ya yabancı göçünün gerçekleşmesinden memnun olduğuna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

> Ben ticari anlamda göçmenleri. Benim ticaretime ciddi anlamda katkıları var. Ben şu ana kadar Yalova'da esnaf olarak söylüyorum bunu. Bize kattıkları, bizden aldıklarından daha fazladır. Yani burada bir ev aldıkları vakit bütün ticaret işliyor. Bu ticaret bir zincirin halkası gibi. Birinden başlayıp en sona kadar devam ediyor halısından, perdesinden mutfak araçlarından, gıdasından mobilyasından her şeye etki ediyorlar. Bana getirileri şu an Türk vatandaşlarından çok daha fazladır. (Y-5, esnaf, 43 yaşında,).

Yalova İlahiyat Fakültesi mezunu olduğunu ve tercümanlık yaptığını ifade eden Y-9 ise göçmen Araplar sayesinde dilini geliştirdiğine ilişkin görüşlerini aşağıdaki gibi açıklamıştır.

> Aslında güzel bir şey. Şu yandan güzel. Ben bir Türk olarak önceden beş sene önce hiç Arapça bilmiyordum. Arapların çoğunluklu olduğu bir okulda ve Arapların çoğunluklu olduğu bir ilde çalıştığım için ve okuduğum için birincisi bana iyi yönde etki etti. Ben dilimi onlardan öğrendim. Daha doğrusu dilimi öğrenince dinimi de öğrenmiş oldum. Yani Kur'anı daha çok anlamış oldum. Bu yönden gerçekten katkı oldu. (Y-9, Tercüman, 25 yaşında,).

Y-9 ve Y-11 göçmen Araplar sayesinde ticaret ve turizm ve üretimin olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir. Bu konuda Y-9 düşüncesini ise aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

" Gerçekten iyi Araplar yani zengin, maddi durumu iyi olan Yalova'ya katkı sağlayacak Araplar geliyor buraya. Onun için ben bu yönden gerçekten maddi olarak da ülkeye ve

şehre iyi katkı sağlanmış olduğunu düşünüyorum. Turizmde gelişiyor." .(Y-9, Tercüman, 25 yaşında,).

Y-13 ve Y-14'ün ise göç sayesinde kültürel çeşitlilik olduğunu belirterek göçe olumlu yaklaşmıştır. Konuyla ilgili Y13'ün düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

> Ya değişik kökenlerde insanların olması hoşuma gidiyor. Yalova'da tabii ki işte çok renklilik mozaik olması hoşuma gidiyor. Mesela İstanbulu'da o bakımdan çok seviyorum. Mozaik insan gelişimi var. Bir de o insanlardan bazı şeyler de öğrenebiliyorsun o farklılık oluyor yani. Senin bilmediğin daha önce öğrenmediğin şeyleri ondan öğrenebiliyorsun. (Y-13, 46 yaşında, esnaf).

Göçü olumlu bulan yerli katılımcıların çoğunluğunun ticari ve ekonomik nedenlerle göçü desteklerken, bazı katılımcıların ise göçü farklılıklara açık olma ve kültürel çeşitlilik olarak değerlendirdikleri görünmektedir. Yerli katılımcıların çoğunluğu göçü olumsuz bir durum ve ülkeye yük olarak görürken göçmen katılımcılarını ise tamamının göçün ülkeye değer kattığını ve olumlu etkilediğini düşündüğü söylenebilir.

Göçmen entegrasyonuna genel olarak yerli katılımcıların ve göçmenlerin nasıl baktığı, entegrasyonu kolaylaştıracak ya da zorlaştıracak unsurlar olarak nelerin öne çıkarıldığı ve göçmenlerin entegrasyonunu engelleyen sorunlara yerli halkın bakışı, göçmenlerin ise en çok yaşadığı sorunların öğrenilmesi amacıyla yerli ve göçmen katılımcılara "Göçmenlerin entegrasyon süresi boyunca en çok karşılaştığı sorunlar nelerdir" "Göçmenler Türk toplumuna nasıl daha hızlı entegre olabilir" şeklinde sorulmuştur. Göçmen katılımcılardan 5'inin başarılı bir entegrasyon için en fazla göç edilen toplumun dilinin öğrenilmesini öne çıkardıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca yukarıda da değinildiği gibi görece daha yoksul göçmenlerin düşük ücretle ve sigortasız çalıştırılmayı, oturum iznine ilişkin şartların sürekli değişmesini, ayrımcı ve ötekileştiren söylemleri entegrasyonu zorlaştıran sorunlar olarak gördükleri söylenebilir. Göçmen katılımcılar entegrasyonda dilin önemli olduğuna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Şimdi alıştık mesela. Kendi dilimiz Farsça. Bende Türkçeyi tamamen öğrenmeye çalışıyorum. Ama çocuklar şimdi aynı Türk gibi Türkçe konuşuyor. Ama onlar Farçayı

unuttu. Ben Farsça bir şey söyleyeyim. O böyle kalıyor. Hep Türkçe konuşuyor. Okula gittiği öğrendi." (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Bazı insanlar anlıyor bizi. Ama bazıları var ki biz ne yapsak anlamıyorlar. İstemiyorlar. Yani bizden galiba kötülerde varmış. Onlar yüzünden bizi de öyle düşünüyorlar. Biz kaçmışız gelmişiz buraya. Yani öyle bir şey yok. Bizim memleketimiz çok kötü bir durumda. Mecbur kaldık biz geldik. Kim mecbur kalmazsa kendi memleketi, kendi çerçevesini bırakıp gelir. Memleketinize dönün diyorlar. Anlamıyorlar bizi. Ya Trabzon'da alışmak için dil öğrendim. Ben Trabzon'da çok zorluk çektim. Çünkü O zaman ben Türkçe bilmiyordum. Birisi bana bir şey söylüyordu. Ona anlatamıyordum bir şeyimi. Ben altı ayda öğrendim. Çünkü bu zorlardan. Bir yere gidiyordum hastanelere. Tercümanımız yoktu. Yani çok zor durumda kaldım. Derdimi anlatamıyordum. Ben işimi yapıyordum. Çalışıyordum. Ama beni daha fazla çalıştırıyordular. Ben patronuma anlatamıyordum sıkıntımı. (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

İranlı göçmen katılımcılar ise daha hızlı entegrasyonu sağlayacak unsur olarak iletişimi öne çıkararak ortak kültüre vurgu yapmıştır. İran ile Türkiye'nin kültür olarak birbirine çok yakın olduğunu Türkiye'ye alışmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. G-3 iletişimin önemli olduğunu, İran Derneği ve Arap Dernekleri'nin Arap ve İran kültürü ve sanatı hakkında sergi ve etkinlikler düzenlediğini, yerel yönetimlerin Türk halkının sergi ve programlara katılmalarını teşvik ederek ve sağlayarak Türk halkının İran ve Arap kültürüyle Türk kültürünün ne kadar yakın olduğunu görebileceğini ifade etmektedir. G-3 ve G-4'ün konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir.

> İletişim kurulabilir yani. Örnek vereyim. Mesela şu anda Yalova'da İranlılar Derneği var. Arap Dernekleri de var. Mesela ben kaç kere gördüm. Göç müdürü gelir, vali gelir. İran'ın bayramlarını öğrenirler. İran'ın resimlerini, ritüellerini her şeyi orada öğrenirler. Biz onlardan onlar da bizden alır. Bu şekil derneklere biraz inandım. İran'ın kültürü, görseli Türk vatandaşları gelip baktılar Suriye'de otuz sene önce, kırk sene önce aynı kültür var. Aynı şekil bizde de vardı. Şu anda kendi paralarıyla yapıyorlar bunu. Devlet yardım edebilir. (G-3, İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Burası bizim için İran gibi. Kültürlerimiz de çok yakın. Yani o kadar biz mesela ben hiçbir zaman burada kendimi yalnız hissetmedim. Aynı ülkem gibi. Entegre olmada sıkıntı yaşamıyoruz. (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

Yerli katılımcıların biri dışında neredeyse tamamı entegrasyonla ilgili sorunlar yaşandığını düşünmektedir. Yerli katılımcılardan üçü entegrasyonun önündeki en büyük engelin göçmenlerin Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenememesi olduğunu belirtmiştir. Yerli katılımcılardan ikisi yabancıya olan güvensizliğin entegrasyona engel teşkil ettiğini söylemiştir. Ayrıca göçmenlere kaba davranılması, güvensizlik ve dışlama nedeniyle göçmenlerin yerli halkla iletişim kuramadığı bu nedenle kendi sosyal ortamlarını oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Yerli katılımcılardan Y-9 ise çok kültürlülüğe saygının olmayışının en önemli problem olduğunu dile getirmiştir. Konuyla ilgili göçmenlerin Türkçe öğrenmeyişinin entegrasyonu önlediğine ilişkin düşüncelerini Y-1 şu şekilde ifade etmiştir.

"Bir kere iki taraf da birbirini anlamıyor. Çünkü onlar zaten kendi dilini konuşmayı bırakmak istemiyorlar. Biz de kendi dilimizi konuştuğumuz için yani iletişimsizlik olabilir. Ayrıca ben Arap göçmenlerin dil öğrendiğinde asimile olmaktan korktuğunu düşünüyorum."(Y-1, 27 yaşında, bankacı).

Konuyla ilgili göçmenlerin kendi kültürlerini devam ettirmek için kafe veya restoran açarak kendi sosyal ortamlarını oluşturduklarına, yerel halkla iletişim kurmadıklarına ilişkin düşüncelerini Y-3 şu şekilde ifade etmiştir.

> Şimdi bir dükkân açıyorlar. Kendilerinin toplanma alanlarını, kendi kültürlerini devam ettirecek bir kafe ya da yemek salonu açıyorlar. İşte sosyal ortamlarını oluşturup ilişki kurmak istemiyorlar. Biz de artık binamızda kim oturduğunu bilmiyoruz. Bir güvensizlik vesaire gibi şeyler de olabilir. Onlar da böyle entegre olurken belki dışlanıyor şeyini hissediyor olabilirler. (Y-3, bankacı, 45 yaşında).

Y-4 ve göçmenlerin gruplar halinde gezmelerini sorun olarak anlatırken Y-13 ise göçmenlerin yüksek sesle konuşmasından rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir.

"Türklerle çok fazla iletişim kurmuyorlar. Ayrı gruplaşma yapıyorlar. Gruplar halinde geziyorlar. Ayrı restoranları var. Türklerle yüz yüze gelmek istemiyorlardır. Komşuluk

oluşturmak istemiyorlar. Kendi berberlerini açtılar. Kafelerini açtılar. Kendi kasapları fırınları var." (Y-4, 45 yaşında, güvenlik).

Yerli katılımcıların konuyla ilgili düşünceleri birlikte değerlendirildiğinde; bazı katılımcılar çok kültürlü olmayı iyi bir şey olarak nitelese de yerli halkın yaklaşımı büyük ölçüde çok kültürlü düşünceyi içermemektedir. Göçmenlerin Türkçeyi öğrenememesi, kaba davranılması, güvensizlik ve dışlama nedeniyle yerli halkla iletişimde sorun yaşadığı bu nedenle kendi aralarında sosyalleştikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlere kaba davranılması ve güvensizliğin ise uyumu desteklemeyeceği gibi tam tersi ayrıştırmaya neden olacağı açıktır.

"Göçmenler Türk toplumuna nasıl daha hızlı entegre olabilir" şeklinde sorulduğun da yerli katılımcılardan ikisi göçmenlerin bakış açısı ve kültürünün farklı olması nedeniyle ülkeye uyum sağlayamayacağını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan Y-4 göçmenlerin hızla Türkçe öğrenerek entegre olduklarını ifade etmiştir. Yerli katılımcılardan üçü ise entegrasyon için çok kültürlülüğe açık olma, kültürel temasa açık olma ve empati yapmanın önemine vurgu yapmıştır. Yerli katılımcılardan üçü ise göçmenlerin uyumu için uyum eğitiminin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Soruyla ilgili yerli katılımcılardan Y-9 düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Yani göçmenlerin Türkçeyi öğrenmesinden ziyade toplumun çok kültürlülüğe açık olması, dünyaya açık olması önemli. Türkiye toplumu kapısını herkese açtı ama içinde herkese açık değil. İçten saygılı, samimiler ve sıcak kanlılar Türkler ama farklı kültürlere karşı tam olarak açık değil."(Y-9, 25 yaşında, tercüman).

Göçmen katılımcıların entegrasyon için iletişimi önemli buldukları, Türkçeyi öğrenmeye çalıştıklarını ifade ettikleri, kültürel benzerliklere dikkat çektikleri anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcıların, genel olarak göçmenlerin kültürüyle Türk kültürünü birbirine yakın gördükleri, Türkçeyi öğrendikleri ölçüde aradaki engelleri aşarak daha kolay uyum sağlayacaklarını düşündükleri söylenebilir. Belirtilen bağlamda göçmenlerin yerel halkın yaşadıkları zorlukları görmesini istedikleri, yerli halkın daha fazla empati yapmasını bekledikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlerin kültürel benzerliği daha fazla buldukları entegrasyona yerli halktan daha fazla inandıklarını görünmektedir. Göçmenler entegrasyon için gerekli çabayı gösterdiklerini düşünmektedir. Ancak başarılı bir

entegrasyon için kültürel çeşitliliğin yaygın olarak kabul edilmesi ve tüm gruplar tarafından daha geniş bir topluma bağlanma ve onunla özdeşleşme duygusunun gösterilmesi gereklidir.

Raz'a göre çokkültürlü bir toplumda ortak kültürü paylaşmak ve geliştirmek dil ve din birliği bazı kolaylıklar sağlasa da zorunlu olamaz. İnsanların diğer insanların deneyimlerini, özlemlerini ve kaygılarını anlama ve onlarla empati kurma becerileri ortak bir kültürü paylaşmak için önemlidir (Raz, 1998: 204).Yerli katılımcıların göçmenlere ilişkin kabul düzeyinin uyumu artıracağı açıktır. Yerli katılımcıların kabul düzeyleri ve empati kurma becerilerinin öğrenilmesi göçmenlerin ise daha hızlı entegrasyon için yerli halktan beklentilerinin öğrenilmesi amacıyla "Göçmenlerin daha hızlı entegre olabilmeleri için Türk vatandaşları neler yapabilir" şeklinde sorulmuştur.

Göçmen katılımcılardan bir kısmı Türk halkından bir beklentileri olmadığını belirtirken bazı göçmen katılımcılar ise Türk halkının sıcak kanlı olduğunu, göçmenlere saygılı olduğunu ve göçmenlere çok yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Ancak göçmen katılımcılardan 6'sı ülkelerini zorunlu olarak terk ettiklerini, kendilerine "neden buradasın" şeklinde sorulmasını istemediklerini, Türk halkından göçmenleri anlamalarını istediklerini ifade etmiştir. Mısırlı göçmen katılımcılardan G-6 ve G-7 ise Türk halkının ikiye ayrılmış gibi göründüğünü, tarihten gelen yanlış bilgilerin Türk halkının Arap göçmenlere bakışını olumsuz etkilediğini, Türk halkının bir kısmında "sıkıntılı bir genel Arap algısı" olduğunu ifade etmektedir. Göçmen katılımcıların konuya ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

> Benim arkadaşlarımın yüzde sekseni Türk. Hep onlara bunu ben söylerim. Bizi düşünsünler. Hiç insan kendi ülkesini unutamaz. Benim anne, babam, akrabalarım hepsi İran'da. Devlet size para verir. Bize Türkiye hiç para ya da bir maaş vermiyor. Kendim çalışıyorum, kendim para kazanıyorum. İran'da zor olmasıydı benim durumum buraya gelmezdim. Benim İran'dan maddi durumum çok iyiydi. Her şey vardı orada. Ama her şeyi bir gecede bıraktık. Yani hiç sebep hiç delil yok İran'da kalmak için. Mesela bazı vatandaşlar Hristiyan olduğunda kalıp savaş yapsaydın kendi hakkını alsaydın diyor ama olmuyor. Her insanın savaşma şansı yok. Belki sadece kendime bir sıkıntı olsa yani ama benim

çocuğum var. Gözümün karşısında bir sıkıntıya düşse. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

Burada da mesela kötü bir insanlar olabilir. Ama Türk milleti sıcak çoğunlukla. Çok iyi insanlar. Yabancılara ters bakmıyor çoğu. İyi hissediyorlar. Avrupa'da mesela daha farklı. Yani dışlıyorlar. Yani biz selamünaleyküm. Ama Avrupa insanları soğuk. Orada yani yaşamak çok zordur. Selamünaleyküm. Yani mesela Allah'ın ismi bile geçmiyor. Tanrı geçmiyor yok orada. Geldiğim zaman iki bin on altı. Mesela benim atıyorum mesela. Kombim çalışmıyordu. Bu kombinin ne problemi var Türkçe de bilmiyordum. Komşunun kapısını çaldım dedim. Böyle zar zor ona anlattım. Adam akşam geldi. Benim kombimi tamir etti. Olmadı. Yarın bir kişi getirdi. Yani böyle bir davranış şeyi Avrupa'da yok. (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

Bence irfan yani eğitimden başlar. Yani yabancıları kabul etmek. Yabancıya bakış hala sıkıntı var Yani Türk halkının göçmene bakışı problemli. Bakışını düzeltmesi lazım. Bir de başka bir sıkıntı var. Türkiye değişiyor? Kaba bir ülke değil. Eski Türkiye değil. Ama bazı Türkler bunu anlamıyor. Şu anda herkes zaten özellikle Orta Doğu'da da, Türkiye, Türkiye'yi zaten bambaşka bir bakışla bakıyor yani. Ama bazı Türküler bunu anlamıyor. Türkiye cumhurbaşkanı diyor ya Türkiye'den Türkiye büyüktür değil mi? Ama bazen insanları anlamıyorum, (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

Yani Türkiye iki kısmı ayrılmış gibi. Yani hani tarihten gelen yalan bilgiler biraz entegrasyonu zorlaştırıyor. O fikri sınıflara ayrıldığı için ondan kaynaklanıyor. Sosyal olarak hani bu bunlarla ilgilenen kurumların bunlara odaklanması gerekiyor. Genel olarak hep biraz önce konuşmuştuk tarihten gelen bu yanlış Arap algısı var. Tamam ama bu yeni neslin ne suçu var. Hadi tarih ama şimdiye bakmak lazım. Araplarla Türkler beraber gerçekten birbirine çok yakın. (G-7, Mısırlı, 60 yaşında, müteahhit).

Neden geldin demesinler. Neden buradasın? Demesinler. Ben mesela insanım yani sizin gibiyim. Ben ülkemde biraz hani kötü yaşadığım için hani buraya geldim. Benim ülkem iyi olursa niye geleyim ki? Geleceğim çünkü biz de çok

> orada çabaladık. Hani bizim Türkiye iyi olsun diye ama bir türlü olmuyor. Yani doğduğumdan beri benim öyküm savaş. Ama bir türlü düzelmiyor. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Göçmenlerin daha hızlı entegre olabilmeleri için Türk vatandaşları neler yapabilir" sorusuna karşılık yerli katılımcılardan Y-4 göçmenlerle entegre olmak istemediğini ifade etmiştir. İki yerli katılımcı ise devletin göçmenler için bir şeyler yapabileceğini ancak Türk vatandaşlarının bir şey yapamayacağını belirtmiştir. İki katılımcı göçmenlerin Türkçeyi öğrenmelerini desteklemek için hal hatır sorulabileceğini ifade etmiştir. Soru bağlamında Y-13 ve Y-14 düşüncelerini aşağıdaki şekilde dile getirmiştir.

> Ya Türk vatandaşlarının yapacağı şu. Bir kere insanı dışlamayacaklar. Çünkü çok dışlanıyorlar yani. Bu bizden değil yabancı deyip de dışladıklarını görüyoruz. Ya en kısa baksan komşun olsa yani ona atıyorum yemeğini paylaşsan. Ya da işte oturup bir sohbet etsen. Hal hatır sorsan. Bu da onlara daha rahat davranma imkânı sana daha sıcak davranma imkanı tanıyacaktır. Bir de seni tanıdıkça soyutlandıklarını ve istenmediklerini düşünüyor. Onlar da hissediyorlar yani sonuçta. Bunları hissettirmezsen daha çok adapte olurlar diye düşünüyorum. (Y-13, 46 yaşında, esnaf).

"Göçmenlere karşı hoşgörülü ve empati dolu olmak, onların yaşadığı zorlukları anlamalarına yardımcı olabilir. Kendi deneyimlerinizi paylaşarak veya onların hikayelerini dinleyerek bu empatiyi geliştirebilirsiniz. Göçmenlere yerel dil öğrenmelerinde yardımcı olabilirsiniz."(Y-14, doktora öğrencisi, 33 yaşında).

Yerli ve göçmen katılımcıların Türkiye'nin eğitim, barınma, istihdam etme, sağlık gibi göçmen politikasına ilişkin alanlarda düşünce ve önerilerinin öğrenilmesi amacıyla yerli ve göçmen katılımcılara "Türkiye'nin göçmen politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz" "Göçmen politikası konusunda karar verici bir konumda olsaydınız nasıl bir politika yürütürdünüz" "Eğitim, barınma, istihdam etme, sağlık gibi alanlarda nasıl uygulamalar yürütürdünüz" soruları sorulmuştur. Soru bağlamında yukarıda da değinildiği gibi Suriyeli ve Afganistanlı göçmen katılımcıların genel olarak çalışma izni ve seyahat sınırlaması konusundaki mağduriyetlerini dile getirmektedir. Göçmen katılımcıların çoğunlukla eğitim imkânları konusundaki uygulamaları yeterli buldukları görünmektedir.

Ancak Suriyeli sığınmacıların zamanla iş imkânı sağladıkça artık mesken amacıyla konut edinmek istedikleri ancak bireysel olarak konut almaları 1927 tarih 1062 sayılı Mukabele-i Bilmisil Kanununa göre yasak olduğundan konut alamadıkları anlaşılmaktadır.

Yerli katılımcılardan üçü genel olarak eğitim, istihdam etme ve sağlık gibi alanlarda Türkiye'nin göçmen politikasını yeterli olduğunu düşünmektedir. Yerli katılımcılardan beşi ise göçmenlerin ülkelerine yakın yerlerde geçici konutlarda veya kamplarda tutulması gerektiğini sonrasında ise ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini belirmektedir. Bazı yerli katılımcılar ise göçmen politikasını yeterli bulmamaktadır. Yerli katılımcılardan Y-15 göçmen çocukları için yerel dilde eğitim dil becerisinin geliştirilerek eşit eğitim fırsatı sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Y-14 göçmenlere çalışma izni verilmesi gerektiğini, göçmenlerinde sağlık hizmetinden ücretsiz veya düşük maliyetle yararlanması gerektiğini düşünmektedir. Konuya ilgili Y-14 düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Göçmenlere, yerel dilde eğitim alma fırsatı sunulmalıdır. Dil becerilerini geliştirmek, entegrasyon sürecinin önemli bir parçasıdır. Göçmen çocuklarına eşit eğitim fırsatları sağlanmalıdır. Eğitim sistemi, göçmen öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde uyarlanmalıdır."(Y-14, 33 yaşında, doktora öğrencisi).

İlahiyat Fakültesi mezunu olduğunu söyleyen Y-9 Arap ilahiyatçıların ilahiyat eğitiminde ana dildeki gelişmiş dil becerileri nedeniyle faydalı olacağını belirterek özellikle Mısırlı İlahiyat profesörlerine üniversitelerde öğretim yetkisi verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Y-9 göçmenlerin kiralık ev bulmakta da zorlandığını yerli halkın göçmenlere ev kiralarken zorluk çıkardığını belirtmiştir. Y-9'un konuyla ilgili düşüncelerini aşağıdaki gibi anlatmıştır.

> Üniversitelerde yabancı hocalara eşitlik olmalıdır. İyi kaliteli göçmen İlahiyatçı profesörlere üniversitelerde yer verilmelidir. Ben çok iyi kaliteli insanlardan eğitim aldım. Mesela üniversitede Arap profesörden çok iyi eğitim aldım. Birde göçmenler kiralık ev sorunu çok yaşıyorlar. Yabancılara çok yüksekten kiraya veriliyor. Ama Türkler yabancıları çok istemiyorlar. Mesela sürekli evden çıkarıyorlar. Kaç kişiyi tanıyorum. Aynı mahallede üç dört ev değiştirmiş. Artık

yorulduğu için ev almak istiyor. Problem yaşamamak için. (Y-9, 25 yaşında, tercüman).

Aslantürk Türkiye'nin çevre ve bölge ülkelerine nispeten daha istikrarlı, güvenli ve refah seviyesinin daha yüksek olması nedeniyle göç için hedef ülke olmasına neden olduğunu söylemektedir. Ancak tek başına istikrar, güvenlik ve refah seviyesi gibi unsurların ölçü olarak kabul edilmesi doğru değildir. Çevre ve bölge ülkeleriyle ortak tarihten gelen kültür, dil, din, akrabalık ilişkileri ve toplumun bakış açısıyla birlikte Türkiye deki demokrasi ve insan hakları konusundaki ilerlemeler gibi pek çok sebepte mevcuttur. Zorunlu göçlere ilişkin Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası da pek çok insanın göçe cesaretini artırmıştır. Irak, Afganistan ve son olarakta Suriye'de meydana gelen olaylarla birlikte Türkiye'nin kendisine sığınan göçmenlere kapılarını açması bu durumun somut bir göstergesi olduğu söylenebilir (Aslantürk, 2020: 196). Yalova'ya 2010'lar itibariyle özellikle Suriye, Irak ve İran'dan gerçekleşen göçün üzerinden yaklaşık 10 yıl geçmesi nedeniyle göçmenlerin kalıcı olup olmayacakları da aradan geçen süre nedeniyle hem yerli katılımcılara hem de göçmenlere sorulmuştur.

Göçmen katılımcıların tamamının siyasi baskı ya da savaş gibi zorunlu nedenlerle göç ettikleri yukarıda belirtilmişti. Göçmenlerin ülkelerinden göç etmelerine neden olan şartların halen değişmediğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Diğer taraftan göçmenlerin aradan geçen zaman içinde Türkiye'de dil problemini giderek daha fazla çözdükleri, çocuklarının Türkiye'de büyüdüğü ve eğitim aldığı, göçmenlerin belirli iş imkânları oluşturduğu görünmektedir. Göçmen katılımcıların belirtilen nedenlerle kendi ülkelerine bile dönseler yeninden göçmen olacaklarını Türkiye'deki bütün kazanımlarını kaybedeceklerini düşündükleri söylenebilir. Göçmen katılımcılar en azından Türkiye'de eğitim alan çocuklarının geleceklerinin zaman içinde daha iyi olacağını düşünmektedir. Belirtilen nedenlerle Kanada'ya göç etmek istediğini söyleyen İranlı göçmen katılımcı G-3 ve yüksek lisansı bittikten sonra ülkesine dönmeyi düşünen G-12 dışında göçmen katılımcıların tamamı ülkelerine dönmeyi düşünmediklerini ifade etmektedir.

Soru bağlamında düşüncesini açıklayan döner ustası Suriyeli G-15 ve G-16 Suriye'de döner dükkânları olduğunu ancak dükkânları ya da evleri kalmadığını her şeyin yerle bir olduğunu dönmek isteseler bile durumlarının ülkelerinde Türkiye'den daha iyi olmayacağını her şeye yeniden sıfırdan başlamaları gerektiğini ifade etmektedir.

Afganistanlı göçmen G-5 ise Türkiye'de kalmak istemelerinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Yani buraya gelmeden önce Suriye'de binamız vardı. Arabamız vardı. Büyük bir dükkânımız da vardı. Çok fazla malzememiz de vardı. Hepsi gitti. Neden Suriye gidelim şimdi? Durumum iyiydi Suriye'de ama hiçbir şeyimiz kalmadı." (G-15, Suriyeli, 35 yaşında, döner ustası).

"Ailemiz burada. Ben burada yaşıyorum. Çok şükür elhamdülillah. Şimdi benim çocuklarım burada yaşadılar. Burada öğrendiler. Burada sağ sol bildiler. Şimdi ben biliyorum. Ben Afganistan'a gitsem. Orada benim çocuklar daha zor yaşayacaklar." (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı)

Yerli katılımcılardan sekizi göçmenlerin kalıcı olacağını düşünmektedir. Yerli katılımcıların çoğunlukla göçmenlerin kalıcı olacağını düşündüğü söylenebilir. Yerli katılımcıların göçmenlerin kalıcı olacakları konusundaki düşüncelerini ise Türkiye'de göçmenlerin kendilerini özgür ve rahat hissettikleri düşüncesine dayandırdıkları görünmektedir. Ancak diğer taraftan bazı yerli katılımcılara göre maddi durumu iyi olmayan göçmenler ise ülkeye yük olacaktır.

"Rahatlar, kafaları rahat. Burada özgürlük var. Seviyorlar demokrasiyi. Türkiye'de yaşamayı çok seviyorlar. Yani burada yaptıklarının orada onda birini yapamazlar. (Y-4, 45 yaşında, güvenlik).

> Suriyeliler dönmezler. Çünkü neden dönmezler. Buradaki onların yaşantılarıyla alakalı karşı tarafta şimdi yaşantıları bu şekil olsa tabii ki vatana dönmek ister insan. Ama bu şartlarda bu şeylerde yaşayamıyorsa dönmek istemez. Çoğunun ülkesinde bir bağlantısı yok bir yeri kalmadı. Çoğu dönmez. İranlılar da benzer zaten biraz böyle oradaki yaşama şeyini sevmiyor. Yani şey yapmıyorsun burada hayatına müdahale etmiyorsun tabii. Ya Türkiye'de özgürlük var. Herkes için özgürlük olan bir ülke. Herkes ne istiyorsa onu yaşıyor. (Y-13, 46 yaşında, esnaf).

Göçmen katılımcıların kalıcı olmak istediklerini söyledikleri gibi yerli katılımcılarında göçmenlerin kalıcı olacaklarını düşündükleri görülmektedir. Kalıcılık konusunda yerli

halkın ve göçmenlerin düşüncelerinin örtüştüğü görünmektedir. Diğer taraftan göçmenlerin Türkiye'de kendilerini daha özgür ve güvende hissettikleri için Türkiye'de yaşamayı sevdiklerini ifade ederken yerli katılımcılarında göçmenlerin Türkiye'de kendilerini rahat hissettikleri ve özgürce yaşayabildikleri demokratik ortamı sevdiklerini düşündükleri söylenebilir.

4.5. Kültürel Entegrasyon

Çoğulcu toplumlarda uyumu sağlamak için temas halindeki tüm grupların ve bireylerin kültürel olarak değişmeleri gerektiğini kabul etmeleri temel gerekliliktir. Bu nedenle göçmenlerin göç ettikleri ülkenin ulusal dilini öğrenmesi önemlidir. Ev sahibi toplumun dili, tarihi ve kurumları hakkında temel bilgiler entegrasyon için vazgeçilmezdir. Göçmenlerin bu temel bilgileri edinmelerini sağlamak, başarılı entegrasyon için çok önemlidir. Bu anlamda göçmenlerin Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenip öğrenemedikleri hem yerli katılımcılara hem de göçmen katılımcılara sorulmuştur. Göçmenlerin 9'unun Türkçeyi yeterli düzeyde öğrendiğini düşünürken 6'sı yeterli olmadığını belirtmektedir.

Göçmen katılımcılardan hiçbirisi Türkçeye tam olarak hakim olduğunu düşünmemektedir. Beklendiği üzere Türkiye'de yaşama süresiyle göçmen katılımcıların Türkçeyi öğrenme düzeyi arasında doğru ilişki olduğu söylenebilir. Ancak Suriyeli göçmenler G-15 ve G-16 8 senedir Türkiye'de yaşamasına rağmen Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenemediğini belirtmiştir. G-15 ve G-16 ile büyük ölçüde tercüman yardımıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Ancak 7 senedir Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmen katılımcılar G-13 ve G-14'ün Türkçeyi yeterli düzeyde konuşabildiği gözlemlenmiştir. G-13 ve G-14 ile tercüman yardımı olmadan görüşme gerçekleştirilmiştir. Suriyeli her dört katılımcıda inşatta çalıştığını belirtmektedir. Çevrelerinde Türkçe konuşanlarda vardır. Ancak Türkçeyi daha fazla öğrendiği gözlemlenen G-13 ve G-14'ün iş dışında da yerli halktan kişilerle görüştüklerini belirtmişlerdir. G-15 ve G-16'nın ise iş dışında yerli halkla çok fazla zaman geçirmedikleri görülmektedir.

Diğer taraftan dil kursuna devam etiğini söyleyen Iraklı kadın katılımcılardan G-18'in Türkiye'ye göçünün üzerinden 8 yıl geçmesine rağmen Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenemediği görülmektedir. Buna rağmen kadın katılımcılarla erkek katılımcılar

arasında Türkçe'nin öğrenilme düzeyi arasında önemli bir fark olmadığı söylenebilir. Görüşmeye eşleriyle birlikte katılan iki Afganistanlı kadının eşlerinden daha iyi Türkçe konuşabildiği görülmüştür. Türkçeyi iyi bilmediğini söyleyen göçmenler hastanelerde tercüman bulunduğunu birçok yere çocuklarıyla gittiklerini ifade etmiştir. Diğer taraftan Türkçeyi iyi konuşan Afganistanlı kadınların komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu yerli halktan komşularıyla daha fazla vakit geçirdikleri anlaşılmaktadır. Yaşla Türkçeyi öğrenme düzeyi arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Azeri asıllı olduklarını söyleyen İranlı katılımcıların beklendiği üzere yeterli düzeyde Türkçe konuştukları gözlemlenmiştir. İranlı göçmen katılımcılar ile Dağıstan Türkü olduğunu 11 senedir Türkiye'de bulunduğunu ifade eden G-12'nin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

> Ben ana dilim Azeri. Azerice'yle Türkçe yüzde elli fark var. Ben önceden bundan iyi konuşurdum. Son birkaç sene ben tercüman tercümanlık yapmışım. O zaman iyiydim ama şu anda bir dört beş sene olur hep Farslı'yla konuşuyorum Türkçeyle çok irtibata geçemiyorum. Müşterilerim hep İranlı olur. O sebepten biraz konuşmam zor olur. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Yani aslında ya ben kendim için o kadar memnun değilim yani. Ama Türkler diyorlar ki sen iyi konuşuyorsun. (G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

Yok hala sıkıntı. Ama üniversite benim İngilizce. Yüksek lisans da İngilizce. İngilizce okudum. (G-12, Rusya uyruklu, 29 yaşında, tercüman) .

Yerli katılımcılardan sadece biri Türkiye'de latin alfabesi kullanılması nedeniyle göçmenlerin Türkçeyi öğrenemediğini belirtirken bir kişi ise Türkçe'nin Arapça ve Farsçayı yeterli düzeyde karşılamaması sebebiyle göçmenlerin Türkçeyi öğrenmekte zorlandığını düşünmektedir. Yerli katılımcılardan 13'ü ise göçmen çocukların Türkçeyi iyi düzeyde öğrendiğini kadınların ve yaşlıların ise Türkçeyi öğrenmekte zorlandığını ifade ettiği görülmektedir. Yerli katılımcıların çoğunluğunun göçmenlerin Türkçeyi öğrendiği ya da öğrenme çabası içinde olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Göçmenlerin Türkçeyi öğrenebildiklerine ilişkin Y-8'in düşünceleri aşağıdaki şekilde olmuştur.

"Çoğunlukla öğreniyorlar sanki çocuklar çok çabuk öğreniyor. Büyükler daha geç ve yavaş öğreniyor. Ama büyükler bile öğrenme çabası içindeler gibi. Ama umursamayan da var illaki."(Y-8, 57 yaşında, öğretmen).

Göçmenlerin Türkçe öğrenimine çok değer verdiğini Türkiye'yi İslam'ın kalesi olarak gördüklerini belirten Y-9 ise göçmenlerin bunun için ücret ödeyerek kurs aldıklarını ifade etmiştir.

> Öğreniyorlar. Öğrenmeye çalışıyorlar. Para ödüyorlar. Ben bunu mesela bir türlü çözemedim. Bir ara mesela düşündüm. Türkler bir toplumun dilini öğrenmez. Yani bunların Osmanlı'ya bir saygısı var. Bize değil. Bizim ecdadımıza saygı duyuyorlar. Genel olarak neden biliyor musunuz? Türkiye'yi ana kale görüyorlar. Halen de öyle görüyorlar. İslam'ın ana kalesi bu çok önemli bir ülke görüyorlar ve onun için de dili öğreniyorlar. Aynı İngilizce gibi önemsiyorlar. Niye mesela farklı bir dili değil de özellikle şu Arapların hepsi Türkçe eğitimine para harcıyor. (Y-9, 25 yaşında, tercüman,).

Dil öğrenimi ile uyum arasında pozitif ilişki mevcuttur. Ancak katılımcılardan Y-2 göçmenlerin dil öğrendikçe uyumun artmadığını tam tersi göçmenlerin dili kullanma becerileri arttıkça daha fazla özgüven içine girerek agresif ve uyumsuz davrandıklarını ifade etmektedir.

> Benim karşılaştığım, göçmenler geldikten sonra kuzu gibiler. Sonra iş öğrendi, onu öğrendi. Bir anda kafa tutuyor sana papazlık yapıyor. Yani az bir şey sanat öğreniyor, işi öğreniyor, iş yeri açıyor. Çok da iyi bir şey olmuyor yani. Türkçe bilmeyenler iletişim anlamında mülayim daha mütevazı oluyor. Türkçeyi öğrenenler çok daha agresif oluyor. (Y-2 esnaf, 67 yaşında, esnaf).

Göç edilen toplumun dilinin bilinmesinin günlük hayattaki önemine ve entegrasyondaki rolüne yerli ve göçmen katılımcıların bakışının öğrenilmesi amacıyla yerli ve göçmen katılımcılara kendini ifade edecek düzeyde Türkçe bilen bazı göçmenlerle, hiç Türkçe bilmeyen göçmenler arasındaki temel farkın ne olduğu sorulmuştur. Göçmen katılımcılar Türkçe bilmenin çok önemli olduğunu Türkçe bilmeyenlerin çarşıya, pazara çıkamadığını hastaneye veya diğer kamu kurumlarına giderken mutlaka tercüman bulundurmak

zorunda olduklarını, tercüman olarak çoğunlukla çocuklarının kendilerine yardım ettiğini anlatmaktadır. Mısırlı göçmen katılımcı G-6 ise çarşıda Arapça konuşamadığını insanların "Sen Türkçe konuşamıyor musun" şeklinde tepki gösterdiğini, bazı insanların ise Arapça konuştuğunda kendisine bakarak tepki gösterdiğini ifade etmektedir.

"Her yerde oluyor bu fark. Aslında yani bir tepki zaten biz görüyoruz. Yani hatta mesela ben pazarlarda yani benim eşimle Arapça konuşmuyorum. Türkçe konuşuyorum. Bazı insanlar Arapça duyarken bana bakıyor. Biz aramızda biz Türkçe konuşuruz" (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

> Çok fark oluyor. En küçük şey söyleyeyim. İranlılar var Türkçe hiç bilmiyorlar. Mesela hastaneye derdini anlatacak. Anlatamıyor. Yazmak okumak konuşmak insanların arasında irtibat sadece dil. Bu sebeple ki ben Türk vatandaşlarıyla dokuz senedir hiç bir sıkıntı yaşamamışım. Bir sıkıntı da olsa dilinle halledersin. Çözebiliyorsun. Ama dil bilmesen kavga olabilir. Her şey olabilir. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

> Dün bir olay gördüm. O adamla kadını bilmiyorum. Tanımıyorum. Adam gel sen biraz Türkçe biliyorsun dedi. Ben gittim oraya. O kadın çok sinirli. Abla kolay gelsin. Selam ve ne istiyorsun? Adam kiralık ev arıyor. Kadında mülk sahibi. Arap diyor kaç lira kira? Yok yok. Para istemiyorum. Ya anne niye istemiyorsun? Biz burada yaşıyoruz. Nedir Müslüman siz biz de Müslümanız. Sonra diyor tamam. Yani biraz konuşuyorum. Yani Türkçe çok önemli. (G-9, Suriyeli, 36 yaşında, insan kaynakları müşaviri).

"Kendini ifade edecek düzeyde Türkçe bilen bazı göçmenlerle, hiç Türkçe bilmeyen göçmenler arasındaki temel farkın ne olduğunu düşünüyorsunuz" "Türkçe bilmeyen göçmenlerin daha fazla zorlukla karşılaştığını düşünüyor musunuz" şeklinde sorulduğunda yerli katılımcıların tamamı dil bilmenin önemine vurgu yaparak dil bilmeyen göçmenlerin iletişimde zorlandığını belirtmiştir. Türkçeyi öğrenemeyen göçmenlerin kamuya açık alanlarda anlaşmazlık yaşadığı kavgaya varan durumların yaşandığını ifade etmişlerdir. Yine katılımcılar Türkçeyi öğrenen göçmenlerle öğrenemeyen göçmenler arasında sosyalleşme farkı bulunduğunu dil bilen göçmenlerin kamusal alanlarda daha fazla göründüğünü düşünmektedir. Ayrıca Türkçe öğrenemeyen

göçmenlere Türkçeyi iyi öğrenen göçmenlerin tercümanlık yaparak yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Soru bağlamında Y-5 düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmıştır.

"En azından sosyalleşme farkı var. Yani daha çabuk mekânlara uğrayabiliyor. Daha fazla kendini ifade edebiliyor. Mesela diğerlerine önayak oluyor. Onlarla birlikte geliyor. Pazarlık yapıyor."(Y-5, 43 yaşında, esnaf).

Göçmenlerin kendini ifade edebilecek kadar Türkçeyi öğrenmesinin önemine hem yerli katılımcılar hem de göçmen katılımcılar vurgu yapmıştır. Göçmen katılımcılarla yerli katılımcıların bu konudaki düşüncelerinin örtüştüğü görünmektedir. Kendini ifade edebilecek kadar Türkçe bilmeyen göçmenlerin iletişim kuramadıkları için kamusal alana dahil olamadığı yeterince sosyalleşemediği anlaşılmaktadır. Ancak Türkçeyi öğrenemeyen göçmenlere ve Arapça konuşulmasına Türk toplumunun toleransta göstermediği söylenebilir.

Göçmenlerin Türkçeyi öğrenirken ya da yeni öğrendikleri bir dili kullanırken desteğe ihtiyaç duyacakları yeni bir dili öğrenen kişinin aksan farkı nedeniyle dili iyi bilen kişiler kadar güzel kullanılamayacağı açıktır. Bu nedenle göçmen katılımcılara "Türkçe konuşmanızdan dolayı sizle dalga geçilen durumlar oldu mu veya size dışlayıcı/aşağılayıcı bir gözle bakıldığını hissettiniz mi" şeklinde sorulurken yerli katılımcılara ise göçmenlerin "Türkçeyi konuşma şekliyle ilgili neler düşünüyorsunuz" şeklinde sorulmuştur. Yerli katılımcılara ayrıca soruyu açmak için çevrelerinde göçmenlerin konuşma şekliyle ilgili göçmenlerin konuşma şekli nedeniyle alaya alma durumuna tanık olup olmadıkları sorulmuştur.

Göçmen katılımcılardan 6'sı konuşma şekilleri nedeniyle zaman zaman dışlandıklarını aşağılandıklarını hissettiklerini ya da doğrudan kendilerine kaba davranıldığını, konuşmaları nedeniyle yerel halkın kendilerini alaya aldığını ifade etmiştir. Göçmen katılımcılardan G-5 ve G-6 konuştuklarında aksanlı konuşmaları nedeniyle yabancı olduklarının anlaşıldığını yerel halkın sen yabancı mısın şeklinde sorduğunu belirtmektedir. Göçmenlerin sen yabancı mısın şeklindeki soruyu aşağılama ya da dışlama şeklinde algıladıkları anlaşılmaktadır. G-10 ise kendisine yerli halktan arkadaşlarının çalışırken "şşşş" şeklinde seslenerek kendisini alaya aldıklarını ifade etmektedir.

> Ben Uşak'tan göç ettim buraya. Uşakta bir dükkana girdim. Bir şeye bakarken ben onlarla konuşurdum. O çalışanlar hep gülüyorlardı. Neden gülüyorsun? Türkçeyi konuşma şeklime güldüklerini söylediler. Benim ana dilim Farsça. Sen de Farsça konuş nasıl konuşacaksın dedim. Ben ona bir kaç kelime öğrettim. Ama söyleyemedi. Ne kadar zor bize de o kadar zor dedim. (G-3, İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Ben biliyorum ama yine de kendimi az hissediyorum yani. Kırşehir'de bir yere gidiyorum. Bazısı anlamıyor ama bazısı hemen baktığı zaman bana yabancı mısın diye soruyor. Her şey anlaşılıyor. "(G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı)..

"Böyle bir şey evet oluyor. Yani mesela ben yani benim Türkçem zaten iyi değil. Yani konuşurken zaten Türkler bana diyor ki memleketin neresi. Yani belli zaten yani. Belli oluyor böyle yani. Ama çok ciddi de bir şey yaşamadım." (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı)

> Çok oluyor. Bizde J harfi yok. P harfi de kullanmıyoruz. Bazı kelimelerde çok zorlanıyoruz. Ben şimdi alıştığım için hani güzel söylüyorum ama ailem için hani Türkçe bilmedikleri için çok zorlanıyorlar. Söylemiyorlar. Yani çocuklar gibi bazıları da şöyle söylüyorlardı. Yani sen çocuklar gibi konuşuyorsun. Gülüyorlar. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Oluyor. Diyim sana. Bazı arkadaşlar mesela küfür ediyorlar. Şaka gibi. Ama bir şey biliyorum ki bu küfür. Ya argo kelime olduğunu anlıyorum. Yani biraz şey ya. İşyerinde bana şşşş diye sesleniyor arkadaş. Bizde bu şşşşşşşşş eşek için kullanılıyor." (G-10, Suriyeli, 32 yaşında, dekorasyon ustası).

Yerli katılımcılardan sadece bir kişi göçmenlerin Türkçeyi konuşma şekli nedeniyle alaya alma durumu yaşandığını belirtirken bir katılımcı gençlerde biraz alaya olma durumu yaşandığını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan Y-7 göçmenlerin konuşma şeklini "kaba" bulduğunu ifade ederken çevresinde göçmenlerin konuşma şekli nedeniyle alaya alınanları arkadaşlarının gördüğünü kendisine söylediğini ifade etmiştir. Diğer yerli katılımcılardan 12'si göçmenlerin Türkçe konuşma şekli nedeniyle alaya alma durumunu görmediklerini belirtmiştir. Yerli katılımcılar çoğunlukla göçmenlerin sonradan Türkçe

öğrenmeleri nedeniyle biraz aksanlı konuşmalarını normal buldukları alaya almanın doğru olmayacağını ifade etmiştir. Yerli katılımcıların göçmenlerin Türkçeyi öğrenme çabalarına saygı duydukları, yardımcı oldukları ve bazı katılımcıların ise göçmenlerin çok iyi Türkçe konuşması karşısında şaşkınlıklarını gizleyemedikleri görülmektedir.

"Türkçeyi telaffuzları çok güzel. Çok güzel Türkçe konuşanlar var. Çabuk ve kolay öğreniyorlar. Aksan olarak, şey olarak. Şimdi onlarda İngilizce de var çoğunda, Arapça da var. O yüzden. Üçüncü dili öğrenmesi çok rahat oluyor onun için." (Y-4, 45 yaşında, esnaf).

Hem yerli katılımcılardan hem de göçmen katılımcılardan göçmenlerin Türkçeyi konuşma şekli nedeniyle dışlanma ya da aşağılanma yaşadıklarını belirtenler vardır. Ancak göçmen katılımcılardan konuşma şekilleri nedeniyle aşağılandıklarını düşünenlerin daha fazla olduğu görünmektedir. Konuşma üzerinden yabancılığın temsili yerli halk yönünden değerlendirildiğinde yerel halkın yabancılığı ve farklı dilleri dolayısıyla farklı kültürleri kabul düzeyinde kısmen sorun olduğu söylenebilir.

Temas halindeki iki kültür arasındaki "kültürel mesafe" örneğin dil ve din farkı büyüdükçe uyum da o kadar zor olabilir. Daha fazla kültürel mesafe daha fazla kültür öğrenimi ihtiyacına neden olabilecektir. Gruplar arasındaki büyük farklılıklar ve olumsuz tutumlar kültür çatışmasına neden olabilir (Berry, 1997: 22-23). Göç edilen toplum ile göçmenler arasındaki kültürel mesafenin öğrenilmesi amacıyla yerli katılımcılara "Yalova'ya göç etmeden önce, göçmenlere ilişkin bir bilginiz var mıydı" "Sizce göçmenler ile ortak kültürel noktalarınız nelerdir" Kültürel açıdan benzerlikler ve ayrılıklar nelerdir" şeklinde sorulmuştur. Göçmenlere ise "Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye kültürü konusunda bilginiz var mıydı" "Sizce Türk toplumu ile ortak kültürel noktalarınız nelerdir" Kültürel açıdan benzerlikler ve ayrılıklar nelerdir" soruları sorulmuştur.

Göçmen katılımcıların özellikle dizilerden Türkiye hakkında kısmen bilgi sahibi olduğu bazı göçmen katılımcıların ise Türkiye'ye daha önce gelmiş olması nedeniyle bilgi sahibi olduğu görünmektedir. Ancak göçmen katılımcılar dizilerden tanıdıkları Türkiye ile yaşadıkları ve gördükleri Türkiye'nin farklı olduğunu televizyondan gördüklerine göre Türkiye'nin daha dindar bir toplum olduğunu belirtmişlerdir. Dizilerle toplumun

yaşamının çok farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Suriyeli göçmen katılımcılar G-10 ve G-11 Türkiye'ye gelirken çok korktuklarını sokaklarda sürekli çatışma olacağını Türkiye'nin bir mafya ülkesi olduğunu düşündüklerini ifade etmişleridir. Yonca Yüce'de Aydın'da yapılan bir araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır (Yüce, 2021: 112-113)

"Televizyonlardan filan birkaç dizi takip ediyorduk. Biz düşündük ki Türkiye. Ama geldik dedik ki hepsi kapalı ama muhakkak. Onların hepsi kapalı. Bizim gibi kapalı kadınlar var yani. Çünkü filmler öyle değildi. Kadınlar bizden daha kapalı biz bazen daha açığız yani." (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Bilgim vardı. Ben İran'da hep Türkiye kanallarına bakardım. Belki sizden çok sizin şarkıcılarınızı tanıyorum. İbrahim Tatlıses Sibel Can, Ebru Gündeş. Ya hepsini İran'da şarkılarını ben ezberledim. Hepsini biliyordum. Türk dizilerine ben bakardım İran'da. Orada hep evler çok büyük, çok çok özel, her şey çok güzeldi ama Türkiye'ye yerleştim. Ben geldim. Uşak'a çok küçük bir şehirdi. Evlere bakıyordum kömürlü, sobalı. Çok yerde doğalgaz yoktu. Kırgın çiçekler diye dizi vardı. Mesela ona ben çok bakmıştım. Mesela kız oğlan beraber aynı okulda hepsi sevgili olurdu. Mesela onun annesi bilgisi vardı. Ama ben geldim. Uşak'ta kaç kere kavga ben gördüm. Kavga ne içindi? Kızın babası bir erkek çocukla kavga yapıyordu. Sen neden benim kızımla beraber kol kola geziyorsun? Ama o bana bir büyük bir soruydu. Dizide başka şey gösteriliyordu. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı) .

> Yoktu. Sadece diziler var. Ama dizilerde bizim dile çevirmiştiler. Türkiye'ye geldiğimde çok korktuk. Afganistan'da otobüste bizim yanımızda bir erkek oturamazdı. Ama ben ilk geldiğimde Türkiye'ye Trabzon'da 4 yaşında kızım vardı yanımda. İkimiz arabaya bindik. Ben dolmuşta oturduğum zaman hemen bir erkek geldi. Benim yanıma oturdu. Ben çok kötü yani. Birisi görmesin beni. Birisi görürse beni laf sokuyor. Bunun yanında erkek. Hatta kızım dedi anne dedi. Babam görmesin senin yanında erkek oturmuş. Yani o kadar yani. Yani yanlış anlıyorlar. (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

"Mesela biz Türk dizilerini izliyorduk. Ama Türkçe konuşmuyorlardı. Arapça olarak. Türk kültürü konusunda bilgim vardı. Buraya geldiğinde daha çok şeyler öğrendim. Yani

sizin diziler farklıydı. Çok fark var. Mesela dizilerdeki hepsi aşk falan vardı. Hayat öyle değil." (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Yalan söylemeyeceğim şimdi biz Osman bey baktık. Polat Alemdar filan izlerdik de işte öyle değil. Türkiye'de öyle çatışma falan olmaz yani. Dizilerde ki gibi değil yani. Yani biz Türkiye'de herkes mafya sanıyorduk." (G-10, Suriyeli, 32 yaşında, dekorasyon ustası).

İran, Irak ve Suriyeli göçmenler Türkiye'yi dizilerden tanıdıklarına göre daha dindar bulmaktayken Rusya uyruklu göçmen katılımcı G-12 ise Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'yi daha Orta Doğu'da ve Arap kültürü içinde düşündüğünü fakat Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'nin zannettiğinden tamamen farklı bir ülke, kültür ve yaşam tarzına sahip olduğunu gördüğünü ifade etmektedir. Türkiye'nin on sene içinde imajının çok değiştiğini on sene önce Rusya'dan Türkiye'ye gelirken herkesin Türkiye'de ne işin var derken şimdi herkesin Rusya'dan Türkiye'ye gelmek istediğini ifade etmektedir.

> Türk kültürü hakkında çok fazla bilgim yoktu. O zamanlarda Türkiye şey değildi, yani şimdiki kadar bilinmiyordu. 2010-2011'e kadar kimse fazla bilmiyordu. Bu şekilde diziler yoktu. Kimse Türkiye'yi büyük görmüyordu. Ben Türkiye'yi daha böyle Arap daha şey neydi o daha çok Orta Doğuda görüyordum. Daha çok Arap kültüre yakın. Buraya geldiğimde farklı bir ülke, farklı bir kültür, öyle farklı bir yaşam tarzı ya zaten mesela kimse Türkiye'yi ciddiye almıyordu. Türkiye'yi kimse bölgesel güç olarak görmüyordu. Şimdi görüyorlar. İmaj gelişti yani prestij. Yani mesela o zamanlarda Türkiye eğitim için gitmek çok saçmaydı. Herkes bakıyor nereye gidiyorsun, nasıl bir ülkeye? Şimdi herkes buraya gelmek istiyor. (G-12, Rusya uyruklu, 29 yaşında, tercüman)

Göçmen katılımcılar çoğunlukla Türk kültürünü kendilerine yakın bulmaktayken ve özellikle din ortaklığını öne çıkarmaktayken bazı katılımcılar ise giyim-kuşam ve yeme içme yönünden de çok fazla benzerlik bulunduğunu ifade etmektedir. Afganistan'lı göçmen katılımcı G5 ise Afganistan kültürü ile Türk kültürünün çok farklı olduğunu Afganistan'da otobüslerde kadınların erkeklerin yanına oturmadığını belirtirken hastanede şeker getirilmesine çok şaşırdıklarını yanlış anladıklarını ifade etmiştir. Mısırlı katılımcı G-6 ise Türk halkının zannettiğinden daha sert olduğunu ancak Türkiye'de

kendini yabancı hissetmediğini Türkiye ile Mısır'ın tarihinin ve coğrafyasının ortak olduğunu ifade etmektedir. Mısırlı göçmen katılımcı G-7 ise Türkiye'de farklı etnik kimlikler olduğunu Türkiye'ye gelince öğrendiğini ifade etmiştir.

"Dini yaşam o kadar çok fazla benzerlik oluyor ki yani evet bazı şeyler var mesela adetler var. Bizim sınır çok yakın. Diyarbakır, Mardin, bu aynı bizim kültürümüz aynen. Yani mesela elbise, kıyafet, yani benziyor mesela." (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı).

"Düğünler benziyor. Yemekler çok benziyor. Misafir mesela hep geliyor. Misafir önemlidir. Çok önemli yani. Çocuklar oynuyor okulda. Bazen benziyor yani bizim eski oyunlara.". (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

"Çocuklar için Avrupayı seçmedik. Çünkü Türkiye Müslüman bir ülkedir. Aynı kültür bizden farkı yok. Müslüman halkı. Müslüman, evet kapalı. Çok güzel bir ülke." (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı) .

> Farklı yani bazı insanlar mesela ben diyorum ki ben mısırlıyım iyi bakıyor. Çünkü aslında mesela tarihimiz ortak. O yüzden sanırım ben yabancı olarak hissetmedim Türkiye'de hiç. Yani zaten ortak coğrafya. Bir gün bile hissetmedim. Bence kültürel olarak bir fark yok. Aynı kültür. (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

İranlı göçmen katılımcı G-3 İran'da birisi konutunda alkol alsa bu durum adli merciler tarafından öğrenildiğinde hapis cezası ve kırbaç cezası olduğunu İran'da insanların özgür olmadığını ifade etmektedir. Suriyeli göçmen katılımcılar G-13 ve G-14 ise kamu kültürü ve genel olarak kamu hizmetinin işleyişinin Türkiye'de Suriye'den çok farklı olduğunu, Suriye'de kamu hizmetinin işlemediğini, insana değer verilmediğini, okullarda öğretmenlerin öğrenciye şiddet uyguladığını, polis şiddeti de olduğunu ve haklarını arayamadıklarını belirterek Türkiye'de kamu hizmetinin iyi işlediğine dikkat çekerek Türkiye'deki genel hukuki güvenliğe ve Türkiye'nin demokrasi kültürüne vurgu yapmışlardır.

> Bizde okullar kötü ben niye okuldan ayrıldım yani eskiden? Burası mesela belediyeler çalışıyorlar. Devlet hatta mesela hastaneler ambulans arıyorsun. Bizim ambulans arıyorsan diyorlar. Benzin parası yollayın, itfaiye arıyorsan aynı sıkıntı şimdi. Buradan ambulans aradık 3 dakika sürmedi. Okullar temiz tabi. Öğrenciye şiddet yok. Polis sana bir şiddet uygulamıyor. Bizimki mesela her şey rüşvet. Mesela trafik kazası yaptım. Mesela rüşvette olabilir. Mesela orada rüşvette verirsin mesela suç senin sen bu sefer haklı olursun. Burada savcıyla hakimi sorarsan burası hakim çok büyük bir şey yani. Suriye'de hakime gidersin para verirsin o senin oğlun olur yani senin oğlun olur senin yardımcın olabilir. Her şey serbest bizde. Türkiye'de ben öyle bir şey görmedim. Türkiye de ceza var kanun işliyor. (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası).

> Şuan benim kızımın sınıfı 35 kişi var. Sınıfta 35 kişi hoca diyor kızın hasta bunu alın doktora götürün. Burada kızında bir sıkıntı var. Ya çocukları kontrol ediyorlar özellikle. Hastalandılar. Hastalandığı sıkıntı değil. Mesela o hoca biliyor hanımım okuma yazmayı bilmiyordur. Direk baktı okul açacaklar falan bizi de çağırdı eşimi kayıt yaptı. Direk şu an gitti yani başladılar. Burada polise başvursan polis sana yardımcı olabilir. (G-14, Suriyeli, 31 yaşında, işçi).

> İran'da ben kendi evimde alkol içsem, komşumun bilgisi olsa altı ay hapis var. Bir günde kirpaç cezası var. Yani o anlamda. Türkiye öyle değil kim istese alkol kullansın. Size İran kültüründen bir şey söyleyeyim. İran istihbaratı çok güçlü size para verir, beni satmak için, bana para verir sizi satmak için. Güven yoktu. Şu anda bilginiz var. Bir sene bundan önce İran'da biraz sıkıntı oldu. Orada da bir kadın öldü. O sebepten Rejimi korumak için. Mesela bana para verir. Komşum rejime aleyhine bir şey söylese, bir şey yapsa ben hemen haber vereyim. O sebepten İran'ın istihbaratı İranlıların arkadaşlarını satın alırlar. Para karşılığında. O sebepten İranlılar İran'dan dışarıya çıkınca güvende olur. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı)

Aslantürk'ün Türkiye'ye komşu ülkelerden göçün birçok nedeni olduğunu belirttiği özellikle Türkiyede'ki demokrasi ve insan hakları konusundaki ilerlemelerin de Türkiye'ye göçün bir nedeni olduğunu ifade ettiği yukarıda belirtilmişti (Aslantürk, 2020: 196). Suriye'den göç savaş nedeniyle gerçekleşse de savaştan öncede insanların Suriye

Devletine güvenmediği ve genel hukuki güvenliklerinin olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Çevre ülkelerde insanların kendisini güvende hissetmemesi insan hakları ihlalleri ve genel siyasi baskı nedeniyle de insanların Türkiye'ye göç ettiği görünmektedir. Bu anlamda araştırmanın Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları konusundaki gelişmeler nedeniyle de Türkiye'nin çevre ülkelerden göç aldığını doğruladığı söylenebilir.

Yerli katılımcılardan beşi göçmenlerle din ortaklığı dışında benzerlik bulunmadığını, göçmenlerin kendi ülkelerinde barınamayan insanlar olduğunu, yeme içme alışkanlıklarının benzemediğini, giyimin farklı olduğunu ve göçmenlerin kültürel olarak farklı olduklarını belirmiştir.

Y-6 göçmenlerin ilk Yalova'ya göç ettiğinde gündüz uyuduklarını gece ise sokaklarda gezdiklerini ancak zamanla Yalova halkına uyum sağladıklarına ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Konuşma tarzlarından tut, yaşayış tarzlarından işte gündüz uyuyorlar, gece sokaklarda geziyorlar, başlangıçta hepimiz biraz sıkıntıya düştük. Ondan sonra tabii ufak ufak artık uyarılar baktılar ki bize göre yaşamaya yavaş yavaş başladılar. Yani ilk geldiği günlerde daha değişikti. (Y-6- 60 yaşında, emekli memur).

Yüce tarafından Aydın'da Suriyeliler hakkında yapılan araştırmalarda da Suriyeli göçmenlerin gündüz uyudukları gece ise geç saatlere kadar meskenlerinde yüksek sesle konuşmaları nedeniyle komşuların rahatsız olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Yüce, 2021: 168). Y-6'nın "zamanla bize göre yaşamaya başladılar" sözünden göçmenlerin zamanla gece geç saatlerde uyumama ve yüksek sesle konuşma alışkanlıklarından vazgeçerek göç ettikleri yerin kültüründen vazgeçerek kültür attıkları anlaşılmaktadır.

Y-6 ve Y-10'in göçmen erkeklerin dövmeleri saç stilleri botokslarıyla Yalovalı genç erkekler içinde kötü örnek olduklarına ilişkin görüşlerini aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

> Ya benzer olmayan şeyler çok. Şimdi Bizim çocuklarımız da onları örnek almaya kalktı dövmeler, saç stilleri, yok botokslar, bilmem neler, yahu kardeşim böyle bir şey yok ya. Adam adam gibi olacak, kadın kadın gibi olacak. Ya benim

çocuklarımda, torunlarımda onlara özeniyor bu seferde yani abartılı. (Y-6, 60 yaşında, muhtar)

Suriyeliler bize çok benziyor. İranlılar farklı. O gelenler Türk milletiyle hiçbir alakası yok. Kültür olarak hiç benzerlik yok. Zaten pis dövmeli, uzun saçlı. Bilmem. Öyle tahmin ediyorum. Bunlar hep yabancı maddede kullanıyor. İran'lıların çünkü ben çok evlerine girdim, kiraya verdim, gittim, gördüm, konuştum, kavga ettiğim de olmuştur. İranlı bu milletin kültürünü bozacak en büyük millet. İran için de sıkıntı bu adam. İran'da temizliyor onu. Şimdi İran'a böyle rahatsızlık verecek kişilere mobbing uyguluyor. Onları bu şekilde göndermiş oluyor. (Y-10, 54 yaşında, emekli astsubay).

Yerli katılımcılardan dördü ise göçmenlerle kültür olarak aynı coğrafyanın insanı olunduğu, göçmenlerin yaşam tarzlarının aşağı yukarı Anadolu'ya benzediği düşüncesine vurgu yapılarak göçmenlerle ortak yöne dikkat çekilmiştir. Diğer taraftan yerli katılımcılardan Y-5 göçmenlerle giyimde farklılıklar olsa da dinin ortak olduğunu belirterek ortak kültürün daha fazla olduğuna dikkat çekerken göçmenlerin artık giyimlerinin de yerli halka benzemeye başladığını belirtmiştir. Yukarıda Y-6'nın da göçmenlerin dinlenme ve sosyalleşme alışkanlıklarını çevreye uyarak değiştirdiğini ifade ettiği belirtilmişti. Yerli katılımcıların anlatılarından göçmenlerin yerli halkla çatışmamak için dinlenme ve sosyalleşme alışkanlıklarında ayarlama yaparak ve giyim tarzlarında da kısmen değişiklik yaparak yerli halkla uyum sağlamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Yerli katılımcıların göçmen katılımcılara göre kültürel farklılığı daha fazla bulduğu söylenebilir. Ancak kültürel farklılıklara rağmen bazı göçmen ve yerli katılımcıların kültürel benzerliklere daha fazla dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Taifel ve Turner'in "Biz"in genişletilerek ayrımcılığın önlenebileceğini savundukları yukarıda belirtilmişti. Onlara göre grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerine karşı önyargısının, ortak bir kimliği öne çıkararak azaltılabileceğini göstermektedir. Böylece, daha yüksek düzeyde bir sosyal tanımlama yoluyla grup içi kapsayıcılığı genişleterek, grup içi önyargı azaltılabilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, ortak bir grup içi kimlik oluşturmanın, alt grupla ve kapsayıcı ortak kimlikle bağları aynı anda vurgulamayla birleştirildiğinde önyargıyı azaltmada özellikle etkili olduğunu göstermiştir. Bu tür "ikili kimlikler",

özellikle alt grup ayırt ediciliğini güvence altına alırken, aynı zamanda dış grupla ortak bir zemin oluşturdukları için iyi çalışır (Dovidio, Gaertner, ve Saguy,2007'den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 7). Daha üst düzey bir iç grup "biz"den "onlara karşı bize" geçişin ortaya çıkışı, "onlar"ın ortadan kaldırılmasını ve hatta ortadan kaldırılmasını gerektiren bir "biz" tanımına geçiş, sosyal değişim ve istikrarın daha sistematik bir analizini sağlar (Turner ve Reynolds 2010: 29; Turner, Oakes, Haslam, ve McGarty, 1994: 8). Yerli katılımcıların bir kısmı ile bazı göçmen katılımcıların kültür olarak aynı coğrafyanın insanı olmaya, yaşam tarzlarının aşağı-yukarı benzediği düşüncesine vurgu yaparak, ortak kader ve tarihe dikkat çekerek kapsayıcı ortak kimlik bağlarına vurgu yaptıkları ve "biz" düşüncesini öne çıkarmaya çalıştıkları görünmektedir.

4.6. Sosyal Entegrasyon

Uyumun birçok birleşeni vardır. Başarılı bir uyum için öncelikle etkili bir sosyal destek önemlidir. Çoğul toplumlarda yaşayan hem baskın hem de baskın olmayan grupların bireyleriyle çeşitli şekillerde ilişki kurmaya ilişkin geliştirdikleri strateji kültürlerarası stratejiyi ifade etmektedir. Ager ve Strang'e göre ise entegrasyonun bileşenleri arasında en önemlilerinden birisi sosyal ilişkiler ve sosyal bağlantılardır. Oluşturulacak sosyal köprülerle göçmenler ve yerel halk arasındaki sosyal ilişkiler kuvvetlenebilir. Sosyal ilişkiler sayesinde ve sosyal ilişkiler kuruldukça göç alan toplum ve göçmenler birbirini daha iyi anlayabileceğinden sosyal ilişkiler toplumsal uyum sürecinde çok önemli roller oynamaktadır. (Ager ve Strang'tan aktaran Altuntaş, 2020: 63) Yerel halkın göçmenlerle ne kadar ve nasıl iletişim kurduğu ve göçmenlerin uyumu için ne şekilde sosyal destek sağlandığının öğrenilmesi amacıyla yerli katılımcılara çevrelerinde ki göçmenlerle ilişkileri sorulmuştur. Yerli katılımcılardan 13'ü göçmenlerle iş yerinde veya oturduğu yerde karşılaştığını, göçmenlerle selamlaştıklarını ve hal hatır sorduklarını ifade ederken yerli katılımcılardan ikisi ise göçmenlerle konuşmadıklarını, dostluk kurmadıklarını ifade etmiştir. Yerli katılımcıların büyük ölçüde göçmenlerle iletişim kurdukları, bazı yerli katılımcıların ise özellikle göçmenlere yardımcı olmak için hal hatır sordukları selamlaştıkları görünmektedir. Konuyla ilgili yerli katılımcıların cevaplarından göçmenlerle kültürel mesafe bulunduğunu belirten yerli katılımcılarda dahil olmak üzere yerel halkın göçmenlerin şehre uyumları için sosyal destek sağladıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan göçmen katılımcıların çoğunluğu göçmenlerin yoğunluklu olarak ikamet ettiği Bahçelievler Mahallesinde oturmamaktadır. Diğer taraftan göçmen katılımcıların ikamet ettiği binalarda yerel halktan komşuları da bulunmaktadır. Buna rağmen göçmen katılımcılardan 10'unun komşularıyla iletişiminin sınırlı olduğu görünmektedir. Göçmen katılımcılardan 7'sinin ise komşularıyla ya da işyerinden arkadaşlarıyla daha yoğun iletişimi vardır. Göçmen katılımcılardan maddi durumu kısıtlı olan bu nedenle kiraların daha düşük olduğu şehrin çevre mahallelerinde ikamet eden göçmenlerin komşuluk ilişkilerinin nispeten maddi durumu daha iyi ve şehrin merkezi yerlerinde oturan göçmenlere göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Maddi durumu iyi olduğunu söyleyen ve villa şeklinde müstakil konutların bulunduğu sitede ikamet ettiğini söyleyen ev hanımı Iraklı göçmen katılımcı G-17 yerel halktan komşularıyla sadece selamlaştığını ifade etmektedir.

"Yani sadece selam böyle ama gelmiyorlar. Yaşlı, hepsi kimse evden çıkmıyor. Yaşları şey yani çok böyle akran değil. Iraktan çay getiriyorum komşularıma hediye ediyorum."(G-17, Iraklı, 38 yaşında, ev hanımı).

Şehrin kiraların daha düşük olduğu kenar mahallesinde ikamet eden Suriyeli göçmen katılımcı G-14 ise komşularının kendilerini ikametlerine çağırdığını ancak gitmek istemelerine rağmen kendilerini bırakmadıklarını anlatmaktadır. Yine kenar mahallelerde ikamet eden Afganistanlı göçmen katılımcı kadınların ise komşularıyla iyi iletişim kurduğu görülmektedir.

"Bizim sokak komşumuz Fatma. Çay içmeye geliyorlar. Beni de çağırıyorlar. Birlikte çay kahve içiyoruz."(G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> "Şimdi sen benim apartmanıma gidersen sorarsan bütün apartman benden çok mutlular. Beni çok seviyorlar. Ben de bunları kendi ailem gibi seviyorum. Çay kahve içiyoruz tabii. Yemek filan olur burada. Yemek ben bir şey yapıyorum. Çay kahve içmek için iki tane komşum bana geliyorlar." (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı).

"Bizim ev müstakil Elmalık yolunda Cumhuriyet Mahallesinde. Oralar zaten komple müstakil. 5 bin TL kira ödüyorum. Biz aile gibiyiz çok eskiden. Yani 7 senedir aynıyız

mesela biz çıkmayı istiyoruz ama bizi bırakmazlar." (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası)

Çalışan göçmen katılımcılar ise işyerinden yerel halktan arkadaşlarıyla kafe gibi kamuya açık alanlarda buluşarak daha fazla iletişim kurmaktadır. Elektrik ustası olduğunu söyleyen iyi derecede Türkçe konuşabilen Suriyeli göçmen katılımcı G-13 arkadaşlarının çoğunluğunun Türk olduğunu dışarıda buluşup çay kahve içtiklerini birlikte Termal'e gittiklerini ifade etmektedir. İnşaatta çalıştığını söyleyen diğer Suriyeli göçmen katılımcılarda arkadaşlarıyla kafe gibi kamuya açık alanlarda buluştuklarını ifade etmektedir.

"İşyerinden arkadaşlarla çay içiyoruz. Böyle Termal'a gidiyoruz bazen hamama çoğunlukla arkadaşlar Türk Mesela benim işyerinde falan hep Türkler çalışıyor yani. Burada Yalova'da Suriyelilerle çok az görüşüyorum. İşte oturduğum yerde hep Türkçe konuşuyorum. Konuşmayan yok herkes Türkçe konuşmaya çalışıyor." (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası).

Çalışan ve çalıştığı yerdeki yerel halktan arkadaşlarıyla yoğun iletişim içinde bulunan göçmen erkek katılımcılar ile komşularıyla daha fazla iletişim içinde bulunan göçmen kadın katılımcıların Türkçeyi yeterli düzeyde öğrendikleri uyum becerilerinin daha fazla geliştiği dikkat çekmektedir. Çalışma, çalıştığı yerden arkadaşlarla yoğun iletişim kurma ile Türkçe öğrenme ile daha iyi entegrasyon arasında doğru ilişki olduğu söylenebilir. Diğer taraftan çalışmayan ve komşularıyla fazla iletişim kuramadıklarını ifade eden Iraklı göçmen kadınların ise Türkçeyi öğrenemedikleri dil kursuna devam ettikleri anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcı anlatılarından göçmen katılımcıların yerel halkla iletişime geçtikleri ölçüde çoğunlukla kendileriyle iyi ve olumlu iletişime açık yerel halkın bulunduğu söylenebilir. Ancak şehrin merkezi sayılabilecek bölgesinde oturan yerel halkın göçmenlerle iletişime daha kapalı olduğu da görünmektedir. Hatta göçmenlerin yoğun olarak tercih ettiği Bahçelievler Mahallesinden yoğun göçmen nüfusundan rahatsız olan yerel halktan bazılarının mahalleden farklı bölgelere taşındığı anlaşılmaktadır. Çalışmayan özellikle Iraklı göçmenlerinde yerel halkla iletişim kurmaya çok fazla ihtiyaç duymadıkları gibi sıcakta olmadıkları söylenebilir.

Üniversite de öğrenci olduğunu söyleyen Iraklı göçmen katılımcı ise komşuların kendilerini çağırdığını gittiklerini ancak komşularını davet etmelerine rağmen komşularının gelmediğini ifade etmektedir. Diğer taraftan G-8 okulda da arkadaşlarıyla iletişim kurmak için çaba gösterdiğini ancak iletişim kurmakta zorlandığını ifade etmektedir.

> Biz gittik daha önce. Onlar bizi çağırdılar. Ama biz de onları çağırdık. Onlar gelmediler. Ondan sonra hiç kimseye yani gitmek istemedik. Mesela lahmacun getirmişler bize. Yemekler falan yaparlarsa getiriyorlar. Biz de onlara veriyoruz. Yani iyiler. Seviyoruz. Okulda Türklerden çok arkadaşım yok. Yani nasıl diyeyim yani şu anda bizim mesela iş yerindeki arkadaşlarımda bilmiyorum ama benimle çok fazla oturup hani konuşmadı. Hep böyle yabancı gibi zaten baktılar. Yani yabancıyım deyince he tamam. Mesela şimdi duruyorum. Arkadaşlarım var okulda gerçekten. Onlar mesela onların yanına gidip hani ders ile ilgili konuşuyorum falan ama çok fazla şey konuşamıyorum. O da benim için fazla konuşmuyor. Ben de konuşmuyorum. Öyle oturuyorum. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

Göçmenlerin yoğun olarak yerleştiği Bahçelievler Mahallesinde oturduklarını ve bankacı olduğunu söyleyen Y-2 *"Bana zarar verecek işi istemem. Göçmenlerle böyle dostluk kurmayız."* şeklinde düşüncesini ifade ederek göçmenlerle iletişimden uzak olduğunu temastan kaçındığını açıklamıştır. Göçmenlerle iletişim kuramadıklarını söyleyen Y-2'nin ise göçmenlerle komşuluğa ilişkin düşüncesi aşağıdaki şekildedir.

> Yani binamda göçmenler var. Sanırım Suriyeliler. Konuşmuyorum. Yani konuştukları Arapçadan anlıyorum az çok. Suriyeli olduklarını düşünüyorum. Sürekli kavga ediyorlar. Sürekli bağırıyorlar. Ama onların yaşam tarzı bu. Onlar kendi aralarında öyle anlaşıyorlar. O yüzden biz de artık benimsedik onları. Bir şey demiyoruz Desek de zaten iletişim kuramıyorsunuz. (Y-1, 27 yaşında, bankacı).

Bazı yerli katılımcılar ise göçmenlerle iyi iletişim kurduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan yerel halktan bazılarının araştırma sırasında da göçmenlere ait derneklere

göçmenlerin hal-hatırlarını sormak için ziyaret ettikleri göçmenlerle iyi iletişime özellikle değer verdikleri gözlemlenmiştir.

"Oturduğum yerde İran, Irak ve Filistinliler var. Konuşuyoruz işte, muhabbet ediyoruz. Merhaba. Nasılsın? İyi misin? Ya da kapının önünde çay kahve içmişiz ama öyle ev ziyaretleri yok. Ev ziyareti şeklinde olmuyor."(Y-4, 45 yaşında, güvenlik).

"Elbette çay içmeye gider dışarıda otururum. Onları bir zenginlik olarak görürüm. Çok değer veririm. Yani özel bir ilgi gösteririm. Yalnız hissetmesinler. Kendini bu topluma ait hissetsinler. Yani o sıcaklığı vermek istiyorum." (Y-11, 41 yaşında, işadamı).

"Benim göçmenlerle diyaloğum da var. Gereği de var. İnsan oldukları için severim. Elimden geldikçe de yardımcı olurum. Bir tanesine bile ters gözle asla bakmadım. Çünkü ben de yurt dışına gidip geliyorum. Bugün onlarla ne yaşar yarın Allah'ın öbür tarafta da bana verilir. " (Y-12, 49 yaşında, esnaf).

Yerli halkla göçmenlerin arasındaki sosyal mesafenin tespiti ve varsa sosyal sorunların öğrenilmesi amacıyla yerli katılımcılara göçmenlerle sorun yaşayıp yaşamadıkları ve göçmenlerin tutum ve davranışlarına ilişkin genel görüşleri sorulurken göçmen katılımcılara ise yerel halktan komşularıyla sorun yaşayıp yaşamadıkları ve Yalova'nın yerel sakinlerinin göçmenlere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin genel görüşleri sorulmuştur. Göçmen katılımcılardan birisi dışında 17 katılımcı komşularıyla sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Bir göçmen katılımcı hayatta olan normal şeyler yaşadığını belirtirken sadece İranlı göçmen katılımcı G-13 komşusunun eşinin keman çalmasından rahatsız olduğunu, evinde keman çalmasını istemediğini ancak sonra komşusunun en iyi arkadaşı olduğunu, komşusunun ilahiyat okuyan kızına eşinin keman dersi verdiğini anlatmaktadır.

> Bir tartışma Yalova'da oldu benim hanımım keman çalar. Ben yeni Yalova'ya taşınmıştım. Komşum aşağı inmiş, söylenmişti ki keman çalma. Ben sordum komşum neden? Şu anda çok geç değil. Saat şu anda mesela beş altı. Ben namaz okurum. Namazda ses bana eziyet eder dedi. Ben konuştum doğal hakları. Her şeyi anlattım. Ses de çok yüksek değil. O zaman bir tartışma oldu. Ama şu anda en yakın arkadaşım oldu. O zaman söylüyordu ki keman günahtı. Büyük kızı

üniversitede İlahiyat okuyor. Şu anda benim hanımımla beraber keman öğrenir. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı) .

Afganistanlı göçmen katılımcı G-2 komşularıyla sorun yaşamadığını çocuklarının yerel halktan komşusunun ikametine giderek komşusunun çocuklarıyla oyun oynadığını komşusunun çocuklarının da kendi ikametine geldiğini ifade etmiştir. Suriyeli göçmen katılımcı G-9 ise komşularıyla sorun yaşamadığını belirtirken Türkiye'nin kanun devleti olduğunu sorun yaşanması halinde polisin gelerek sorunu çözdüğünü anlatmıştır. İranlı göçmen katılımcı Suriye'de ise kanun olmadığını ifade etmiştir.

Göçmen katılımcılardan 5 katılımcı yerel halkın davranışını olumlu bulduğunu herhangi bir olumsuz tutum ve davranışla karşılaşmadığın söylemiştir. Suriyeli göçmen katılımcılardan G-9 yerel halkın tutum ve davranışını "arkadaşça" bulduğunu ifade ederken G-14 ise Yalovalıların "efendi" olduğunu ifade etmiştir. İranlı göçmen katılımcı G-4 kendisini yabancı hissetmediğini ifade etmiştir. Göçmen katılımcıların yerel halkın tutum ve davranışını kısmen olumlu bulduğu söylenebilir. Iraklı göçmen katılımcı G-1 gençlerin daha ılımlı, hoşgörülü olduğunu ancak yaşlıların daha hoşgörüsüz olduğunu ifade etmiştir. Göçmen katılımcılardan G-7, G-12, G-3 ise Yalovalıları diğer şehirlerde yaşayan yerel halkla kıyaslamıştır. Mısırlı göçmen katılımcı G-7 büyükşehirlerle Yalova'yı kıyaslamıştır. G-7'ye göre büyükşehirlerde yaşayan insanlar daha soğuktur. Büyükşehirlerde caddeler ve sokaklar büyüdükçe aynı nispette insanların arasındaki mesafelerde büyümektedir. Rusya uyruklu yüksek lisans öğrencisi Y-12 'de Yalovalıların göçmenlere tutum ve davranışını İstanbul'dan iyi bulduğunu ifade etmiştir. İranlı göçmen katılımcı G-3 ise Uşak'la karşılaştırmıştır. G-3 Yalova'ya uzun zamandır Arap turistler geldiği için Yalovalıların "yabancılarla yaşamayı öğrendiğini" ifade etmiştir. Iraklı göçmen katılımcılar kendilerinin yaşamadığını ancak başkalarının ırkçılıkla karşılaştığını ifade etmişlerdir. Suriyeli göçmen katılımcı G-11 ilk geldiği zaman problem yaşadığını ifade ederken zamanla tutum ve davranışın daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Iraklı göçmen G-8 bazılarının sinirli ve sabırsız olduğunu ifade etmiştir. Suriyeli göçmen katılımcı G-10 ise yaşlıların kendilerini görünce "Araplar" diyerek konuştuklarını belirtirken Suriyeli göçmen katılımcı G-9 ülkenizden "neden geldiniz" şeklinde soruyla karşılaştığını ifade etmiştir. Suriyeli göçmen katılımcı G-15 ise Suriyeli olduğunu

öğrenince bazılarının "Suriyeli misin sen geç şöyle" diyerek bir anda iletişime son verdiğini ifade etmiştir.

"Çocuklarımız komşuya gidiyor, Çocuklar da mesela geliyor. Bizim eve geliyor onlar da. Oyun oynuyorlar. "(G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Çoğunlukla arkadaşça. Mesela bazen yeni adam tanıdık. Muhammet niye geldin buraya diyor. Utanmadın mı sen? Niye savaş yapmadın Suriye de? Bende orada savaş çok karışık bir şey kimle savaşacaksın diyorum? Ramazan ayında komşularımız evimize gelirler. Ama sorun yok yani mesela Türklerin yüz doksan beşi iyi adamlar. Elhamdülillah burada hiç kavga yapmadım. (G-9, Suriyeli, 36 yaşında, insan kaynakları müşaviri).

"Yani işte gençler daha iyi daha hoşgörülü. Toleranslı ama yaşlılar biraz böyle. Hepsi değil ama zaman zaman. O da son bir sene içerisinde. Tabii ekonomik zorluklar ve siyasi söylemlerden insanlar etkilenmiş görünüyor." (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı).

> Aslında Mısır'la Türkiye arasında ortak bir şey. Herkes bu kanaatte. Yani küçük olan yerlerde biraz daha yaşam var. Ama büyük şehirler tabii ki de böyle soğuk evet. Her şey büyük. Mesela şehir büyük sokaklar büyük. İnsanlar arasındaki mesafelerde büyük. Ben Yalova'yı seviyorum insanlar daha sıcak. (G-7, Mısırlı, 60 yaşında, müteahhit).

> Genel görüşüm Yalovalılar çok iyi. Çok seneler önce Araplar buraya geliyordu. Araplarla beraber yaşamaya başladılar. Yabancıyla burada olmanın beraber yaşamanın faydası var. Yalova'da sıkıntı yok. Neden? Çünkü İstanbul'a yakın. Yalova insanları yabancılarla beraber yaşamayı biliyor. Bu durum kültürel çeşitliliğe imkân tanıyor. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

> Ya bazıları böyle sinirli hani. Beklemiyorlar. Ablam ve annem markete falan tek gitmek istemiyor. Sıkıntı yaşamak istemiyorlar. Bana sende gel sen hızlı konuşuyorsun diyorlar. Çünkü Türkler beklemiyorlar hani. Hemen sabırsızız davranıyorlar. Ama bazıları iyiler. Hani dinlemeye çalışıyorlar. Bizim neyi istediğimizi anlamaya çalışıyorlar. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Yalova da çok gördüm. Ya mesela market giderken Türk vardır. Yaşlı insanlar diyor. Bak arabiler arabiler. Çocuklarım sıkıntı yaşamıyor. Bizim çocuk Arap olduğunu belli etmiyor."(G-10, 32 yaşında, Suriyeli, dekorasyon ustası).

> Bazıları sataşıyor. Sen ne yapıyorsun burada git Suriye'ye dön diyor. Öyle şeyler oluyor. Türkler mesela bana bakıyor. Bu adam karşımdaki yani Türk. Ne zaman ben konuştum anlıyor hemen. Tamam. Sen nereden "Suriyeli" "geçsen zaten şöyle" diyor. Ne zaman böyle tanımadığım bireyle konuşuyorum böyle konuşuyorlar. Allahtan belli mi?. (G-16, Suriyeli, döner ustası, 38 yaşında).

Yukarıda da belirtildiği gibi göçmen katılımcılardan beşi dışında çoğunluğu bir şekilde göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve davranışların olduğunu kendileri yaşamasa bile çevrelerindeki diğer göçmenlerin olumsuz tutum ve davranışlarla karşıladığını ifade etmektedir. Yerel halkın davranışını olumlu bulan göçmenlerin yerel halkın tutumunu "arkadaşça" "efendi" kavramlarıyla tanımlamışlardır. Göçmenlere yönelik yerel halkın damgalayıcı ve ötekileştirici olumsuz tutum ve davranışlarını göçmenlere göre "Araplar" "Suriyeli" "neden geldiniz" hitaplarının oluşturduğu söylenebilir. Göçmenlerin "Araplar" "Suriyeli" "neden geldiniz" şeklinde ki hitapları damgalayıcı ve ayırımcı buldukları görünmektedir. Yerel halkın göçmenlere yönelik davranışını olumsuz bulan göçmen katılımcıların yerel halkın olumsuz tutumlarını genel olarak "sabırsızca" "hoşgörüsüz" kavramlarıyla tanımladıkları söylenebilir.

Yerli katılımcılardan 12'si göçmenlerle herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sorun yaşadığını belirten katılımcıların ise somut bir sorun belirtmediği gözlemlenmiştir. Bazı yerli katılımcıların ise televizyondan veya sosyal medyadan duydukları veya gördükleri sorunları aktardıkları görülmüştür. Yerli katılımcıların anlatılarından yerel halkın göçmenlerle önemli bir sorun yaşamadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Belirtilen nedenlerle katılımcıların göçmenlere ilişkin bazı olumsuz düşünce ve tutumlarını çoğunlukla göçmenler hakkında medyada çıkan olumsuz haberlerle oluşturdukları düşünülmektedir.

Göçmenlerle sorun yaşadığını belirten üç yerli katılımcılardan esnaf olan Y-2 çalışanıyla sorun yaşadığını emlak ve inşaat işleriyle uğraşan Y-12 ise emlak ve komisyonla ilgili

işlerle sorun yaşadığını belirtmiştir. Y-2 ve Y-12'nin konuyla ilgili anlatıları aşağıdaki şekildedir.

> Ben buraya bir zamanlar Suriyeli göçmeni çalışması için aldım. Hiçbir şey bilmiyordu. Aldık, besledik ve iş öğrettim. Baktım ki onu aşırıyo bunu götürüyor, onu şey yapıyor. Güveni kötüye kullanıyor. Ondan sonra ben bir şey dediğim zaman bana dikleniyor oysa ben ona ekmek verdim iş öğrettim bende hadi sen çık dedim. Dükkanımda bana diklendi, burada beni dövmeye kalktı. Yani tümden kaba kuvvet kullanmaya kalkıyordu (Y-2, 67 yaşında, esnaf) .

> Birebir sorun yaşadık Suriyelilerle. Ekonomik ve ticari anlamda da yaşadım. Yardımcı oldum. Evinin çekyatını sırtımda taşıdım benim işlerimi bozdu. Iraklılar da onlar da işlerimi bozdular. Yani onları mesela götürdüm yer gösterdim arkamdan dönüp dolaşıp ondan sonra başka kanallardan gidip işi bitirdiler ve beni devrediş ettiler. (Y-12, 49 yaşında, esnaf).

Y-2 ve Y-12'nin konuyla ilgili cevapları ve anlatıları irdelendiğinde ise Y-2'nin yaşadığı sorunun işveren işçi arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklardan olduğu yine Y-12'nin de emlak sektöründe yaşanabilecek anlaşmazlıkları göçmen bireylerle yaşadığı söylenebilir. Göçmenlerin tutum ve davranışlarıyla ilgili soruya verilen cevaplardan yerli katılımcılardan 13'ü olumsuz bir durum bildirmediği görülmektedir. Yerli katılımcılardan Y-1 göçmen erkeklerin genel olarak tavır ve bakışlarından rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir. Y-1 buna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmektedir.

"Yani ben erkek göçmenlerden biraz rahatsız oluyorum. Çünkü konuştuklarını anlamıyorsun Sana bakıp saçma sapan bir şeyler söylüyor olabiliyorlar. Anlamıyorsun. Tavırları ve bakışları rahatsız ediyor. Kadın göçmenlerle alakalı herhangi bir şey görmedim şu an." (Y-1, 27 yaşında, bankacı)

Suriyeli erkek göçmen katılımcı G-16'nın Y-1'i teyit ettiği anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmen katılımcı G-16 Türklerin yolda yürürken sağa sola bakmadığını insanlarla göz göze gelmenin görgü kurallarına aykırı olduğunu bilmediklerini bunu Türkiye'ye geldiğinde öğrendiğini belirtmiştir.

“ Mesela yolda yürürken karşıdan birisi geliyor yürüyor. Tabii bu adam yani mesela bu Türk diyorum. Neden sağa sola bakmıyor kadına kıza bakmıyor önüne bakıyor. Çünkü adetler böyle görüyorum. Yani bu adam Türk edep var anlıyorum.” (G-16, Suriyeli,38 yaşında, döner ustası).

Y-12 Suriyelilerin ekabir olduğunu vatandaşlık alanların diğerlerine tepkili olduğunu, güvensizlik bulunduğunu belirtmiştir.

> Yani bir kısım Suriyeli mesela okumuşu vardır bu ülkede kendini kabir görür, bizi küçümser. Şaşırıyorum. Öyleleri de vardır. Ben son derecede haşır neşir olmuşum. Vatandaşlık almış olanları diğer Suriyelilere karşı tepkililer. İşte sizin yüzünüzden iki yakamız bir araya gelmiyor. Ekonomik sıkıntı yaşıyoruz falan filan. Ülkenize geri dönün tepkileri var. Çok büyük bir sıkıntı kendi ülkenin insanından uzak durursan ben ne yapabilirim sana yani? Yani üzülüyoruz, güvensizlik oluşuyor. Diyoruz ki yani bu böyle kendi insanına karşı (Y-12, 49 yaşında, esnaf).

Akdağ’a göre savaşın yarattığı psikolojik travmanın da etkisiyle oluşan güvensizlik hissi ya da iletişime geçme çekingenliği göçmen Suriyelileri yalnızca kendileriyle ya da kendilerine benzeyen gruplarla bir arada yaşamaya zorlamıştır (Akdağ, 2020: 58). Bu anlamda yerli katılımcılardan Y-5 ve Y-9’un ifadelerinin de Akdağ’ı desteklediği anlaşılmaktadır. Y-5 ve Y-9’ Suriyelilerin çekingen ve içe kapalı olduğunu belirtmektedir. Suriyelilerin savaştan kaçmış olmaları ve medyada çıkan haberler nedeniyle yaşadıkları güvensizlik toplumla iletişimlerini olumsuz etkilediği görünmektedir.

“İranlılar çok mütevazı, çok kibar. Suriyeliler biraz daha hani tedirgin aslında böyle çok konuşmayı da bilmedikleri için tedirginler. Belki konuşabilseler de bir şey hani çıkabilir.”(Y-5, 43 yaşında, esnaf).

> İyiler yani. Uyum noktasında iyiler. Bazı kesimi var ki yanlış anlamayın da çok demeyeceğim. Suriyeliler hani çok böyle biliniyor. Bıçak niye taşırsın? Ben onu anlamıyorum. Bunlar erkekleri özellikle. Neyi hissediyorlar biliyor musunuz? Irkçılık zannediyor. Güvende hissetmediğini zannediyorlar. Suriyeliler daha bir

> çekingen, daha bir içe kapalı, daha bir korkak. Ama İranlılar daha şey edeplidir. Şöyle yani oturup kalkarken sürekli teşekkür ederler. Naziktirler. Yani daha naiftir. Iraklılar daha ortada mesela. (Y-9, 25 yaşında, tercüman).

Göçmenlerin bulundukları yere zamanla daha iyi uyum sağlayıp sağlamadıkları yerli katılımcılara ve göçmenlere sorulmuştur. Göçmen katılımcıların tamamı her şeye başlamanın zor olduğunu, aradan geçen zaman içinde daha iyi uyum sağladıklarını, dilin uyumda önemli olduğunu aradan zaman geçtikçe yerel halktan daha fazla arkadaş edindiklerini yerli halkla daha kolay iletişim sağladığını Türk toplumunu daha iyi anladıklarını ifade etmiştir. Iraklı katılımcılar Türkiye'ye uyum sağlayamayan yaklaşık 7-8 bin Iraklı'nın ise Irak'a geri döndüğünü ifade etmiştir. G-3 ise Yalova'yı ne kadar çok benimsediğini Atatürk'ün "Yalova benim kentimdir" sözüyle özetlemiştir. Göçmenlerin Yalova'ya dolayısıyla Türkiye'ye zamanla daha iyi uyum sağladıklarına ilişkin düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

"Türkiye'de bir söz var. Atatürk söylüyordu ki "Yalova benim kentimdir" ben de her zaman arkadaşlarıma, Türk arkadaşlarıma söylüyorum ki Yalova'yı da Atatürk'ü de ben çok seviyorum." (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Dili öğrendikçe evet. Zaten Türkiye'de yaşamanın anahtarı dildir." (G-6, Mısırlı, 36 yaşında, müteahhit-emlakçı).

"Yani otuz senedir zaten Türkiye'deyim herhangi bir problem yok. Şimdi daha kolay. Şimdi ben üç senedir Türkiye'yle alakalı şeyleri fark ettim. Yani insanların aklını okumak, insanlar daha kolay." (G-7, Mısırlı, 60 yaşında, müteahhit).

> İşte dediğim gibi yani hani kültür farklı. Yani bizim Türkiye'de yaşam şeklimiz farklıydı. Yani herkes böyle mesela burada çöp atmak yok. Sesli konuşmak yok. Ama bizim Irak da öyle bir şey yok. Herkes çöpü atıyor. İstediği yere. Sesli sesli konuşuyorlar. Bağıra bağıra konuşuyorlar bizim Türkiye'de. O yüzden buradaki Araplara Türkler şaşırıyorlar. Diyorlar neden bu sesle konuşuyor mesela? Yani dediğim bu işte hani. Ama geldiğimizden bu yana. Yani öğrendik. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

"Zamanla biraz Türkçe daha iyi olsaydı? Kültürel anlamda. O zaman uyum daha iyi olurdu bence? Ben ders aldım. Bir sene oldu. Marmara Üniversitesi Tomer eğitimi aldım Onun dışında diziler, filmler, pratik kitap okuyarak dilimi geliştirmeye çalışıyorum." (G-12, Rusya uyruklu, 29 yaşında, tercüman).

Yukarıda belirtildiği üzere göçmen katılımcılar zamanla daha iyi uyum sağladıklarını düşünmektedir. Göçmen katılımcıların yerli katılımcılara göre uyum konusunda daha iyimser oldukları söylenebilir. Yerli katılımcılardan 5'i göçmenlerin aradan geçen zamana rağmen bulundukları yere uyum sağlamada halen sorun yaşadığını düşünmektedir. Yerli katılımcılardan 10'u ise göçmenlerin zamanla bulundukları yere daha iyi uyum sağladığını düşündüğü görünmektedir.

Göçmenlerin zamanla ülkeye daha iyi uyum sağlamadığını düşünen yerli katılımcılara göre göçmenler her türlü ülkede kalacaklarını düşündükleri için uyum için çaba göstermemektedir. Hatta bazı yerli katılımcılara göre zamanla değişen bir şey olmadığı gibi uyum sorunu daha da derinleşecektir. Diğer taraftan Türk toplumu da giderek kısmen göçmenlere benzeyecektir. Göçmenlerin uyum sağlamadığına ilişkin yerli katılımcılardan Y-1 ve Y-13'ün düşünceleri aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.

"Düşünmüyorum. Neden düşünmüyorum? Bizim onlara uyum sağlayacağımızı onlar düşünüyor. Öyle söyleyeyim. Yani bir şekilde zaten istediklerini yapan bir devlet başkanımız olduğu için onlar zaten her istediğini bir şekilde yaptırıyor. Yani onlara mecbur olduğunu düşünüyor Türkiye'nin göçmenler." (Y-1, bankacı, 27 yaşında).

> Ya tabii ki şimdi dediğim gibi empati kuruyorsa seninle konuşuyorsa bu adam uyum sağlar. Ama işte empati kurmuyor, işte senle gülüp konuşmuyorsa, şey yapmıyorsa, bu sağlayamaz zaten. Kapanık bir şekilde yaşarsa buraya normal insan da sağlayamaz yani. Gürültülü falan kafede şurada burada kalabalık falan. Benim rastladıklarımda değişen bir şey yok. (Y-13, 46 yaşında, esnaf).

Göçmenlerin zamanla ülkeye daha iyi uyum sağladığını düşünen yerli katılımcılardan Y-6 ve Y-9 düşünceleri ise aşağıdaki şekildedir.

> İlk zamanlar şikayet var diyelim, bize bildiriliyor. Biz işte emniyete bildiriyoruz, polisi arıyoruz gibi. Gece gündüz yüksek sesle konuşma, işte ne bileyim

> asansörde sigara içme, yaşayış tarzları biraz değişik haliyle sahilde işte kumsalda nargile içmeler, çimenlerin üstünde yatmalar sonra bizim vatandaşlarımızdan da tepki geldi biraz. Hepimiz biraz sıkıntıya düştük. Ondan sonra tabii ufak ufak artık uyarılar baktılar ki bize göre yaşamaya yavaş yavaş başladılar diyelim ona biz. (Y-6, muhtar, 60 yaşında).

> Bence hepsi değil. Bir kısmı ne kadar zaman geçerse geçsin değişemiyor. Ama bir de şöyle kültürel farklılıklar. Mesela Suudi Arabistan'da bu sabaha kadar yatılmaz. Gündüz yatılır. Bazı ülkelerde sıcaktan dolayı. Yani Mesela buraya yabancılar geliyor ya Suudi Arabistan'dan. Akşam hiç yatmazlar. Gündüz yatma diye bir şey var ama. Orada alışmışlar. Ama burası Türkiye. Burası gündüz elli derece olmuyor. Ne yapıyor biliyor musunuz alışmış yani bireysel de alışmış aslında değiştirebilir. Sabah yatıyor, akşam yatmıyor. Ses yapıyor, bu sefer de komşu sabah işe gidecek, rahatsız oluyor. Buradaki yaşam şekline alışıyorlar. Burada işte gece gündüz de değiştirdiğim insanlar da oldu. (Y-9, 25 yaşında, tercüman).

Evlilik yoluyla insanların birbirini daha iyi tanınması ve önyargılarında ortadan kaldırılması mümkün olduğundan göçmenlerin yerel halkla yaptıkları evlilikler entegrasyonu destekleyebilir (Çiçek, 2021: 155). Gordon ise göçmen bireylerle göç edilen toplum bireyleri arasındaki geniş çaplı evliliklerin kaynaştırmayı artıracağını belirtmiştir. (Gordon'dan aktaran (Şen, 2020: 76). Bauman'a göre yabancıyla evliliğe karşı olma kültürel tecrit ve temas kısıtlamasının en yaygın yöntemlerinden biridir. Bu durum yabancıları görünür duvarların ardına hapsederken aynı zamanda dışlama eyleminin de bir parçasıdır. Böylece yabancı öteki olarak kodlanarak yerli kimliğin berraklığının lekelemesi önlenmiş olur (Bauman'dan aktaran Çatak, 2018: 103). Yerli halkın göçmenlerle arasındaki kültürel mesafenin ölçülmesi amacıyla yerli katılımcılara "Ailenizden birinin göçmen biriyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz" şeklinde sorulurken göçmen katılımcılara ise "Ailenizden birinin göçmen biriyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz" sorusu sorulmuştur.

Göçmen katılımcıların tamamı yerel halktan biriyle evlenmeye sıcak bakmaktadır. Çiçek tarafından Adana da 2021 yılında yapılan araştırmada ise Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla Türklerle evliliğe olumlu bakmadıkları tespit edilmiştir (Çiçek, 2021: 155). Buna göre araştırmada elde sonuç Çiçek tarafından Adana ilinde yapılan araştırmayı desteklememiştir. Ancak Çiçek tarafından yapılan araştırmada sadece Suriyeli göçmenler ele alınmıştır. Konuyla ilgili göçmen katılımcıların düşünceleri aşağıdaki şekildedir.

"Olabilir benim kanım Türk zaten. Çünkü Bakü'de yaşadım. Karnem de orada. Yıllar önce İran'a taşındılar. Bir laf var kan çekiyor. Ya kanınız bir olduğu için bir de kültürlerde o kadar yakın olduğu için benim için fark etmez"(G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

"Evet. Bir sıkıntı yok. Evlenebilir. Ben mesela işte evlenecektim. Ama biraz sıkıntılarımız oldu. Ama şey ev ile alakalı o yüzden. Ama ilk başta babam kabul etti yani. Bizim de akrabamız vardı. Mardinli bir Türk'le evlenmişti . Yani bir sorun yok." (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

Yerli katılımcılardan 4'ü ailesinden birinin göçmen biriyle evlenmesine karşı olacağını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan Y-6 her şeyin nasip kısmet olduğunu ancak göçmenle evliliği kabul etmeyeceğini ifade ederken Y-3 ise kabul etmeyeceğini ancak saygı duyacağını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan 9'u ise ailesinden birinin göçmen biriyle evlenmesine ailelerine uygun olması koşuluyla karşı olmadığını belirtmiştir.

"Mesela ben dedim ya batılı biri geldiği zaman eğer nüfusu da varsa Türkiye'de yani nüfusa kaydolmuşsa ona saygı duyarım, öbür taraf olduğunda karşı çıkarım. Bu Arap göçmenlerle kesin kabul etmem." (Y-2, 67 yaşında, esnaf)

"Yani şöyle, çok hoş olmayacağını düşünüyorum. Kendi açımdan da düşünüyorum. Çünkü çocuğumun ileride böyle bir şeyi olabilir diyorum. Daha fazla şeyleri var. Ama sonuçta bir şey yapamayacağız tabii ki. Saygı duymak zorundayız da." (Y-3, bankacı, 45 yaşında).

"Kabul etmem. Kültürler önemli kültürler uymaz diye düşünüyorum. Yeme içme kültürel çatışma olur. Bize uymaz diye düşünüyorum." (Y-4, güvenlik, 45 yaşında).

"İki oğlan var şimdi. Gelip dese ki baba bir Suriyeli ne diyeceksin yani? Ne diyeceğim? Herhalde hayır demem gibi geliyor." (Y-8, öğretmen, 57 yaşında).

"Ben göçmenle evliliğe karşı değilim. Yeter ki insan olsun. İyi Müslüman olsun. Göçmenle evliliğe karşı değilim. Ama insan kendi kültüründen kendisi gibi biriyle evlenmek ister tabi." (Y-9, 25 yaşında, tercüman)

> İşte örf adeti bize uyacak mı? Dini bize uyacak mı? Bakmam lazım. Görmemiz lazım. Aileyi tanımak lazım. Bu hep böyledir yani. Biz de zaten din önemli dinden sonra artık ailelerin şeyine bakarsın. Tabii yani yapısı onu geçince bu iş konuşulur yani. Tabii. (Y-13, 46 yaşında, esnaf).

Yukarıda görüldüğü gibi yerli katılımcılardan göçmenlerle evliliğe evet diyenlerin bazıları İslami değerleri öncelerken bazıları kültürel yakınlığı öne almıştır. Yerli katılımcılardan Y-15'in ise göçmenlerle evliliğe karşı olmazken Suriyelilerle evliliğe çokta olumlu bakmadığı görünmektedir. Yerli katılımcıların çoğunlukla göçmenlerle evliliğe karşı olmadıkları dolayısıyla evlilik yönünden ele alındığında yerel halkın göçmenlerle kültürel mesafeyi çoğunlukla fazla bulmadıkları söylenebilir. Ancak Doğan tarafından Yalova şehrinde 2020 yılında yapılan "Yalova Halkının Suriyeli Algısı" isimli araştırmada da halkın bir kısmının Suriyeliler'le evliliğe karşı olduğu bulunmuştur. Şen tarafından İstanbul ilinde 2020 yılında yapılan araştırmada da araştırmaya benzer bir şekilde Suriyeli katılımcıların Türk toplumuna sosyal mesafesinin Türklerin Suriyeli göçmenlere sosyal mesafesinden daha kısa olduğu bulunmuştur. Şen bu durumu göçmenlerin uyumlarını evlilikler yoluyla da hızlandırma veya güçlendirme istediği olarak değerlendirmektedir (Şen, 2020: 140).

Göçmen gruplara yönelik gidilen ülke toplumunca duyulan güvensizlik, onları uyum sağlamaya zorlama, sosyo-kültürel açısından dışlanmış hissetme ve toplumsal desteğin yetersiz olması gibi faktörler bireylerde ruhsal yönden sağlıksız bir tablo çizilmesine neden olmaktadır. (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013: 14-15). Diğer taraftan çok kültürlülüğe yaklaşıma ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar göçmen gruplarında kültürel heterojenliği takdir eden ve kültürel devamlılığı destekleyenlerin daha fazla göçmeni kabul etmeye istekli olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, çeşitlilik faydalı olarak görüldüğünde, bireyler daha güçlü göçmen yanlısı duygulara sahiptir (Ward, Gale, Staerklé, ve Stuart,

2018: 7-8). Buna karşılık, çeşitliliğe karşı direnç olduğunda, aynı zamanda daha büyük bir sosyal güvensizlik ve algılanan etnik tehdit vardır (Coenders, Lubbers, ve Scheepers, 2005'ten aktaran Ward, Gale, Staerklé ve Stuart, 2018: 8).Göçmenlerle yerel halk arasındaki sosyal mesafeyi ölçmek ve göçmenlerin yerli halka duyduğu güvenin öğrenilmesi amacıyla göçmenlere "İnsanlara genel manada güvenir misin" ve "Yalova'nın yerel sakinlerine güven duyar mısın" şeklinde sorulmuştur. Yerli katılımcılara ise göçmenlere duyduğu güvenin öğrenilmesi amacıyla "İnsanlara genel manada güvenir misin" ve "Göçmenlere güven duyar mısın" şeklinde sorulmuştur.

Göçmen katılımcılardan 5'i insanlara ve yerel halka tanıdıkça güveneceklerini belirtirken 5'i ise genel olarak ayrım yapmadan herkese güveneceklerini güven olmadan insanını yaşayamayacağını ifade etmiştir. Afganistanlı göçmen katılımcı G-5 ile Iraklı göçmen katılımcı G-8 ise birçok kötülük yaşadıklarını korkuları olduğunu ve insanlara genel olarak güvenemediklerini ifade etmiştir. Suriyeli göçmen katılımcı G-9 ise genel olarak insanlara güvendiğini ancak Yalovalıların hepsine güvenmediğini ifade etmiştir. Göçmen katılımcılardan G-8 ve G-2 insanları ayrım yapmadan genel olarak tanımadan güvenmeyeceklerini ifade ederken; yerel halktan ev sahiplerine güvendiklerini ifade etmişlerdir.

> Hani ben bilmiyorum bu kişiyi nasıl? Sen bak şimdi geldin. Tanıdıktan sonra. Bazıları şimdi bizim arkadaşlarımız var burada çok güzel yani. Çok seviyorlar. Benim komşum ben gittim Irak'a iki ay ben anahtar verdim ona. Ama biz iki üç sene beraberiz. Güveniyorum. Anahtar verdim. Mesela benim çiçeğim var. Su Veriyordu. (G-1, Iraklı, 51 yaşında, ev hanımı).

"Tanımadan herhalde olmaz. Mesela bu ev sahibim. Bize güveniyor. Bizde ona güveniyoruz. Çok iyi insanlar. Hiç görmedim böyle iyi insanlar." (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

G-3 güven olmasa insanın yaşayamayacağına, bu yüzden herkese güvendiğine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Ama şu anda ben insani seviyorum, hırsız da olsa evet. Ona güvenirim. Gene. Neden? Tüm hepimiz insanız hepimizin yanlışı olabilir. O onun yanlışı. Belki benim yanlışım

başka şey olur. Güven olmasa hiç insan yaşayamaz. Güven olmazsa hiçbir şey olmaz." (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı)

Afganistanlı göçmen katılımcı G-5 ile Iraklı göçmen katılımcı G-8 ise yaşadıkları baskı ve savaş ortamı nedeniyle korkuları ile insanlara genel olarak güvenemediklerine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Afgan, Türk fark etmez biz insanlara güvenmiyoruz. Biz çok kötülerle yaşadık. Ben güvenemiyorum. Tanımadan kimseye güvenemem. Korkumuz var hala." (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Yani hiç kimseye güvenemem. Bir sürü şey yani Irak'ta işte savaş ortamları, hırsızlık falan yani. Burada bir tanığımız vardı. Babam para verdi. Buraya gelmeden önce ev kiralaması için ve sıfır eşyalar alması için. İkinci el eşyalar almış. Bizi kandırdı. Kimseye güvenim kalmadı. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, öğrenci).

Suriyeli göçmen katılımcı G-13 ve G-14 ise güvene ilişkin düşüncelerini savaş bağlamında ele alarak açıklamışlardır. G-13 Suriyelilere güvenmediklerini ancak Türklere güvendiklerine ilişkin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

"Suriyelilere güvenmez Türklere güveniriz. Suriyelilere Savaştan önce güvenirdik. Suriye devletine de güvenmeyiz ne şu an, ne önce." (G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası).

"Türkiye'de yasak yok. Konuşabilirsin. İstediğini söylüyorsun. Cumhurbaşkanını mesela burada beğenmedim. Hakkında bir şey konuşabilirsin. Bizimki mesela Belediye Başkanı onu konuşursan güneş arkasında kalırsın. Kaybolursun. Yedi kat toprağın altında kat kalıyor, arkasında kalıyor yani güneş hayatında görmez o. "(G-14, Suriyeli, 31 yaşında, işçi).

Suriyeli katılımcıların insana güven konusunu genel olarak savaş bağlamında ele aldıkları anlaşılmaktadır. Suriyeli katılımcıların Suriye iç savaşı genel olarak insana güven düşüncelerini tamamen değiştirmiştir. Neredeyse Suriye savaşı öncesi ve sonrası olmak üzere güven konusundaki düşünceleri tamamen değişmiştir. Diğer taraftan yine Suriyeli göçmen katılımcılar G-13 ve G-14'ün insana güven ve devlete güveni aynı anda

düşündükleri ikisini birbirinden de ayırmadıkları söylenebilir. Genel olarak Türkiye'deki demokratik yönetimin Suriyeli göçmenlere güven verdiği bu nedenle kendilerini Türkiye'de daha fazla güvende hissettikleri de söylenebilir. Güvenli siyasi ortam ile insana duyulan güvenin toplumsal güven ortamını da birlikte oluşturduğu söylenebilir.

Yerli katılımcılardan 13'ünün güvenle ilgili düşüncelerini açıklarken insanları yerli ya da göçmen olarak ayırmadıkları görünmektedir. Yerli katılımcılardan dördü hiç kimseye güvenmediğini belirtirken, dört katılımcı herkese güvendiğini ve beş katılımcı ise insanlara tanıdıkça güvenebileceğini belirtmiştir. Yerli katılımcılardan Y-4 insanlara tanıkça güvenebileceğini belirtirken birinci dünya savaşına gönderme yaparak Arap göçmenlere ise güvenmediğini ifade etmiştir. Y-12 İranlı göçmenlere güvenmediğini Orta Asya'dan göç eden Tacik, Özbek ve Buharalılara ise güvenebileceğini belirmiştir. Konuyla ilgili Y-4 ve Y-12 düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmektedir.

"Yani ilk başta tanırım ondan sonra güvenirim. Tanımadan görmeden. Tanıdım ve arkadaş edindiysem güvenirim. Ama tamamen güvenmiyoruz. Göçmenlerden yani güvendiklerim oluyor birkaç tane de. Onlar satarlar. Bizi niye birinci dünya savaşında bile sattılar ya." (Y-4, 45 yaşında, güvenlik).

> Böyle düzgün bireylerin çıkmasına rağmen yani genel anlamda İranlılara güvenmem. Onlar aslında Pers İmparatorluğu mantığıyla yetişmiş insanlar. İranlıların tarihi kültürel ve yaşanmışlıktan dolayı güvenilecek bir taraflarını görmedim. Ama Araplara güvenirim. Araplar vekalet verir bana. Parasını gönderir. Benim bir sözüme itibar ederek dünya kadar yer alır. İranlılar bir kısım Afgan hariç genelde güvenilir değil. Mesela Orta Asya'dan gelen Tacikler, Özbekler, Buharalılar bunlar çok düzgün insanlar. (Y-12 emlakçı, 49 yaşında).

Y-4'ün birinci dünya savaşı sırasında yaşanan olaylar nedeniyle Araplara güven duymadığı tarihsel olaylara gönderme yaptığı görünmektedir. Y-12'nin ise Osmanlı ile İran arasında yaşanan siyasi olaylara atıfta bulunarak yine tarihsel ve siyasi olayları referans vererek İranlılara güvenmediği görünmektedir. Genel olarak yerli katılımcıların güven konusunda göçmenleri ayrıştırmadıkları ancak bazı katılımcıların tarihsel nedenlerle Arap ve İranlı göçmenlerle aralarına sosyal mesafe koydukları anlaşılmaktadır.

4.7. Kimlik Entegrasyonu

Göç deneyimi yaşayan bireylerde kaynak ülkenin kültüründen, yaşayışından ayrılmak, bireylerin aidiyet duygularına zarar vermekte, özellikle ilk kuşakta arafta olma, iki yere de tam olarak ait hissetmeme duygusu oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2020: 155). Göç deneyimi ile beraber bireysel kimlik de pek çok yönden değişime uğrayabilir. Bu değişim, göç edilen yerin kültürü hakkında bilgi edinerek ve göç edilen yerin kültürü gündelik yaşamda deneyimlenerek başlar. Kısacası; bireyler gerek kişisel gerekse toplumsal anlamda etkileyen göç, onların kimlik oluşumlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu yaklaşıma göre; kültürel temas hem ev sahibi toplum hem de göçmen kültürel kimliklerini etkileyen bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Aslında kimlik bir taraftan kültürel etkileşimi sürecini etkileyen bir kavramken diğer taraftan ise kültürel temas ve etkileşim süreciyle yeniden üretilen ve tanımlanan bir kavramdır (Zafer, 2015: 187). Belirtilen nedenlerle yerli katılımcılara "Göçmenleri nasıl tanımlarsınız." şeklinde sorulurken; göçmenlere ise "Kendinizi daha çok hangi topluma ait hissediyorsunuz" şeklinde sorulmuştur.

"Kendinizi hangi topluma ait hissediyorsunuz" sorusu göçmenler için çok zor bir sorudur. Soruya göçmen katılımcıların Türkiye'yi seçme nedenlerine vurgu yaparak cevap verdikleri görülmektedir. Soru bağlamında göçmen katılımcılar düşüncelerini aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

> Türkiye daha iyi. Afganistan'da benim sıkıntım vardı. Bu yüzden İran'a gittim. İran'da hem yaşamam çok zordu. O yüzden Türkiye'ye geldim. Beş senedir buradayım. Dört sene kimliksiz kaldım. Daha rahat hissediyorum. Çocuklar da daha rahat mesela burada. Benim çocuklarım burada. Kimsem yok. Mesela her şey olmuyor. Ama çok rahat. Çocuklarım çok rahat. (G-2, Afganistanlı, 39 yaşında, ev hanımı).

> Ben Türkiye'ye gelmeden önce Azerice konuşurdum. Anne babamın dili. Şu anda İranlı arkadaşlarımla Azerice konuşmak istiyorum ama Türkçe konuşuyorum. Annemle konuşmak istiyorum. Yine Türkçe konuşuyorum. Oğlum dokuz yaşındayken Türkiye'ye yerleştik. Söylesen sen Farsça biliyor ama hep Türk Türkçe konuşuyor. Söylüyorum ki sen İranlı mısın? Hayır. Dışarıda

> Farsça konuşmaz benimle beraber dışarıya çıksa benle Türkçe konuşmak istiyor. Evde Farsça konuşur. Neden? Çünkü Türkler Türk vatandaşları bilmesin ben İranlı yani. Dışarıda bilmesinler.Yabancı gözüyle bakıyorlar. O sebepten dışarıda asla Farsça konuşmaz. (G-3,İranlı, 41 yaşında, emlakçı).

"Burada yaşıyoruz kendimizi buraya ait hissediyoruz. Türkiye bir ülkeyle savaşsa Türkiye için savaşacağım. Damarımı vereceğim. Neden? Çünkü burada yaşıyorum."(G-4, İranlı, 51 yaşında, müteahhit).

"Ben ortada kalmışım. Mesela çocuklarımıza sorsak bu soruyu. Çocuklarımıza sorarsam burada yaşadım. İki aylıktı buraya geldi. Şimdi yedi yaşında kız oldu. Afganistan'a ilişkisi ne ben Türk'üm. Öyle düşünürüm." (G-5, Afganistanlı, 32 yaşında, bakıcı)..

> İşte ben eğer vatandaşlık alırsam. Devamlı derim. Ben çünkü yaşamayı burada öğrendim. Ben kendim geldiğimde ben dedim hani Türkiye'de artık doğdum. Çünkü yani Türkçe bilmiyordum. Her şeyi burada öğrendim. Kendimi buraya ait hissediyorum. Geri dönmeyi o yüzden istemiyorum. Çünkü eğer dönsem yine yeniden başlamış olacağım. Yani hayatımız bizim mahvolacak. O yüzden artık buraya alıştım. Yani oraya gitmek istemiyorum böyle zaten işte. (G-8, Iraklı, 23 yaşında, kadın, öğrenci)

"Suriyeli misafir. Bu topraklara da yabancı saymıyorum. Burası sadece dil biraz fark var Burası Müslüman ülkesidir. Öyle senin kanın, yani benim kanım gibi hissediyorum ya yabancı gibi değil."(G-13, Suriyeli, 28 yaşında, elektrik ustası)

Göçmen katılımcıların neredeyse tamamının insan hakları ihlalleri, savaş veya siyasi baskı nedeniyle ülkeye göç ettiği dolayısıyla zorunlu göç yaptıkları yukarıda belirtilmişti. Göçmen katılımcılar Türkiye'ye güvenli liman olarak sığındıklarına, vatandaşlık istediklerine, Türkiye'de kendilerini güvende hissettiklerine dikkat çekmektedir. Ancak Adıgüzel'inde ifade ettiği gibi ilk kuşak göçmenlerin vatandaşlıkta alamadıkları için kendilerini adeta arafta hissettikleri anlaşılmaktadır (Adıgüzel, 2020: 155). Göçmenlerin çocuklarının ise göçmen katılımcı anlatılarına göre kendilerini daha fazla Türkiye'ye ait hissettikleri anlaşılmaktadır. Diğer taraftan göçmenler kendilerini Türkiye'ye ait hissetmek istiyorlar çünkü artık güvenle dönebilecekleri bir ülkeleri yoktur. Ancak

vatandaşlık almadan kendilerini Türkiye'ye ait hissetmedikleri de anlaşılmaktadır. Onlar yabancı değiller. Fakat buraya aitte değiller.

Yerli katılımcılardan 10'unun göçmenleri çoğunlukla olumsuz kavramlarla tanımladıkları görünmektedir. Yerli katılımcıların 4'ünün göçmenleri "uyuma karşı gelen" "Türkiye'yi batırmaya çalışan" "istilacı" "Suriyeli dilenciler" 'çaresiz" şeklinde tamamen olumsuz çağrışım yapan kavramlarla tanımladıkları görünmektedir. Yerli katılımcılardan 4'ünün göçmenleri "hazıra alışmış" "yiyip-içip gezen inşanlar" olarak tanımladıkları görünmektedir. Yerli katılımcılardan 4'ünün ise göç eden bireyleri daha çok anlamaya yönelik tutum aldıkları görünmektedir. Göçmenliği ve göçü anlamaya çalışan yerli katılımcıların göçmenleri "mağdur insanlar" olarak tanımladıkları anlaşılmaktadır. Göçmenliği ve göçü anlamaya çalışan yerli katılımcılardan Y-8 göçmenliği "sıfırdan yaşam kuran insanlar" olarak ifade ederken Y-15 ise "güvenliği arayan ve kaybedecek hiçbir şeyi olmayan insanlar" olarak tanımlamaktadır. Bazı yerli katılımcıların ise tanımdan etik gerekçelerle kaçınmak istediklerini görünmektedir.

"Göçmen uyum entegrasyonuna karşı gelen aynı zamanda karşıt fikirli. Çaresiz. Böyle tanımlarım Yani bu üç kelimeyle."(Y-1, bankacı, 27 yaşında).

"Göçmen deyince rahatlığa alışmış. Tembel. Yani bunlardan dolayı. Tembel hiçbir şeye faydası olmayan. Bizi olumsuz yönde etkileyen bir topluluk yani. Toplumu bozuyor işte." (Y-4, güvenlik, 45 yaşında).

> Mağdur ülkelerden gelen, İran, Irak Suriye buradan gelen insanlar hazıra alışmışlar. İranlılar çok rahat insanlar. Mesela Allah yaratmış ama hiçbirinde şu anda botoks mudur? Nedir o yaptırmayan, dövme yaptırmayan insan yok işlerinde normal bir insan. Suriyelilerin yaşantıları biraz yani sıkıntıdan gelmiş insanlar bunlar. Öbürleri gibi rahat değiller. Yani hiçbir yerde. Çünkü onlarla da zaten fazla görüşemiyorsun, konuşamıyorsun. Yani piyasaya giremiyorlar onlar mesela. İran Iraklılar gibi. İşte bir aktiviteleri yok fazla. Yani bir spor salonuna, bir kuaföre veyahut da bir güzellik salonuna gitme şansları yok onların. Benim mahallemde mesela beş bin kişinin içinde çok da Suriyeli var. Ama mağdur olduklarını görmüyorum. (Y-6, 60 yaşında, muhtar).

"Yani şöyle bir şey diyeceğim. İstila edenler diyeceğim ki buna. Ve şöyle de işte diyorum ya kendi ülkelerini sevmeyip başka bir ülkeyi ne kadar sevebilirler? Onu merak ediyorum. O yüzden çok şey sıcak baktığım kişiler değil. Arada mesafe olmasını tercih ediyorum bu kişilerle." (Y-3, 45 yaşında, bankacı).

> Ya Suriyelilerin üç grubu var. O bir tane roman kısmı var. Onlar dilenirler. Onlar gereksiz insanlar. Zarar veriyor çok ağlıyorlar. Çok çoğalıyorlar. Bir de dedesi Kafkasya da Çanakkale'de şehit olanlar var. Onların da hakkı var burada. Onların çocuklarının hakkı ona sahip çıkmak zorundasın. Şimdi sırf Suriyeli diye düşmanlık yapmanın bir anlamı yok. Iraklıların onlar zaten yüzde sekseni burada şeyler. Konut almışlar. Ülkeyi sevdikleri için. İşte geleceği Türkiye'de gördükleri için. Mısırlılar onlar da Sisi'den kaçmışlar zaten eğitimliler onlar, din alimleri. Onların bize bir zararı olmaz onlar efendi. Onlar hep böyle çok ılımlı bakıyorlar. Onlar mesela seviyorlar Türkiye'yi. Ya onlar mesela o Mısır'dan Katar'dan, Irak'tan, Suudi Arabistan gelenler yöneticilerin yakınları değil. Afganların bir şeyi yok. Yarın bir savaş olsa bir milli seferberlik olsa hepsi savaşa gelir. İyi de savaşçılar. (Y-10, Emekli başçavuş, 54 yaşında).

"Kendi ülkelerinde sosyal ekonomik özgürlüklerini elde edemeyen, kaybedecek hiçbir şeyleri olmayan, kendilerine yurt arayan, güvenliği arayan insanlar yani. Yani kaybedecek hiçbir şeyi olmayan insanlar bunlar. Her şeyi göze almış, ölümü de göze almış insanlar" (Y-15, emekli doktor, 57 yaşında).

Yerli katılımcıların bir kısmı göçmenleri "uyuma direnen", "ülkeyi batırmaya çalışan", rahatlığa ve tembelliğe alışmış "değer üretmeyen insanlar" olarak görürken bir kısmının ise göçmenleri "güvenliği arayan sıfırdan hayat kurmaya çalışan mağdur insanlar" olarak tanımladığı söylenebilir. Ancak yerli katılımcılardan Y-6'nın Iraklı ve İranlı göçmenleri özellikle rahat insanlar olarak tanımladıktan sonra Suriyeli göçmenleri "piyasaya çıkamayan" yani "kamusal alanda görünmeyen insanlar" olarak tanımlaması dikkat çekicidir. Görüşülen göçmen Suriyelilerin hemen hepsi işçi ve çalışan bireylerdir. Yerli katılımcılarında Suriyeli göçmenlerin özellikle oto sanayi ve inşaatlarda çalıştıklarını belirtmişlerdir. İranlı ve Iraklı göçmenlere göre görece yoksul olduğu anlaşılan Suriyeli göçmenlerin daha çok işle meşgul olurken kamusal alanda görünmedikleri, İranlı göçmenlerin ise giyim-kuşamlarıyla kamusal alanda özellikle görünür oldukları

anlaşılmaktadır. Yerli halkın Iraklılara ilişkin düşüncelerini Irak'lı göçmenlerin anlatılarının da desteklediği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan yerli katılımcıların Osmanlı Devletinin parçalanmaya başlamasıyla birlikte çekildiği Kafkasya ve Balkanlardan gerçekleşen göçle 2010'dan sonra özellikle Irak, Suriye Mısır, Afganistan gibi ülkelerden gerçekleşen göçü farklı değerlendirildiği görünmektedir.

> Şimdi şöyle Doksanüç harbinden ve Balkan Harbin' den sonra devlet toprak kaybettiği için bazı ulusların belli bazı yerlere göç yapması normaldi. Müslümanlığı benimsemiş insanlar zaten Türkiye'ye geri geldi. Ama bugün Orta Doğu'ya baktığımız zaman zaten Orta Doğu'da bitmek bilmeyen bir savaş var. Biz Araplarla uyum çerçevesi içinde yaşayamayız. Araplar zaten Türkleşebilecek bir millet değil ıslah olabilecek bir millet de değil. Islah olsalar da ülkelerinde savaşlar biterdi. (Y-1, 27 yaşında, bankacı).

> Yunanistan'dan Bosna Hersek'ten gelenler sorun oluşturmuyor. Bundan sonra Müslüman Türkü hisseden veya Müslüman bu şeye ait Osmanlı veya Türkiye'ye ait hisseden göçmenler rahatsız etmiyor. Bugün Rusya'dan bile gelse evet Yalova'da yani Türkiye'de ikamete gelse ve gelmişse geçmişi pek rahatsızlık vermez ama bu dediğim o bir kaç memleketten gelenler Türkiye'deki çoluğumuza, çocuğumuza, torunumuza, ileride rahatsızlık verecek olan kişilerdir (Y-2, esnaf, 60 yaşında).

> Kıyaslamak gerekirse Yani daha doğrusu Bulgaristan'da Göç eden vatandaşların oturma şekilleri, konuşma şekilleri, üslupları, çalışkanlıkları, dürüstlükleri bence şeyden Arap ülkelerinden gelenlere göre daha iyi çabuk uyum sağlıyorlar. Daha dürüstler. Daha çalışkanlar. Daha böyle bir topluma uyum sağlamak için çaba gösteriyorlar. (Y-8, öğretmen, 57 yaşında).

> Aslında biraz Osmanlı devletinin çekildiği yerden Balkanlardan Kafkaslardan yani zulümden kaçıp gelenler onların hepsi Türk. Yani şimdi bu gelenler yabancı. Mesela şey var, doktor arkadaşım var. Benim Bulgaristan göçmeni arkadaşım var. Onların özü Türk. Her şeyiyle Türkiyeli. Yani hani bu gelenler

> Türk değil ki bunlar tamamen bambaşka insanlar. (Y-15, emekli doktor, 57 yaşında).

Yerli katılımcıların Osmanlı Devletinin parçalanmaya başlamasıyla birlikte çekildiği Kafkasya ve Balkanlardan gerçekleşen göçle gelenleri "Müslümanlığı benimsemiş insanlar" "Müslüman ve Türklüğü hissedenler" "özü Türk olanlar" şeklinde tanımlarken 2010'dan sonra Suriye, Irak, İran ve Afganistan gibi ülkelerden gelenleri ise Türk toplumuna yabancı olarak tanımladıkları yerli katılımcı anlatılarından anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye jeopolitik konumu itibariyle sürekli hem göç alan hem de göç veren ülkedir (Alkar ve Atasoy, 2020: 28) Diğer taraftan Türkiye, yüzyıllar boyunca çok sayıda göç almış neredeyse göçle kurulmuş bir ülkedir (Canatan, 2020: 80). Ancak özellikle 1979 İran Devrimi sonrasında sınırı geçerek Türkiye'ye sığınan İranlılar ile Türkiye'ye yönelik yoğun bir ulusaşırı göç başlamıştır. Daha sonra Afganistan'da yaşanan siyasi istikrarsızlık ve savaşlar, İran-Irak savaşı, Sovyetler Birliği'nin dağılması, ABD tarafından Irak'a düzenlenen operasyon ve son olarak ise Suriye iç savaşıyla birlikte Türkiye çevresindeki ülkelerden göç gerçekleşmiştir (Erbaş, 2019: 904-905) Türkiye'nin çevre ve bölge ülkelerine nispeten daha istikrarlı, güvenli ve refah seviyesinin daha yüksek olması hedef ülke olmasına neden olsa da; tek başına istikrar, güvenlik ve refah seviyesi gibi unsurların ölçü olarak kabul edilmesi doğru değildir. Çevre ve bölge ülkeleriyle ortak tarihten gelen kültür, dil, din, akrabalık ilişkileri ve toplumun bakış açısıyla birlikte Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları konusundaki ilerlemelerde Türkiye'nin hedef ülke olmasına neden olmuştur. Zorunlu göçlere ilişkin Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası da pek çok insanın Türkiye'ye göç cesaretini artırmıştır (Aslantürk, 2020: 196).

Avrupa ülkeleri ve ABD'ye göre Türkiye için yabancı göçü görece yeni bir olgu olmasına rağmen yine de İstanbul, Ankara ve Antalya gibi birçok kentin son yıllarda yabancıların ilgisini daha çok çektiği anlaşılmaktadır (Bayram, 2013: 2). Bu bağlamda Yalova şehrinin de 2010'lardan sonra artan kitlesel göçlere hedef olduğu görünmektedir. Yabancı göçünün farklı kültürel ve sosyal bileşenleriyle Türkiye'yi birçok alanda derinden etkilediği gibi Yalova şehrini de birçok açıdan derinden etkilemesi mümkün olduğundan başta Irak olmak üzere Suriye, Afganistan, Mısır, İran ve Rusya gibi komşu ve çevre ülkelerden Türkiye'ye göç eden 18 göçmen katılımcı ve 15 yerli katılımcıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında göçmenlerin gündelik hayatındaki göçmenlik deneyimleri ve yeni taşındıkları hedef ülkede sosyal ve kültürel olarak uyumu nasıl sağladıkları niteliksel yaklaşımla derinlemesine araştırılarak göçmenlik deneyiminin özü ve anlamı betimlenmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan ise yerel halkın göç edenlerle birlikte oluşan

yeni toplumsal düzeni nasıl deneyimledikleri yeni durumun yerel halk için neyi ifade ettiği yorumlamaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda araştırma bulgularına göre başta Irak olmak üzere Suriye, Afganistan, Mısır, İran gibi komşu ve çevre ülkelerden göçmenlerin siyasi baskılar, güvenlik endişeleri veya iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ettiği anlaşılmaktadır. Göç nedenlerine göre göçmenlerin çoğunluğu zorunlu göç yapmıştır. Üç göçmen katılımcı ise gönüllü göç gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları bu anlamda Erbaş ve Arslantürk'ün bölge ve çevre ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlık nedeniyle Türkiye'nin göç aldığına ilişkin açıklamalarını destekler niteliktedir. (Erbaş, 2019: 904-905; Aslantürk, 2020: 196).

Göçmenler küçük, sakin bir şehir olması ve İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi büyükşehirlere yakın olması nedeniyle Yalova'ya göç etmiş görünse de göçmenlerin Yalova'da genellikle akrabaları bulunması nedeniyle Yalova'ya göç gerçekleştirmişlerdir. Göçün gerçekleşme şekli ve nedenlerine göre göçmenlerin çoğunluğunun göç şeklinin ağ teorisi çerçevesinde açıklanabileceği anlaşılmaktadır.

Göçmenlerin yerleşmesi, barınması, eğitimi, sağlık hizmetlerinden yararlanması ve istihdamı hususları göçmenlerin ülkeye nasıl entegre olacağını belirler. Başarılı bir entegrasyon için devletin belirtilen konulardaki yaklaşımı önemlidir. Göçmen katılımcılara ne tür haklara sahip oldukları sorulduğunda göçmen katılımcıların daha çok sahip olmadıkları haklar üzerinde durdukları görülmüştür. Ekonomik durumu iyi olan göçmenlerin çoğunlukla ekonomik durumu iyi olmayan göçmenlere göre sahip olunan haklarla ilgili daha az problem bildirdiği görünmektedir. Soruya maddi durumu iyi olan göçmenlerin daha çok özetle "vatandaşlık dışında her türlü hakka sahibiz" şeklin de cevap verdiği görünmektedir. Ayrıca göçmenlere tanınan hakların ülkelere göre ve göçmenlerin statüsüne göre de değiştiği anlaşılmaktadır. Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlerin özellikle çalışma izni ve sigortalı çalışma konusunda sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Turizm ikametiyle Yalova'ya yerleşen Iraklı göçmenlerin; çoğunlukla maddi durumlarının iyi olduğu, çalışmaya ihtiyaç duymadıkları, ikamet için konut aldıkları ve seyahat kısıtlamalarının olmadığı görünmektedir. Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlere benzer şekilde geçici koruma kapsamında kimlik verilirken, Suriyeli göçmenlerin sağlık yönünden hiçbir ücret ödemeden tüm sağlık imkânlarından yararlandıkları, Afganistanlı göçmenler ise sağlık imkânlarından yararlanmak için özel sağlık sigortasına ihtiyaç

duymaktadır. Ancak maddi durumu iyi olmayan Afganistanlı göçmen ailelerin zaten yeterli iş imkânları olmadığı için ekonomik durumlarının da iyi olmadığı, sağlık sigortalarını karşılayamadıkları ve mağduriyet yaşadıkları görünmektedir. Göçmenlere "MA" koduyla plaka verildiği göçmenlerin ise bu durumu damgalanma ve ayrımcılık olarak değerlendirdikleri görünmektedir. Yerli katılımcıların göçmenlerin sahip olduğu haklara ilişkin düşünceleri ile özellikle yoksul Afganistanlı ve Suriyeli göçmenlerin sahip oldukları haklarla ilgili anlatılarının örtüşmediği, göçmenlerin çalışma iznine sahip olmaması nedeniyle yaşadıkları mağduriyetleri konusunda çoğunlukla bilgileri bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Göçmenleri "misafir" olarak görerek göçmenleri göç edilen toplumunun dışında tutmaya çalışan, göçmenler ile ev sahibi toplumun üyelerinin etkileşime girmelerine olanak sağlamayan ve göçmenleri geçici olarak kabul eden göçmen politikasının başarılı olamadığı görülmektedir (Kaya, 2022: 339). Huntington'a göre entegrasyon sürecinde göçmenlere sağlanan sosyal ve ekonomik haklarla birlikte zamanla vatandaşlıkta verilerek göçmenlere göç ettiği ülkenin kültürüne, gelenek, dil, örf ve adetlerine siyasal olarak ta uyum sağlaması kolaylaştırılmaktadır. (Huntington'dan aktaran Yılmaz, 2019: 299) Göçmen katılımcıların tamamı vatandaşlık talep etmektedir. Göçmenlerin vatandaşlık talepleri esasında Huntington'unda belirttiği gibi ülkenin kültürüne, gelenek, dil, örf ve adetlerine siyasal olarak ta uyum sağlamanın kolaylaştırılmasıyla ilgili olmalıyken göçmen katılımcıların çalışmak, iş yeri açmak, seyahat edebilmek için vatandaşlık istedikleri görülmektedir.

Yerli katılımcıların vatandaşlık verilmesinde kültürel uyumu önemli bulduğu, kültürel uyumu ise Türklük, örf-adet olarak kültürel yönden uyum sağlama ve Türk dilini kullanma yönünden değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğunlukla milli kültüre atıfta bulunduğu, milli kimliği öne alarak ulusal kimliği tanımladığı söylenebilir. Oysa başarılı bir entegrasyon kültürel çeşitliliğin yaygın olarak kabulü ve tüm gruplar tarafından daha geniş bir topluma bağlanma ve onunla özdeşleşme duygusunun gösterilmesine bağlıdır. Buna göre milli kültüre çok yoğun vurgunun kültürel çeşitliliği ve kültürlerarası pozitif kabul yoluyla daha geniş topluma bağlanma ve onunla özdeşleşmeyi zorlaştırdığı söylenebilir. Oysa içinde bulunduğumuz küresel dünyada, göç ve göçün sosyal bir gerçeklik olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Göçmenleri geçici bir

durum olarak görmek suretiyle göçmenleri dışlayan ve göçmen kimliğini eritme potası içine yerleştirmeye çalışan düşüncenin bütünleşmeyi sağlaması zordur. Göçmenleri dışlayarak kimliklerini eritme yerine farlılıklarla birlikte sosyal birleşmeyi sağlayacak bir siyasa üretilmesi entegrasyon için önemlidir (Oktik ve Değer, 2013: 121).

Göçmen katılımcılar vatandaşlığı çalışma belgesi almadan çalışma, iş yeri açma, seyahat edebilme, yabancı olarak görülmeden güvenli ve özgürce yaşamanın ve Türkiye'de kalmanın da teminatı olarak görmektedir. Yerli katılımcıların ise göçmenlerin her türlü ihtiyacının karşılandığı vatandaşlıkta verilirse göçmenlerin artık kendi geleceklerine de karar verebileceklerine ilişkin düşüncelerinin göçmenlerin vatandaşlığın sağlayacağı imkanlara ilişkin düşüncesiyle örtüşmediği görünmektedir. Göçmenler için vatandaşlık seçme seçilme hakkının kazanılmasından ibaret bir şey değildir. Daha da önemlisi vatandaşlığın edinilememesi nedeniyle göçmenler seçme ve seçilme hakkını düşünemeyecek kadar çok daha fazla temel ihtiyaçlarla ilgili problemle karşı karşıyadır. Göçmenler için vatandaşlık yerli halkın düşündüğünden çok daha fazla imkân sunar ve anlam taşımaktadır.

Eğitim başarılı bir entegrasyonun en önemli sağlayıcılarından birisidir. Eğitimle göç travması yaşayan çocukların yerleşilen yerdeki durumları iyileştirilebilir. Göçle birlikte yoğun göç alan şehirlerde nüfusun yoğunlaşması nedeniyle ulaşım, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerine talebin arması mümkündür (Şen, 2020: 165). Göçmen çocukları eğitimle ilgili büyük bir sorunla karşılaşmamaktadır. Ancak göçmen çocuklarının vatandaşlığı bulunmadığı için göçmen çocuklara profesyonel sporcu lisansı çıkarılamamaktadır. Ayrıca göçmen katılımcı anlatılarından göçmen çocuklarına yönelik "ülkenize dönün" "neden geldiniz" şeklinde ki tepki ve söylemler nedeniyle göçmen çocukların okullarda ayrımcılığa maruz kalmamak için göçmen kimliklerini sakladıkları anlaşılmaktadır. Göçmen çocuklarına yönelik ötekileştirici tutum ve davranışların göçmen çocuklarının aidiyetini ve giderek entegrasyonu da olumsuz yönde etkileyebileceği farklılıklarla bir arada ve birlikte yaşamayı zorlaştıracağı söylenebilir. Diğer taraftan göçmen çocukların okullarda kimliğini gizlemesine neden olan sosyal yapının çok kültürlülüğü desteklemediği de ifade edilebilir. Göçmen çocuklarının dil konundaki yetkinliklerinin yetersizliği nedeniyle konunun tekrar anlatılmasının dersleri yavaşlattığı, bu durumun ise eğitim kalitesini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Diğer

taraftan şehirde göçmen yoğunluğu nedeniyle sınıfların mevcudunun arttığı, bu durumunda eğitimi olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu yönden araştırmada elde edilen bulguların Şen tarafından İstanbul ilinde 2020 yılında yapılan doktora çalışmasında elde edilen bulgularla örtüştüğü görünmektedir (Şen, 2020: 165).

Çalışma bulgularına göre seçim dönemlerinde gerçekleşen göçmen karşıtı siyasi söylemler ve yaşanan yüksek enflasyon, özellikle kira ve gayrimenkul fiyatlarının artışı nedeniyle göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve davranışlar artmaktadır. Ayrıca seçim döneminde yaşanan yabancı ve göçmen karşıtı söylemler nedeniyle ikamet izinlerinin daha da zorlaştırıldığı, yeni göçmen anlamını taşıyacak ikamet izinlerine ise çok fazla imkân verilmediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Birinci Dünya Savaşı sırasında güney cephesinde yaşanan olaylar nedeniyle toplumun bir kesiminde Araplara yönelik toptancı olumsuz bir tutum ve tavır da mevcuttur. Oysa başarılı bir entegrasyon farklılıklara saygı ile tüm gruplar tarafından daha geniş bir topluma bağlanma ve onunla özdeşleşme duygusunun gösterilmesine bağlıdır. Göçmenlerin hor görülmesi ve onlara kötü davranılması ucuz iş gücü olarak görülüp mağdur edilmesi, göçmenleri dışlayarak ötekileştireceğinden bu tür olumsuz tutumların entegrasyonu desteklemeyeceği açıktır.

Iraklı göçmenlerin çoğunlukla maddi durumunun iyi olduğu çalışmaya ihtiyaç duymadıkları bu nedenle ekonomik sorunla karşılaşmadıkları söylenebilir. Görece olarak yoksul göçmenlerin ise yaşadığı en büyük ekonomik problem göçmenlerin ucuz işgücü olarak görülmesi, sigortasız çalıştırılması ve ücretlerinin ödenmemesidir. Belirtilen hususlar başka birçok araştırmanın sonucunu da teyit etmektedir. (Doğan, 2020: 147) Başarılı bir entegrasyon baskın egemen göç toplumunun artık birlikte yaşayan tüm grupların ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak eğitim, sağlık ve işgücü gibi ulusal kurumlarını uyarlamaya hazır olmasını gerektirir. Buna göre göçmenlerin ucuz işgücü olarak çalıştırılması emek sömürüsüne neden olarak göçmenleri mağdur edeceğinden entegrasyonu zorlaştıracaktır. Göçmenlerin yaşadığı en büyük sosyal sıkıntı ise seçim dönemlerinde gerçekleşen göçmen karşıtı siyasi söylemler nedeniyle göçmenlere Türk toplumu tarafından daha ayrımcı ve dışlayıcı davranılmasıdır. Diğer taraftan Birinci Dünya Savaşı sırasında güney cephesinde yaşanan bazı olaylar nedeniyle genel olarak toplumun bir kesiminin Araplara karşı husumet duyduğu ve beslenen husumetin ise bazen göçmen Araplara yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

Bazı göçmen katılımcılar okullardaki kota nedeniyle taşınmak zorunda kaldıklarından ayrı devlet okulları açılmasını talep etse de her iki kültürle destekleyici ilişkiler başarılı bir uyumu daha iyi sağlayabilir. Göçmen çocukların okullara dağıtılması uygulamasının hem göçmenler hem de göçmen çocukları yönünden gettolaşmayı önlemeye yönelik bir uygulama olduğundan doğru bir uygulama olduğu söylenebilir. Göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşması göçmen dayanışmasını artırarak göçmenlerin uyumunu kolaylaştırabilir. Ancak bu durum aynı zamanda göçmenleri göç edilen toplumdan izole ederek göçmen gettolaşmasına da neden olabilir.

Yerli katılımcıların kamu kurumlarında liyakatsiz memurların bulunduğunu düşünmektedir. Göçmen katılımcılardan bir kısmının da göçmenlere kamu kurumlarında dışlayıcı davranıldığını ifade ettikleri bu yöndeki göçmen katılımcı düşüncelerine bazı yerli katılımcılarında katıldığı anlaşılmaktadır. Kamu kurumlarında göçmenlere dışlayıcı davranılmasının da entegrasyonu olumsuz etkileyici ve desteklemeyeceği açıktır.

Çok kültürlülük politikalarıyla sürdürülen çoğulcu toplumun çok sayıda faydası vardır. Toplumdaki çeşitlilik uluslararası diplomaside derinlik ve rekabet avantajı sağlayabilir. Diğer taraftan sosyal sistemler yönünden bakıldığında kültürel çeşitlilik toplumun uyum sağlama yeteneğini de artırır. Ekolojik ve politik bağlamdaki değişiklik nedeniyle toplum değişen koşulları karşılamaya çalıştığında sosyal sistemde alternatif yaşam biçimleri her zaman var olur. Bu nedenle genel olarak kamuoyundaki göçmenlerin işgücünde haksız rekabete neden olarak işsizliğe neden olacağı şeklindeki düşüncenin de yerinde olmadığı söylenebilir. Yalova şehrinde özellikle inşaatlarda göçmen usta ve işçilerin çalıştığı inşatlarda çalışan göçmenlerin ücretlerinin çoğu zaman piyasa değerlerinin de altında olmadığı, işçi bulunamadığı için inşaatlarda ücretlerin sürekli yükseldiği anlaşılmaktadır. Ayrıca göçmenlerin bir kısmının sigortalı çalıştıkları ve piyasa şartlarında iyi ücret aldıkları görülmektedir. Göçmenlerin usta ve vasıfsız işçi ihtiyacını karşıladığı, kültürel çeşitlilik sağlayarak rekabeti yükselttiği bu sayede insan gücü kalitesini artırarak ülkeye katkı sağladığı söylenebilir. Alanyazında Suriyelerin vasıf gerektirmeyen işlerde, düşük ücretle ve sigortasız olarak çalıştırıldıklarına ilişkin birçok araştırma bulunmaktadır. Göçmen katılımcıların göçmenlerin Türkiye'ye olumlu etkilerine ilişkin düşüncelerinin alanyazındaki Suriyelilerin aslında Türk vatandaşlarının çalışmak istemediği ve

genellikle vasıfsız işlerdeki emek arzı açığını kapattığına ilişkin bulguyla örtüştüğü görünmektedir. (Doğan, 2020: 147).

Yerel halkın çoğunlukla göçmenlerin "halkın huzurunu bozduklarını", "çalışmadıkları için kötü örnek olarak toplumu tembelliğe ittiklerini", "Türkiye'nin huzurunu bozmak amacıyla gönderilen insanlar olduğunu", "göç nedeniyle fiyatların arttığını" ve göçün "Yalova turizmini olumsuz etkilendiğini" düşünmektedir. Yerli halkın yaklaşımı bu yönüyle büyük ölçüde çok kültürlü düşünceyi içermediği diğer taraftan göçmenlerin "Türkçeyi öğrenememesi", "kaba davranılması", "güvensizlik" ve "dışlama" nedeniyle yerli halkla iletişimde sorun yaşadığı bu nedenle kendi aralarında sosyalleştikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlere dışlayıcı davranılması ve güvensizliğin ise uyumu desteklemeyeceği gibi tam tersi ayrıştırmaya neden olacağı açıktır.

Göçmen katılımcıların entegrasyon için iletişimi önemli buldukları, Türkçeyi öğrenmeye çalıştıkları, kültürel benzerliklere dikkat çektikleri anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcıların, genel olarak göçmenlerin kültürüyle Türk kültürünü birbirine yakın gördükleri, Türkçeyi öğrendikleri ölçüde aradaki engelleri aşarak daha kolay uyum sağlayacaklarını düşündükleri söylenebilir. Belirtilen bağlamda göçmenlerin yerel halkın yaşadıkları zorlukları görmesini istedikleri, yerli halkın daha fazla empati yapmasını bekledikleri anlaşılmaktadır. Göçmenlerin kültürel benzerliği daha fazla buldukları entegrasyona yerli halktan daha fazla inandıklarını anlaşılmaktadır. Göçmenler entegrasyon için gerekli çabayı gösterdiklerini düşünmektedir. Raz'a göre çokkültürlü bir toplumda ortak kültürü paylaşmak ve geliştirmek dil ve din birliği bazı kolaylıklar sağlasa da zorunlu olamaz. İnsanların diğer insanların deneyimlerini, özlemlerini ve kaygılarını anlama ve onlarla empati kurma becerileri ortak bir kültürü paylaşmak için önemlidir (Raz, 1998: 204). Yerli katılımcıların göçmenlere ilişkin kabul düzeyinin uyumu artıracağı açıktır. Suriyeli göçmen katılımcıların çoğunlukla devletin eğitim ve sağlık gibi konularda sağladığı imkânları yeterli buldukları görünmektedir. Suriyeli sığınmacıların zamanla iş imkânı sağladıkça artık mesken amacıyla konut edinmek istedikleri ancak bireysel olarak konut almaları 1927 tarih 1062 sayılı Mukabele-i Bilmisil Kanununa göre yasak olduğundan konut alamadıkları anlaşılmaktadır.

Siyasi baskı ya da savaş gibi zorunlu nedenlerle göç eden göçmenlerin ülkelerinden göç etmelerine neden olan şartların halen değişmediğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Diğer

taraftan göçmenlerin aradan geçen zaman içinde Türkiye'de dil problemini giderek daha fazla çözdükleri, çocuklarının Türkiye'de büyüdüğü ve eğitim aldığı, göçmenlerin belirli iş imkanları oluşturduğu görünmektedir. Göçmen katılımcıların belirtilen nedenlerle kendi ülkelerine dönseler bile yeninden göçmen olacaklarını Türkiye'deki bütün kazanımlarını kaybedeceklerini düşündükleri söylenebilir. Göçmen katılımcılar en azından Türkiye'de eğitim alan çocuklarının geleceklerinin zaman içinde daha iyi olacağını düşünmektedir. Göçmen katılımcıların tamamı ülkelerine dönmeyi düşünmediklerini ifade etmektedir. Yerli katılımcılarında çoğunluğu göçmenlerin kalıcı olacağını düşünmektedir. Kalıcılık konusunda yerli halkın ve göçmenlerin düşüncelerinin örtüştüğü görünmektedir. Diğer taraftan göçmenlerin Türkiye'de kendilerini daha özgür ve güvende hissettikleri için Türkiye'de yaşamayı sevdiklerini ifade ederken yerli katılımcılarında göçmenlerin Türkiye'de kendilerini rahat hissettikleri, özgürce yaşayabildikleri ve demokratik ortamı sevdiklerini düşündükleri söylenebilir.

Çoğulcu toplumlarda uyumu sağlamak için temas halindeki tüm grupların ve bireylerin kültürel ve psikolojik olarak değişmeleri gerektiğini kabul etmeleri temel gerekliliktir. Bu nedenle göçmenlerin göç ettikleri ülkenin ulusal dilini öğrenmesi önemlidir. Ev sahibi toplumun dili, tarihi ve kurumları hakkında temel bilgiler entegrasyon için vazgeçilmezdir. Göçmenlerin bu temel bilgileri edinmelerini sağlamak, başarılı entegrasyon için çok önemlidir. Göçmen katılımcılardan hiçbirisi Türkçeye tam olarak hakim olmasa da kendilerini ifade edebilecek kadar Türkçe öğrendikleri anlaşılmaktadır. Beklendiği üzere Türkiye'de yaşama süresiyle göçmen katılımcıların Türkçeyi öğrenme düzeyi arasında doğru ilişki olduğu söylenebilir. Çalışan özellikle iş yerinden arkadaşlarıyla iş dışında da beraber zaman geçiren göçmenlerin Türkçeyi iyi düzeyde öğrenebilmekteyken çalışmayan çalışsa bile iş dışında yerli halkla daha az sosyal ilişki kuran erkek ve kadınların Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenemedikleri söylenebilir.

Türkçe bilmeyen göçmenlerin çarşı pazar gibi kamusal alanlarda kendilerini ifade etmekte zorlandıkları, hastaneye veya diğer kamu kurumlarına giderken mutlaka tercüman bulundurmak zorunda oldukları, tercüman olarak çoğunlukla çocuklarının kendilerine yardım ettiği anlaşılmaktadır. Göçmen ve yerli katılımcı anlatılarından göçmenlerin kendi dilleriyle kamuya açık alanlarda konuşmalarının yerel halkta rahatsızlığa neden olduğu bu nedenle Türkçe öğrenemeyen göçmenlerin kamusal alanlara

mümkün olduğunca çıkmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle Türkçeyi öğrenemeyen göçmenlere ve Arapça konuşulmasına Türk toplumunun toleransta göstermediği söylenebilir.

Hem yerli katılımcılardan hem de göçmen katılımcılardan göçmenlerin Türkçeyi konuşma şekli nedeniyle dışlanma ya da aşağılanma yaşadıklarını belirtenler vardır. Ancak göçmen katılımcılardan konuşma şekilleri nedeniyle aşağılandıklarını düşünenlerin daha fazla olduğu görünmektedir. Konuşma üzerinden "yabancılığın temsili" yerli halk yönünden değerlendirildiğinde yerel halkın yabancılığı ve farklı dilleri dolayısıyla farklı kültürleri kabul düzeyinde kısmen problemler olduğu söylenebilir. Göçmenlerin konuşma şekilleri nedeniyle zaman zaman dışlandıkları ya da doğrudan kendilerine dışlayıcı davranıldığı konuşmaları nedeniyle yerel halkın kendilerini alaya aldığını ifade etmiştir. Göçmen katılımcıların konuştuklarında aksanlı konuşmaları nedeniyle yabancı olduklarının anlaşılması üzerine göçmenler yerel halkın *"sen yabancı mısın"* şeklinde sorduğunu belirtmektedir. Göçmenlerin "sen yabancı mısın" şeklindeki soruyu aşağılama ya da dışlama şeklinde algıladıkları anlaşılmaktadır.

Göçmen katılımcıların özellikle dizilerden Türkiye hakkında kısmen bilgi sahibi olduğu, bazı göçmen katılımcıların ise Türkiye'ye daha önce gelmiş olması nedeniyle bilgi sahibi olduğu görünmektedir. Ancak göçmen katılımcılar dizilerden tanıdıkları Türkiye ile yaşayarak deneyimledikleri ve gördükleri Türkiye'nin farklı olduğunu televizyondan gördüklerine göre Türkiye'nin daha dindar bir toplum olduğunu belirtmişlerdir. Dizilerle toplumun yaşamının çok farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Yonca Yüce tarafından Aydın'da yapılan yüksek lisans çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Yüce, 2021: 112-113).

İranlı göçmen katılımcılar İran'da insanların özgür olmadığını ifade ederken Suriyeli göçmen katılımcılar ise kamu kültürü ve genel olarak kamu hizmetinin işleyişinin Türkiye'de Suriye'den çok farklı olduğunu, Suriye'de kamu hizmetinin işlemediğini, insana değer verilmediğini, okullarda öğretmenlerin öğrenciye şiddet uyguladığını, polis şiddeti de olduğunu ve hak arama özgürlüklerinin bulunmadığını belirterek Türkiye'de kamu hizmetinin iyi işlediğine dikkat çekerek Türkiye'deki genel hukuki güvenliğe ve Türkiye'nin demokrasi kültürüne vurgu yapmışlardır. Aslantürk'ün Türkiye'ye komşu ülkelerden göçün birçok nedeni olduğunu belirttiği özellikle Türkiyede'ki demokrasi ve

insan hakları konusundaki ilerlemelerin de Türkiye'ye göçün bir nedeni olduğunu ifade ettiği yukarıda belirtilmişti (Aslantürk, 2020: 196). Suriye'den göç savaş nedeniyle gerçekleşse de savaştan öncede insanların Suriye Devletine güvenmediği ve genel hukuki güvenliklerinin olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Çevre ülkelerde insanların kendisini güvende hissetmemesi insan hakları ihlalleri ve siyasi baskı nedeniyle de insanların Türkiye'ye göç ettiği görünmektedir. Bu anlamda çalışmanın Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları konusundaki gelişmeler nedeniyle de Türkiye'nin çevre ülkelerden göç aldığı düşüncesini doğruladığı söylenebilir.

Yerli katılımcıların göçmenlere göre kültürel farkı daha fazla bulduğu yerel halkın göçmenlerle din ortaklığı dışında benzerlik bulunmadığını, göçmenlerin kendi ülkelerinde barınamayan insanlar olduğunu, yeme içme alışkanlıklarının benzemediğini, giyimlerinin farklı olduğunu ve göçmenlerin kültürel olarak farklı olduklarını belirmiştir. Bu anlamda bulguların çalışmanın varsayımı ile de örtüştüğü görünmektedir. Diğer taraftan göçmenlerin göç ettiğinde gündüz uyudukları, gece ise ikametlerinde yüksek sesle konuştukları veya sokaklarda gezdikleri araştırmanın bulguları arasındadır. Ancak zamanla göçmenler Yalova halkına daha fazla uyum sağlamışlardır. Yüce tarafından Aydın'da Suriyeliler hakkında yapılan araştırmada da Suriyeli göçmenlerin gündüz uyudukları gece ise geç saatlere kadar meskenlerinde yüksek sesle konuşmaları nedeniyle komşuların rahatsız olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Yüce, 2021: 168). Yerli halkın "zamanla bize göre yaşamaya başladılar" sözünden göçmenlerin zamanla gece geç saatlerde uyumama ve yüksek sesle konuşma alışkanlıklarından vazgeçerek göç ettikleri yerin kültüründen vazgeçerek kültür attıkları anlaşılmaktadır.

Yerel halktan bazı katılımcılar göçmen erkeklerin, özellikle İranlı göçmenlerin, dövmeleri, saç stilleri ve botokslarıyla Yalovalı genç erkekler içinde kötü örnek olduklarını düşünse de diğer taraftan yerli katılımcıların bir kısmı göçmenlerin artık giyimlerinin de giderek yerli halka benzemeye başladığını belirtmiştir. Göçmenlerin dinlenme ve sosyalleşme alışkanlıklarını da çevreye uyarak değiştirdikleri anlaşılmaktadır. Yerli katılımcıların anlatılarından göçmenlerin yerli halkla çatışmamak için dinlenme ve sosyalleşme alışkanlıklarında ayarlama yaparak ve giyim tarzlarında da kısmen değişiklik yaparak yerli halkla uyum sağlamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Yerli halktan katılımcıların göçmen katılımcılara göre kültürel farklılığı daha fazla bulduğu söylenebilir. Ancak kültürel farklılıklara rağmen bazı göçmen ve yerli katılımcıların kültürel benzerliklere daha fazla dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Taifel ve Turner'e göre "Biz"in genişletilerek ayrımcılığın önlenebilmesi mümkündür. Onlara göre grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerine karşı önyargısının ortak bir kimliğin öne çıkararak azaltılabileceğini göstermektedir. Böylece, daha yüksek düzeyde bir sosyal tanımlama yoluyla grup içi kapsayıcılık genişletilerek, grup içi önyargı azaltılabilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, ortak bir grup içi kimlik oluşturmanın, alt grupla ve kapsayıcı ortak kimlikle bağları aynı anda vurgulamayla birleştirildiğinde önyargıyı azaltmada özellikle etkili olduğunu göstermiştir. Bu tür "ikili kimlikler", özellikle alt grup ayırt ediciliğini güvence altına alırken, aynı zamanda dış grupla ortak bir zemin oluşturdukları için iyi çalışır (Dovidio, Gaertner, ve Saguy,2007'den aktaran Scheepers ve Ellemers 2019: 7). Daha üst düzey bir iç grup "biz"den "onlara karşı bize" geçişin ortaya çıkışı, "onlar"ın ortadan kaldırılmasını ve hatta ortadan kaldırılmasını gerektiren bir "biz" tanımına geçiş, sosyal değişim ve istikrarın daha sistematik bir analizini sağlar (Turner ve Reynolds 2010: 29; Turner, Oakes, Haslam, ve McGarty, 1994: 8). Yerli katılımcıların bir kısmı ile bazı göçmen katılımcıların "kültür olarak aynı coğrafyanın insanı olmaya", "yaşam tarzlarının aşağı-yukarı benzediği" düşüncesine vurgu yaparak, ortak kader ve tarihe dikkat çekerek kapsayıcı ortak kimlik bağlarına vurgu yaptıkları ve "biz" düşüncesini öne çıkarmaya çalıştıkları görünmektedir.

Başarılı bir uyum için öncelikle farklı kimliklerle iletişime açık bir toplum önemlidir. Ager ve Strang'e göre ise entegrasyonun bileşenleri arasında en önemlilerinden birisi sosyal ilişkiler ve sosyal bağlantılardır. Oluşturulacak sosyal köprülerle göçmenler ve yerel halk arasındaki sosyal ilişkiler kuvvetlenebilir. Sosyal ilişkiler sayesinde ve sosyal ilişkiler kuruldukça göç alan toplum ve göçmenler birbirini daha iyi anlayabileceğinden sosyal ilişkiler toplumsal uyum sürecinde çok önemli roller oynamaktadır. (Ager ve Strang'tan aktaran Altuntaş, 2020: 63) Yerel halkın bir kısmının göçmenlerle hiç iletişim kurmazken bir kısmının iletişiminin "hal hatır sorma" ve "selamlaşma"dan öteye geçmediği anlaşılmaktadır. Buna rağmen çoğunlukla yerel halkın göçmenlerle iletişim halinde olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili yerli katılımcıların cevap ve anlatılarından göçmenlerle kültürel mesafe bulunduğunu belirten yerli katılımcılarda dâhil olmak üzere yerel halkın göçmenlerin şehre uyumları için sosyal destek sağladıkları söylenebilir.

Çalışmaya katılan göçmen katılımcıların çoğunluğu göçmenlerin yoğunluklu olarak ikamet ettiği Bahçelievler Mahallesinde oturmamaktadır. Diğer taraftan göçmen katılımcıların ikamet ettiği binalarda yerel halktan komşuları da bulunmaktadır. Buna rağmen göçmen katılımcıların çoğunluğunun komşularıyla iletişiminin sınırlı olduğu görünmektedir. Göçmen katılımcılardan maddi durumu kısıtlı olan bu nedenle kiraların daha düşük olduğu şehrin çevre mahallelerinde ikamet eden göçmenlerin komşuluk ilişkilerinin nispeten ekonomik durumu daha iyi ve şehrin merkezi yerlerinde oturan göçmenlere göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Şehrin merkezinde oturan göçmenlere göre şehrin nispeten çevresinde yerleşen göçmenlerin yerel halkla daha fazla iletişim halinde oldukları ve Türkçeyi daha iyi öğrendikleri görünmektedir.

Çalışan ve çalıştığı iş yerinde yerel halktan arkadaşlarıyla yoğun iletişim içinde bulunan göçmen erkek katılımcılar ile komşularıyla daha fazla iletişim içinde bulunan göçmen kadın katılımcıların Türkçeyi yeterli düzeyde öğrendikleri uyum becerilerinin daha fazla geliştiği dikkat çekmektedir. Çalışma, çalıştığı yerden arkadaşlarla yoğun iletişim kurma ile Türkçe öğrenme ile daha iyi entegrasyon arasında doğru ilişki olduğu söylenebilir. Diğer taraftan çalışmayan ve komşularıyla fazla iletişim kuramadıklarını ifade eden Iraklı göçmen kadınların ise Türkçeyi öğrenemedikleri dil kursuna devam ettikleri anlaşılmaktadır. Göçmen katılımcı anlatılarından göçmen katılımcıların yerel halkla iletişime geçtikleri ölçüde çoğunlukla kendileriyle iyi ve olumlu iletişime açık yerel halkın bulunduğu söylenebilir. Ancak şehrin merkezi sayılabilecek bölgesinde oturan yerel halkın göçmenlerle iletişime daha kapalı olduğu da görünmektedir. Hatta göçmenlerin yoğun olarak tercih ettiği Bahçelievler Mahallesinden yoğun göçmen nüfusundan rahatsız olan yerel halktan bazılarının mahalleden farklı bölgelere taşındığı anlaşılmaktadır. Çalışmayan özellikle Iraklı göçmenlerin de yerel halkla iletişim kurmaya çok fazla ihtiyaç duymadıkları gibi sıcakta olmadıkları söylenebilir. Bazı yerli katılımcılar ise göçmenlerle iyi iletişim kurduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan yerel halktan bazılarının araştırma sırasında da göçmenlere ait derneklere göçmenlerin hal-hatırlarını sormak için ziyaret ettikleri, göçmenlerle iyi iletişime özellikle değer verdikleri gözlemlenmiştir.

Göçmen katılımcıların çoğunluğu bir şekilde göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve davranışların olduğunu kendileri yaşamasa bile çevrelerindeki diğer göçmenlerin

olumsuz tutum ve davranışlarla karşıladığını ifade etmektedir. Yerel halkın davranışını olumlu bulan göçmenler yerel halkın tutumunu "arkadaşça" "efendi" kavramlarıyla tanımlamışlardır. Göçmenlere yönelik yerel halkın damgalayıcı ve ötekileştirici olumsuz tutum ve davranışlarını göçmenlere göre; "Araplar" "Suriyeli" "neden geldiniz" hitaplarının oluşturduğu söylenebilir. Göçmenlerin "Araplar" "Suriyeli" "neden geldiniz" şeklinde ki hitapları damgalayıcı ve ayırımcı buldukları görünmektedir. Yerel halkın göçmenlere yönelik davranışını olumsuz bulan göçmen katılımcıların yerel halkın olumsuz tutumlarını genel olarak "sabırsızca" "hoşgörüsüz" kavramlarıyla tanımladıkları söylenebilir.

Yerli katılımcılar çoğunlukla göçmenlerle herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sorun yaşadığını belirten katılımcıların ise somut bir sorun belirtmediği gözlemlenmiştir. Bazı yerli katılımcıların ise televizyondan veya sosyal medyadan duydukları veya gördükleri sorunları aktardıkları görülmüştür. Yerli katılımcıların anlatılarından yerel halkın göçmenlerle önemli bir sorun yaşamadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Belirtilen nedenlerle katılımcıların göçmenlere ilişkin bazı olumsuz düşünce ve tutumlarını çoğunlukla göçmenler hakkında medyada çıkan olumsuz haberlerle oluşturdukları düşünülmektedir.

Akdağ'a göre savaşın yarattığı psikolojik travmanın da etkisiyle oluşan güvensizlik hissi ya da iletişime geçme çekingenliği göçmen Suriyelileri yalnızca kendileriyle ya da kendilerine benzeyen gruplarla bir arada yaşamaya zorlamıştır (Akdağ, 2020: 58). Bu anlamda çalışma bulguları Akdağ tarafından Batman şehrinde yüksek lisans çalışmasıyla yapılan çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Yerli halktan katılımcılar Suriyelilerin "çekingen" ve "içe kapalı" olduğunu belirtmektedir. Suriyelilerin savaştan kaçmış olmaları ve medyada çıkan haberler nedeniyle yaşadıkları güvensizliğin toplumla iletişimlerini olumsuz etkilediği mümkün olduğunca kamusal alanda görünmemeye çalıştıkları söylenebilir. Diğer taraftan göçmenlerin yeni taşındığı topluma uyumunun zamana yayıldığı söylenebilir. Göçmen katılımcılar aradan geçen zaman içinde daha iyi uyum sağladıklarını, dilin uyumda önemli olduğunu, aradan zaman geçtikçe yerel halktan daha fazla arkadaş edindiklerini, yerli halkla daha kolay iletişim sağladıklarını ve Türk toplumunu daha iyi anladıklarını ifade etmiştir. Çalışma bulgularına göre göçmen

katılımcıların yerli katılımcılara nazaran uyum konusunda daha iyimser oldukları söylenebilir.

Göçmen katılımcıların tamamı yerel halktan biriyle evlenmeye sıcak bakmaktadır. Çiçek tarafından Adana da 2021 yılında yapılan çalışmada ise Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla Türklerle evliliğe olumlu bakmadıkları tespit edilmiştir (Çiçek, 2021: 155). Buna göre çalışma da elde sonuç Çiçek tarafından Adana ilinde doktora çalışması olarak yapılan araştırmayı desteklememiştir. Ancak Çiçek tarafından yapılan çalışmada sadece Suriyeli göçmenler ele alınmıştır.

Yerli katılımcılar göçmenlerle evliliği "nasip kısmet" bağlamanda ele alırken bazı yerel halktan katılımcılar göçmenlerle evliliği kabul etmeyeceğini ifade ederken bazı katılımcılar ise kabul etmeyeceklerini ancak saygı duyacağını belirtmiştir. Yerli katılımcılardan göçmenlerle evliliğe evet diyenlerin bazıları İslami değerleri öncelerken bazıları kültürel yakınlığı öne almıştır. Yerli katılımcılardan bazıları ise göçmenlerle evliliğe karşı olmazken Suriyelilerle evliliğe çokta olumlu bakmadığı görünmektedir. Yerli katılımcıların çoğunlukla göçmenlerle evliliğe karşı olmadıkları dolayısıyla evlilik yönünden ele alındığında yerel halkın göçmenlerle kültürel mesafeyi çoğunlukla fazla bulmadıkları söylenebilir. Ancak Doğan tarafından Yalova şehrinde 2020 yılında yapılan "Yalova Halkının Suriyeli Algısı" isimli doktora çalışmasında da halkın bir kısmının Suriyelilerle evliliğe karşı olduğu bulunmuştur. Şen tarafından İstanbul ilinde 2020 yılında yapılan çalışma da araştırmaya benzer bir şekilde Suriyeli katılımcıların Türk toplumuna sosyal mesafesinin Türklerin Suriyeli göçmenlere sosyal mesafesinden daha kısa olduğu bulunmuştur. Şen bu durumu göçmenlerin uyumlarını evlilikler yoluyla da hızlandırma veya güçlendirme istediği olarak değerlendirmektedir (Şen, 2020: 140).

Göçmen gruplara yönelik göç edilen ülke toplumunca duyulan güvensizlik, onları uyum sağlamaya zorlama, sosyo-kültürel açısından dışlanmış hissetme ve toplumsal desteğin yetersiz olması gibi faktörler bireylerde ruhsal yönden sağlıksız bir tablo çizilmesine neden olmaktadır. (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013: 14-15). Diğer taraftan çok kültürlülüğe yaklaşıma ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar göçmen gruplarında kültürel heterojenliği takdir eden ve kültürel devamlılığı destekleyenlerin daha fazla göçmeni kabul etmeye istekli olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, çeşitlilik faydalı olarak görüldüğünde, bireyler daha güçlü göçmen yanlısı duygulara sahiptir (Ward, Gale, Staerklé, ve Stuart,

2018: 7-8). Buna karşılık, çeşitliliğe karşı direnç olduğunda, aynı zamanda daha büyük bir sosyal güvensizlik ve algılanan etnik tehdit vardır (Coenders, Lubbers, ve Scheepers, 2005'ten aktaran Ward, Gale, Staerklé ve Stuart, 2018: 8).

Göçmen katılımcılar çoğunlukla insanlara ve yerel halka tanıdıkça güveneceklerini belirtirken bir kısmı ise genel olarak ayrım yapmadan herkese güveneceklerini güven olmadan insanın yaşayamayacağını ifade etmiştir. Göçmen katılımcıların kaynak ülkede yaşadıkları siyasi baskı ve savaş ortamlarının insana olan güvenlerini olumsuz etkilediği görülmekle birlikte Suriyeli göçmen katılımcıların güvene ilişkin düşüncelerini savaş bağlamında ele alarak açıklamışlardır. Bazı Suriyeli katılımcılar ise Suriyelilere güvenmediklerini ancak Türklere güvendiklerini ifade etmektedir. Suriyeli katılımcıların insana güven konusunu genel olarak savaş bağlamında ele aldıkları anlaşılmaktadır. "Suriye iç savaşı" Suriyeli katılımcıların genel olarak insana güven düşüncelerini neredeyse Suriye savaşı öncesi ve sonrası olmak üzere tamamen değişmiştir. Diğer taraftan yine Suriyeli göçmen katılımcıların insana güven ve devlete güveni aynı anda düşündükleri ikisini birbirinden de ayırmadıkları söylenebilir. Genel olarak Türkiye'deki demokratik yönetimin Suriyeli göçmenlere güven verdiği, bu nedenle kendilerini Türkiye'de daha fazla güvende hissettikleri de söylenebilir. Güvenli siyasi ortam ile insana duyulan güvenin toplumsal güven ortamını da birlikte oluşturduğu söylenebilir. Genel olarak yerli katılımcıların güven konusunda göçmenleri ayrıştırmadıkları ancak bazı katılımcıların tarihsel nedenlerle Arap ve İranlı göçmenlerle aralarına sosyal mesafe koydukları anlaşılmaktadır.

Göç deneyimi yaşayan bireylerde kaynak ülkenin kültüründen, yaşayışından ayrılmak, bireylerin aidiyet duygularına zarar vermekte, özellikle ilk kuşakta arafta olma, iki yere de tam olarak ait hissedememe duygusu oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2020: 155). Göç deneyimi ile beraber bireysel kimlik de pek çok yönden değişime uğrayabilir. Bu değişim, göç edilen yerin kültürü hakkında bilgi edinerek ve göç edilen yerin kültürü gündelik yaşamda deneyimlenerek başlar. Kısacası; bireyler gerek kişisel gerekse toplumsal anlamda etkileyen göç, onların kimlik oluşumlarını da doğrudan etkilemektedir. Savaş veya siyasi baskı nedeniyle ülkeye zorunlu olarak göç eden göçmenler Türkiye'ye güvenli liman olarak sığındıklarına, vatandaşlık istediklerine, Türkiye'de kendilerini güvende hissettiklerine dikkat çekmektedir. Ancak Adıgüzel'inde ifade ettiği gibi ilk

kuşak göçmenlerin vatandaşlıkta alamadıkları için kendilerini adeta "arafta" hissettikleri anlaşılmaktadır (Adıgüzel, 2020: 155). Göçmenlerin çocuklarının ise göçmen katılımcı anlatılarına göre kendilerini daha fazla Türkiye'ye ait hissettikleri anlaşılmaktadır. Diğer taraftan göçmenler esasen kendilerini Türkiye'ye ait hissetmek istemektedir. Çünkü artık güvenle dönebilecekleri bir ülkeleri yoktur. Ancak vatandaşlık almadan kendilerini Türkiye'ye ait hissetmedikleri de anlaşılmaktadır. Onlar yabancı olmadıklarını düşünmektedir. Fakat kendilerini ülkeye aitte hissedememektedir.

Yerli halkın göçmenleri çoğunlukla olumsuz kavramlarla tanımladıkları görünmektedir. Yerli katılımcıların bir kısmı göçmenleri "uyuma direnen", "ülkeyi batırmaya çalışan", "rahatlığa ve tembelliğe alışmış" "değer üretmeyen insanlar" olarak görürken bir kısmının ise göçmenleri "güvenliği arayan sıfırdan hayat kurmaya çalışan mağdur insanlar" olarak tanımladığı söylenebilir. Ancak yerli katılımcılardan bazıları Iraklı ve İranlı göçmenleri özellikle rahat insanlar olarak tanımladıktan sonra Suriyeli göçmenleri "piyasaya çıkamayan" yani "kamusal alanda görünmeyen insanlar" olarak tanımlaması dikkat çekicidir. Görüşülen göçmen Suriyelilerin hemen hepsi işçi ve çalışan bireylerdir. Yerli katılımcılarda Suriyeli göçmenlerin özellikle oto sanayi ve inşaatlarda çalıştıklarını belirtmişlerdir. İranlı ve Iraklı göçmenlere göre görece yoksul olduğu anlaşılan Suriyeli göçmenlerin daha çok işle meşgul olurken kamusal alanda görünmedikleri İranlı göçmenlerin ise giyim-kuşamlarıyla kamusal alanda özellikle görünür oldukları anlaşılmaktadır. Yerli halkın Iraklılara ilişkin düşüncelerini Irak'lı göçmenlerin anlatılarının da desteklediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Suriyeli ve Iraklı göçmenler arasındaki farklılıkta sosyoekonomik nedenler kadar inanç sistemi temelli farklılıkların da etkisi olabileceği düşünülebilir.

Diğer taraftan yerli katılımcıların Osmanlı Devletinin parçalanmaya başlamasıyla birlikte çekildiği Kafkasya ve Balkanlardan gerçekleşen göçle 2010'dan sonra özellikle Irak, Suriye Mısır, Afganistan gibi ülkelerden gerçekleşen göçü farklı değerlendirildiği görünmektedir. Yerli katılımcıların Osmanlı Devletinin parçalanmaya başlamasıyla birlikte çekildiği Kafkasya ve Balkanlardan gerçekleşen göçle gelenleri "Müslümanlığı benimsemiş insanlar" "Müslüman ve Türklüğü hissedenler" "özü Türk olanlar" şeklinde tanımlarken 2010'dan sonra Suriye, Irak, İran ve Afganistan gibi ülkelerden gelenleri ise Türk toplumuna yabancı olarak tanımladıkları görünmektedir. Yukarıda Kirişçi'nin Türk

kökenli insanların göç akışlarına atıfta bulunmak için "eski göç" terimini literatüre kazandırdığı, "eski göçü", Kirişçi'nin Türk kökenli olmayan göçmenlerin Türkiye'ye gelişiyle karakterize edilen "yeni göç"ten ayırdığı belirtilmişti (Kirişci'den aktaran Tolay, 2015: 4). Yerli katılımcıların Yunanistan, Bosna Hersek ve Kafkaslardan gelen göçmenleri "Müslüman Türk" veya "kendisini ülkeye ait hissedecek göçmenler" şeklinde tanımladığı görünmektedir. Bu anlamda araştırma bulgularının eski göç ve yeni göçe ilişkin alınyazındaki düşünceyi de teyit ettiği görünmektedir. Ayrıca özellikle Kafkasya, Kırım ve Bulgaristan'dan göçle gelen yerel halktan katılımcıların yeni göçe daha fazla karşı olduğu da görünmektedir. Bu durum ABD gerek AB gerekse tüm diğer göç alan toplumlarda örneklerine rastlanan "önce gelen göçmenin, sonra gelen göçmeni istememesi" sonucunu da desteklemektedir.

Sonuç olarak yerel halkın 2010'lardan sonra özellikle Suriye, Irak, İran, Mısır ve Afganistan gibi komşu ve çevre ülkelerden gerçekleşen göçe yaklaşımının Balkanlardan ve Kafkaslardan gerçekleşen eski göçe nazaran farklı ve daha olumsuz olduğu söylenebilir. Yerli halkın Yunanistan, Bosna Hersek ve Kafkaslardan gelen göçmenleri "Müslüman Türk" veya "kendisini ülkeye ait hissedecek göçmenler" şeklinde tanımlarken 2010'lardan sonra özellikle Suriye, Irak, İran, Mısır ve Afganistan gibi komşu ve çevre ülkelerden gelen göçmenleri ise *"yabancı"* olarak tanımladığı görünmektedir. Buna rağmen göçmenlerin çoğunlukla yerel halkla kültürel temasta bulunurken orijinal kültürünü sürdürerek Yalova halkına uyum çabası içinde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yerel halkın çoğunlukla göçmenlere "eritme potası" stratejisiyle yaklaştığı görünmektedir. Diğer taraftan her ne kadar çalışmada tespit edilmese de yerel halkın dışlaması veya ayrımcılığı nedeniyle süreç içerisinde göçmenlerin marjinalleşmesi de olasıdır. Yerel halkın kültürel çeşitliliğe değer verdiğinin söylenmesi zor olduğundan bütünleşmenin göçmen gruplar tarafından "özgürce" seçilebildiğini ve başarılı bir şekilde izlenebildiğini söyleyebilmek kolay değildir. Entegrasyon politikası tüm grupların kültürel farklılıklarıyla yaşama hakkı olduğunun kabul edilmesini gerektirdiğinden başarılı bir entegrasyon ve karşılıklı uyumdan da bahsetmek de mümkün görünmemektedir.

Göçmenlerin istihdamı göçmenlerin ülkeye başarıyla entegrasyonunun sağlanması açısından önemlidir. Devletin göçmenlerin istihdamı konusundaki yaklaşımı da

önemlidir. Çalışma izninin çıkarılmasının kolay olmaması nedeniyle göçmenler sigortasız ve kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Göç nedeniyle zaten dezavantajlı bir durumda bulunan göçmenlerin sigortasız, kayıt dışı ve düşük ücretle çalışmaları nedeniyle mağduriyetleri daha da artmaktadır. Göçmenlerin kayıt dışı çalışmaları nedeniyle yerel halk içinde haksız rekabet oluşmaktadır. Belirtilen nedenlerle göçmenlerin çalışma izinlerinin kolaylaştırılması göçmenlerin daha başarılı entegrasyonu açısından gerekli olduğu söylenebilir.

Çokkültürlü bir yapı içinde refahın ve ortak kültürün geliştirilebilmesi eğitim sisteminin çokkültürlülüğü desteklemesi ile mümkün olabilir. Çokkültürlülüğü destekleyecek bir eğitim politikasıyla toplumun farklı kesimleri farklılıkları keşfederek ortak yönlerini öğrenebilecektir. Eğitim politikaları yoluyla farklılıklarla bir adada hoşnut bir şekilde yaşayabilme, kültürel merak gibi birtakım entelektüel değer ve kazanımların gelişim göstermesi mümkün olacaktır. Diğer taraftan çokkültürlü eğitim politikalarıyla kazanılmış birlikte yaşayabilme yetkinliği bölünme ve göçmenlerin gettolaşmasının da önüne geçebilir. Belirtilen nedenlerle eğitim sistemi müfredatının çokkültürlü yapıyı destekleyecek şekilde belirlenmesinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Göçmen çocuklarının başarılı bir şekilde toplumla bütünleşebilmesi için eğitimin yanında göçmen çocuklarının sanatsal ve spor etkinliklerine katılımlarının da sağlanması gerekmektedir. Göçmen katılımcı anlatılarından göçmen çocuklarının profesyonel sporcu lisansı almalarının önünde engeller bulunduğu anlaşıldığından göçmen çocuklarının profesyonel sporcu lisansı almalarının önündeki engellerin kaldırılması önerilmektedir.

Göçmenliğin geçici olacağı düşüncesinin göçmenlerin entegrasyonunu olumsuz etkileyebileceğinden göçmenlerin daha başarılı entegrasyonu için aradan geçen zaman içinde hukuki statülerinin yeniden gözden geçirilmesine olanak sağlayacak şekilde hukuki mevzuatın gözden geçirilmesinin zorunlu olduğu görünmektedir.

Göçmenlerin göç ettikleri toplumun dilini öğrenmeleri başarılı bir entegrasyonun en başta gelen destekleyicisidir. Göçmenlerin Türkçeyi öğrenmesi için İl Göç İdaresi Başkanlığının düzenlediği kurslar mevcuttur. Göç İdaresi Başkanlığının göçmen derneklerine Türkçe kursları için eğitmende sağladığı araştırma kapsamında görülmüştür. Göçmenlerin çoğunlukla Türkçeyi öğrenme çabası içinde oldukları düzenlenen kurslara

katıldıkları görünmekle birlikte aradan geçen zamana rağmen Türkçeyi halen yeterli düzeyde öğrenemeyen göçmenler bulunmaktadır. Göçmenlerin Türkçe yetkinliklerinin artırılması için Türkçe derslerinin yoğunluğunun artırılması ve göçmenlerin belirlenen kurslara katılımlarının temin edilmesi gerektiği önerilmektedir. Çokkültürlü bir yapı içinde ortak kültürün geliştirilebilmesi, farklılıkların keşfi ve entelektüel değer ve kazanımların artırılması için göçmenlerin ve yerel halkın birlikte katılabileceği sanatsal, sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi için programlar oluşturulabilir.

Yerel halkın göçmenlerle doğrudan kamusal alandaki karşılaşmalar da sorun yaşamadığı, daha çok sosyal medya ile geleneksel medyada oluşan ayrımcı ve ötekileştirici dilin toplumun göçmenlere yönelik olumsuz tavır ve tutum sergilemesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen nedenlerle ilgili mecralarda Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcılık ve dışlama içeren söylemlerin kullanılması engellenmelidir. İlgili medya mecralarında Suriyelileri ötekileştiren, aşağılayan ve hatta bazen de hedef haline getiren yayınların önüne geçilmelidir. Göçmenlerle yerel halk arasında huzursuzluğa neden olabilecek sosyal medya provokasyonlarının önlenmesi amacıyla tedbirler alınmalıdır. Diğer taraftan Türkiye'ye yönelik artan göç sosyal gerçekliği göz önüne alınarak Türk toplumunun göçmen kabulünü kolaylaştıracak, farklılıklarla bir arada yaşamayı destekleyecek ve göç ve göçmen farkındalığını artıracak yeni medya ve geleneksel medya çalışmaları yapılmalıdır.

Tezde daha çok çevre ülkelerde yaşanan savaşlar ve siyasi baskılar gibi itici faktörler ile Türkiye'nin çevre ülkelere göre daha güvenli ve istikrarlı olması ile daha fazla refah vadetmesi gibi çekici faktörler Türkiye'ye yönelik göçün nedeni olarak incelenmiştir. Ancak başta AB ülkeleri olmak üzere Türkiye'ye komşu gelişmiş ülke konumundaki toplumların Ortadoğu'dan gelen göçmenler konusunda seçici ve aşırı kontrollü yaklaşımı, Ortadoğulu göçmenlerin AB sınırındaki Türkiye'de yoğunluk göstermesinin arkasında yapısal ve politik sebeplerin de olduğu düşünülmektedir. Bu tezde işin politik kısmına hiç değinilmemiştir. Bu nedenle bundan sonraki araştırmacılar, aynı konunun politik ve diğer unsurlarını detaylıca çalışabilirler.

Türkiye'nin konumu, çevre ve bölge ülkelerinde yaşanan istikrarsızlık dikkate alındığında Türkiye'nin göç almaya devam etmesi potansiyeline nazaran göçle ilgili daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda göçmenlerin kalıcılığı

değerlendirilerek 1. ve 2. kuşak göçmenler arasında karşılaştırmalı kültürel temas çalışmaları ile göç ve entegrasyon konusunda başarılı çalışmalar yapan ülkeler karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

Abdulhakimoğulları, E. D. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Kabul Bağlamında Kültürlerarası İletişim Duyarlılığı Ve Suriyeli Sığınmacı Algısı: Sakarya Üniversitesi Örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya]. 15 Nisan 2024 https://hdl.handle.net/20.500.12619/90446 adresinden alımdı.

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. İstanbul: Nobel Akademin Yayıncılık.

Ağbaba, D. (2020) *Çokkültürlü Toplumlarda Mekân, Kimlik Ve Aidiyet Dinamikleri: Niğde Örneği (*Yayın no: 628170). [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Akdağ, L. (2020) *Geçici Koruma Kanunu İle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Uyum Süreci Ve Karşılaştıkları Problemler: Batman Örneği,* (Yayın no: 640715) [Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Bolu]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Aktaş, M., ve Öztekin, S. (2017, April). Göç Ve Mültecilik İle İlgili Kavram Karışıklığı. *In Third Sarajevo International Conference* (p. 219).

Akşit. B. T. (2015) *Sosyal Bilimlerde Yöntem:* İstanbul Maltepe Üniversitesi

Alkar, E., ve Atasoy, E. (2020). 21. Yüzyılda Türkiye'nin Jeopolitik Konumu Ve Dış Göç İlişkisi. *Global Science And Innovations,*

Altuntaş, M. (2020). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği* (Yayın no: 635996) [Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Apak, H. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Uyumu ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği* (Yayın no: 361905) [Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=awv68OVHkJ8UaqNDNIJ0fg&no=W6axdhhVQyExVkJFUa3FRg

Arslan, D. A., ve Arslan, G. (2019). *Dünden Bugüne Konya'da Göçün Sosyolojik Analizi.* Konya: Konya Kitabı XVII, 47.

Aslantürk, O. (2020). Türkiye'ye Yönelik Göç Ve İltica Hareketleri: Suriyeliler Örneği-mıgratıon And Asylum Movements Towards Turkey: Syrıans Case. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 7(1), 172-201.

Avcı, M., Avcı, U. ve Şahin, F. (2008). Sosyal ve Ekonomik Yönüyle Fethiye'ye Uluslararası Yabancı Göçü, Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası Raporu. Fetiye. 10.02.2024 tarihinde https://www.ftso.org.tr/assets/upload/dosyalar/sosyal-ve-ekonomik-yonuyle-fethiyeye-uluslararasi-yabanci-gocu.pdf adresinden alındı.

Aydoğan, D. (2007). Yabancı Çingenelerin Türkiye'ye Giriş, İkamet, Seyahat Özgürlükleri ile Türkiye'den Sınır Dışı Edilmeleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1-48.

Ayhan, B. (2019). *Göç, Göçmen Ve Yerel Basın.* Konya: Konya Kitabı XVII, 91.

Balkır, C. ve Kırkulak Uludağ, B. (2014). Antalya'da Yaşayan Yerleşik Yabancı Emekli Göçmenlerin Yerel Ekonomiye Etkisi. M. Tuna (Editör), *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler,* s. 77-106. Ankara: Sentez.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388

Barışık, S., (2020) Bölüm 1 Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri. 03.02.2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/347388175_BOLUM_1_GOC_KAVRAMI_TANIMI_VE_TURLERI adresinden alındı.

Bartram, D., Poros, M. V., ve Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar.* (I. Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.) Ankara: Hece Yayınları.

Barut, I. (2018). Osmanli Dönemi'nde Gerçekleşen Göçlerin Kurumsallaşma Ve Göç Politikalari Üzerindeki Etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *18*, 161-190.

Barut, I. (2022) *Türkiye'de Göç Politikaları, Değişim, Kurumsallaşma ve Sorunlar.* İstanbul: Kriter Yayınıvi.

Bakewell, O., De Haas, H., ve Kubal, A. (2012). Migration Systems, Pioneer Migrants and The Role of Agency. *Journal of Critical Realism*, *11*(4), 413-437.

Baykal, S., ve YILMAZ, L. (2020). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu ile göç idaresi bağlamında Türkiye'nin yeni göç siyaseti. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 633-652.

Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göç'ten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 109-126.

Benet-Martínez, V. (2012). Multiculturalism: Cultural, social, and personality processes. http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398991.013.0025

Berg, B. L., ve Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Konya: Eğitim Yayınevi.

Berry, John W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46 (1), 5-68.

Berry, J. W. (2011). Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity. *Papers on social representations*, *20*(1), 2-1.

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A., ve Sam, D. L. (2015). *Kültürlerarası psikoloji: Araştırma ve uygulamalar*.(çev. ed.: Leman Pınar Tosun). Ankara: Nobel.

Billig, M. (1996). Remembering the particular background of social identity theory. *Social groups and identities: Developing the legacy of Henri Tajfel*, 337-358.

Bozkurt, K. (2018). Suriye İç Savaşı: Savaşın Yarattığı Mültecilik Akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, 1*(1), 57-70.

Canatan, K. (2020). *Toplumsal Değişim Perspektifinden Göç Sosyolojisi*. Ankara: Eskiyeni Yayınları

Castles, S., Miller, M. J. (2015). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İisbf Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramlari, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.

Çiçekli, B. (2014). Yabancılar ve mülteci hukuku. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, *221*.

Çiçek, A. (2021) *Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal Ve Siyasal Entegrasyonu: Adana İli Örneği* (Yayın no: 712194). [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Çil, K. (2013) *Yerleşik Yabancıların Türkiye Algılamaları: Antalya Örneği*. (Yayın no: 345785). [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelciliği Ana Bilim Dalı, Antalya]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Çevik, H. (2020). *Göç Ve Entegrasyon Uygulama Alanları, Politikalar ve Paydaşlar.* Ankara: Nika

De Haas, H. (2007). North African Migration Systems: Evolution, Transformations And Development Linkages. 12.03. 2024 tarihinde https://www.migrationinstitute.org/publications/wp-06-07 adresinden alındı.

Demirbaş H, Bekaroğlu E. (2013). Evden uzakta olmak: sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz Dergisi*, 1-2-3:11-24.

Demirtaş, H. (2003). Sosyal Kimlik Temel Kavram ve Kuramı Varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144.

Dişbudak, C., Akgün, G., ve Balmumcu, Ö. (2012). Göçmenlerin Türkiye'de "yaşamaya devam etme kararlarının" sosyo-ekonomik belirleyenleri: 1989 Bulgaristan göçmenleri örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 1-10.

Doğan, A. S. (2020) Yalova Halkının Suriyeli Algısı: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri (Yayın no: 651452) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Dost, S. (2014), Ulusal ve Uluslararasi Mevzuat Çerçevesinde Türkiye'deki Suriye'li Siğinmacilarin Hukuki Durumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *4*(1), 27-69.

Dündar, F. (2021). Hicret Din ü Devlet: Osmanlı Göç Politikası (1856-1908). İstanbul: İletişim.

Erbaş, H. (2019). G*öç ve Göçmenler*. Ankara: Phoenix Yayınları.

Erbaş, H., ve Türker, Ö. A. (2019). Göç Araştırmaları Alanında Kavramsal Sorunlar ve Etik/politik Sorumluluk. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(2), 883-911.

Erdoğan, E., ve Uyan Semerci, P, E. (2021). *'Toplumsal Araştırma Yöntemleri İçin Bir Rehber: Gereklilikler, Sınırlılıklar ve İncelikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, M., (2018), *Türkiye'deki Suriyeliler,* 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, T. (2019). *Kavramsal ve Kuramsal Açıdan Göç Olgusu.* Konya: Konya Kitabı Xvıı, 17.

Ergüven, N. S., ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku Ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1062.

Fansa, M. (2021). Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *Antakiyat*, 4(2), 289-306

Göç İdaresi Başkanlığı (t.y.a). Geçici Koruma. 29/02/2024 tarihinde https//www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden alındı.

Göç İdaresi Başkanlığı (t.y.b.) İkamet İzinleri. 29/02/2024 tarihinde https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri adresinden alındı.

Görer, T.N. (2017). Hayalet Göç:Yaşam Kalitesi Arayışında Türkiye Kıyı Yerleşmelerine Yönelen Avrupalı Emekliler. *İdealkent, (*14), 2g06-233

Göker, G. (2013). Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler. (Yayın no: 344610). [Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Gurak, Douglas T.; Caces, Fe (1992). Migration Networks and The Shaping of Migration Systems. *International Migration Systems: A Global Approach,* 150-176.

Islam, G. (2014). Social identity theory. *Journal of personality and Social Psychology*, *67*(1), 741-763.

İçduygu, A., Aksel, D. (2012). *Türkiye'de Düzensiz Göç*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Yayını.

İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-33.

Haydar, E. (2018). Osmanlı İmparatorluğu Ve Türkiye'de Yaşanan Göçler ve Etkileri. *Sosyal Bilimler Metinleri*, *2018*(1), 16-27.

Hogg, M. A., ve Terry, D. I. (2000). Social identity and self-categorization processes in organizational contexts. *Academy of management review*, *25*(1), 121-140.

Kanar, H. E., ve Doğan, C. (2020). Göç ve Göçmen Kavramlarından Hareketle, Bulgaristan'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Yapılan Kitlesel Göçler. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS), 6*(3).

Karasu, M. A. (2018). Türkiye'ye Yönelik Diş Göçler, Suriyeli Siğinmaci Göçü ve Etkileri. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, *14*(1), 21-41.

Karpat, Kemal (2003), *Türkiye ve Orta Asya*, Ankara: İmge Yayınevi.

Karpat K. (2015), "Önsöz", *Türkiye'nin Göç Tarihi*, der. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya,1.b., İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Karpat K. (2017), *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler,* çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kaya, A. (2022). Türkiye'de Entegrasyon Tartışmaları: Aktörler ve rolleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı, 21(Özel Sayı), 335-359.

Kurekova, L. (2011, April). Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows. In *interdisciplinary conference on migration. Economic change, social challenge* (Vol. 4, pp. 6-9).

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, *3*, 47-57.

Light, I., Bhachu, P., ve Karageorgis, S. (2017). Migration networks and immigrant entrepreneurship. In *Immigration and entrepreneurship* (pp. 25-50). London: Routledge.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Taylor, J. E. (1993). THeories Of İnternational Migration: A Review And Appraisal. *Population And Development Review*, 431-466.

Modood, T. (2013). Multiculturalism. *John Wiley & Sons.*

Neuman, W. L. (2016). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar: 2. Cilt. *Yayınodası.*

Oktik, N., ve Değer, F. (2013). Göçmen Kimliğinin Oluşumunda Eğitimin Rolü Üzerine Bir Deneme. *Sosyoloji Dergisi*, (28), 107-123.

Öner, N. A. Ş. (2018). *Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar,* İstanbul: İletişim.

Özaslan, K. (2023). Dış'tan İç'e Evrilen Bir Kitlesel Göç: Türkiye'nin Suriyelileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 14 (1), 115-143.

Özcan, E. D. E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, *2*(4), 183-215.

Özgürel, G. (2020) *Turizm Destinasyonlarında Yerleşik Yabancı Yerel Halk Etkileşimi Üzerine Bir İnceleme* (Yayın no: 625059). [Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Balıkesir]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Özerim, M. G. (2012). "Emekli Göçleri Rotasında Türkiye: Avrupalı Emekli Göçmenlerin Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri ve Türkiye Algıları", *Journal of Yasar University,* (28)7: 4766 - 4787

Özmete, E., ve Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve Transnasyonal Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *29*(1), 173-207.

Raz, J. (1998). Multiculturalism. *Ratio Juris*, *11*(3), 193-205.

Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of migration. *Journal of the royal statistical society*, *52*(2), 241-305.

Salehyan, I., ve Gleditsch, K. S. (2006). Refugees and the spread of civil war. *International organization*, *60*(2), 335-366.

Sert, D. Ş., (2018). *Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, İstanbul: İletişim.

Sevim, N. (2010). Tüketici Kültürleşmesinin Almanya'daki Türk Göçmenlerin Gıda Tüketim Ve Gıda Alışveriş Davranışları Üzerindeki Etkisi (Yayın no : 263156). [Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Scheepers, D., ve Ellemers, N. (2019). Social identity theory. *Social psychology in action: Evidence-based interventions from theory to practice*, 129-143. Sprenger ISBN 978-3-030-13787-8 ISBN 978-3-030-13788-5 (eBook) https://doi.org/10.1007/978-3-030-13788-5

Şeker, B. D., Sirkeci, I., ve Yüceşahin, M. M. (Eds.). (2015). *Göç ve Uyum*. London: Transnational Press London.

Şanlı, H. (2022) Suriyeli Sığınmacıların Şehre Entegrasyonuna Yönelik Bir Saha Araştırması: Bursa [Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Şehircilik Ve Kentsel Dönüşüm Bilim Dalı, İstanbul]. 15.01.2024 tarihinde https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/4750 adresinden alındı.

Şen, H. (2020) Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı] Çanakkale 15.01.2024 tarihinde https://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12428/4069 adresinden alındı.

Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve Türleri: Kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *25*(1), 269-289.

Şeyda, K. O. C. A. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına katılım süreçlerinin toplumsal boyutları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 314-357.

Şişman, Y., ve Balun, B. (2020). Transit göç ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *21*(2), 61-79.

Südaş, İ., ve Mutluer, M. (2010). Daha iyi bir hayata doğru:"yaşam biçimi göçü. *Ege Coğrafya Dergisi*, *19*(1), 31-47.

Park, B., ve Judd, C. M. (2005). Rethinking the link between categorization and prejudice within the social cognition perspective. *Personality and Social Psychology Review*, *9*(2), 108-130.

T.C. Resmî Gazete. (30 Kasım 1994). *Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikâmet izni talep eden eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak yönetmelik.* Ankara: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.

T.C. Resmî Gazete. (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Ankara. 10.03.2024 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/ adresinden alındı.

T.C. Resmî Gazete. (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği. Ankara. 10.03.2024 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/ adresinden alındı.

Tolay, J. (2015). Discovering İmmigration İnto Turkey: The Emergence Of A Dynamic Field. *International Migration,* 53(6), 57-73.

Turner, J. C., ve Reynolds, K. J. (2010). The story of social identity. In *Rediscovering social identity: Key readings*. Psychology Press, *Taylor & Francis.*

Turner, J. C., Oakes, P. J., Haslam, S. A., ve McGarty, C. (1994). Self and collective: Cognition and social context. *Personality and social psychology bulletin*, *20*(5), 454-463.

Türkiye İstatistik Kurumu (t.y.) 2021 Nufus ve Konut Sayımı. 14/01/2023 tarihinde https://www.data.tuik.gov.tr/bulten/ındex?p=nufus-ve-konut-sayimi-2021-45866 adresinden alındı.

Trepte, S., ve Loy, L. S. (2017). Social identity theory and self-categorization theory. *The international encyclopedia of media effects*, 1-13.

Tobler, W. (1995). Migration: Ravenstein, Thornthwaite, and Beyond. *Urban Geography*, 16(4), 327-343.

Ugur, Ö. (2021). *Türkiye'de Yaşayan 12-14 Yaş Göçmen Çocukların Akran İlişkilerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Yalova Örneği* (Yayın no: 615953). [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=mSjr9k6dkvlUFfTgqN4b4A&no=GS9WMqtm-NMsxJxA4Ba2dw

Uzun, A. A. (2015). Günümüzün Sosyal Ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (1).

Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi.* Ankara: Anı Yayıncılık

Yaman, K., ve Kaya, M. (2023). Göç Kavramı ve Türkiye'de Göç Tarihi Üzerine Bir Araştırma. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS), 9*(1).

Yüce, Y. (2021). *Türkiye'de İkamet Eden Suriyelilerin Kültürel Uyum Sürecinin John W. Berry'nin Kültürleşme Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi: Aydın İli Efeler İlçesi Örneği.* [Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bandırma] https://rehber.bandirma.edu.tr/Tezler/ekutluk adresinden alındı.

Yıldırım, A. ve Simsek, H. (1999*). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12 baskı: 1999-2021). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yanık, C. (2012). *Dünyadaki çokkültürlülük tartışmaları bağlamında Türkiye'de çokkültürlülük eleştirel bir bakış* [Doctora tezi, Bursa Uludag Universitesi]. 01.01.2024 tarihinde https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/128e393c-1703-47c3-afbe-b46e532d4b76 adresinden alındı.

Yılmaz, E. A. (2019). Uyum Teorileri Çerçevesinde Suriyelilerin Türkiye'ye Entegrasyon Süreci. *Electronic Turkish Studies,* 14(5).

Ward, C., Gale, J., Staerklé, C., ve Stuart, J. (2018). Immigration and multiculturalism in context: A framework for psychological research. *Journal of Social Issues.*

Wickramasinghe, A. A. I. N., ve Wimalaratana, W. (2016). International Migration and Migration Theories. *Social Affairs*, *1*(5), 13-32.

Vatandaş, C. (2001). Çokkültürlü Yapıda Ulusal/Etnik Kimlikler (Kanada Örneği). 12.03.2024 tarihinde https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/2525 adresinden alındı.

Zafer, A. B. (2015) *1878-1914 Yıllarında Balkanlar Ve Kafkasya'dan Gelen İkinci Kuşak Göçmen Kadınların Kültürleşme Süreci (Bursa Vilayeti İnegöl Kazası Örneği)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 15.01.2024 tarihinde https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/16be71bc-90cd-4313-9d44-95d1ff4f7f91adresinden alındı.

Zafer, S. (2013). *Alanya'daki Yerleşik Yabancıların Sosyal Statülerinin Belirlenmesi ve Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yayın no: 345803) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi SBE Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik, Antalya]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

EKLER

Ek.1: Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Araştırma -1

(Güncellenme tarihi: 28 09 2023)

EK 1: YALOVAYA GÖÇLE GELMİŞ KATILIMCILARA YÖNELİK BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU VE GÖRÜŞME SORULARI

OGG Kodu:

Görüşmenin tarihi: ……. **Görüşmenin saati ve süresi:** ……

Görüşmenin yapıldığı yer: ……..

"Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum Yalova'da Sosyolojik Araştırma" isimli araştırma Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Programı yüksek lisans öğrencisi Orhan Gül tarafından yürütülmektedir. Araştırma yüksek lisans tezidir.

Bu araştırmanın amacı farklı ülkelerden Türkiye'ye göç etmiş yetişkin bireylerin, Türk toplumundaki sosyo-kültürel uyumunun değerlendirilmesi ve uyum süreçlerinin incelenmesidir. Bu çalışmaya vereceğiniz katkılar, göç deneyimi yaşamış göçmenlerin göç ettikleri ülkede sosyo-kültürel uyum süreçlerini etkileyen faktörlerin aydınlatılmasına, uyumlarının arttırılması yönünde yapılacak çalışmalara ve iyileştirmelere ışık tutacaktır.

Bu bağlamda Yalova'da yaşayan bireylerle gerçekleştirilecek olan araştırmaya katılmak üzere davet edilmektesiniz. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve katılımınız büyük önem taşımaktadır. Kararınızdan önce bilgilendirilmeniz amacıyla bu form hazırlanmıştır.

Sizinle yapacağımız görüşmeler en fazla yarım saat sürecektir. İzniniz doğrultusunda görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Çalışmada sizin açınızdan olumsuzluk yaratacak herhangi bir durum olmamakla birlikte, yine de cevap vermeyi istemediğiniz sorular olursa cevap vermeme hakkınız olduğunu sizinle paylaşmak isterim. Araştırma sonucunda sizden alınan bilgiler yalnızca Maltepe Üniversitesi Kütüphanesinde ve ilgili yüksek lisans tezinin tamamlanması durumunda da YÖK'ün ulusal tez veri tabanında, kişisel hiçbir bilginizin bulunmayacağı biçimde anonim olarak yer alacaktır. Araştırmadan çekilmeniz halinde, sizden alınan önceki yanıtlar kullanılmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgilerin gizli tutulacağını, araştırma yayınlandığında da bu bilgilerin korunacağını ve kimlik bilgilerinize yer verilmeyeceğini etik kurallara uyan bir araştırmacı olarak garanti ederim. Vakit ayırdığınız için teşekkürlerimi sunarım.

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyor mu? 1. Uygun 2. Uygun değil.

Kişisel özellikler:

• Cinsiyeti:

• Yaşı:

• Medeni durum:

• Çocukları:

• Eğitim durumu:

• Nerede doğduğu (il/ilçe/köy) :

• Nereden geldiği ve Yalova yaşama süresi:

• Kendisini nereli hissettiği:

• Bildiği/konuştuğu diller:

• Etnik Köken:

• Statüsü:

• Mesleği:

- Aylık gelir durumu

	Çocuğu yok	**1.çocuk**	**2.çocuk**	**3.çocuk**	**4.çocuk**	**5.çocuk**	**6.çocuk**
Kız	**-**						
Erkek	**-**						

- **Aile tipi**:……
……
- **Halen çalışıyor mu? Ne iş yaptığı ya da eskiden yapmış olduğu ve süresi:**……
……..

GÖRÜŞMEDE SORULACAK SORULAR

A. Göç

1) Neden Türkiye'ye göç ettiniz? Yalova'yı seçme nedeniniz nedir?
2) Yalova'ya nasıl yerleştiniz?

B. Yapısal Entegrasyon

3) Göçmen bir birey olarak hangi haklara sahip olduğunuzu biliyor musunuz? Açıklar mısınız?
4) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı talebiniz var mı? Niçin?
5)Verilmesi halinde Türk vatandaşlığının size hangi imkanları sağlayacağını düşünüyorsunuz?
6) Çocuklarınızın okullarda karşılaştığı en büyük sorun nedir? (Varsa) Bu size ne şekilde etki ediyor?
7) Göçmen bireylerin Türkiye'de karşılaştığı sosyo-ekonomik sorunlar nelerdir?
8)Türkiye devleti sizin için ne yapsın istersiniz?
9) Yerel yönetim veya diğer kamu kuruluşlarının, karşılaştıkları sorunlarda göçmenlere yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?
10) Göçmenlerle ilgili Türkiye'de bürokrasi hızlı işliyor mu?
11)Göçmenlerin Türkiye üzerinde ne gibi olumlu etkilere sahip olduğunu düşünüyorsunuz?
12) Göçmenler sizce Türk toplumuna nasıl daha hızlı entegre olabilir?
13) Entegrasyon süreci boyunca en çok karşılaşılan sorunlar nelerdir?
14) Göçmenlerin daha hızlı entegre olabilmeleri için Türk vatandaşları neler yapabilir?
15)Türkiye'nin göçmen politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Eğitim, barınma, istihdam etme, sağlık gibi alanlarda nasıl uygulamalar olmalıdır?
16) Yalova'da (Türkiye'de) kalıcı olarak yaşamayı düşünüyor musunuz, neden?

C. Kültürel Entegrasyon

17) Türkçeye hâkim olduğunuzu düşünüyor musunuz? Göç idaresine, okula, sağlık kuruluşlarına ve diğer resmi dairelere tercüman yardımı olmadan gidebiliyor musunuz?
18) Kendini ifade edecek düzeyde Türkçe bilen bazı göçmenlerle, hiç Türkçe bilmeyen göçmenler arasındaki temel farkın ne olduğunu düşünüyorsunuz? Türkçe bilmeyen göçmenlerin daha fazla zorlukla karşılaştığını düşünüyor musunuz? Bize bununla ilgili yakın çevrenizden örnekler vermeniz mümkün müdür?

19) Türkçe konuşmanızdan dolayı sizle dalga geçilen durumlar oldu mu veya size dışlayıcı/aşağılayıcı bir gözle bakıldığını hissettiniz mi?

20) Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye kültürü konusunda bilginiz var mıydı?

21) Sizce Türk toplumu ile ortak kültürel noktalarınız nelerdir? Kültürel açıdan benzerlikler ve ayrılıklar nelerdir?

D. Sosyal Entegrasyon

22) Yaşadığınız yerde sadece göç ettiğiniz ülkeden gelenler mi var? Sizce bunun nedenleri nelerdir?

23) Kendi grubunuz dışında yerel halktan arkadaşlarınız var mı? Yoksa, olmasını ister misiniz? Yerel halktan güvenilir arkadaşlarınız ve dostlarınız olması, iş bulmanızda, resmi dairelerdeki işlerinizi hal etmede fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz? Bu yönde, yerel halktan insanlarla dostluk kurma girişimleriniz oldu mu? Bu girişimleriniz sonucunda arkadaşlıklar kurabildiniz mi? Kuramadıysanız bunun nedeninin ne olabileceğini düşünüyorsunuz?

24) Yalova'nın yerel sakinlerinin size karşı tutum ve davranışlarına ilişkin genel görüşünüz nedir?

25) Yerel halktan komşularınla ilişkilerini genel hatlarıyla anlatır mısın?

26) Yerel halktan komşularınızla sorun yaşadınız mı?

27) Zamanla bulunduğunuz yere daha iyi uyum sağlayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

28) Ailenizden birinin yerli halktan birisiyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz?

29) İnsanlara genel manada güvenir misin? Neden?

30) Yalova'nın yerel sakinlerine güven duyar mısın? Neden?

E. Kimlik Entegrasyonu

31) Kendinizi daha çok hangi topluma ait hissediyorsunuz?

Bunların dışında bu konuda paylaşmak istediğiniz bir şey var mı?
……
……

Bu konuları paylaşmasında yararlı bulduğunuz arkadaşlarınızın isimlerini ve adresleri/iletişim bilgilerini verir misiniz?
……
……

Ek:2: Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum: Yalova'da Sosyolojik Araştırma -2

(Güncellenme tarihi: 12 10 2023)

YALOVA SAKİNLERİNE YÖNELİK BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU VE GÖRÜŞME SORULARI

OGG Kodu:

Görüşmenin tarihi: ……. **Görüşmenin saati ve süresi:** ……

Görüşmenin yapıldığı yer: ……..

"Göçmenler ve Yerel Halk Açısından Toplumsal Uyum Yalova'da Sosyolojik Araştırma" isimli araştırma Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Programı yüksek lisans öğrencisi Orhan Gül tarafından yürütülmektedir. Araştırma yüksek lisans tezidir.

Bu araştırmanın amacı farklı ülkelerden Türkiye'ye göç etmiş yetişkin bireylerin, Türk toplumundaki sosyo-kültürel uyumunun değerlendirilmesi ve uyum süreçlerinin incelenmesidir. Bu çalışmaya vereceğiniz katkılar, göç deneyimi yaşamış göçmenlerin göç ettikleri ülkede sosyo-kültürel uyum süreçlerini etkileyen faktörlerin aydınlatılmasına, uyumlarının arttırılması yönünde yapılacak çalışmalara ve iyileştirmelere ışık tutacaktır.

Bu bağlamda Yalova'da yaşayan bireylerle gerçekleştirilecek olan araştırmaya katılmak üzere davet edilmektesiniz. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve katılımınız büyük önem taşımaktadır. Kararınızdan önce bilgilendirilmeniz amacıyla bu form hazırlanmıştır.

Sizinle yapacağımız görüşmeler en fazla yarım saat sürecektir. İzniniz doğrultusunda görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Çalışmada sizin açınızdan olumsuzluk yaratacak herhangi bir durum olmamakla birlikte, yine de cevap vermeyi istemediğiniz sorular olursa cevap vermeme hakkınız olduğunu sizinle paylaşmak isterim. Araştırma sonucunda sizden alınan bilgiler yalnızca Maltepe Üniversitesi Kütüphanesinde ve ilgili yüksek lisans tezinin tamamlanması durumunda da YÖK'ün ulusal tez veri tabanında, kişisel hiçbir bilginizin bulunmayacağı biçimde anonim olarak yer alacaktır. Araştırmadan çekilmeniz halinde, sizden alınan önceki yanıtlar kullanılmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgilerin gizli tutulacağını, araştırma yayınlandığında da bu bilgilerin korunacağını ve kimlik bilgilerinize yer verilmeyeceğini etik kurallara uyan bir araştırmacı olarak garanti ederim. Vakit ayırdığınız için teşekkürlerimi sunarım.

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyor mu? 1. Uygun 2. Uygun değil.

Kişisel özellikler:

• Cinsiyeti:

• Yaşı:

• Medeni durum:

• Çocukları:

• Eğitim durumu:

• Nerede doğduğu (il/ilçe/köy) :

• Nereden geldiği ve Yalova yaşama süresi:

• Kendisini nereli hissettiği:

• Bildiği/konuştuğu diller:

• Etnik Köken:

• Statüsü:

• Mesleği:

- Aylık gelir durumu

	Çocuğu yok	1.çocuk	2.çocuk	3.çocuk	4.çocuk	5.çocuk	6.çocuk
Kız	-						
Erkek	-						

- Aile tipi:……
……
- Halen çalışıyor mu? Ne iş yaptığı ya da eskiden yapmış olduğu ve süresi:……
……..

GÖRÜŞMEDE SORULACAK SORULAR

A. Göç

1) Yalova'ya göçmenlerin gelmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

2) Sizce göçmenlerin Yalova'yı seçme nedeni nedir?

B. Yapısal Entegrasyon

3) Göçmenler sizce ne gibi haklara sahip?

4) Göçmenlere Türk vatandaşlığı verilmeli mi?

5) Göçmenlere Türk vatandaşlığının verilmesi halinde Türk vatandaşlığının göçmenlere ne tür imkânlar sağlayacağını düşünüyorsunuz?

6) Çocuklarınızın okullarda karşılaştığı en büyük sorun nedir? (Varsa) Bu size ne şekilde etki ediyor?

7) Göçmen bireylerin Türkiye'de karşılaştığı sosyo-ekonomik sorunlar nelerdir?

8) Devletin sizin için ne yapmasını istersiniz?

9) Yerel yönetim veya diğer kamu kuruluşlarının, karşılaştığınız sorunlarda yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?

10) Göçmenlerle ilgili Türkiye'de bürokrasi hızlı işliyor mu?

11)Göçmenlerin Türkiye üzerinde ne gibi olumlu etkilere sahip olduğunu düşünüyorsunuz?

12) Göçmenler sizce Türk toplumuna nasıl daha hızlı entegre olabilirler?

13) Entegrasyon süreci boyunca en çok karşılaşılan sorunlar nelerdir?

14) Göçmenlerin daha hızlı entegre olabilmeleri için Türk vatandaşları neler yapabilir?

15) Türkiye'nin göçmen politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Göçmen politikası konusunda karar verici bir konumda olsaydınız nasıl bir politika yürütürdünüz? - Eğitim, barınma, istihdam etme, sağlık gibi alanlarda nasıl uygulamalar yürütürdünüz?

16) Göçmenlerin Türkiye'de kalıcı olması konusunda ne düşünüyorsunuz?

C. Kültürel Entegrasyon

17) Sizce göçmenler Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenebiliyor mu?

18) Kendini ifade edecek düzeyde Türkçe bilen bazı göçmenlerle, hiç Türkçe bilmeyen göçmenler arasındaki temel farkın ne olduğunu düşünüyorsunuz? Türkçe bilmeyen göçmenlerin daha fazla zorlukla karşılaştığını düşünüyor musunuz?

19) Göçmenlerin Türkçeyi konuşma şekliyle ilgili neler düşünüyorsunuz?

20) Yalova'ya göç etmeden önce, göçmenlere ilişkin bir bilginiz var mıydı?

21) Sizce göçmenler ile ortak kültürel noktalarınız nelerdir? - Kültürel açıdan benzerlikler ve ayrılıklar nelerdir?

D. Sosyal Entegrasyon

22) Yaşadığınız yerde çevrenizde göçmen var mı?

23) Kendi grubunuz dışında göçmen halktan arkadaşlarınız var mı? Yoksa, olmasını ister misiniz? Bu yönde, göçmen halktan insanlarla dostluk kurma girişimleriniz oldu mu? Bu girişimleriniz sonucunda arkadaşlıklar kurabildiniz mi? Kuramadıysanız bunun nedeninin ne olabileceğini düşünüyorsunuz?

24) Buraya gelen göçmenlerin tutum ve davranışlarına ilişkin genel görüşünüz nedir?

25) Göçmen komşularınla olan ilişkilerini genel hatlarıyla anlatır mısın?

26) Çevreniz de ki göçmenlerle sorun yaşadınız mı?

27)Göçmenlerin zamanla bulundukları yere daha iyi uyum sağladığını düşünüyormusunuz.

28) Ailenizden birinin göçmen biriyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz?

29) İnsanlara genel manada güvenir misin? Neden?

30) Göçmenlere güven duyar mısın? Neden?

E. Kimlik Entegrasyonu

31) Göçmenleri nasıl tanımlarısınız?

Bunların dışında bu konuda paylaşmak istediğiniz bir şey var mı?

……
……

Bu konuları paylaşmasında yararlı bulduğunuz arkadaşlarınızın isimlerini ve adresleri/iletişim bilgilerini verir misiniz?

……
……

ÖZ GEÇMİŞ

Orhan GÜL

Eğitim

Lisans : 2003 yılı Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi mezunuYUM

Lise :1997 yılı Turhal İmam Hatip Lisesi mezunuyum

İş/İstihdam (Varsa)

2005-2015 yılları arasında serbest avukatlık.

2016-2024 Cumhuriyet Savcısı